

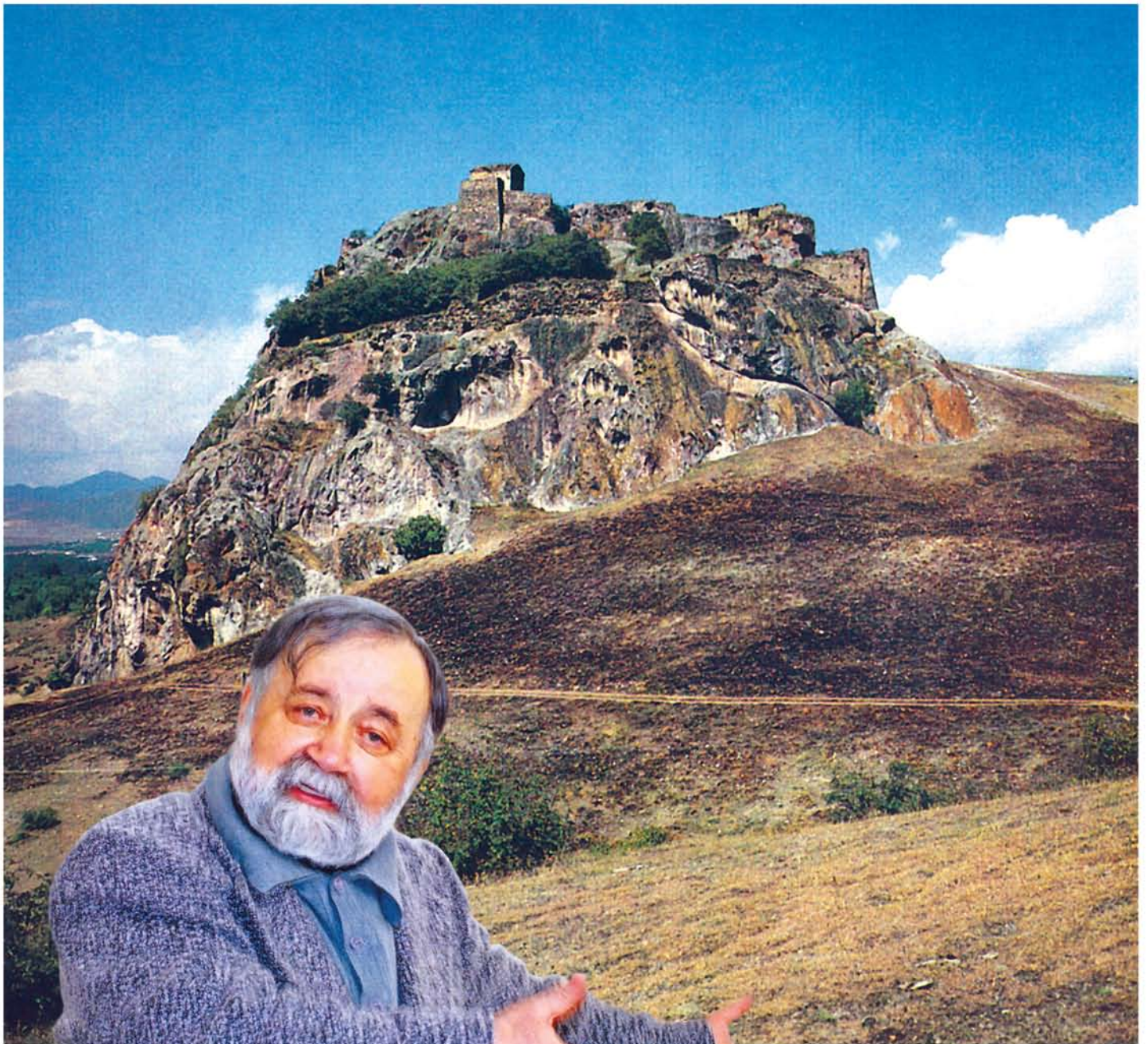
ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

13 ოქტომბერი 2006

№21

სველი ვაზნები
მესამე თვალი ჩემში
ერთი მიჯნურობის ამბავი
ყველაზე ჭირვეული მაყურებელი
სახიფათო ჩანანერები – ვისთვის?
ფიურერის პირადი მდივნის ქართველი ექიმი

შინაარსი

რედაქტორის გვირგვინი	2	კომპი იყო ცამცუმიანი
ჩვენი ყოფა, წუთისწუთი	4	კახა კაციტაძე ახალი იაკობინელები და საქართველოს მომავალი
მსკრეს-ინტერვიუ	8	ზუსტი სიტყვა მსმენელამდე (საუბარი ეკა ტალახაძესთან)
პროზა	9	ცირა ყურაშვილი მასწავლებელი, რომელი გავსდებოდა მწერალი
პირველი შთაბეჭდილება	16	მაია ჯალიაშვილი ერთი მიწვევების ამბავი
პოეზია	18	გივი ალხაიშვილი ძმონიკონი
პირველი შთაბეჭდილება	22	მერაბ ლალანიძე ბივი ალხაიშვილის წონასწორობა
უსწოთის სწორკაბიდან	22	ენრიკე ვილა-მატასი ორი ჩანაწერი
გაფი კახისა	24	შორენა ლებანიძე ოცდაათწლიანი მარტოობის ერთი დღე შანდაუს ციხეში (ფიურერის პირად მდივანს ქართველი ექიმი ჰყავდა)
დრამატურგია	27	ვოლფგანგ ბაუერი სიზმრების ჟოკი
კრიტიკა	38	როსტომ ჩხეიძე მესამე თვალის ჩემი
სხვა რაპორტი	44	ილია სიმანჩუკი შტატგარეშე ავტორი – ანტონ ჩეხოვი
ქიწმე	48	ელისო ერისთავი რეზო ესაქის „ჭერი“
რეპორტაჟი	51	სახიფათო ჩანაწერები – ვინთვის? (იოსებ ჭუმბურიძის ნიგნის განხილვა)
ფიქტივი	55	გიორგი გამსახურდია სველი ვაზნები
უსწორი ნოველა	58	ჟან-მარი გუსტავ ლე კლეზიო ორლამონდი
ნაქვესები	61	მასვილსიტყვაობის ნიმუშები
მოზაიკა	63	ყველაზე ჭირვეული მასურბელი

დამფუძნებელი „ილიონი“

მისამართი: თბილისი,
ჩუბინაშვილის №41

რედაქცია – (995 32) 95-23-24

რეკლამა – (995 77) 48-12-24

გავრცელება – (995 99) 93-18-52

ფაქსი: (995 32) 96-20-62

E-mail: info@mtserloba.ge

დაბეჭდილია საბეჭდო „ომეგა ტეგი“
საბეჭდო, თბილისი, საჯაროებო 17
ბაქოშვილი: +995 32 53 03 62

PRINTED BY "OMEGA TEGI" PRINT HOUSE
TBILISI, GEORGIA, 17 SARAJSHVILI STREET
TELEPHONE: +995 32 53 03 62

მთავარი რედაქტორი – როსტომ ჩხეიძე

პროზის რედაქტორი – მაკა ჯოხაძე პოეზიის რედაქტორი – გიორგი ლობჯანიძე

კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი – თამაზ ნატროშვილი

დიზაინერი – მალხაზ იაშვილი მხატვრული რედაქტორი – კარლო ფაჩულია

კორექტორი – ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება – ლევან ჩხეიძე

ოპერატორი – თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი – მაკა ჯაფარიძე

გავრცელების სამსახური – ლევან ბინაძე

გარეკანზე: კეზის ციხე

რეზო ესაძე

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 27 ოქტომბერს

კომპი იყო ცამცუმი

**ბალახი ვიყო სათიბი,
არა მწადიან ცელობა;
ცხვრადვე მამყოფე ისევა,
ოღონდ ამშორდეს მგელობა.**

ვაჟა-ფშაველა

თქვენი განწყობილებისა და ასოციაციებისა არ ვიცი და, „ქართულ ფოლკლორს“ რომ გადავიკითხავ, ზურაბ კიკნაძის ავტორობით გამოცემულ კიდევ ერთ წიგნს, ძალაუნებურად წამომიტივტივდება ერთი პასაჟიც ოთარ ჩხეიძის ადრეული რომანიდან „ბურუსი“ და ამ ეპიზოდის გმირის პროტოტიპიც.

გროტესკულია ეს პასაჟი რომანის სტილისტიკის შესაფერისად და პროტოტიპი კი სოკრატ აბაზაისძისა კონსტანტინე გამსახურდია გახლავთ. მის პიროვნებაში ისედაც ჩაბუდებულიყო – და იქნებ მომეტებულადაც – გროტესკული იერი, მაგრამ ამჯერად პერსონაჟისა და პროტოტიპის შეპირისპირება კი არ არის საგულისხმო, არამედ ის შტრიხი, რომ: სოკრატ აბაზაისძის სახელი რამდენიმე ათეული წელია არ ჩამოდის ქართული პრესის არაერთი ფურცლიდან. ან ის წერს, ან მასზე წერენ. წერს ყოველთვის და წერენ ყოველთვის, წერენ ყველაფერს და წერს ყველაფერს, ყველა სფეროში გამოუცდია ბედი – პოეზია, პროზა, დრამა, კრიტიკა, თეორია – და განასახიერებს პრაქტიკისა და თეორიის მთლიანობასა და ერთსახეობას.

და კრიტიკოსები რომ ასტეხიან, ლირიკაში თუ შეესევინან, ეპოსში შეასწრებთ, ეპოსში ჩაუხტებიან, დრამაში ისკუპებს, დრამაში გადაეჭრებიან, რომანში შევარდება, რომანს ალყას შემოარტყამენ და თარგმანში ჩაიკეტება.

სატირულად წარმოსახება „მთვარის მოტაცების“ შემოქმედის ეს სასტიკი დევნა, უაღრესი ლაკონიზმით, მაგრამ სახიერად და ექსპრესიულად, მითუმეტეს, ამ შესევანაჩატომა-გადაჭრებს პოლიტიკური სარჩულიც ამოეკერებოდა და მეტი სიმწვავეც ამით მინიჭებოდა კრიტიკოსთა გამოლაშქრებას, რასაც მწერალი იმ ხერხითაც იგერიებდა, რომ ჟანრებს შეუნაცვლებდა ერთმანეთს. გასაქცევი ყოველთვის ეგულებოდა და ამ მარჯვე შესაძლებლობას ხელიდან როგორ გაუშვებდა.

ამიტომაც არ გაანაწყენებდა „ბურუსის“ გამოქვეყნება და იქ საკუთარი თავის ამოცნობა კონსტანტინე გამსახურდიას.

მისი მხატვრული მემკვიდრეობა კი – თავისთავადი ღირებულების გარდა – გადაარჩენის ძიების ამ დრამატული გზითაც იქნებოდა სანიმუშო და გასათვალისწინებელი ყველასათვის, ვინც არავითარ ანგარიშს არ უწევს მოსალოდნელ საფრთხეს სიმართლის დამკვიდრებისას სალიტერატურო თუ საზოგადოებრივ ასპარეზზე.

რამდენიმე ჟანრისა თუ სხვადასხვა სფეროს არჩევა ასეთ დროს აუცილებელიც კი ხდება.

ერთგან შემოგესვიან, მეორეგან შეასწრებ, იქაც გადმოგეჭრებიან, სხვაგან შევარდები, იქ ალყას შემოგარტყამენ და სულ სხვაგან ჩაკეტვაც მოგიხერხდება:

ვგრძნობდი, მიზეზს გამწარებით დაეძებდნენ ახლა უკვე ჩემს დასალაშქრადაც, მიზეზად რომ „ზვიად გამსახურდიას ბედისწერა“ გამიხდებოდა, ისტორიული ცდა, აღარც ეს მეეჭვებოდა, მაგრამ გასარიდებელიც საკმაოდ მეგულებოდა – ერთგან მომდგებოდნენ, მეორეგან გადავინაცვლებდი, იქაც შემომეჭრებოდნენ, სხვაგან გამოვიკეტებოდი – ისტორიული ცდიდან ესეისტიკაში, ესეისტიკიდან პუბლიცისტიკაში, პუბლიცისტიკიდან ბიოგრაფიულ რომანში, ბიოგრაფიული რომანიდან თარგმანში, თარგმანიდან...

მაგრამ მე რომ კონსტანტინე გამსახურდიას გამოცდილებას ვითვალისწინებდი, ისინი – საქართველოს სახელმწიფო კანცელარიისა და მწერალთა კავშირის რჩეული ძალები – იმისი კრიტიკოსების გამოცდილებას ითვალისწინებდნენ თურმე და... სათითაოდ კი არ ჩამომყვინენ თითო ჟანრში, ერთბაშად მოხვიეს ხელი ჩემს ყველა თავშესაფარს და ლიტერატურიდან საერთოდ გამომისტუმრეს.

მაგრამ მეგულებოდა კიდევ ერთი სფერო, სადაც შეიძლებოდა მეძებნა მყუდრო სავანე და ასერიგად აღარავის შევწუხებინე – მეცნიერება ზოგადად და ფოლკლორისტიკა კერძოდ, და მეგონა, რომ ამ სფეროში მოსალოდინელი კამათი არ გასცილდებოდა პროფესიული დისკუსია-ანალიზის საზღვრებს.

და აღარც პოლიტიკური სარჩული ამოეკერებოდა, ლიტერატურიდან გამოდევნის ჟამისა არ იყოს.

მაგრამ ნაადრევი აღმოჩნდებოდა საიმედო თავშესაფრის პოვნის სიხარული.

გულუბრყვილობა – პოლიტიკური სარჩული ფოლკლორისტულ ძიებებს არანაირად აღარ მიეწებებო.

თურმე აქედანაც გამოვუსტუმრებივართ და ეგაა.

გამოვუსტუმრებივართ გარეგნულად გაცილებით უფრო მშვიდად და აუღელვებლად, ვიდრე მაშინდელი ორომტრიალი იყო.

თუ არადა, ჩაათვალე რეთ „ქართული ფოლკლორი“, რომელიც სახელწოდებითაც და სულისკვეთებითაც განზოგადებულ ნაშრომდაა ჩაფიქრებული, გათვალისწინებულია ყველაფერი მეტ-ნაკლებად ფასეული, რაც ამ დარგში შექმნილა – მონოგრაფია იქნება, ნარკვევი თუ ცალკეული დაკვირვება, და ამ ფონზე უნებლიეთაც არსად გაჰპარვია ავტორს ჩემი გვარ-სახელი, დაკვირვებებსა და ნარკვევებს ვინ ჩივის, წიგნების სახსენებელიც გაუქრია – ტექსტშიც და ბიბლიოგრაფიულ ნუსხასშიც.

გამოძევება ნეტა სხვას რას ჰქვია, როდესაც ხუთი წიგნიდან – დანარჩენებზე თუნდაც არაფერი ითქვას – ერთიც ვერ გააღწევს რკინის საცეცებს.

ვერც „ამირანის თქმულება“.

ვერც „მურმანის ტრაგედია“.

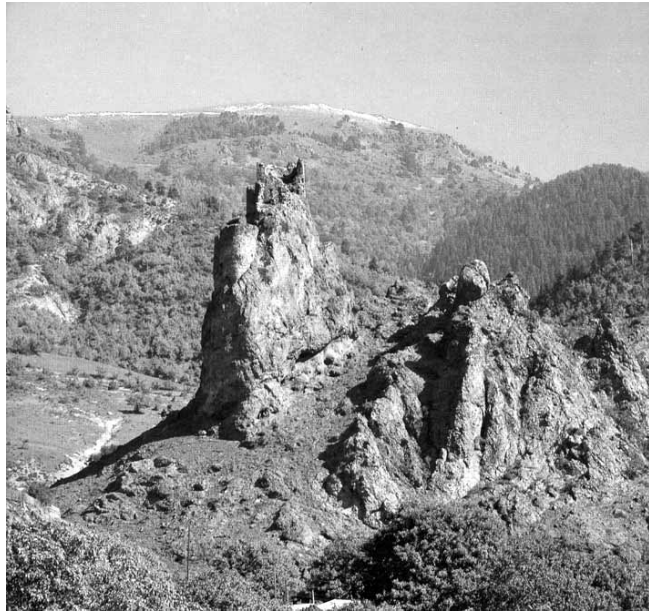
ვერც „არსენას ლექსი“.

ვერც „ორი შიოლა“.

ვერც „მოყმე, ვეფხვი, ყივჩაღი“.

ვერც... ვერც...

გასაგებია, განა არა, ამდენი დამონმება საგრძობლად გადატვირთავდა „ქართული ფოლკლორის“ ძირითად ტექსტსაც და ბიბლიოგრაფიასაც, მაგრამ, ვთქვათ, „ამირანის თქმულების“ ხსენება ასე ძალიანაც ვერ დააზიანებდა ამ ნიგნის სრულყოფილებას, მითუმეტეს, ეს ის მონოგრაფიაა, რომელსაც საფუძვლად ჩემი სადოქტორო დისერტაცია დაედო და რომლის თაობაზეც ზურაბ კიკნაძე ამგვარ თვალსაზრისსაც გამოთქვამდა 1994 წლის 14 იანვრის „ლიტერატურული საქართველოს“ ფურცლებზე, რეცენზიაში „ნიგნი ეჭვისა და გულწრფელობისა“:

„ავტორი თავის ნიგნს ეჭვის ნიგნს უწოდებს. ეჭვი კი შემეცნების დასაბამია. კიდევ: გულწრფელობის ნიგნს უწოდებს მას. გულწრფელობა კი ის სათხეველია, რომელსაც უსათუოდ ამოჰყვება ჭეშმარიტება.

ეს ნიგნი ის საფეხურია, სადაც შემდგარი კაცი უკვე სხვანაირად ხედავს ყველაფერ იმას, რაც ჩვენამდე „ამირანისა“ მოიტანა“.

ეს დითირამბული პასაჟი აბოლოვებდა იმ მსჯელობას, რაც ათვალსაჩინოებდა ამგვარი დასკვნის დამაჯერებლობასა და სანდოობას, მაგრამ გასულა ხანი და მკვლევარ-რეცენზენტის ცნობიერებიდან პირნიმინდად ამოშლილა ეს შემეცნების დასაბამიც, მოსალოდნელი და გარდაუვალი ჭეშმარიტებაც და ის საფეხურიც, რომელსაც თურმე „ამირანის“ კვლევა-ანალიზი აუმაღლებია.

ზურაბ კიკნაძის ამჟამინდელი გადმოსახედიდან ეს ყოველივე გაარაფრებულა.

და სხვა ნიგნებსაც ეს ბედი გაუზიარებიათ.

ისე მაინც რა გადმოსახედია ამისთანა?

იქნებ ცამცუმის კოშკის მაგვარი ნაგებობაა, ამირანმა გარს რომ უარა და ერთხანს ვერ იპოვნა კარი მისი?

რა გადმოსახედია, რისი მსგავსია და... და ის უზომო გავლენაა, გემოვნების ის კანონმდებლობა, რომ კომისია აღარ იქმნება ჩვენს რეალობაში უიმისოდ, კომისიების საქმიანობისას კი გადამწყვეტი სიტყვა მისია და მისი და ლექტორების წმენდა უპირველედ

სად მას ამიტომაც მიენდო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. და ახლა, ეტყობა, მონდომა ზეგეგმით შეესრულებინა დაკისრებული მოვალეობა და ლექტორების წმენდის პროცესისათვის მკვლევართა წმენდაც ზედ გადაება.

ჩემი ნიგნები, ჩემი ფოლკლორისტული ძიებანი ამ წმენდაში მოჰყვა.

განაჩენი მისი ხელიდან საბოლოოა და გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

... სხვა დროს იქნებ კიდევ გამხსენებოდა ქართული ზეპირსიტყვიერი ლირიკის უსახელო

და ცოტა არ იყოს კომიკური პერსონაჟი, რომელიც აქეთ გორასა ნიხლსა ჰკრავდა და იქით გორასა ძვრას უზამდა, ადიდებულსა დიდ მტკვარსა დააყენებდა და ყლაპს უზამდა, და შვიდ ლიტრა რკინასაც ისე გაღეჭავდა, ოდნავაც არაფერი გაუძნელდებოდა... მაგრამ ახლა რა – ისე მომიჭრა გზა მეცნიერების მამამ ფოლკლორისტიკისაკენ, საცალფეხო ბილიკიც არსად დამიგდო და ან ამ ლექსთან ვილა მიმიშვებს ან სხვა ზეპირსიტყვიერ თხზულებებთან.

კონსტანტინე გამსახურდიას კიდევ რა უჭირდა.

ლირიკაში შეესოდნენ, ეპოსში შეასწრებდათ, ეპოსში ჩაუტეტბოდნენ, დრამაში ისკუბებდა, დრამაში გადაეჭრებოდნენ, რომანში შევარდებოდა, რომანს ალყას შემოარტყამდნენ და თარგმანში ჩაიკეტებოდა.

თარგმანიც აღარ შემარჩინეს, წინასწარვე ამომიკვეთეს ფეხი იქიდანაც, თორემ რა სიამოვნებით გამოვიკეტებოდი შიგნით და ნუთისოფლის დრტინვა-შფოთვა ოდნავაც აღარ შემანუხებდა.

შვიდ ლიტრა რკინას გავღეჭავო, სულ უფრო მეტ ჯავარზე მოსულიყო ის უსახელო პერსონაჟი, რაც გორა გორისთვის შემოეკრა და მტკვარი ყლუჰად გადაეძახა სტომაქში.

ცამცუმის კოშკი კი მოულოდნელად გამომტყვრალიყო ამირანის გზაზე.

წვერით ცასა სწვდებოდა. და კარიც არსაით ება.

და გარს უვლიდა ღვთის ნათლული.

და შეუვალი მოჩანდა კოშკი. და მობეზრდებოდა ბოლოსდაბოლოს ამირანს კოშკის გარშემო ტრიალი...

სამშაბათს, 17 ოქტომბერს
ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“
დარბაზში
გიორგი ლობჯანიძე
ნაიკითხავს სურებს
ყურანის
ახალი თარგმანიდან
დასაწყისი 14 საათზე
ჩუბინაშვილის №41

კახა კაციტაძე

ახალი იაკობინელები და საქართველოს მომავალი

*

**განაზრებანი კლავს რინის
წერილების ციკლზე
„ახალი იაკობინელების“ შესახებ**

„იაკობინელები“? თანაც „ახლები“? გაიკვირვებს მკითხველი. თანაც „ამერიკაში“? ნამდვილად მეორედ მოსვლა ახლოვდება, ამერიკაში იაკობინელებს რა უნდა-თო. მავანი გილიოტინის გაცნობიერებული თუ გაუცნობიერებული შიშით კისერზე ხელსაც გადაისვამს. მავანი იმ ბონაპარტობაზე დაიწყებს ოცნებას, იაკობინელების შემდეგ რომ უნდა მოვიდეს. სხვა, წაიკითხავს რა ამ წერილს და იფიქრებს, საქართველოშიც იაკობინელების ზეობა ხომ არ არისო, იმაზე ბჭობას დაიწყებს, როგორ გაიტანოს აქტივები (იაკობინელებს შვეიცარიაში ვერ გაექცევი, კარგად გვახსოვს, როგორ დაიპყრეს მათ ეს ქვეყანა და სახელიც კი გამოუცვალეს: ჰელვეციის რესპუბლიკა დაარქვეს).

იაკობინელების გახსენება ისეთ კონტექსტში ხდება, როდესაც რაღაც ცივილიზაციური ომის მსგავსი მიდის და ბენ ლადენი სიტყვა „ჯვაროსნებს“ პრაქტიკულად ყველა ქრისტიანის (და ებრაელის) მიმართ იყენებს. გეგონება ინდიანა ჯონსმა ხორცი შეისხა და შონ კონორისთან ერთად უკანასკნელი ჯვაროსნული ლაშქრობისათვის ემზადება.

„და ვინჩის კოდის“ შემდეგ გრაალის თემის დამკვიდრება სრულიად ლოგიკურია. ტამპლიერები – რეალურად თუ ვირტუალურად – ჩვენი ცხოვრების ნაწილი ხდებიან. პოსტმოდერნული რეალობა უკვე საკუთარი თავის დესტრუქციას იწყებს, რასაც შედეგად რა მოჰყვება, უფალმა უწყის.

იაკობინური უნივერსალიზმის შესახებ

თუმცა ჯვაროსნებამდე კიდევ ბევრი გვიკლია. ჯერ-ჯერობით არც გოტფრიდ ბულონელი გამოჩენილა, არც ფრიდრიხ ბარბაროსა და არც რიჩარდ ლომეგული. ჰო, ბუ-

შის შარშანდელი ვიზიტი თბილისში კიდევ შეგიძლია შეადარო იერუსალიმის მეფე ბალდუინ მეორის იდეალებით მოცულ სტუმრობას, რომელიც 1121 წლამდე მცირე ხნით ადრე მომხდარა, იმ დროს, როდესაც დავით აღმაშენებელი თბილისის საბოლოოდ გასათავისუფლებლად ემზადებოდა. მაგრამ ამერიკული პოლიტიკური აზრის თვალსაჩინო წარმომადგენელი კლავს რინი ბუშს სრულიადაც არ მიიჩნევს ჯვაროსნად. რინის აზრით ბუში ჯვაროსანი კი არა, იაკობინელია, თანაც უბრალო კი არა, მთავარი იაკობინელი (აი, ისეთი, რობესპიერი რომ იყო საფრანგეთის რევოლუციისას).

ჰოი საკვირველებო – კიდევ ერთხელ განცვიფრდება მკითხველი. როგორ იქნება ბუში მთავარი იაკობინელი, როდესაც იაკობინიზმი დიქტატურაა, ტირანიაა (საფრანგეთის რევოლუციის 200 წლისთავთან დაკავშირებით ჩატარებული სოციოლოგიური გამოკითხვის შედეგად, რობესპიერი – ფრანგთა უმრავლესობისათვის – ნაკლებად სიმპათიური აღმოჩნდა ვიდრე თვით ლუი XVI, რომელმაც გვირგვინთან ერთად თავიც წააგო). და განა შეიძლება აშშ-ში, დემოკრატიის სამშობლოში, ტირანია სუფევდეს? ამას გარდა, რობესპიერი ხომ მემარცხენე პოპულისტი იყო, ხოლო ბუშის მემარჯვენეობა ეჭვს არ იწვევს. განა ნეოკონსერვატიზმი, დოქტრინა რომელსაც ბუში უკავშირდება, მემარჯვენე ხასიათის არ არის? უკვე ეს ხომ არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ ბუშის იაკობინისტად გამოცხადება აპრიორი წარუმატებელ მცდელობად მივიჩნიოთ?

მაგრამ ნუ აჩქარდებით, მისტერ რინის არგუმენტებიც მოვისმინოთ, და ჩვენიც დაუშვათო.

მხოლოდ ამის შემდეგ განვსაჯოთ ვინ არის მტყუანმართალი.

ბატონი რინი წერს: „ახლა უკვე ცხადი უნდა იყოს, რომ ჯერ მარტო საგარეო პოლიტიკაში შეერთებული შტატების პრეზიდენტი არ არის კონსერვატორი. იგი იაკობინელი ნაციონალისტია. შთაგონებულმა, წარმართულმა და გამაგრებულმა ყველგანმყოფ ნეოკონსერვატორთა მიერ, პრეზიდენტმა ბუშმა შეითვისა, გაანოყიერა და აღმოაცენა იდეოლოგიურად შემტევი მისიონერული სული, რაც მეტად ნააგავს იაკობინურ სულს, საფრანგეთის რევოლუციას რომ უძლოდა. „თავისუფლებისა და დემოკრატიის“ პრინციპები მთელ მსოფლიოში გააქვს ქველ ამერიკულ ძალას. ფრანგი იაკობინელებიც, საკუთარ თავში უნივერსალურ პრინციპთა ქველ რაინდებს ხედავდნენ. „თავისუფლება“ და ხალხის მმართველობა მათ პრინციპთა შორის იყო პატივდებული“.

ამ წერილის ავტორი კონსერვატიზმის დიდი თავყვანისმცემელია. თავყვანისმცემელია თუგინდ იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ მის სამშობლოს დამოუკიდებლობა,

ხოლო პირადად მას თავისუფლება (მათ შორის ამ სტატიის წერის თავისუფლება) სწორედ რეიგანის (და მისი მოკავშირე კონსერვატორ ტეთჩერის) ადმინისტრაციის მიერ გატარებულმა პრინციპულმა პოლიტიკამ მოუტანა; პოლიტიკამ, რომელსაც შედეგად ტოტალიტარული საბჭოთა კავშირის დაშლა მოჰყვა (იმისდამიუხედავად, რამდენად ჰქონდა რეიგანის ადმინისტრაციას ამგვარი დაშლა ჩაფიქრებული). მაგრამ კონსერვატიზმისადმი სიმპათია ავტორს სრულებითაც არ ავალდებულებს თვალები დახუჭოს იმაზე, რასაც ბატონი რინი ლაპარაკობს.

პარადოქსია, მაგრამ ფაქტია, რომ იაკობინელთა დიქტატურა გონებაზე აპელირებდა. ამგვარი აპელირება იქამდეც კი მიდიოდა, რომ რობესპიერმა ქრისტიანობის ჩანაცვლებაც კი მოინდომა ე.წ. უზენაესი არსების კულტით.

იაკობინიზმის პირველი ნიშნად შეიძლება ჩავთვალოთ თეზისი, რომ არსებობს სოციუმის მართვის მხოლოდ გონების პრინციპებზე დამყარებული კანონები, რომლებიც უნივერსალურ ხასიათს ატარებენ და ერთნაირად უნდა განხორციელდეს ყველა ხალხებში. თუ ამ ხალხებს რაღაც მიზეზების, მაგალითად, უმეცრების გამო არ სურთ მიიღონ ამგვარ კანონებზე დამყარებული მმართველობა, მაშინ მათ ამ კანონებს რევოლუციური ხიშტებით ზურგგამაგრებული, რევოლუციური ინტერნაციონალი გაუმაგრებს (გავიხსენოთ, რომ საფრანგეთის რევოლუციის წინამორბედ თეორეტიკოსებსა და მის მოღვაწეებს შორის მრავლად იყვნენ უცხოელები, რომელთაც წარმოდგენაც კი არ გააჩნდათ რიგითი ფრანგის, იმ “მიამიტ ჟაკის” ცხოვრებაზე, რომლის ინტერესებისთვისაც უნდა მომხდარიყო რევოლუცია).

ბუნებრივია, რომ ამგვარი ტოტალური გაგონიერების, მთლიანად რაციოს პრინციპებზე დამყარებული სოციალური წესრიგის პირობებში ადგილი აღარ იქნებოდა იმ ღირებულებათათვის, რომელთაც ტრადიციულს უწოდებენ: ოჯახის, ეკლესიის, სამშობლოსთვისაც კი. ყველა ესენი დაუნდობელ რაციონალიზაციას უნდა დაქვემდებარებოდნენ და მხოლოდ ის ღირებულებები გადარჩენილიყვნენ, რომელნიც ამ დიდ და გრანდიოზულ „ერთიან ეროვნულ გამოცდას“ გაუძლებდნენ. თანაც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ეს ღირებულებები ერთიანი და უნივერსალური უნდა ყოფილიყო და ერთნაირად ემოქმედათ საფრანგეთშიც და ჰაიტიზეც, სადაც საფრანგეთის რევოლუციიდან მცირე ხნის შემდეგ ამბოხებულებმა თავიანთი კოლორიტული ბელადი ნაპოლეონის დარად იმპერატორად გამოაცხადეს. ჭეშმარიტად უძლეველია ძალა უნივერსალიზმისა!

მოგვიანებით იგივე უნივერსალიზმი რუსულ ბოლშევიზმში განსხეულდა. რუსმა ბოლშევიკებმა არად იღეს მათი საფიცარის – მარქსის მტკიცება, რომ მსოფლიო პროლეტარული რევოლუცია მხოლოდ იქ შეიძლება მოხდეს, სადაც პროლეტარიატი უმრავლესობას წარმოადგენს. ბოლშევიკებმა დაინახეს, რომ რუსეთში ხელისუფლება უბრალოდ ეგდო ქუჩაში, დაიხარნენ და სახელმწიფოს მმართველობა ხელში აიღეს. თუმცა თავიდან თავიანთი ხელისუფლების მხოლოდ რუსეთზე განვრცობას არ სჯერდებოდნენ და ომით დაღლილი ევროპის მასშტაბით

მოინდომეს ახალი წესრიგის დაფუძნება, რომელიც ამჯერად ათეიზმზე დამყარებული უნივერსალიზმის სახეს ატარებდა.

ბოლშევიკების ამოსავალი ნერტილი ასეთი იყო: რუსეთის მოსახლეობა ბნელი და გაუნათლებელია, მას არ გააჩნია უნარი ჩანდეს გონების ძალაზე დამყარებულ დიად პრინციპებს. ვიდრე რუსეთი ამ სიბნელიდან ბუნებრივი ევოლუციით გამოვა, ძალიან დიდი დრო გაივლის. მაგრამ, საბედნიეროდ, ვართ ჩვენ, უმცირესობა, რომელმაც ვიცით ყველაფერი, ჩვენ ვფლობთ გონების ძალაზე დამყარებულ „მეცნიერულ იდეოლოგიას“ (ასე უწოდებდნენ კომუნისტი პროფესორები მარქსიზმს) და „ზემოდან“ ძალისმიერი გზით დავენერგავთ ჩვენს დიად, უნივერსალურ პრინციპებს (იგულისხმება ჯერ ყოფილ რუსეთის იმპერიის ტერიტორიაზე, შემდეგ მსოფლიოს მასშტაბით).

უნიფიცირებისაკენ სწრაფვა საბჭოური ტოტალიტარიზმის ერთ-ერთ უმთავრეს ატრიბუტთაგანი იყო. მარტო ის რად ღირს, რომ ერთი კანონით უნდა ეცხოვრა კულტურულად ევროპასთან ინტეგრირებულ ბალტიისპირელსაც, ჩინგისხანისა და თემურლენგის მემკვიდრე აზიელებსაც და ჩრდილოეთის ყინულოვან ოკეანეზე პოლარული ირმების მომვლელ ჩუქჩასაც და ესკიმოსსაც. მეტიც, საბჭოთა სწავლულთა თანახმად, არსებული ერების ჰიბრიდიზაციისა და გადადნობის გზით უნდა შექმნილიყო ის, რასაც კომუნისტურ სლენგზე ეწოდებოდა „ადამიანთა ახალი ისტორიული ერთობა – საბჭოთა ერი“.

ამ ერს ტრადიციული ღირებულებების ნაცვლად სთავაზობდნენ ათეიზმს, რომელიც საფუძვლიანად იყო გაზავებული კერპთაყვანისმცემლობის ელემენტებით. მაგალითად, ყოველ „საბჭოთა ადამიანს“ აუცილებლად უნდა მოენახულებინა რუსული ბოლშევიზმის ბელად ლენინის მუმიფიცირებული სხეული, რომელიც კრემლის ახლოს ამ მიზნისათვის სპეციალურად აშენებულ მავზოლეუმში იყო მოთავსებული.

საბედნიეროდ, დღევანდელი ნეოკონსერვატიზმი შორს არის მუმიების წინაშე პიეტეტის ანდა სახელმწიფოს მიერ ინსტიტუციონიზირებული უზენაესი არსების თავყვანისცემისაგან. მაგრამ დარჩა ერთი მომენტი – უნივერსალიზმი, იდეა – რომ მხოლოდ ის ფლობს რაღაც საკრალურ ჭეშმარიტებას, და სურვილი – სამყაროში განავრცოს ეს ჭეშმარიტება.

მეტიც, ახალი უნივერსალისტები, განსხვავებით ძველი იაკობინელებისაგან, უნივერსალიზმის დამკვიდრებისას ღვთის ნებაზე აპელირებენ.

ამასთან დაკავშირებით ბატონი რინი სრულიად სამართლიანად წერს: “ცალკეული ლიდერისა და ქვეყნის გაიგივება ღვთის ნებასთან უცხოა ქრისტიანული ტრადიციის მთავარი დინებისათვის, რის მიხედვითაც, ადამიანი ცოდვილია. ადამიანური ცოდნა, საუკეთესო შემთხვევაშიც კი არასრულყოფილია. თუმცა სახელმწიფო მოღვაწემ, ისევე, როგორც სხვებმა, უნდა განინმინდოს თავი ბოროტ ზრახვათაგან, არცერთ კეთილი ზრახვების მქონე პიროვნებას არ უნდა შეეძლოს ამ უსაზღვროდ რთულ პოლიტიკურ ვითარებაში იმის განცხადება, განვჭვრიტე ღვთის ნება მსოფლიოს მიმართო“

ამგვარად განჭვრეტილ ღვთის ნებაში საქართველომ მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა. ის დემოკრატიის "შუქურად" გამოცხადდა. სანაცვლოდ თბილისში ცოცხალი ადამიანის, ჯორჯ ბუშის სახელობის ქუჩა მივიღეთ, რაიც სხვა არაფერია, თუ არა განვითარების პრიმიტიულ დონეზე მდგომი აბორიგენისათვის დამახასიათებელი სტერეოტიპებისა და ცრურწმენების გამოხატულება (თუ ბოლო პერიოდის ამერიკის პრეზიდენტის სახელობის ქუჩა გვჭირდებოდა, და ალბათ გვჭირდებოდა, კარგი იქნებოდა რეიგანის სახელობის ქუჩაც გვქონოდა. მან ეს ნამდვილად დაიმსახურა). მაგრამ ეს ცალკე საკითხია. მთავარია ის, რომ ამერიკელმა იაკობინელებმა ჩვენს ხელისუფლებაში მონათესავე სული დაინახეს. დაინახეს ჯერ კიდევ მაშინ, როდესაც ეს ხელისუფლება არც იყო ხელისუფლებაში, თუმცა მის წარმომადგენლებს მნიშვნელოვანი პოსტები ეჭირათ შევარდნაძის რეჟიმში.

ჩვენი იაკობინელები

ცხადია, ქართული იაკობინიზმი ისეთი გავლენით და ისტორიით ვერ დაიკვეხნის, როგორც ამერიკული. და მაინც, შეიძლება გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ ის პოსტსაბჭოთა სივრცეში ყველაზე მეზობლი იაკობინიზმია. მას აქვს პრეტენზია – იყოს რაღაც მესამე ინტერნაციონალის მსგავსი გაერთიანება, რომლის შუქმაც უკვე გაასხივოსნა უკრაინა (თუმცა ამ ბოლო ხანს უკრაინას მოაკლდა სხივოსნობა) და ყირგიზეთი, და სხვა მომავალ რესპუბლიკებსაც უნდა უჩვენოს რევოლუციის ფერადოვნება.

თუმცა არ შეიძლება ხაზი არ გავსვას ერთ მომენტს: ქართული იაკობინიზმი ნეოკონსერვატულ კი არა, ლიბერალურ – ექსტრემისტულ თუ ლიბერალურ-ფუნდამენტალისტურ იდეოლოგიას ემყარება.

მკითხველი განცვიფრდება: როგორ შეიძლება ლიბერალიზმი ფუნდამენტალისტური ან ექსტრემისტული იყოსო. მაგრამ ნუ დავივიწყებთ რომ ეს საქართველოა, სადაც ყველაფერი შეიძლება მოხდეს. ქართული იაკობინიზმის მმართველი ორგანო – „თავისუფლების ინსტიტუტი“ (რომლის არაფორმალური გავლენა შეიძლება იაკობინური კლუბის გავლენას შევადაროთ რობესპიერის ზეობის პერიოდში). არასოდეს მალავდა, რომ ფორმით მაინც ბოლშევიკურ მიზანს ისახავდა. მისი წარმომადგენლების აზრით, ქართული საზოგადოება ჩამორჩენილია და არ არის მზად ლიბერალიზმის დიადი პრინციპებით იცხოვროს. ამიტომ საჭიროა ხელისუფლების ხელში ჩაგდება (ეს იდეები ჯერ კიდევ „ვარდების რევოლუციამდე“ ვრცელდებოდა „თავისუფლების ინსტიტუტის“ წარმომადგენლების მიერ, ნაკლებად – საჯაროდ, უფრო მეტად პირად საუბრებში) და შემდეგ „ზემოდან“, სახელმწიფო და ადმინისტრაციული ბერკეტების გამოყენებით ლიბერალური საზოგადოების აშენება.

ერთი სიტყვით, ზუსტად ის ვითარებაა, რასაც ბატონი რინი აღნიშნავს: „თუმცა იაკობინელები ხალხის სახელით, ხალხის კეთილდღეობისთვის მოქმედებენ, მიაჩნიათ, რომ ისინი, როგორც ქველნი და ღრმად მწვდომნი, უნდა

გაუძღვნენ ხალხს იმ მიმართულებით, რა მიმართულებითაც წავიდოდა, თუკი ეცოდინებოდა ის, რაც ლიდერებმა იციან“.

ნებისმიერი იაკობინიზმი, მათ შორის ქართული, ემყარება იმ მისტიკურ რწმენას, რომ მისმა ადვოკატებმა რაღაც ისეთი იდეალური იციან, რაც მიუწვდომელია ბნელი მასისათვის. სიტუაციის პიკანტურობა ისაა, რომ ტოტალიტარული რეჟიმებისათვის დამახასიათებელი ეს რწმენა საქართველოში ლიბერალურ ღირებულებებზე ახდენს აპელირებას და ლიბერალურ ფრაზეოლოგიას მოიხმარს.

დღეს ამ ინსტიტუტის წარმომადგენლები, რომლებიც აკონტროლებენ არა მხოლოდ აღმასრულებელ, საკანონმდებლო და სასამართლო ხელისუფლებას, არამედ მედიის საკმაო ნაწილსაც, გაუთავებლად ლაპარაკობენ ლიბერალური საზოგადოების აშენებაში მიღწეულ წარმატებებზე. ისინი მზად არიან დაიცვან ნებისმიერი უმცირესობის უფლებები, გარდა ერთადერთისა – პოლიტიკური უმცირესობისა, ანუ მათი, ვინც თავისუფლების ინსტიტუტის ლიბერალ-ფუნდამენტალიზმს არ იზიარებენ.

ნიშანდობლივია, რომ საჯარო დისკუსიებისას ჩვენი იაკობინელები ასეთ არგუმენტს მოიხმობენ ხოლმე: „ნუ უყურებთ ცალკეულ ფაქტებს, შეხედეთ ტენდენციებს“. ეს პაროდიაა ლიბერალურ ფასეულობებზე, რომელთა თანახმადაც, უმჯობესია ათი დამნაშავე გამართლდეს, ვიდრე ერთი უდანაშაულო დაისაჯოს. ჩვენი იაკობინელებისათვის მისაღებია რობესპიერული თეზისი: დაე ათი უდანაშაულო დაისაჯოს, თუ ამას ერთი დამნაშავის დასჯაც მოჰყვება.

ამის შედეგად საქართველოში ისეთივე ატმოსფერო იქმნება, რასაც ბატონი რინი აღწერს: „დღეისათვის ყველგან: აკადემიურ წრეებში, გამომცემლობებში, ჟურნალიზმში, რელიგიაში, ხელოვნებაში რადიკალური შეხედულებებია გავრცელებული და ისიც კი, ვინც დიდი ხანია დასავლური ტრადიციის წიაღში ცხოვრობს, ვერ ბედავს ამ ტრადიციის დაცვას, რათა არ გამოიწვიოს რისხვა მათი, ვინც ამინდს ქმნის ზემოხსენებულ სფეროებში. თუკი მართლა გსურს დაუპირისპირდე აღმავლობაში მყოფ მორალურ, ინტელექტუალურ და კულტურულ ძალებს, არად უნდა ჩააგდო საკუთარი ადგილი საზოგადოებაში, დაკარგო ჯილდოები, რაც დროის ფეხდაფეხ მიყოლასა და მისაღებ მოსაზრებებზე მსაჯულთა კვერის დაკვრას მოაქვს“.

მიმოიხედეთ, შესანიშნავი დახასიათებაა იმისა, რაც ჩვენს ირგვლივ ხდება.

ქართული იაკობინიზმი, როგორც ყველა უნივერსალისტური რაციონალიზმი, მიმართულია ყოველივე ტრადიციულის წინააღმდეგ. მასზე ზედგამოჭრილია იაკობინიზმის ის დახასიათება, რომელსაც ბატონი რინი იძლევა: „ძველი იაკობინიზმისა არ იყოს, ახალი იაკობინიზმიც არ უპირისპირდება ეკონომიკურ უთანასწორობას, მაგრამ თავს ესხმის ტრადიციულ რელიგიურ, ზნეობრივ, კულტურულ თავისებურებებსა და სოციალურ საშუალებებს, რაც ზღუდავს და წარმართავს სოციალურსა და პოლიტიკურ პროგრესსა და მეტისმეტ ეკონომიკურ აქტივობას“.

ჩვენი იაკობინიზმის იდეა-ფიქსია მათ პრინციპებზე მორგებული ადამიანების უსახური, ინდივიდუალობას

მოკლებული მასა, რომელშიც ყოველი ინდივიდი ისე ცხოვრობს, როგორც “სხვები”.

საქართველო გამარჯვებული იაკობინიზმის ქვეყანაა. განა მსოფლიოს უძლიერესი ქვეყნის პრეზიდენტმა არ დაახსიათა იგი, როგორც “შუქურა” და მისაბაძი მაგალითი სხვა ერებისთვის? ერთი ესაა, ეს გამარჯვება ძალიან ძვირი ჯდება და გულისხმობს ყოველივე ტრადიციულის წაღვევას რევოლუციურ-იაკობინურ-ლიბერალ-ფუნდამენტალიზმით. ამასთან ყურადღება ერთ მომენტზეა გასამახვილებელი: იაკობინიზმი მრავალსახაა, იდეოლოგიური პროტეუსია. ის შეიძლება ეფარებოდეს ნებისმიერ იდეოლოგიას: მემარცხენეს (ფრანგული იაკობინიზმი, რუსი ბოლშევიკები), ნეოკონსერვატულს (ამერიკელი იაკობინელები) ან ლიბერალურს (ქართველი იაკობინელები). ეს ერთ უცილობელ ჭეშმარიტებას ადასტურებს: იაკობინიზმი არ არის პოლიტიკური დოქტრინა, ის არსებობსა და მოქმედების წესია, ადამიანური სულის ერთგვარი მდგომარეობაა, რომელიც ჩაკეტილია კრიტიკული აზროვნებისათვის და მარად აგრესიულია განსხვავებული აზრის მიმართ.

ლიდელ-ჰარტი – მეფე და წინასწარმეტყველი

იაკობინიზმი, გინდ ძველი გინდ ახალი, თავისი ბუნებით მოითხოვს ქარიზმატულ ლიდერს, ბელადს, რომელიც უნდა ფლობდეს წინასწარმეტყველისათვის დამახასიათებელ ცოდნას და ბელადისათვის დამახასიათებელ ურყევ ნებას. ამგვარი ბელად – წინასწარმეტყველის გარეშე იაკობინელობა აზრს ჰკარგავს. რა იქნებოდა ფრანგული იაკობინელობა რობესპიერის გარეშე, ან რუსული ბოლშევიზმი ტროცკის გარეშე? არც არაფერი!

ინგლისელებს ერთი მოაზროვნე ჰყავდათ: კაპიტანი ლიდელ-ჰარტი (მართალია ავადმყოფობის გამო კაპიტნობას ვერ გასცდა, მაგრამ ბოლოში რაინდობა მიიღო და სერ ლიდელ-ჰარტადაც იწოდებოდა). ამა ლიდელ-ჰარტმა მრავალი საყურადღებო წიგნი მიუძღვნა პოლიტიკას, სამხედრო სტრატეგიას, ოპერატიულ ხელოვნებასა და ტაქტიკას.

მის ნაშრომებს შორის ძირითადად ითვლება „სტრატეგია“. აქ ბრიტანელთ ბრძენი დანვრილებით ეხება ჩვენთვის საინტერესო საკითხს. აღნიშნავს რა, რომ სტრატეგიის დაფუძნება ზოგადფილოსოფიურ, მით უფრო ეთიკურ პრინციპებზე ძალიან ძნელია. ლიდელ-ჰარტი წინ წამოწევს ადამიანური ყოფიერების ორ ტიპს, რომელთაც პირობითად „წინასწარმეტყველი“ და „სტრატეგი“ შეიძლება ეწოდოს. პირველი ჭეშმარიტებას ლაღადებს, ხოლო მეორე – ვალდებულია ეს ჭეშმარიტება ფაქიზად და ყველა ვითარების გათვალისწინებით გაატაროს ცხოვრებაში.

ლიდელ-ჰარტის ვრცელი ციტატა ამბობს: „არაპირდაპირი მოქმედებების იდეა მჭიდროდ უკავშირდება ერთი გონების მეორეზე ზემოქმედების პრობლემას, რომელიც ადამიანური ისტორიის უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია. ოღონდ ეს იდეა ძნელი შესარიგებელია მეორე პრინციპთან, რომელიც იმაში მდგომარეობს, რომ ჭეშმარიტ დას-

კვნებთან შეიძლება მივიდეთ ან მივუახლოვდეთ მხოლოდ ჭეშმარიტ გზაზე დგომით, იმის უგულვებლყოფით, სად მიგვიყვანს ის და რა ზემოქმედებას მოახდენს ჭეშმარიტება სხვადასხვა დაინტერესებულ ძალებზე.

ისტორია იმის მოწმეა, რაოდენ მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ „წინასწარმეტყველი“ კაცობრიობის პროგრესში, რაც ასაბუთებს, რაოდენ სასარგებლოა პრაქტიკული თვალსაზრისით სიმართლის თქმა ისე, როგორც შენ წარმოგიდგენია. მაგრამ ისიც ცხადია, რომ მათი გამოცხადების შემდეგი ბედი სხვა ადამიანზე, „ბელადზე“ დამოკიდებული. ამ უკანასკნელთ უწევთ იყვნენ სტრატეგები ფილოსოფიის სფეროში და მიიღწიონ კომპრომისის ჭეშმარიტებასა და ჭეშმარიტების აღქმის ადამიანების უნარს შორის. მათი წარმატება ხშირად იმაზე იყო დამოკიდებული, რამდენად წვედებოდნენ ისინი ჭეშმარიტებას, აგრეთვე მათი პრაქტიკული სიბრძნიდან, რაც ვლინდებოდა მათ მიერ ჭეშმარიტების გაცხადებისას.

წინასწარმეტყველებს ყოველთვის ქოლავდნენ, ეს მათი ხვედრია და კრიტიკიუმი იმისა, როგორ ასრულებდნენ თავიანთ მოვალეობას. მაგრამ თუ ბელადს ქოლავენ, ეს ნიშნავს, რომ მან თავისი ამოცანა ვერ შეასრულა, ანდა სიბრძნის უქონლობის გამო თავისი ფუნქცია წინასწარმეტყველის ფუნქციაში აურია. მხოლოდ დროს შეუძლია აჩვენოს, ამართლებს თუ არა ბელადის ეს მსხვერპლი, რომელიც მას როგორც ადამიანს პატივს დებს. ყოველ შემთხვევაში ის თავს არიდებს ბელადთა უფრო გავრცელებულ ცოდვას: შესწიროს ჭეშმარიტება მიზანშეწონილობას საქმისადმი ყოველგვარი სარგებლობის გარეშე, რადგანაც ყველა, ვინც ანშობს ჭეშმარიტებას ტაქტიკის სასარგებლოდ თავისი გონების ნიალიდან მახინჯს შობს“.

იაკობინიზმის ერთ-ერთი ყველაზე ნეგატიური ასპექტი სწორედ ისაა, რომ ლოგიკურად, ორგანულად მოითხოვს ამგვარ მეფე-წინასწარმეტყველს. თავისი არსებობისათვის ის საუკეთესო შემთხვევაში მმართველობის ავტორიტარულ ფორმას მოითხოვს, უარეს შემთხვევაში – ტოტალიტარულს. იაკობინელს აუცილებლად ჰყავს ბელადი, მეფე (რასაკვირველია, ეს მეფე კლასიკური ხანის რომისებრი რესპუბლიკური ატრიბუტიკით არის აღჭურვილი), იგივე ბელადი და წინასწარმეტყველი. ის ამ ფუნქციებს ერთმანეთიდან არ გამოიჯნავს. ლიდელ-ჰარტის არ იყოს, ვიღებთ ვითარებას, როდესაც „ბელადი“ თავს პოლიტიკურ ლიდერად კი არა, წინასწარმეტყველადაც აღიქვამს. ამას კი სიკეთე არასოდეს მოაქვს. მათ შორის არც თვით მეფე-წინასწარმეტყველისათვის (რობესპიერის, მარატის, ლენინისა და ტროცკის ბედი ამ ბანალურ ჭეშმარიტებას ადასტურებს).

ბატონი რინის ნერილები მოწოდებდა იმისკენ, რომ არ მოვდუნდეთ, არ მოვდუნდეთ ინტელექტუალურად, სოციალური აქტივობის თუ კულტურული საქმიანობის მიმართულებით. ყველაფერი არც ისე შესანიშნავადაა, როგორც ერთი შეხედვით ჩანს და არავინაა დაზღვეული, რომ ერთხელაც ახალ, შესანიშნავ სამყაროში მოვხვდებით, სადაც არა მხოლოდ ტრადიციული ღირებულებებისათვის აღარ იქნება ადგილი, არამედ საერთოდ აზროვნებისთვისაც.

ზუსტი სიტყვა მსმენელამდე

*

**საუბარი
ეკა ტალახაქიასთან**

– ქალბატონო ეკა, თქვენს პროფესიულ არჩევანზე ორიოდ სიტყვა რომ გეთქვათ...

– მართალი გითხრათ, დებიუტი არა მქონია ჩვეულებრივი.

საგანგებოდ ცხადია არ დამიმთხვევია, შედეგის გამო უფრო დამამახსოვრდა. 1995 წლის 3 მარტს, დედის დღეს, მოვირგე ვარდისფერი სათვალე და – როგორც ამბობენ ხოლმე – პირდაპირ ქუჩიდან – გამოვცხადდი ბ-ნ ოთარ შაორშაქესთან ტელევიზიაში. თქვენთან მინდა მუშაობა დავინწყო-მეთქი.

– ვარდისფერი სათვალე მეტაფორულად ხომ არ ახსენებ?

– არა, მართლა დიდი ვარდისფერი სათვალე მეკეთა. ბ-ნმა ოთარმა შემათვალეირა თბილი, მაგრამ ცოტათი ირონიული მზერით, კი ბატონო, გინდა და დაინწყეო. და აი, მეთერთმეტე წელია ჟურნალისტიკაში ვარ.

– ჟურნალისტი ცოტათი რომანტიკული და არტისტიკული, ცოტათი რისიკიანი, აზარტული და გაბედული უნდა იყოს. რაღაც დოზით, ალბათ, ავანტიურისტიც...

– მაგრამ არ უნდა გაუნელდეს პრინციპულობისა და სიმართლის ძიების წყურვილი. ჟურნალისტობა ყოველდღიურ ჭიდილს ნიშნავს ცხოვრებასთან.

შეიძლება ითქვას, ნაბიჯ-ნაბიჯ ვაგროვე პროფესიული გამოცდილება და რეპუტაცია. ვმუშაობ წყნარად. ავანტიურა, თქვენ რომ ახლა ახსენებთ, მაგლობა ღმერთს, არასოდეს დამჭირებია. გამიგონია, კარს თუ უკეტავენ, ფანჯრიდან მაინც უნდა შეაღწიოს ჟურნალისტმა და მოიპოვოს მასალაო.

თავს ვერ გამოვიდებ, ასეთი გამოცდილება მაქვს-მეთქი და, სიმართლე გითხრათ, არც არასოდეს მომიწინააღმდეგებია, მსგავს ვითარებაში აღმოვჩენილიყავ. უფრო შემოქმედებითი საქმიანობა მიზიდავს და მიმანია ჩემეულად, ვიდრე სენსაციური ამბების მოძიება და აღრიცხვა.

– თერთმეტი წელი ჟურნალისტიკაში, მონაცვლეობა „ალიონიდან“ „პიკის საათში“, ანუ თქვენ გაგაჩნიათ, როგორც ტელე, ისე რადიოჟურნალისტიკის პრაქტიკა. გამოცდილება ცაკმაოდ დაგიგროვებოდათ. სად უფრო საინტერესოა მუშაობა?

– ტელევიზიას შესაძლებლობა აქვს მრავალფეროვანი. ერთი კადრითაც კი შეიძლება ბევრი რამის თქმა. რადიო – ხმაა, ანუ ზუსტი სიტყვის მიწვდენა მსმენელამდე.

ჟურნალისტობა, მოგეხსენებათ, ცოცხალი საქმეა. მრავალ საინტერესო, გამორჩეულ ადამიანს შეგახვედრებს. ცხოვრებისეულ გამოცდილებასაც იგროვებ და იმრავალფეროვნებ. ტელევიზიაში „ალიონის“ ერთ-ერთი

ნამყვანი გახლდით. ხუთშაბათი ჩემი დღე იყო და ემთხვეოდა ბ-ნ როსტომ ჩხეიძის რუბრიკას – ახალი წიგნების მიმოხილვას. ახლა პირიქითაა, ლიტერატურული სამშაბათობების რეპორტაჟებს მე წარვმართავ „პიკის საათში“. ძალიან მსიამოვნებს აქაურ ლიტერატურულ გარემოში. წიგნის მოყვარულთათვის „ჩვენი მწერლობის“ სამშაბათობები ნამდვილად რომ ოპისად აღიქმება.

– თუ იცით, რამდენად ძლიერია დღეს რადიოსადმი საზოგადოების სიყვარული?

– სხვათა შორის, საქართველოში დილა „პიკის საათით“ იწყება. რადიოს განსაკუთრებული გულითადობით უსმენენ რეგიონებში. თუმცა ზოგიერთ განაპირა რაიონში ამ თვალსაზრისით დროებითი დაბრკოლებანია.

მაუწყებლობა დილის ექვს საათზე ტრადიციულად საქართველოს ჰიმნით იხსნება. 30-40 წუთით ადრე ჩვენ სტუდიაში ვართ და სამზადისში. შეიძლება ღიმილისმომგვრელი იყოს ამაზე ლაპარაკი, მაგრამ ასეც მომხდარა. მოუთმენლობის გამო, წინდანინ დაურეკავთ და უთხოვნიათ: მაინც მანდა ხართ, შვილო, დაინწყეთ რალა.

– ყველაზე საინტერესო და ორიგინალურ გადაცემაზე მოყვებით, აი, ახლა რაც გაგახსენდებათ...

– შარშან ერთ კვირაში განხორციელდა პროექტი „მოხატრება“. იდეა უეცრად გაჩნდა და ავიტაცეთ. სტუდიაში შინაურულად ვსაუბრობდით, უცბად ვილაცამ იკითხა: ნეტა, ღამით თუ ადის ვინმე მთანმინდაზეო. ერთმა თქვა, ქაქუცა ჩოლოყაშვილის საფლავი მოვინახულებთ ამას წინათ მე და ჩემმა ახლობლებმაო. განვიზრახეთ იმ სინმინდიდან პოეზიის ხმა მიგვეწვინა საქართველოსათვის. თანამზრახველებად შევბედეთ მურმან ჯინორიას, ლადო კახაძეს, გურამ ლორთქიფანიძეს, ერეკლე საღლიანსა და თემურ ჩალაბაშვილს. იშვიათი რომანტიკული განწყობა რომ შეგვექმნა, დავუძახეთ თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის კვარტეტს.

20 დეკემბერს ღამის 10-დან 3 საათამდე ჩვენ უკვე მთანმინდაზე ვიყავით. „პიკის საათში“ პრაქტიკაზე მყოფმა ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის სტუდენტებმა გაგვთქვეს და შემოგვიერთდნენ თბილისელებიც...

ეს იყო დაუვინყარი ღამე. ვიდევით დიდი წინაპრების საფლავებთან და ისე თავისთავად, ბუნებრივად და ლამაზად გადადიოდა სიტყვა, ლექსი და მუსიკა ერთმანეთში, რეჟისორს ჩარევაც არ დასჭირებია.

რეზონანსი? ძველით ახალ წელს გადაიცა და აღფრთოვანებული თუ აცრემლებული მსმენელის ზარებს და გულითად სიტყვებს ვეღარ ავუდიოდით: ასეთ რამეზე კიდევ ფიქრობენ ჩვენშიო?

ძალიან დიდი სურვილი გვაქვს პროექტი გავიმეოროთ პირიქითა ხვესურეთიდან.

ძველით ახალ წლამდე არც ისე ცოტა დროა...

**ესაუბრა
ნიკო დეკანოიძე**

ცირა ყურაშვილი

მასწავლე, როგორ გავხდა მწერალი

- ან რაილა წინა უც კაცსა ამას?
- პრქვა მას ზანდან:
- ამისა შემდგომად - სიკვდილი
- და პრქვა იოდასაფ:
- და რაი არს სიკვდილი?

სიბრძნე ბალაჰვარისა

როცა მე ჩემი სიმშვიდის იმ დიდ მწვანე კუბოში მოვხვდი, რომლის შესახებაც შემდეგ არაერთს მოვუყევი, პირველი, რაც გავიფიქრე - ეს იყო მომეძებნა მასწავლებელი, რომელიც ამ მწვანე ლაბირინთიდან შუქნიშანთან მიმიყვანდა. ამ მასწავლებელს უნდა ესწავლებინა ჩემთვის, როგორ გავმხდარიყავი მწერალი.

მე ვინცე ძებნა სამი მთის იქით და ოთხი ცის იქით და ვიპოვე ასეთი მასწავლებელი, სახელად იოანი.

- მასწავლე, როგორ გავხდე მწერალი, - ვუთხარი მე, როცა არაქათგამოცლილი მივლასლასდი მასთან.

- გამოვედ ქვეყნისაგან შენისა და ნათესავისაგან შენისა და სახლისაგან მამისა შენისა? - მკითხა იოანი, რადგან ეს იყო პირობა, რომლის გარეშეც ის არასდროს დამთანხმდებოდა მასწავლებლობას.

- გამოვედ! - ვუპასუხე მე.

- მაშინ ვილტვოდეთ! - მითხრა მან და ისეთივე დიდი და ძველებური გასაღები გადმომცა, როგორითაც მე ერთ დროს ქუთაისში ხელოვანთა კავშირის დარბაზს ვაღებდი მანამ, სანამ მაღალ გოდოლს ვაგებდით და სანამ გავიფანტებოდით დედამიწის სხვადასხვა კუთხეში. იმ გასაღებითა და უცნაური შუქის წყალობით, რომელიც იოანის გარს ეხვია და გზას ანათებდა, მე შევძელი არამარტო შემეხედა პირველ თავში, არამედ კლდეში, ორი ლოდის ქვეშ გამოჭრილი უხერხული, ვიწრო და სუნთქვის შემკვრელი გასასვლელით იმ გამოქვაბულში შევსულიყავ, რომელშიც ჩემი მასწავლებელი წლების განმავლობაში იყო დაყუდებული. როცა ამ ნახევრად ამოქოლილ, ვიწრო გასასვლელში ჩაჭედილი გამოქვაბულში შესვლას ვლამობდი, მაშინ გამახსენდა, ერთხელ მზუში შემოდგომაზე მბზინავქერცლიანი პერანგი სწორედ ორ

ქვას შორის რომ ვიპოვე.

ამ ფიქრებით შევაბიჯე გამოქვაბულში და ირგვლივ მიმოხეულ უძველეს თივაზეც გადავიარე, ხოლო როცა ბაგაში დამქრალი ლამპარი აღმოვაჩინე, მაშინ მივხვდი, ოდესღაც და ყოველთვის რატომ მომიწევდა გული ამ გამოქვაბულისკენ და რატომ არ მეზიდებოდა გული პირუტყვის ნაკელის სუნზე.

იოანიმ ლამპარში ზეთი ჩამისხა, ამინთო და მითხრა: აჰა, შენ ალი, რომ რბოდე, რამეთუ არა უწყი, თუ ოდეს დაშრტეს და ბნელსა შინა დაგიტეოს შენ.

არათუ ლოტს ვემსგავსო სილტოლვით, - ვუთხარი გახარებულმა, - არამედ ივდითს, როცა ის ბეთულიაზე ამაღლდა, რადგან სული ჩემი ერთხელ უკვე მიიქცა ლოტის ცოლად, დადნა ვითარცა მარილი და იქმნა ძეგლ შეუძგრელ. მერე ლამპარი მადლიერებით ჩამოვართვი, თაყვანი ვეცი და გარშემო ისე შემოვატარე, რომ საგულდაგულოდ დამემახსოვრებინა ეს ადგილი.

ივდითიც მოგზაური გახდა, ოღონდ წინმსწრაფი. უგვანმა მეფემ, ლამის სოფლის ბატონ-პატრონმა რომ შემოთვალა - გამიმზადეთ მინა და წყალი, განრისხებული მოვდივარ თქვენზე, რომ დაგიბნელოთ ცისპირი, თუ მიწისპირი და ჩემს მეომრებს ავაკლებინო თქვენი სამეფო.

აქედან მცირე უამი გამოხდა. იმავე მეფემ (რომლის სახელში სამი სახელი გამოიჭრება და რისთვისაც მოიძულეს იგი მწერლებმა) ნაბუქოდონოსორ როს წარსტყვევნა იერუსალემი და მუნით ოტებულნი ჰურიანი ქართლს რომ მოვიდნენ. ესეც რა შუაშია, მაგრამ ბარემ ამასაც ვიტყვი, სიცოცხლის ბოლოს ეს გრძელსახელა, დაკიდული ბაღებისა და ურიცხვი ომის ხელოსანი თხად გადაიქცა, რომ ჭეშმარიტად ან სიმდაბლის გამო ეხილა და ან თავადის მარცხნივ მდგარიყო. სამაგიეროდ მთელ ამ ამბავში მთავარი - მეფის მოკავშირე აშურის ლაშქრის მთავარსარდალი, ოლოფერნე გახლდათ. ის საცოდავი.

- გამიმზადეთ მინა და წყალი, გამიმზადეთ მინა და წყალი...

მტრის მეომრები, ეს ზრახვები და ეს გველები რამდენჯერ უნდა მოვიხელოთ გულის ხვრელებში.

ან როდის შევძლებ, რომ შევიდე ჩემს გულის სახელში - ნეფის ქორნილში მიმოვიხედო ჩემი გულის სახლის კედლებით, დაჯვდე ჩემ გულის სახლის ტახტზე, ვით დედოფალი და ვთქვა: მზე ჩემთან, დაბლა მთვარეც და ვარსკვლავები. ნარვედით ჩემგან მტრის მეო-

მარნო – უკეთურნო გულის სიტყვებო, ჩემი მოთხრობის შემარცხველნო, ჩამოვედ ამ თქვენს სამტრედეში თეთრო მტრედებო, მამათქვენია ამ ქორნილში ნეფე ნათელი, დედათქვენია ეს სამტრედე – თქვენით იხარებს, ჩამოვედ ამ თქვენს სამტრედეში თეთრო მტრედებო, ამ სამტრედეში თქვენ ხელახლა დაიბადებით.

აღილო და ოი აღილოი და... ეჩდოხუთსუ დეკემბერსუ ქრისტეტქ დებად ბეთლემსია ო აღილო და... ჭყვიშეფ იკვირუანდესუ სასნაული ვძირითია ო აღილო და... ოი აღილოი და... მურიცხები ბარჩხალანდეს, ანათენდეს ბეთლემსია ო აღილო და ოი აღილო და...

ვინ განაგებს ამ ჩვენს სიყვარულს, ან რატომ არის უთვალავი ცდომილებები ამ სიყვარულის სახელით და ამ სიყვარულში...

ვისაც ვუყვარდი, ის არ მიყვარდა, მე სხვა მიყვარდა და იმან, ვისაც მე ვუყვარდი წლების მერე გადამიყვარა, სხვა შეიყვარა. ვინც მე შევიყვარე, იმანაც სხვა შეიყვარა, ამიტომ გადავიყვარე ის, ვინც მიყვარდა და შევიყვარე ის, ვისაც ვუყვარდი, გადავუყვარდი და სხვა შეუყვარდა. ამასობაში იმან, ვინც მე მიყვარდა, გადაიყვარა ის, ვინც უყვარდა და შემიყვარა მე – ვისაც მიყვარდა. მეც გადავწყვიტე გადამიყვარებინა ის, ვისაც ვუყვარდი, გადავუყვარდი და სხვა შეუყვარდა და შემეყვარებინა ის, ვინც მიყვარდა, ვისაც სხვა უყვარდა და ვინც შემიყვარა. მაგრამ რომ დავფიქრდი, სულ დავიბენი, ამერია და ველარ გავიგე, ვინ მიყვარდა და ვინ არ მიყვარდა. ვის ვუყვარდი და ვის არ ვუყვარდი, რამდენად იყო ჩემი ნება გადაყვარება ან შეყვარება, ან რისთვის იყო ეს ანგარიში: ამას ვუყვარვარ, იმას კი არა. და ვთქვი: როგორ გადავიყვარო ვისაც ვუყვარდი, გადავუყვარდი და სხვა შეუყვარდა და როგორ შევიყვარო მხოლოდ ის, ვისაც არ ვუყვარდი, სხვა უყვარდა და მე შემიყვარა. და ჰა, იყოს ეს სიყვარულიც, ის სიყვარულიც, სხვა სიყვარულიც და ჰგავდეს იგი იმ სიყვარულს, ზეციდან რომ დაგვცქერის მარად, რადგან ძნელია ადამიანის ყოფნა მიწაზე, რადგან ძნელია ეს სიყვარული და როცა ასე გადავწყვიტე, თავადმა მკითხა (იმ დიდ გზაზე ლამპრით ხელში გზას რომ ვადექი, ზამთრის ჩიტებიც ღობეებზე როცა გალობდნენ, თავადმა მკითხა): გიყუარ მეა? – თქვი – გიყუარ მეა? – მე ვუპასუხე: ჰე, უფალო, უწყი... რაოდენ.

აღილო და ოი აღილოი და... აღუსია მალუსია ღუჯ მიკობუ კალესია ო აღილო და... ჩქიმ მენძელი, ჯგირ მენძელი ჭიჭეს ქიმიკვანთესია ოი აღილო და ქრისტეს შობამ მეგახვამანთ შობაში მახორობელ ვორდათ-ოო.

არა, არ მოიკოჭლებდა ჩემი მასპინძელი, ის ყველაზე კარგი მასპინძელი იყო, რომელიც კი მიწაზე დამხვდა. ყველაზე დიდი მასპინძელი და მასწავლებელი ამ უცნაურ სამფლობელოსი. მისით გავყევი მე, ივდითი

გზას მონდომებით და შეუპოვრად, თვალახელილი ბრმის სიხარულით, რათა ჩემს მახვილს, როგორც ელვას, მტრის ქედი ორად გადაეკვეთა.

* * *

ამის შემდეგ იოანი ისევ წინ გამიძღვა და ჩვენ გამოქვაბულიდან გვირახში შევედით. ნუთით მომეჩვენა, რომ ეს გვირახი ძალიან ჰგავდა თბილისის მეტროპოლიტენის ჩასასვლელებს. იმ ლამპრისა და იოანის შუქის წყალობით შევამჩნიე ფირნიში, რომელზეც ასეთი რამ ეწერა: შეხვალ – ინანებ, არ შეხვალ – მაინც ინანებ. მე წინ წარვდგი ნაბიჯი და იოანიმ მკითხა: სიძულვილისათვის თვისთა და ქვეყანათა ჩვენთასა შეხვალ-ა?

– ნუ იყოფინ! – მივუგე მე გაბზარული ხმით – მხოლოდ შევას ბოროტი რეჟიმის მიერ ჩვენ ზედაცა მომავალისა ვნებისა და დახრწევისათვის მოღვაწებისა გან...

აი, ასე, ჩემი სიმშვიდის დიდი მწვანე კუბოდან, რომლის შესახებ ზოგიერთს სიტყვიერად უკვე ვუამბებე, კლდის ჭრილში შესვლისა და იმ გამოქვაბულის გავლის შემდეგ, რომელშიც მამაი იოანი დიდხანს იყო დაყუდებული, აღმოვჩნდი გვირახში.

დამავინწყდა მეთქვა, რომ გვირახის შესასვლელებშივე მომინია გამეყიდა ჩემი სამოსის ღილები: ნება და თვითნებობა, ისინი მე ოქროზე გაცვალე. სამაგიეროდ, ჩემი მასწავლებლის, იოანის პატივსაცემად ვიყიდე სათნოების ყვავილები: მორჩილება და სიმდაბლე, რომლებიც შემეძლო იმ ღილების ნაცვლად ღილილოებში ჩამებნია. შემდეგ და ახლაც ბევრს ეპარება ეჭვი, ვიყიდე თუ არა მე ეს ყვავილები დანამდვილებით. მეც არაერთხელ შევეჭვდი, რადგან ის ყვავილები შემდეგ ვეღარსად ვნახე. მაგრამ ბუნდოვნად ჩამრჩა ხსოვნაში, როგორ გადავიხადე ოქრო გვირახის შესასვლელთან. თან რომ ორი ღილი ახლაც მაკლია სამოსზე? იმ დაეჭვებულ ადამიანებს რაც შეეხება, რა უნდა ვთქვა? მე ბედმა გამიღიმა, რომ ვიპოვე ისეთი მასწავლებელი, როგორიც იყო და არის იოანი, რომლის იმედით ღილებს კი არა, სიცოცხლესაც დავთმობდი. მათ კი ბედმა არ გაუღიმათ.

– ახლა რა ვქნა? – ვკითხე მასწავლებელს.

– ემსგავსე მოგზაურს, – მითხრა მან, – ფარულად გამოსცადე საქმე მუნ მყოფი სენთა შენთა... შეხედე.

და მე დავინახე მცირე შემოღობილში მდგარი ჯარისკაცი. არა, ის ჟორა არ იყო, ძველ ბუმლატში გახვეული, მოკლე ბათინკებში მიჭერილი, მოკრუნჩხული ფეხის თითებით, დაჩაჩანაკებული, მშიერ-მწყურვალის, ძალიან ჰგავდა შევას რეჟიმის ჯარისკაცს, ისეთს, როგორიც მე კრწანისის სამთავრობო რეზიდენციის გადმოღმა ვნახე. კვერცხს რომ ეძებდა მეზობლებში, ნაჩუქარი ფულით რომ ეყიდა და ერბოკვერცხი შეენვა.

– ვინაა ეს? – ვკითხე მასწავლებელს.

– ეს შენი სინდისია, – მითხრა მასწავლებელმა, შენი პირადი მცველი, შენი გუშაგი, შენი სულის ჯარისკაცი.

ამ დროს ჯარისკაცმაც მომკრა თვალი, ჩემსკენ გადმოდგა სუსტი ნაბიჯები, ერთი, მეორე და შემოლობილთან ნაიქცა.

– მოკვდა... – აღმომხდა მე.

– არა, – თქვა მასწავლებელმა, – უბრალოდ დაილალა, რადგან მარტო დარჩა, როგორც პატიმარი. ის ხომ მთელი ცხოვრება გეძახდა თავისთან, გიხმობდა, გამხილებდა, არ გესმოდა და გეგონა შენი სინმიდის გამო. დაცხრომილ იყო. ახლა კი მოსწყინდა, დაილალა, ამიტომ აღარ გამხილებს.

ინვა ჩემი მეგობარი, ჩემი პირადი მცველი, ჩემი გუშაგიც და მეომარიც, ინვა დასუსტებული, მისავათებული, ძალაგამოლეული.

მინდოდა მივვარდნოდი, ფეხზე წამომეყენებინა, მინდოდა მეთქვა მილიონი სიტყვა, რომ ვიყავი ბრმა და ყრუ, როცა ზურგი ვაქციე, როცა არ მოვუსმინე, რომ ვიყავი მისი მიწის ტალახი, მისი საცოდავი ნაწილი, მისი დაუვინყებელი ტკივილი, მისი სამაჩაბლო და აფხაზეთი, დაკარგული, განწირული და გასხვისებული. მილიონს ვეტყოდი, მაგრამ მასწავლებელმა შემაჩერა და ხელით მანიშნა რაღაც არსებაზე. ხესაც ჰგავდა, ქალსაც ჰგავდა ჩამოყრილი ტოტებით თუ წინ გადმოხრილი თავიდან გადმოშვებული თმებით.

– ეს ვინ ქალია?

– ეს ქალი არ არის, ეს შენი სინანულია, – მითხრა მასწავლებელმა. მე შევხედე და მომეწონა ეს სინანული. მერე, როცა „ქალმა“ ჩემს პირად მცველს მტვრიანი კალთები დაუბერტყა და მის შუბლს შეეხო, მაშინ ვიფიქრე: ეს ვინ ყოფილა, ეს სინანული?

და მე გულში ზეიმით ვთქვი: რაკი ჩემი პირადი მცველი გადარჩა, მისი თანხლებით მე გავივლი ყველა საფეხურს ამ გვირაბში და უსათუოდ გავალ შუქნიშანთან, როგორც ნამდვილი მწერალი.

აი, ასე დაიწყო ეს ყველაფერი.

* * *

ასე შევაბიჯე სიზმრიდან სიზმარში და არც მახსოვს, რა დრო გავიდა, როცა დარაჯმა მითხრა: – გამოვედ, შვილები გიხმობენ.

მე მიმოვიხედე ამ გვირაბში, სიზმრის სიზმარში და ვთქვი: აჰა, დედა ჩემი და აჰა, მამა ჩემი და აჰა, შვილები ჩემი.

– დედა, სახალხო მოძრაობაა საქართველოში, ჩვენ კი კუბოში ვართ, – თქვეს შვილებმა.

– ყველაზე დიდ ომს ადამიანი თავის თავთან იგებს. მე საკუთარ თავთან ანგარიშსწორების დრო დამიდგა. თქვენ კი, თუ ეს მოძრაობა დამარცხდა, თუ დამარცხდა, გავა დრო და სამნი მიხვალთ ერთის ნაცვლად და ხმას მისცემთ შევას ბოროტი რეჟიმის წინააღმდეგ, – ვუთხარი მე.

* * *

ჩავდგი თუ არა ფეხი ესკალატორზე, უფრო სწორად იმ დროს, როცა გადავწყვიტე გავმხდარიყავი ნამდვილი მწერალი და დამენერა ნამდვილი მოთხრო-

ბა, იოანიმ მითხრა ჩემს და ჩემი მოთხრობის მტრებზე: მტრის მეომარი – ცათა შინა შფოთის ამტყენი პირველ გონების დაბნელებად მოისწრაფიან და მერმე ვინადგან გონება დაგიბნელონ, რაიცა ენებოს აქმნევენ. რამეთუ უკეთუ გონების თვალნი არა დაგიყვნიან, ვერ წარგიპარონ საუნჯე იგი. არ გაიკარო, არ თანაუგრძნო, არ შეითვისო ეს გველები, იქცევიან ასიათასად, დაგინგრევენ კეთილწყობილ სულის სამტრედეს, თავს წამოყოფენ მუდმივ ჩვევად და ხასიათად და გამაფრთხილა, განსაკუთრებით შევბრძოლებოდი ეკლიან ბალახთან ჩასაფრებულ მზვაობრობის გველს. – არ დაუთმო მზაკვარს, – მითხრა იოანიმ, – მაშინაც, როცა ლამაზად შეიმოსები და მაშინაც, როცა ძველმანებს შეიმოსავ; მაშინაც, როცა მოთხრობის წერას დაიწყებ და მაშინაც, როცა ამას ყველაფერს განასრულებ. თუნდაც მარადის გამარცხებდეს, მარადის მზად იყოს შენი ქუსლი მისი თავის გასაჭეჭყად, რამდენჯერაც არ უნდა წამოყოს თავი წყეულმა, რადგან მის კისერზეა პოეტთა გულისშემანუხებელი სევდები, სიგიჟეები და თვითმკვლელობები. – და მასწავლა, როგორ გავმკლავებოდი ამ გველებს. პირველად პირადი დაცვა უნდა გამეძლიერებინა, რადგან ამ საქმეს მხოლოდ ერთი ჯარისკაცი – სინდისი არ ეყოფოდა, სხვა მშველელებიც მჭირდებოდა – მაცნე ჯარისკაცები – სახელებად სიფხიზლე და გონიერება და სამტრედეს წინ აღმართული ორი გოდოლი, ბორბლებიანი ორი კოშკი მტრის მეომრებზე საკადრისის მისაგებელად.

და როს ივდითის მახვილივით აღიმართები, – მითხრა იოანიმ, – და ეს მახვილი როს მიაგებს შენს მტერს მისაგებს, შენი ლოცვები – ეს მტრედები და ეს ფურცლები გაფრინდებიან თავადისაკენ.

ავიღე ისევ ჩემი ლამპარი, გავუდექი გზას, თან მტკიცედ გადავწყვიტე შევბრძოლებოდი ჩემი მოთხრობის მტრებს, როცა ჩემსკენ დაიძვრებოდნენ. მხოლოდ მტრედები, თეთრი ფურცლები, აღარც მტრები და არც მეგობრები, – ვთქვი ჩემთვის.

მაგრამ არ მახსოვს, რა დრო გავიდა, ან როდის და როგორ შემოსრიალდა, ვით ძილბურანი და ტკბილად მიჩურჩულა: სამოსლითა შეგმოსავ ქრელითა თითოფერით და შენ რომ ლიტერატურული კაფე მოგწონს, იქ მოგიწყობ ამ მოთხრობის პრეზენტაციას, ჩაგაცმევ ფეხზე სანდლებ, შეგაბამ ფარლულა სამაჯურებ ხელთგაგიყრი, ბეჭდებ და საყურებ გაგიკეთებ, იქნები ივდითივით ამაყი ქალი – ქალდეველთა შთამომავალი.

მივდივარ, თუ მძინავს, თუ რაღაცნაირი ძილბურანია და ვტკბები... ივდითივით ამაყი ქალი.

თითქოს ვილაცამ ხელი მკრა. უთუოდ ერთ-ერთი გუშაგი იყო. სანყალი! ალბათ რამდენ ხანს მეჯაჯგურა, სანამ შემაფხიზლებდა. გავახილე თვალი, ვხედავ ლამპარი დაქრობის პირასაა. თურმე მძარცვავს ეს გველი – მტრისგან მოგზავნილი მსტოვარი, მტოვებს ბნელში. მაშინვე გამოვფხიზლდი და გუნებაში ვთქვი:

იოანი, მიშველე, ზეთი მითავდება. ჩემმა მასწავლებელმა თუ გულისხმაჰყო – მაშინვე აინთო ლამპარი. მე სად მახსოვდა მახვილი, ხმალი, ხანჯალი, თოფი და არც შურდული გოლიათის დამმარცხებელი, რისხვით ავყვირდი: ნა-დი, ნა-დი, გა-და-დე-ქი, გა-და-დე-ქი.

და ვთქვი: ვუპოვო იქნებ ნამალი ამ ჩემს სამეფოს, როცა ის ზვავობს, ავდგე და დავანერო კედელსა ზედა კატაკომბისასა სახელები სრულთა მწერალთა.

ავდექი, მივანათე ლამპარი გვირაბის კედელს და დავანერე დიდი ასოებით შემდეგი სახელები: იოანი, სვიმეონი, სილუანი, თეოფანი, სემუელი, უილიამი და ჰერმანი. მერე დავბრუნდი ჩემს თავში და ვუთხარ ჩემს თავს: – გვალე, ნარვიდე სამხილებელისა მამართ, მივიდეთ და აღმოვიკითხოთ სახელები იგი.

მივედით სამხილებელ კედელთან და ამოვიკითხეთ და მაშინ ვუთხარი ჩემს თავს: ჰოი სანყალობელო და ჰოი უგუნურო, რაჟამს ესე ყოველნი მოიგნი, რაც მათ მოიგეს, მაშინ ჯერეთ შორსვე ხარ ნამდვილი მწერლობისაგან, ვითარც ნეკნის ნარჩენი, ხოლო ვინათგან ფრჩხილისოდენი ამათგანი ჯერეთ არა გაქვს, ვითარ ზვაობ?

ავტორის მისამე დარაჯის ბულისსიტყვები

ჩვენ არ ვიცოდით, რას ფიქრობდა იოანი, ან რატომ გამოიყოლა ამ გვირაბში ქალი, რომელიც ვერ ხვდებოდა, რომ ეს გზა თავის ეკალ-ბარდით მხოლოდ რჩეულთათვის გამზადებულია. და საერთოდაც, ეს გვირაბი არ იყო, უფრო გრძელ, დახვეულ და უცნაურ ბაღს ჰგავდა და ეს ბაღი მოუფლელი, სავსე გველებით, სავსე მსტოვრებით ნინ გადაუშალა იოანიმ ავტორს. ქალი კი უცნაურად იქცეოდა, ხშირად არათუ ვერ ამჩნევდა ბაღის ბინადრებს, უფრო მეტიც, გაურბოდა მათ დანახვას და სანაცვლოდ აკვირებულ სიტყვების სახლში იმალებოდა. ვინ აღიმართებოდა, ვინ ივდითი, რის მახვილი?! ქალი სანყალი მსტოვართა წრეში და ეს მსტოვრებიც – ცათა შინა შფოთის ამტეხნი – ჰადესის ბინადარი ძაღლები, მარად მზად-მყოფნი წვდომოდნენ ყელში.

* * *

მალე შენს ბაღში შევალთ, – მითხრა იოანიმ, – და როცა იმ ბაღს იხილავ, აღარ გეცლება საჯარეში გამოსასვლელად, არც წყაროსთან ჩამოსაჯდომად, რათა განკითხვის ქვიშა მიაყარო გამვლელ-გამომვლელს. ხეთა შრიალი, ბაღის სუნთქვა დაიძრება რადგან გულამდე. შეიყუთები შენს სამტრედეში, კარს მიხურავ და ხეობიდან დაძრულ ქარებს მიაყურადებ.

მივდიოდი და მივიჩქაროდი, რათა მენახა ჩემი ბაღი, სადაც იდგა ჩემი ბაღი, სადაც იდგა ჩემი ცხოვრების ხე, ჩემი სიცოცხლის შრიალა ხე და ყველაფერი

მენოდა ამ ბაღისკენ: არიადნეს გორგალიც, ნატვრისთვალაც, მფრინავი ხალიჩაც.

– მოვედით, – თქა იოანიმ, – აი, ბაღიც.

მაგრამ სად იყო ბაღი, რის ბაღი, ერთი გაძრცვილი, გავერანებული ადგილი იყო გამხმარი ტირიფებით, გამხმარ-გაშეშებული ყვავილებით და ქვენარ-მავლებით.

შეცვბუნდი, გავნითლდი, როგორც მჩვეოდა და ვთქვი: ეს არის ჩემი ბაღი?

იოანიმ შემხედა, მერე შორს გაიხედა და თქვა – ეს.

მოვიჩქაროდი გახარებული, ბაღი მქონდა მეგონა ცვარდანამული თუ ნამგადაკრეფილი, როგორც პოეტები იტყოდნენ ხოლმე. ნორჩ ყვითელ-მწვანეში არეული, ფერად-ფერადიც, გულგასახარად სურნელიანი, ეს კი, ეს ჩამხმარი, ეს უდაბური, გველებით სავსე ჩემი ბაღი როგორ იქნება?

იოანიმ – დიდმა მასწავლებელმა კვლავ შემომხედა და თავის ყოვლისმხედველი თვალებით და დაბეჯითებით გამიმეორა – შენია.

და მაშინ ვთქვი: რისთვის მოვსულვარ მე ამ მიწაზე, მაშინ, როდესაც მიწა გადახმა და ახლა უნდა პასუხი ვაგო როგორც ფოთოლმა, ანდა ბალახმა.

– არა, – მითხრა იოანიმ, – დრო არაფერ შუაშია, ეს ბაღი შენი დაუდევრობის გამო გადახმა, რადგან აღზევედი შენს ფიქრებში, შეჭამე შენი ფოთლები, დალუპე ნაყოფი და დარჩი გამხმარი ხესავით.

მაშინ ვთქვი: აქ დავსვამ წერტილს, გავბრუნდები უკან და მუხლებში ჩავუვარდები ჩემს მკითხველს, რადგანაც სული გავუმწარე უნუგეშო ისტორიებით, რადგან შეცდომებით აივსო ჩემი ცხოვრების ნიგნი, რადგან შეცდომა იყო ეს გზაც, ეს გვირაბიც, ეს ბაღიც, შეცდომა იყო ჩემი მწერლობა და ეს მოთხრობაც არის შეცდომა. შეცდომა იყო ბრმის ხეტიალიც, შეცდომა არის თვალის ახელაც, აღარ მაქვს ძალა, მე ისევე ბრმა ვარ, მე ამ ბრძოლაში აღარ შემოვალ.

– არ დანებდები, – თქვა იოანიმ, – მტრის დანებება კვლავ ძეგლად გაქცევს, რაც უნდა ყველა მზემ გადიმზევოს და მთვარეებმაც გადაიმთვარონ, შენ მწერალი ხარ და გეკისრება მტრისთვის მოჭრილი თავები თვალთ.

ასე გავყვი დიდ მასწავლებელს ჩემს სათნოებათა ბაღში გულმოკლული.

* * *

ეს ტირიფები სინანულის ტირიფებია, – თქვა იოანიმ, – უწყლობითა და უცრემლობით ფესვებგამხმარი, ეს ქრისტესცრემლა გადამხმარი გლოვის ყვავილია, ეს ქრისტესისხლას ყვავილები კი სისხლის ხსენებაა, თავადის სისხლის და სულ სხვა სისხლის და რამდენჯერაც არ უნდა მოვკვდეთ, იმ სისხლს მაინც ვერ გადავიხდით, ვერ გადავიხდით, ვერ გადავიხდით. ეს დუმფარები დუმილის ყვავილებია – მისი თვალების გუბურებიდან გადმორგული და ეს მსხვერვადი თეთრი შროშნები – სიმშვიდისა და სისპეტაკის სათ-

ნოებანი. აქ კი შეხედე – მორცხვი მიმოზა. და იოანიმ პატარა, ხმოზაშემდგარი მცენარის წინ დამაყენა, რომლის მოგოდო ფოთლები მართლაც ჰგავდნენ მიმოზის ფოთლებს – დააკვირდი, ნახე როგორ გგავს. უთხარი რამე, აბა, ერთი უსაყვედურე!

მზად ვიყავ მთელი ჩემი ჯავრი მასზე მეყარა და ამიტომაც მივმართე ყვავილს: ურცხვო, ბოროტო, ცოდვილო მონავ, ნუთუ ვერ ხვდები, დედამინას როგორ ამძიმებ? აგჭრი, აგკუნავ შავტარიანი დანითა, ჩაგაგდებ გარესკნელის მდულარე ქვაბსა, ნაკუნებს... ნაფოტებს გავატან სტიქსის წყალსა... ვუთხარი ეს რისხვით და რას ვხედავ: მოიხარა ეს საწყალი მცენარე, მოიკუჭა, მოკუჭა ფოთლები, დაპატარავდა და ლამის მიწაში ჩაძვრა საწყალი.

და აქ მოულოდნელად გამახსენდა, რომ ეს შავტარიანი დანა, ქვაბი, მდულარე, ხარშვა – ჯადოსნური ატრიბუტიკის ნაწილი იყო, იმ ჯადოსნობის, რომლის მსგავსი არაერთხელ გამეგონა და წამეკითხა. ეს სიყვარულზე მოძალადენი, სიყვარულის ძირის გამხმობნი ხომ ყველგან იყვნენ. კედლის ხვრელების სიბინძურით ამომქოლნი და კაცის ბოტასებში წიპნების ჩამკერებელნი. ნეტა ისინი საპრეზიდენტო არჩევნებში თუ მონაწილეობდნენ? მე ვიცნობდი ერთ ქალს, მასზე ამბობდნენ, მიცვალებულთან ბოლო იმიტომ რჩება, რომ ყინულის დნობისას ჩამონვეთილი წყალი ქილით ხელს გააყოლოსო. მე არ მინახავს, მართლა იპარავდა თუ არა მიცვალებულის წყალს, მაგრამ ვხედავდი, ნელ-ნელა როგორ გაუცივდა თვალები, როგორ წაენვეტა ნიკაპი და ზღაპრის ერთ ცნობილ, უსიმაპათიო პერსონაჟს დამგვანა.

ეს და კიდევ ბევრი რამ იმ დროს და სხვა დროს გამახსენდა დე პატარა მცენარე მაშინაც და მერეც ისე შემეცოდა, როგორც გადაგრილებულ თონეს ცეცხლში ჩაბუგული ჩალა და ვუთხარი: ხელში აგიღებს ჩემი თავადი, დიდი ქალაქის ხუროთმოძღვარი ქალაქის ნიშში მიგიჩენს ადგილს, თუკი გაუძლებ ყინვებს და თოვლებს, თუკი გაუძლებ წვიმებს და ქარებს და თუ გაუძლებ მზეებს და დღეებს ან ბრალისაგანებს, ან უბრალოებს. ვუთხარი ეს და რას ვხედავ: წამოიმართა ნელ-ნელა ეს პატარა მცენარე, ასწია ეს პანია ტოტები და გაიმართა წელში.

მხატვარი ლევან მუზაშვილი

ახლა ამას შეხედე, – მითხრა იოანიმ და ბუერას ფოთლები დამანახა. უცნაური იყო, რომ ამ ბაღში, სადაც ყველაფერი ჩამხმარ-ჩათუშულიყო, როგორ მწვანედ, ხორციანად, სავსედ და ქედმაღლურად გამოიყურებოდნენ ეს ფოთლები.

ეს ბუერა შენი დიდების წყურვილია, რომლის ჩრდილქვეშაც დასკუპულა მორცხვი მიმოზა და გარს უვლიან მზვობრობის მწვანე გველები, ისინი, ვისზეც გაფრთხილებდი განსაკუთრებით და თუ გინდა ძირი გაუხმო, თვითშეფასება ამოძირკვე – ხიბლის სათავე – უკუაქციე სხვათა შეფასებებიც, რომლებიც, როგორც თვითშეფასება, არასოდეს არ არის ზუსტი და დაელოდე, თუ რას გეტყვის შენი თავადი.

ახლა დაიხარე და ეს მოთხარე, მის სანაცვლოდ ეს ნერგი დარგე, – მითხრა იოანიმ და რალაც დაბალი, პატარა ნერგი მომაწოდა.

მე დავიხარე, დიდხანს ვეჯავჯავრე ამ ლონიერ მცენარეს, მერე სანახევროდ ამოვავდე ისე, რომ კინალამ წავიქეცი და როცა მიწაში სანახევროდ

ჩარჩენილ ფესვს დავაკვირდი, გამეცინა – ეს ვეება მცენარე ჩემი თავმოყვარეობის პატარა, ჭიებით შეჭმულ და დამპალ ფესვზე ამოზრდილიყო.

ამის მერე წყნარად, ნელ-ნელა და გულმოდგინედ ვმუშაობდი. ამოვთხარე დიდი ორმო. შიგ შავი მიწა ჩავყარე. ორივე ხელით ავიღე ნერგი, მივბრუნდი აღმოსავლეთისკენ პირით და ვთქვი: სახელითა მამისათა... მერე ჩავუშვი ნერგი ორმოში, დავაყარე მიწა, მოვუტკეპნე თავი და ვთქვი: იხარებს.

იმ ბაღის მოვლა, რომელიც იოანიმ დამაკისრა, უძნელესი საქმე იყო. ეს ნიშნავდა გამეცოცხლებინა სათნოების ყველა მკვდარი ყვავილი, ამომეთხარა ვნებათა სარეველები, გამენადგურებინა ქვენარმავლები, რომლებიც ირგვლივ ყველაფერს შხამავდნენ და თავწაწყვეტილნი ბაღის იქით გადამეყარა და მე ავმოქმედდი. ოღონდ ეს ამოქმედება უფრო უშედეგო მიწყდომ-მოწყდომას ჰგავდა და ცოტა ხანში მივხვდი მთელი ჩემი საქმიანობის უაზრობას. მაშინ გადავწყვიტე ამომერჩია რამდენიმე, მხოლოდ რამდენიმე, რომელთაც თავს დაატყდებოდათ ივდითის მახვილი, რაც წელში გასტეხდა მტერს. მერე კი მათი დამარცხება აღარ იყო სათუო და ეს ნიშნავდა, რომ ჩემი მოთხრობა უსათუოდ შედგებოდა.

ეს იყო უმძიმესი საქმე, უძნელესი, მათ შორის, რომელიც კი მე ოდესმე მიკეთებია. თავბედს ვინყველიდი ამ გვირაბში, ამ ბაღში შემოსვლისთვის, იმისთვის, რომ ხელი მოვკიდე ისეთ საქმეს, რომელიც მავალდებულებდა მტრისთვის თავები კიდევ მომეჭრა, კიდევ დამეთვალა და აღმენერა. ეს მოითხოვდა ჩემში ბევრ ივდითს, მე კი ერთი ივდითიც არ ვიყავი. ბევრჯერ გადავწყვიტე უკანვე გავბრუნებულიყავ ჩვეულებრივ სიმსუბუქეში, სადაც აღვწერიდი მზეში ტყემლის ხის ყვავილობას, მაგრამ რაღაც ძალა კვლავ წინ მიბიძგებდა და რა იყო ეს რაღაც ძალა, თუ არა ის, რომ გვირაბის თავში ჩემი ხუროთმოძღვარი მელოდა, ჩემი მთავარსარდალი, ჩემი თავადი და სანამ მისი სისხლი, მისი ხორცი, მისი ოფლი, მისი ცრემლი ჩემში ბრუნავდა, ამ კატაკომბში უსახელოდ ჩამარხვა არ მსურდა.

ასე გადავწყვიტე კიდევ ერთხელ და მარადის დადარაჯებოდი ჩემი გულის ზღურბლზე შემოპარულ მტრის პარტიზანებს, ამ საიდუმლო განმზრახველებს მკრეხელური, მრუში ზრახვების, რომელთაგან ზოგიერთნი ჩემში მტრის მიერ საგანგებოდ იბადებოდნენ წარმოდგენებად, ვარაუდებად, სურვილებად, მოგონებებად და მათზე მიმეტანა იერიში.

სვიმეონ ახალი ღვთისმეტყველისაგან (რომელმაც მომცა კომპასი ჩემი მასწავლებლის საპოვნელად) ვიცოდი, რომ გულის ეს ზრახვები, საერთოდ ყოველგვარი სახის ოცნება და განსაკუთრებით ფანტაზიები მახნელებდნენ და ჩემში ხურავდნენ იმ კარს, რომელშიც რიგრიგობით წითელფეხება პანია არსებები უნდა შემოსულიყვნენ. მათ ნისკარტებით უნდა მოეტანათ სატრფიალო ბარათები თავადისაგან, იქნებ მოდიოდნენ კიდევ, აკაკუნებდნენ, აკაკუნებდნენ და ბარათები უკანვე მიჰქონდათ. მე რას ვავიგებდი ჩემი საავტორო უფლების მქონე სერიალებით გართული.

არადა უამათოდ, ოცნებათაგან თავისუფალს, სუფთა გონებით, არაფერს რომ არ გამოსახავს, როგორც იყო ჩვენი საერთო მშობლების გონება, სანამ მცურავი არ ჩაუსახლდათ, სირბილი, ფრენაც კი შემეძლო თავადის გზებზე. ოცნებათაგან თავისუფალს ხომ ჩვეულებრივი მგზავრი აღარ მეთქმოდა. უფრო მდევარი ვიქნებოდი მძიმე ტვირთჩამოსხნილი, მტვრიანფეხსაცმლიანი, ტვიროსისა და სიდონის გზებზე ნაფჩხვენებისთვის ჩასაფრებული და დავინყება-გახსენებისთვის ემაუსის გზებზე მავალი.

ასე ნელ-ნელა დავინყე დაკვირვება და უცნაური რამ შევამჩნიე. ეს ჩემებური სერიალები – ოცნებათა ხატები მიაღწევდნენ სრულ გამომსახველობას თუ არა, ისეთივე მოსაწყენი და უგემურნი ხდებოდნენ, როგორც არაერთი ფუჭი საგანი ჩვენს გარშემო, მაშინ, როდესაც თავადის სახე არასოდეს ხდებოდა მოსაწყენი, უბრალოდ, ზოგჯერ მის სახეს საავდრო ღრუბლები ეფარებოდნენ. მთავარი იყო მოთმინება და გაძლება ამ ფშუტე ნეტარების მოთხოვნილები-სადმი, რომელსაც თავადის სახისგან განსხვავებით

არც სიხარული მოჰქონდა, არც სიმშვიდე – პირიქითაც, ამ ფანტაზიებს, ოცნების მრავალრიცხოვან ხატებს ჩემი ნებართვით ჰადესის გველი ქმნიდა (მისი ავტორი, ხელმოცარული ხელოსანი), როცა ჩემში ხატავდა და ხალისობდა, ყოველივე ეს რას მომიტანდა იმედგაცრუებისა და სასონარკვეთილების გარდა?

ხელლამპრიანი მგზავრიდან ასე ვიქეცი მთავარ დარაჯად.

ერთი ამას შეხედე, მითხრა მეორე დარაჯმა: მე შევწყვიტე ხუროთმოძღვართან საუბარი, რადგან მაინც უგულისყურო იყო და რას ვხედავ: მე რომ აგერ საუბრებს აღვავლენ და თან ერთი ფილარმონია ხალხი მშიერ-მწყურვალი მწვანე მოლზე მიცდის, ეს ჩემი რაციო დადის და დაიძურნება მანანალა ძალივით, ხან მწერალთა სახლში შეეხტება, ხან გასტრონომში შესუნსულდება, ხან ნაგავსაყრელზე გადის, ხან ერთგან ამოკრავს დრუნჩს, ხან მეორეგან. რა უნდა მექნა – მოვკიდე ხელი საყელურში, წამოვართიე შინ და კვლავ საუბარი განვაგრძე. გავიხედე მეორე წუთში, გაუნყვეტია საყელური და გარბის. ისევ მოვართევ – ისევ გარბის და ასე დაუსრულებლად.

– გონებაგაუფანტველ საუბრებს მე რას შევძლებ, ან როდის შევძლებ, – ვამბობ უიმედოდ.

– ოდესმე შეძლებ, – ამბობს იოანი, – არათუ მადლით, სასყიდელი იგი მოქმედსა მას შეერაცხების თანანადებით.

* * *

– მასწავლე, როგორ გავარჩიო – ამ გულისსიტყვებს და ზოგ გულისთქმას ნათლის საუფლო ბადებს, თუ ბნელის, – ვთხოვე იოანის.

გულს თვალები აქვს, – მითხრა იოანიმ, – და იმ თვალებით განიკითხავს იმ გულისსიტყვებს. როცა გექნება ის თავდადება, რაც იმ ბრმას ჰქონდა, შენი გულის სახლს თვალები მაშინ აეხილება, მაშინ გაარჩევ.

და აი, ერთხელ, ხშირად თუ იშვიათად, როცა ჩასაფრდნენ ჩემი გუშაგები, არც მე ჩამეძინა და ამოცურდა შავპალტოიანი კაცის სახე ვერცხლისფერი საფეთქლებით და ელვამ დამკრა. ან სხვა რამემ. ელვა იყოს, ელვად სახელსდებდა მას იოანი და ეს იყო ერთადერთი რამ, რომელიც ჩემმა მასწავლებელმა ვერ ამოხსნა, ეს ელვა, რომელიც დაგკრავს და გაგივლის, ვერც სადმე შეასწრებ და ვერც დაემალები, ვერც ჩაუსაფრდები და ვერც მოიხელთებ, რადგან არ იცი, როდის მოვა და როდის გიმტრობს.

და ამოცურდა შავპალტოიანი კაცის სახე ვერცხლისფერი საფეთქლებით და ჩემმა გუშაგებმა შეაჩერეს ჩემებური სერიალის მარადმოძრავი ლენტები და უკან გააბრუნეს სიძვის გველი და მეც ჩემს მგრძნობელობით ნებას ცხრა კარი გადავუკეტე და აღარ მივეცი ძალა ჩემთვის ძვირფასი ხატის დაბნელება-გაბინძურების და ამ ხატის ვერცხლისფერ საფეთქლებს ვუთხარი, რადგან სიყვარულის ძირი ჯერ არ გამხმარა, მე გიპოვე შენ, შენ ჩემი ცხოვრების ნა-

მალი ხარ, შენ თავადის ანარეკლი ხარ და აქ დავსვი წერტილი, რადგან მწერლობას ვაპირებდი და როგორც ვხვდებოდი, მწერლობაში მთავარი წერტილის დასმის ხელოვნება იყო და მივუბრუნდი ჰადესის გველს, მივაშვირე თითი, სამჯერ მბრძანებლურად დავუძახე: გადადექი, გადადექი, გადადექი. და მართლუკუნ სატანა... ის გადადგა.

* * *

და ამის მერეც და მანამდეც ბევრი ვიარე, როგორც ივდითმა, არაერთხელ ავმალღდი ჩემი სულის ბეთულიაზე, მერე დავეშვი, მერე ავმალღდი ერთხელ და ბევრჯერ. მთის კენწეროზე საყდარი ვნახე, საყდარში შეველ, ჩემი სულის ზარებს ჩამოვკარ. მაშინ ამღერდნენ ჩვენებური, ძველებური, ძველი ზარები, მე-6 საუკუნის წვერის წმიდა გიორგის საყდრის ზარების მსგავსი, ღრუბლებში ჩაფლული საყდრის, მომთავრო და პატარა ზომისანი, ალაგ მწვანით, ალაგ ვერცხლისფრით, ალაგ ჟანგით დაფარული, შიგნიდანაც ამოტყეჩილი, მაინც ხმაკეთილი და ხმაკეთილობით ჩრდილოეთის ქარისგან დანუნებულნი, ოცდაშვიდის ნაცვლად ამღერდა ორი და მაინც ხომ ამღერდა ორი და იმღერეს ჩემმა ზარებმა ორ ხმაში და თქვეს: ქრისტე მოდის, ქრისტე მოდის, მოდის, მოდის, მოდის, მოდის... ქრისტე მოდის, ქრისტე მოდის, მოდის, მოდის, მოდის, მოდის...

* * *

იმ სანეტარო დღეს კი გუშაგმა მითხრა: ოლოფერნი კარავშია. ივდითს ელის.

– შემიყვანე!.. – ვუთხარი მე გუშაგს, გუშაგმა ხელი მომიკიდა და მთავარი წიგნის 462-ე გვერდზე შემიძღვა.

ოლოფერნი იჯდა, მეწამულ კარავში სპილენძისფრად ელავდნენ მისი შიშველი მხრები.

– მოვედი, – ვუთხარი მე, – ივდითი მოვიდა.

მაშინ აღმური ავარდა ოლოფერნეს დაბანგული, სპილენძისფერი სხეულიდან, ხოლო წითლად ანთებული, გამბურღველი თვალებიდან ჩემს მხარეს მილიონი ელვა გამოკრთა.

მაშინ მიმითითა ოლოფერნემ – სიძვის გველმა ჩემს დარაჯზე, ჩემი სულის პირველ ჯარისკაცზე და მაცდურად მითხრა: ალილე, ალილე და ჯუარს აცუეგე. მე შევხედე ჩემი სულის პირველ ჯარისკაცს, ჩემს მცველს, ჩემს გუშაგს და ოლოფერნეს ვკითხე: უფალი ჩემი ჯუარს ვაცუა?

– ალილე, ალილე! – მითხრა ჩურჩულით, მაცდურად.

მაშინ მე ვიხადე მახვილი, იმ წუთს და მას შემდეგაც ბევრჯერ და უსასრულოდ დავჰკარ კისერზე ოლოფერნეს – სიძვის გველს და წარგვეთე თავი და გადავავორე გვაში სანოლიდან და სვეტებიდან ჩამოვავდე გავალაკი და ვთქვი:

– ისმინეთ ჩემი ძმებო, მწერლებო... აიღეთ ამ სიძვის კერპის მოკვეთილი თავი და გამოჰკიდეთ თქვენი გალაგნის ქონგურებზე... მაშინ გათენდება, მზე ამოანათებს ქვეყანაზე და გაანათებს თქვენს საბრძოლო

აღჭურვილობას. მაშინ სიყვარული გვიცნობს, ველარსად დავეკარგებით და მისი ძირი აღარ გახმება.

* * *

– ნუ მიიჩქარი მოთხრობის დასასრულისკენ. მოთხრობა თვითონ დაასრულებს თავის თავს. შენ შენს ხელსაქმეს ნუ ააჩქარებ, რადგან უკვე მგზავრი აღარ ხარ, შენ ამ ბალის ბინადარი ხარ. გაიხედე და თავადის დაქსოვილი ფარდაგები იხილე, მისი სიტყვით დაქსოვილი ხალიჩები იხილე. მისი სიტყვით შემოსილი ცა და მიწა იხილე, რადგან ის არის უპირველესი ხელოვანი, მისია პირველი სიტყვა და გემინოდეს სიტყვის, – ეს მითხრა იოანიმ, ჩემმა მასწავლებელმა. მე დიდხანს ვფიქრობდი, მერე გადავფხიკე დაქცეული სანთელი 30-ე თავზე და წიგნი დავხურე.

ვიჯექი და ვქსოვდი იმ ბალში, რომელშიც ჩემი გულის სახლი იყო ჩადგმული, ვქსოვდი ჩემს სამოსელს, ველოდი კაკუნს და როცა ფერები შემომაკლდებოდა, ვდგებოდი, ხახვის ნაფცქვენებში ვხარშავდი ძაფებს, ატმის ფოთლებშიც ვხარშავდი, კონახურის ტოტებშიც ვხარშავდი, რომ პირველ ფერებს დავახლოებოდი. დროდადრო სიტყვებითაც ვქსოვდი, რათა დიდი მონატრების ჟამს, როცა თავადი მკითხავდა: – და რაია არსებაი შენი? მე ამელო და გამენოდებინა ეს ფურცლები.

შენიშვნა:

აღრე, ათი-თორმეტი წლის წინ ქუთაისში, მწერალთა სახლში ერთი ხანდაზმული, ყოჩალი ქალი დადიოდა – ცენტრალური გასტრონომის გამყიდველი – ყენია დეიდა. მარსიანიც იცნობდა იმ ქალს. თავის ხილვებზე ბევრს გვიამბობდა, თან უამრავი რვეული მოჰქონდა ყენია დეიდას და მაკითხებდა. მაშინ ესა თუ ის ფენომენი მკითხველთა დიდ დაინტერესებას და მითქმა-მოთქმას იწვევდა და მისი ხილვების შესახებ მოზრდილი წერილიც დავწერე. რამდენიმე აღამიანმა წერილის ნაკითხვის შემდეგ მითხრა, ეს ქალი ხიბლშიაო. მაშინ არ ვიცოდი, რა იყო ხიბლი, ძალიან შევწუხდი და დამეწანა მისთვის ყენია დეიდა. გავიდა დრო და როცა სვიმეონ ახალი ღვთისმეტყველის მკაცრ შეფასებას მოვუსმინე ხიბლის შესახებ, დავრწმუნდი, რომ თუ ამ სახადს მხოლოდ წმინდანები განერენ, ჩემი კეთილი ყენია დეიდა – ქალაქის ერთ-ერთი ყველაზე ხმაურიანი ცენტრალური გასტრონომის ერთ-ერთი სექციის დახლზე თავდადებული ასი, თუნდ ორასი და თუნდ ათასი „უფალო შემინყალეთი“ რას განერებოდა, ანუ გადაურჩებოდა, ანუ განერიდებოდა.

ყენია დეიდას სქოლიოს ეს მდაბალი ადგილი იმიტომ მივუჩინე, რომ მის ერთ-ერთ რვეულში ასეთი რამ მაქვს ამოკითხული: ჩვენგან წასულები მწვანე მოლზე სხედან და ჩვენს ლოცვას ელიან. თუ მოვისხენიებთ – მათ წინ გემრიელი ტრაპეზი გაიმლენება თუ არადა, როგორც ძაღლებს – პურს ხელუკულმა ესვრიანო. მე არ ვიცოდი, იშლებოდა თუ არა მათთვის მადლის ტრაპეზი, იდგნენ, ისხდნენ, პურს ხელნაღმა ესროდნენ თუ ხელუკულმა, ეს მთავარი არც იყო. მთავარი იყო ის, რომ ჩვენი უმწუხრო მიცვალებულნი ჩვენგან კავშირს მართლა ელოდნენ და უჩვენოდ მართლაც გაუჭირდებოდათ. მათ ხომ თავის დროზე მძიმე ცხოვრება ერგოთ. ვინ დამბეზღებელი იყო და ვინ დაბეზღებული, ვინ მოუსავლეთში გადაკარგული და ვინ გადაკარგველი. ერთი ჩემი მეგვარე – ეკლესიიდან ზარის ჩამომგდები ხომ ყველას თვალწინ ცოცხლად შეჭამეს მატლებმა.

მაია ჯალიაშვილი

ერთი მიჯნურობის ამბავი

„რაი არს სიკვდილი?“ – ეკითხება იოდასაფი ზანდანს. ეს ადამიანის ყველაზე დიდი თავსატეხია და ამიტომაც ბრძენთა შორის გამორჩეულნიც მხოლოდ იგავური თუ ქარაგმული ხატოვანებითა თუ ბუნდოვანებით ახერხებდნენ პასუხის მოხელთებას. ჭეშმარიტი ქრისტიანისთვის კი ეს ენიგმა ცხადი და გამჭვირვალეა. სიკვდილი არის მკვდრითი ალდგომისა და მერმისი საუკუნო ცხოვრების მოლოდინი. („მრწამსი“) მაგრამ ამგვარი თავდაჯერებულობის მოსაპოვებლად ათასგვარ გულისთქმასთან დიდი ბრძოლების გადახდაა საჭირო. იმ დნელ გზაზე შედგომაა აუცილებელი, რომელსაც ტანჯვა-წამებით საკუთარი თავის შემეცნებისკენ მიჰყავხარ. სული სათნოებათა საჭურველით უნდა შეიარაღდეს და შეებრძოლოს დემონების ლაშქარს, თვალებიდან, ბაგეებიდან, ფიქრიდან, წარმოსახვებიდან რომ უტევენ ადამიანს. ამ მოთხრობაში სულის ამგვარი ბრძოლება აღწერილი. ავტორი გვიყვება საკუთარ გულსა და გონებაში მოგზაურობის ამბავს, ამიტომაც მისი თავგადასავალი მისტიკურ-ალეგორიულია. ამ შემთხვევაში მას გაკვალული გზა აქვს, ამაზე წერდნენ კლასიკოსები, მაგრამ სხვათა გამოცდილება მას ვერ იხსნის და ვერ გადაარჩენს, თვითონ უნდა იგემოს გულისთქმის სასტიკ მტერთან შებმის სიმწარე, გამოსცადოს დამარცხების სირცხვილი და არ დაკარგოს გამარჯვების იმედი.

ავტორი წერს თავის დაძაბუნებულსა და წარსანყმედად განწირულ სულზე, რომელსაც ერთი საუკეთესო მახვილი – ლოცვა უგუნურებით დაბლაგვებია. არადა, რამდენი ნაუკითხავს, რამდენჯერ დაუგდია ყური სვიმეონ ახალი ღვთისმეტყველისთვის, რომელიც უქადაგებდა, რომ უთვალავფერიან სამყაროში გაფანტულობა ყურადღების მოკრებით უნდა დაიძლიოს. სწორედ ყურადღება მენინავესავით უნდა წარუძღვეს ადამიანს მტერთა მოსაგერიებლად, პირველად სწორედ ის უნდა ჩაებას ცოდვებთან ორთაბრძოლაში და წინ აღუდგეს ბოროტ გულისთქმებს. ყურადღებას კი ლოცვა უნდა მოჰყვეს, რათა ღონემიხდელ ადამიანს ძალა მიეცეს. „შენი ლოცვები – ეს მტრედები და ეს ფურცლები გაფრინდებიან თავადისაკენ“. რა უნდა დაიუნჯოს გონებამ? ზეცად თვალმიპყრობილს როდის ჩაეღვენება სულში ღვთისკენ ლტოლვა და სიყვარული, რომელმაც შეიძლება ჟამითი-ჟამად ააცრემლოს და ააქვითინოს კიდეც? როგორ უნდა დააღწიოს კაცმა თავი ხიბლს, რომელიც იმათაც კი დამუქრებიათ, რომელთაც ხორციელი თვალებით ნათელი უხილავთ, ღვთაებრივი კეთილსურნელება შეუყნოსავთ. ამაზე ფიქრი და განსჯაა მოთხრობაში.

ავტორი ისწრაფვის ღვთისაკენ, რადგან მის გარეშე არსებობა უბადრუკობად და არარაობად მიაჩნია, ამიტომ ხშირად „მიდის“ ბიბლიაში, „მთავარ წიგნში“, რომლის ფურცლებზე მოგზაურობა საკუთარ გულს, გონებასა და სულს შეამეცნებინებს. რა გაამართლებს მის ამქვეყნად არსებობას? ღმერთმა თავი ამ სამყაროში სიტყვით განაცხადა, ე.ი. მწერლობა საღვთო საქმეა. შემოქმედება სიტყვის ხუროთმოძღვრებაა. „მასწავლე, როგორ გავხდე მწერალი“, – ეს თხოვნა ვედრებას ემსგავსება. იოანი, რომელიც იოანე ღვთისმეტყველზე, ქრისტეს უსაყვარლეს მონაფეზე მიგვანიშნებს, ამზადებს მის გულში უფლის გზას, ეხმარება თვითგანწმენდასა და თვითშემეცნებაში. მოთხრობა ჰერმან ჰესეს ზღაპრების სტილია დაწერილი. გმირი გაივლის ერთგვარი ინიციაციის გზას და გასხვიოსნდება, დარწმუნდება რა, რომ ყველაფრისგან უნდა განიძარცვოს, რათა იმ ერთის, თავადის სიყვარულის ღირსი შეიქმნას.

სიმშვიდის დიდი მწვანე კუბო, საიდანაც თავდაღწევის ცდილობს გმირი, ერთგვარი მცენარეული არსებობაა, სულიერი სიკვდილია, როდესაც არ იცნობ საკუთარ თავს, ე.ი. არც სამყაროს იცნობ. ეს უნებობა და უნებისყოფობაა. მწერლობა კი გამოღვიძებაა, სულიერი სიცოცხლეა, მეორედ შობაა, შემოქმედს მიმსგავსებაა, დიდი ნება და ნებისყოფაა. მასწავლებელი, მოძღვარი შემეცნების გზაზე აუცილებელია, რადგან ქრისტიანობა მოძღვარ-მონაფის ურთიერთობაა, გამუდმებული სწავლებაა სრულყოფისათვის. გმირი მასწავლებლის ძებნაში გაივლის არა ცხრა მთას, როგორც ზღაპარშია, არამედ სამ მთასა და ოთხ ცას, ეს კი სიმბოლურად კვლავ სრულყოფილებაზე მიანიშნებს, რადგან ციფრი შვიდი სწორედ ამას გამოხატავს. ამავე დროს, სამი თავისთავად სამებას გულისხმობს, ოთხი კი ადამიანური არსების გამომხატველია (მე, ფიზიკური სხეული, ასტრალური სხეული, ეთერული სხეული). სულის სიღრმეებში ფათერაკიანი ზეტილისას მოულოდნელი და უცნაური შეხვედრებია საკუთარ სინდისთან, ვნებებთან, სურვილებთან, პატიმოყვარეობასთან, სიამაყესთან, ერთი სიტყვით, ყოველივე იმასთან, რისგანაც იქსოვება ადამიანის მიწიერი არსებობა. სულის ლაბირინთებში ზეტილისას რემინისცენციებია ძველი და ახალი აღთქმის სხვადასხვა ეპიზოდისა, ქრისტეს შობისა, გველის მიერ პერანგის გახდისა (რაც, აგრეთვე, ხელახლა დაბადებას გამოხატავს). ყოველივე ეს მიანიშნებს გმირის მდიდარ სულიერ სამყაროზე. მომწონა ღვთის სიყვარულის ძიების ამგვარი გამოხატვა: „როდის შევძლებ, რომ შევიდე ჩემი გულის სახლში – ნეფის ქორნილში“. რა თქმა უნდა, ესეც ნასაზრდოებია სახარებით, „სასუფეველი გულთა თქვენთა შინა არს“. რა აბრკოლებს გმირს? ვნებები და უკეთური სიტყვები, უზნეო სიზმრები და ქარაფშუტული ოცნებები. ძნელია ღვთის სიყვარული. ამიტომ ჩაეკითხა მოძღვარი პეტრეს ასეთი დაჟინებით: „გიყუარ მეა“. ეს სიყვარული მსხვერპლს მოითხოვს, თანაც უდიდესს, საკუთარი თავის შეწირვას. მერედა, როგორია ეს „საკუთარი თავი“? მოთხრობაში სულიერი სიძაბუნის ალეგორიულ სახედ გაპარტახებული ბალი იხატება, მიძინებული სინდისის სახედ კი დაღლილი ჯარისკაცი. რა ესაქმება მოთხრობის გმირს დროსთან, მატერიალურ საგნებსა და მოვლენებთან, როცა საკუთარ თავთან აქვს

ომი გაჩაღებული, ამიტომ თუ ვინმეს სამგზის შესძახებს, გადადექო, ისევ სიძვის ან ჰადესის გველებს, მის ცდუნებას რომ ლამობენ. მწერლობადაც მხოლოდ ამის ასახვა უღირს, როგორც ფოლკნერს უყვარდა ხშირად გამეორება, „გულის ქიდილისა“. რას მოიხილავს მწერლობამონყურებული „მოგზაური“ საკუთარი სულის ლაბირინთებში? გაძრცენილ, გავერანებულ, გამხმარ ბალს, სადაც მხოლოდ ერთი მცენარე – ბუერა ხარობს, მწვანედ, ხორციანად, სავსედ და ქედმაღლურად. ეს მისი დიდების ნყურვილის მეტაფორული სახეა. როგორ უნდა დაიძლიოს განდიდების ეს საოცარი ნყურვილი. წმინდა მამათა სწავლება შემნედ ევლინება, საჭიროა უკუგდება საკუთარი თუ სხვების შეფასებებისა. ერთადერთი შემფასებელი უფალი შეიძლება იყოს და ადამიანი მუდამ მის წინაშე უნდა იდგეს.

მთელ არსებას მოდებულ ათასგვარ ვნებათა სარეველებს მხოლოდ ივდიითის მახვილი თუ მოერევა და მოთხრობაში ლამაზად ჩაიქარგება ბიბლიური ივდიითის რემინისცენცია. მე პირადად ივდიითი ყოველთვის ჯორჯონეს ნახატით მახსენდება. მენამულკაბიანი ივდიითი ნაზად თავდახრილი იცქირება ქვემოთ, მარცხენა ფეხი ოლოფერნის მოკვეთილ თავზე უდევს, დაშვებულ მარჯვენაში მახვილი უჭირავს, ირგვლივ ყველაფერი მშვიდია და ჰარმონიული: „ბოროტსა სძლია კეთილმან“. მხატვარმა ლეგენდის დრამატული კულმინაცია კი არ დახატა, არმედ ლირიკული ჰეფი ენდი. ამ მოთხრობაში კი სწორედ ამ კულმინაციის გახსენებაა მთავარი, რადგან ასეთივე თავგამეტება სჭირდება გმირს მანკიერ და ავ ვნებებთან ბრძოლაში.

მოთხრობა აღსარებას ჰგავს. „შეცდომებით აივსო ჩემი ცხოვრების წიგნი, რადგან შეცდომა იყო ეს გზაც, ეს გვირაბიც, ეს ბალიც, შეცდომა იყო ჩემი მწერლობა და ეს მოთხრობა“ ამ მონაკვეთში სასონარკვეთილება იხატება, შეძლებს კი გმირი, რომელიც მწერლის ალტერ-ეგოა, თავისი თავის გადალახვას? არადა, როგორ აწუხებს გადაუხდეელი ვალი მისთვის დაღვრილი სისხლისა, „ძალიან დიდ ფასად არის ნაყიდი“ და თვითონ კი ცოდვათა მონა გამხდარა. არცაა გასაკვირი, „ფსალმუნებს“ რომ დავანებოთ თავი, „გალობანი სინანულის“ ავტორიც ნუხდა, ცოდვათა ჩემთა მონად მივყიდე თავიო. სატრფიალო ბარათები კი

უხვად მოდიოდა თავადისაგან, მაგრამ გულის ჩაკეტილ კარში ვერ აღწევდნენ. ნეტავ რატომ უჭირს ადამიანს იმ ერთი, უკვდავი სიყვარულისთვის წარმავალი სიყვარულების დათმობა? გმირი ამჩნევს, რომ ყველაფერი იცვითება, მოსაწყენი და მომაბეზრებელი ხდება, გარდა „თავადის სახისა“. უკვირს, ან თვითონ და ან სხვა მწერლები სხვაგვარი სიყვარულის წერაზე როგორ იხარჯებიან, როცა ერთადერთი გამოთქმისა და აღწერის ღირსი მხოლოდ ის, ღვთის მიჯნურობაა, რომელსაც „ჭკვიანნი ვერ მიჰხვდებიან, ენა დაშვრების, მსმენლისა ყურნიცა დავალდებიან“. რა უნდა იხილოს თვალმა ღვთის სიტყვით დაქსოვილ ხალიჩებზე, მისი სიტყვით შემოსილ ცასა და მიწაზე უკეთესი. მხოლოდ საკუთარ თავთან ბრძოლის ამსახველი ეს ფურცლები მიაჩნია გმირს ღირსად, რომ თავის გასამართლებლად გაუნოდოს უფალს უკანასკნელ სამსჯავროზე. ფურცლები, რომლებიც ასახავენ დაცემასა და წამოდგომას, სასონარკვეთილებასა და სასოებას, დიდ ომს საკუთარ თავთან გულში ღვთის სიყვარულისთვის ადგილის გასათავისუფლებლად, იქიდან კი ათასგვარი ადამიანური უკეთურების განსაადევნად, წლების განმავლობაში რომ დაგროვებულან შურის, სიძვის, ამპარტავნების

და სხვა ამგვარების სახით. მოთხრობაში აღწერილი განცდები ძალიან ჰგავს ღვთის სიყვარულის გზაზე ახლად შემდგარი ადამიანის ფიქრებს. სამწუხაროდ, მერე ეს მგზნებარება იკლებს ხოლმე. „ადამიანი მახეთა შორის მიმოვალს“ (ზირაქის სიბრძნე) და მათგან მხოლოდ ღვთის მიჯნურობა იხსნის. კარგია, რომ მწერალმა სწორედ ეს აღბეჭდა მოთხრობაში, რათა ყოველთვის გაიხსენოს ხოლმე, როგორ მოედო მის სულს ღვთის სიყვარულის ცეცხლი, როგორ აანთო, აავიზგიზა და გადაბუგა, რათა ფერფლიდან ახლად აღმდგარიყო და თვალახილულს ეხილა უხილავი შეეგრძნო სიკვდილ-სიცოცხლის ერთიანობა. „ჩვენგან ნასულნი მწვანე მოლზე სხედან და ჩვენს ლოცვას ელიან“ – ასე სჯერა მწერალს. ეს მოლოდინი ამართლებს ცოცხალთა ყოფას, აზრსა და მნიშვნელობას სძენს ყოფით უთავბოლოებაში ჩაკარგულ ადამიანს, თან იმ მაღლიან ნეტარებასაც განაცდევინებს ცოდვილს, სხვისთვის ხელის განწვედნას რომ მოაქვს.

დიდი ბრიტანეთის ლიტერატურული პრემია

ბრიტანელი მწერალი ზეიტი სმიტი გახდა ლიტერატურული პრემიის „ორეინჯ პრაიზის“ მე-11 ლაურეატი მესამე რომანისათვის „სილამაზეზე“. ლონდონში გამართულ დაჯილდოების ცერემონიაზე სმიტმა 30 000 სტერლინგი და „ბესის“ ბრინჯაოს ქანდაკება მიიღო.

ჟიურის თავმჯდომარემ, მარტა კერნიმ, აღნიშნა: სმიტის წიგნი ძალზედ ხანგრძლივი და ცხარე დისკუსიის შედეგად შეირჩაო. მსაჯულნი ამ ნაწარმოებზე იმიტომ შეჩერებულან, რომ მასში „ხასიათების ბრწყინვალე აღწერა ოსტატურად აგებულ თავისუფალ სიუჟეტს ერწყმის“.

ზეიტი სმიტი ჩრდილო-დასავლეთ ლონდონში დაიბადა 1975 წელს და დღემდე ამ რაიონში ცხოვრობს. ავტორია რომანებისა „თეთრი კბილები“ და „ავტოგრაფომანი“, რომლებიც ამ პრემიის შორტ-ლისტებში შედიოდა. რომანი „სილამაზეზე“ კი ბუკერი-2005-ის შორტ-ლისტში მოხვდა.

საუკეთესო დებიუტისათვის პრემია მიენიჭა ინგლისელ ნაომი ოტიდერმანს რომანისათვის „დაუმორჩილებლობა“.

ლიტერატურული პრემია „ორეინჯი“ ბრიტანეთში საგანგებოდ ინგლისურენოვანი მწერალი ქალებისათვის დაწესდა და ჟიურის მიც მხოლოდ ქალები მონაწილეობენ.

„ჩვენ გვსურდა ქალთა კრიტიკული აზროვნება ისევე წარმოგვეჩინა, როგორც მათი ლიტერატურული ნიჭი“ — აღნიშნულია პრემიის ოფიციალურ საიტზე.

გიორგი ალბაშიშვილი

ქორონიკონი

დროს მოაქვს, დრო ისევ მოიტანს,
თითქოსდა შეისწავლა გამოწვლილვით –
საკუთარ წრეხაზზე მბრუნავი მოედანი,
მგონი, არაერთხელ სახელგამოცვლილი.

ძველებიც არიან, ჭადრიდან ჭადარზე
დაფრენენ ყვავების ახალი თაობებიც,
ქუჩაში ხელი აქვს განვდილი კათარზისს
და შენ გეშინია გულის დაობების.

მრავალი წელია, ფანჯრები უმზერენ
ცვალებად ტანსაცმელს, ცვალებად ჰაბიტუსებს,
რუსული მაყუთით ნაყიდ მაუზერებს
და კედელს, სადაც მრავალჯერ აიტუზე.

შენც ხომ ერთ-ერთი ხარ, ერთი – მილიონში,
ვინც თვალი გაუსწორა სულით დაობლებას,
ჭარბობს სისხლისფერი შენს მელანში,
გწყურია სიტყვებით დროის დაუფლება.

რა ხავსისფერია სიძველე კრამიტის...
აბანოთუბანი, კალა, სოლოლაკი...
მივალ მაჩაბელზე, ვწუხვარ, აქ რა მინდა
და ყურებს მიბურღავს მე სოლო ლაქის.

... ოთხმოცდაცამეტი, დღე: – მარტის ცამეტი,
რატომღაც სულ ბოლო იმედსაც ამაცლის,
მინა რა ცოტაა, სანაცვლოდ ცა მეტი,
დაგვმარცვლავს, ჰაერში გაგვაბნევს დამარცვლით.

...
არ ახსოვს თოლიები მტკვარზე ბარათაშვილს,
ორიათასხუთის ივნისის ცამეტი,
მისი ვებერთელა წიგნი კარადაში
ველარ შევმაღე და გულში ჩამეტი.

* * *

... და ეს ხმა წვეთია, გაფანტულ ხმებიდან
რომ ვერ გამოარჩევ, თუმცა ოკეანეც
ტალღების დედაა, ფიქრით ეხები და
უკანვე გაბრუნებს სივრცე მოკრიალე.

ვარსკვლავმა თვალები რომ გადამისერა,
მას მერე მზერიდან გამჭოლი მდის სხივი,
რომელიც ისრუტავს დროს და მყისიერად
დედდება უძველეს სიტყვათა სისხლივით.

თუმცალა სიბერის ედება ხმას ხავსი
და ბზარი ხრინნიან ბგერების გამოა,
ასე რომ გაღრმავდა. თვალში კი ხასხასი
იმ მოლის, რომელიც ჩემს მერე ამოვა.

მიდის პროცესია. ვინ სად რას ეჩვევა,
ის სხვაგან, მე სხვაგან, შენ აქვე,
დროს შევეკითხები: რა გქვია, შე ჩემა?
უსიტყვოდ ჩამივლის გულგრილი მენაგვე.

ქარში მოტეხილი იფნის რტოც ასეა,
სულელებს მონაგრეის სხეულთა კარკასი,
მიდის მიხაკების, ვარდების პროცესია,
ჟამი იფერფლება სიტყვების კარგვაში.

წუთებო, დღეებო, ნაბიჯით იარ!
მიიღეთ სხეული მზეში განბანილი,
შეხედეთ, ბალახი რარიგ ბეჯითია,
ყველას ეფინება გულზე საბანივით.

* * *

ქელეხის სუფრისკენ ქაოსურ მსვლელობას
აცილებს ჭივჭავთა ყლურტული,
დინება, დინება ცნობილ მსანსვლელების,
დროდადრო მშვიერი ტიპების ბჟუტური.

ქალს სკამი დაუთმეს, რატომღაც ითაკილა,
სხვებსაც გაერიდა, გაურბის საქმროებს,
მგონი, ქალბატონი არის ითაკელი,
დეკოლტეს ღიმილს თვალები ვერ აქრობენ.

სკამების ჭრიალი, ჩხაკუნი დანა-ჩანგლის,
მწუხარე თვალებში ღიმილის ჩამაღვა,
შევკრთები ამ სცენით მრავალჯერ დანაჩაგრი,
ღია სარკმელივით გავყურებ ამ ალვას,

რომელიც ირწვევა ნიავის სუნთქვისას და ყველა ჩვენთაგანს შეიგრძნობს ფესვებად და აქ მყოფ მარადღეს – უხილავ გულთმისანს, უცნობი თვალელები ამ ხალხით ევსება,

რომლებიც თანდათან მიემგზავრებიან და გზას დაეძებენ საუფლოს, ჩვენი ბაგეები შიშის ბზარებია, ვიხსენებთ, ვივინყებთ, ვსაუბრობთ.

ჭიქიდან ჭიქამდე ანარეკლს ქარვისფერს გახედავს ხორბლისფერ თვალელებით კოლიო და იმ ხმას, რომელსაც არავინ არ ისმენს, გულდასმით ინახავს ხსოვნათა სქოლიო.

შუალღე

რაც დამალულია და რასაც დრო ფარავს გულში ძგერს ჟამი-ჟამ, გული – მონა ხსოვნის, ივსება შრიალით და როგორც დომფალა ჰკიდია სამყაროს ძაფით მონაქსოვი.

დროს კლავენ ეზოში შემთვრალი კაცები, დახლართულ ლიანდაგს იშენებს დომინო და ვილაც, შემკრთალი მრავალჯერ დაცემით, მიჰყვება შუადღის სევდიან დომინორს.

მზე გაფუებულია და ზეცა ვარცლია. ქალაქელ ბედურებს, გვრიტებს და ყვანჩალებს, არ უნდათ იცოდნენ დროს როგორ მარცვლავენ ესენი და ლოთი, აქვე რომ ჩანჩალებს.

სხივი რომელილაც, რომ გაენდო მინას, იბრწყინებს, შეამჩნევს: ლარნაკში ვარდია და კორპუსების წინ ნარდი და დომინო, დაჰყურებს ბოგანო მაგიდას ნარდიანს.

დასიცხულ ქალაქში ბოგანო ბოგინობს, შეამჩნევს სახლს იქით დამწვარი სერია, დაღამდი, დაღამდი, გენვევი ლოგინო, რომ გავყვე ძილსა და სიზმრების სერიალს.

* * *

ჩვეულებრივი ბინდი არი, ბინდმა ლამურების ფრთები ხომ მოისხა, რომ ისე გავიგონო ჟამი მიმდინარი, როგორც ბავშვობაში ჰობოის ხმა.

დაუვინყარ ხსოვნას ვინ იშორებს, მე რომ მოვიშორო ფრავმენტები

ტაქტის ჟღერადობის. ხელი დირიჟორის გამაბნევს, რადგან სხეულში არ ვეტივი.

ქალაქელი გლეხი – ჩემი მეზობელი ღამეულ მუსიკას არ უსმენს, საუბრობს იგავებით ეს ცრუ ეზოპელი იმ დროზე, რომელიც ყუთივით დალურსმნეს.

ჯერ გულში იღვიძებს დარდი დაფეხვილი და მერე თანდათან იქცევა სხეულად, იცინის კიბის ყველა საფეხური, მბჟუტავ სინათლეში ჩახვეულა.

და ცხოვრობს კორპუსი და ლიფტის საკნები კომპარულ სიზმრების წყვდიადში ჩადიან. რაღაცას ამბობენ ნაცნობი საგნები და რასაც განვიცდი, ორთქლივით მჩატეა.

რა საკვირველია, შენ რომ გამახსენდე, ბინდმა ლამურების ფრთები ხომ მოისხა და ნაშლილ სიტყვათა გაფანტულ აქცენტებს ისევ გააცოცხლებს შორი ჰობოის ხმა.

და მახსოვს თანდათან ჩავლილი საღამო, წვევტილი სიტყვები და რბილი ლასები, სადღაც გაშლილია წიგნი სააღაპო, სია მომლოდინე უცნობი არსების.

საღამოს ლოცვა

ქრება ბოლო სიტყვა გულში თქმული ლოცვის – ყვავილთან ფარფატი პეპლის ფრთებია დუმილის, ხილული ნამია ჩემში ჩაბნეული ფერფლის.

უცხო სახეები, მზერა უთვალავი, მშვიდი, მგლოვიარე, მკაცრი, გულში შეღწეული თრთოლვა გადამდები უცნობ წინაპართა ნაცრის.

ფერფლის გამოხედვა და ფერფლის თითებით დაწვდები ჭიქას და დავცლი: ასე იძახოდა ოდესღაც მესკია, ასე იზრდებოდა გორაკზე ანწლი.

ფერფლით და ნამწვავით სავსეა საფერფლე, ჭერზე რომ დაცურავს ჩრდილების ფარფლია, ჩემი იდაყვები, შენი მოძრაობა, მისი გაღიმება ფერფლია, ფერფლია.

ამაოდ დავშვრები სიტყვათა მძებნელი, ბგერებს ვაკონინებ, იმ ენას ვერ ვფლობ,

რაც შენ მაგრძნობინე, სახელი ვერ დავარქვი
შენს ჩურჩულს ბაგეთა ფერფლო.

მე დუმილს ვაგრძელებ, დუმილში ვინახავ
მრავალთა დათმენილ კვნესას
და უთქმელ სიტყვაზე აცმული მზის ძაფით
დაკონკილ სამოსელს ვკემსავ.

ალექსანდრე ყაზბეგის სიკვდილი

*აეროსტატი, რომელშიც ვირი ჩასვეს,
მუშტაითიდან მაშინ გაუშვეს, როცა მიხ-
ეილის საავადმყოფოში ალექსანდრე ყაზბე-
გი სულს ლაფავდა.*

ჩვენი ოცნება, როგორც ვირი აეროსტატში –
მოწყდა მიწას და აედევნა ხალხის ყიჟინა,
როცა აფრინდა.
ინვა შემლილი და ბნელ დუმილს სიტყვის ნაწყვეტი
კანრავდა ზოგჯერ, ამოჰყავდა მზე არაფრიდან.

თვალს აყოლებდა მიხეილის საავადმყოფო
ბურთს საჰაეროს,
ლაჟვარდებში ვირს უცნობილესს – ბრიყვს და
გრძელყურას.
ინვა შემლილი საკუთარი ღამის წყვილიაღში
და ვარსკვლავებით ამოჭმული ზეცა ეხურა.

იყო ქალაქი ბედნიერი და უხაროდა,
აეროსტატი და სახედარს ფრენა თანდათან
რომ იპარავდა.
ინვა შემლილი, ტალღებივით ხტოდნენ კუნთები
და მძიმე სუნთქვას რუხი ფარდით გრძნობდა პალატა.

ამ ყრიაშულის, ამ ყყანის და საოცრების
ახლოს სუნთქავდა მწუხარება, მუდამ საკუთარ
თავის მშთანთქმელი.
ინვა შემლილი, მოისმოდა ჩიტის გალობა –
საიქიოსკენ მიმავალის ბოლო სათქმელი.

გაოცებული დაჰყურებდა ქალაქს მაღლიდან
ვირი ყველაფრის მომთმენი და თან სიჯიუტის
დიდი ოსტატი
და მიფრინავდა გაურკვეველ მიმართულებით
ჩვენი ოცნება – სახედარი აეროსტატით.

ვინ იცის მტკვარო...

რას იტყვის მტკვარი?! უთქმელობას ნაიდუდუნებს,
ტალღის დგაფუნი ვერ ასცდება ჯებირს ბეტონის,
ვერ შეადარებს ჭავლის ბრწყინვას ძველ სათუთუნს –
ვერცხლისფერ კოლოფს, ეგ თვალეები უიმედონი.

გაქრა განწყობა ძველებური, საელეგო
და ჰერაკლიტეს მდინარეში სწრია ხელები,
ეიმედება მეთევზეთა მეჩხერ ლეგიონს
მრავალ ანკესზე წამოცმული ჭიაყელები.

ჯებირზე სუფრა უმწირესი, სახელდახელო,
ჩაანაცვლებენ ქაფქაფა ლუდს სითხით მწარეთი,
თვალის მოხუჭვა, გარინდება, მერე ახელა
და ზედაპირზე ფეკალური ყოფის ბნკარედი.

ვინ იცის მტკვარო, ეგ ტალღები რას ირეკლავენ?!
ჭადრებს და ხიდებს, რესტორნების მაძლარ
კონტურებს
და ცასთან ერთად შენს ტალღებზე ხატავს რეკლამებს
იგი, დღედაღამ შენს დინებას ვინც აკონტროლებს.

გახსოვდა, მაგრამ დაგავინწყდა თვითონ მეფენიც,
რომ აღიდგოდნენ მიწისთვის და იქცნენ მიწადა,
მე შენს ტალღებზე მსურდა გული გადამეფინა,
მაგრამ მიდიან და არც ერთმა არ დამიცადა.

ახალი ხმების და მიმქრალი ხმების სინთეზი
და ცვალებადი უცვლელიობის ტყუილ-მართალი,
შეუბღალავი და გაცვლილი ვერცხლზე სინდისი,
შენი დინება მშობლიური და უმართავი...

რასაც იჭერენ მეთევზენი – ისევ იჭერენ,
ზოგიერთები ერთობიან სხვათა დაჭერით,
სისხლი სიტყვიდან მომდინარი ვერ შევიჩერე
და წავიფარე ჭრილობაზე ზეცის ნაჭერი.

მხოლოდ თვალებით ნაღვლიანით, ხმით კი არ კვნესენ;
დუდუნებს მტკვარი, უთქმელობის ამბავს რომ ჰყვება,
დროის მორევში გადაშვებულს ვგავართ ანკესებს
და ნუთს მომავალს, არვინ იცის, რა ამოჰყვება.

* * *

დასრულდა მიწის ამობელტვა,
წრუპავს შუალვინოს, ისვენებს მბარავი,
ისმის ძლისპირული მგალობელთა –
ბგერები სამოთხეში შემპარავი.

აგრძელებს სივრცე ჩვეულ ლივლივს,
ეს შენი სულია, შენი სული,
ის ნონასწორობას ეძებს შვეულივით,
გადაკრიალდება თვალი შენისლული.

საკუთარ ხელისგულში დაეძებ სამალავს და ამ სამალავში ვერ გაილურსები, უკვე მერამდენედ შეიგრძენ სამანად და უსამანობად ხელი ნალურსმევი.

შორი ჰორიზონტის განგმირულ ფერდიდან გადმოჩქეფს მზის სისხლი, გულს გილბობს დასალობებს და ბერიკაცი და საბრალო ბერდედა, ვინ იცის, ამჟამად, თვალებით რას ამბობენ.

დაო სიდონია

როგორ შეეპარა დაისი დუნიას, მზის ჩასვლა – ტკივილზე სული შენაბერი, დაო სიდონია, დაო სიდონია, ჩემს სარკმელს მოადგა სალამო – შინაბერა.

რა უკუზრუნებელი სიმდორეა – წუთებს რომ ისრუტავს კვლავშობილს, დაო სიდონია, დაო სიდონია, გზა, მე რომ მივდივარ არის კლავიშები.

ბგერიდან ბგერამდე ქაოსი ტოლია დალუპვის. სიმწყობრეში სუნთქავს სასწაული, დაო სიდონია, დაო სიდონია, თვალწინ მიდი-მოდის ყველა ასწლეული.

ბგერები, ბგერები სიტყვებად შეკრებილი, სიტყვის ნათებაში ჩამავალ მზის დონეა, ისევ იკანრება წარსული ეკლებივით, დაო სიდონია, დაო სიდონია.

შენი გახსენება, ასეთი მარტივი, ის დროა, რომელიც დღეს აკმევს, ბალის სიგრილეში ჩაივლი ლანდივით, თვალებით მოძებნი ჩემ სარკმელს.

* * *

ეს შენი ცა არი, თვალებით სადაც გინდა წახვალ და ბოლოს მზერას მეჯიხურის იქ გადაეყრები, სადაც ჩანს მთანმინდა წუხანდელ ყინვისგან კალთებშეჭირხლული.

გადაშლი გაზეთს და თავს იგრძნობ პეტიტად, სადაც გაგისხლტება განცდა მშვენიერი, კენკავ განცხადებებს შრიფტების ფეტივიდან და ვილაც გკარნახობს: ეს ცა შენი არი.

იქ, ორი ღრუბელი ერთმანეთისაკენ მიიწევს ზოზინით, ესწრაფვის ერთობას, მტკვარი კი – ქალაქის ერთადერთი სარკე, აღმოსავლეთისკენ დინებით ერთობა.

ფიქრობენ თვალები მზერით გადაღლილი სადმე შეისვენონ, ოღონდაც აქ არა, ხესთან მათხოვარი იდგა თავდახრილი, აღარ ჩანს, საკუთარ თვალებში გამქრალა.

შეშლილი მიდის და მის წყვეტილ ლექციას, ნერვიულ მიმოხვრას დასცინის გლეხუჭა, ხომ ჯობდა ცოტა ხნით, რომ გვერდი გექცია, ანდა ყველაფრისთვის თვალი მოგეხუჭა.

თუმცა თვალის ფსკერზეც ცეკვავენ ლაქები, წრეში იღლაბნება ფერადი დავლური, ილღები გაბნეულ ციტატის ლაგებით და ქალის სხეულის შიშველი მთავრულით.

ეს ცაა შენი თვალების მომპარველი, იგრილებ გამშრალ ყელს „ყაზბეგის“ ყლუპითაც, შენს ფიქრებს აწყობილს შავი ნონპარელით – ვილაც აკვირდება სამყაროს ლუპიდან.

* * *

გადამავიწყდა შენი სახელი; შენითლებული მზის ლალებითა მიფენილია კლდეზე ძახველი, სისხლის ცრემლებად მდის თვალებიდან.

ზვრები, ბალები, მთების კონტური, ვის შეიძლება რომ არ უყვარდეს, მაგრამ მომბეზრდა თავის კანტური და გზა, რომელიც მაუკულმართებს.

და თვალებიდან გამობჟუტული, როცა იმედი გამოასხივებს, მიმავიწყდება ძველი ბჟუტური, წლები, რომლებიც ჩამომასხივებს.

საით მიდიხარ, მოხველ საიდან, ბერი, მებრძოლი და კირითხურო?! იქცა ცხოვრება ოხერ საიტად და თითქოს ვცოცხლობ, როცა ვკითხულობ.

ვარ განდეგილი და უამსოფლოს მაინც შემომრჩა სული მედგრული, ნეტავ, არ მქონდეს სულაც სამშობლო, ანდა არ იყოს ასე ბედკრული.

გივი ალხაზიშვილის წონასწორობა

გივი ალხაზიშვილის პოეზია საიმედოდ მყარია. ეს სიმყარე წონასწორობას ეფუძნება და წონასწორობას ასახავს. წონასწორობა ორ მხარეს, ორ ფრთას, ორ სწრაფვას შორის თანაფარდობას ნიშნავს და მოითხოვს. გივი ალხაზიშვილის პოეზია ინარჩუნებს წონასწორობას მემკვიდრეობის ერთგულებასა და განახლების სულისკვეთებას, ევროპულ ტრადიციასა და ეროვნულ პოეზიას, კლასიკასა და მოდერნიზმს, ემოციასა და განსჯას, მედიტაციასა და ყოფას, მონესრიგებულ ლექსსა და ვერლიბრს შორის.

გივი ალხაზიშვილი განუწყვეტლივ სინჯავს აუთვისებელს და, ამავე დროს, ენდობა არჩეულს. მაშინაც კი, როცა იგი მკვიდრად დგას საკუთარ სამყოფელში, მისი მზერა და სმენა მიმართულია დაუძლეველი სივრცისაკენ, მაგრამ იგი არასოდეს სწყდება იქაურობას, სადაც იგი გულდაგულ დგას, და ესეცაა ამოხსნა, თუ რატომ არ კარგავს იგი წონასწორობას.

შემთხვევითი არც ისაა, რომ ძნელად თუ განისაზღვროს ან დაისაზღვროს, რომელ შემოქმედებით თაობას ანდა შემოქმედებით ჯგუფს ეკუთვნის გივი ალხაზიშვილი. აქაც იგი წონასწორობას ინარჩუნებს, – პიროვნულადაც, პოეტიკითაც, პოეტური აზროვნების სტილითაც: იგი იმდენადვეა ახლოს მასზე უფროსებთან, რამდენადაც მასზე ახალგაზრდებთან; რამდენადაც „არქაისტებთან“, იმდენადვე „ნოვატორებთან“ ...

ადვილად ვერ იპოვით თანამედროვე ქართულ პოეზიაში ისეთ სტრიქონებს, სადაც ასე პლასტიკურად, ხელშესახებად იყოს დახატული გარემო და ადვილად ვერ იპოვით ისეთ სტრიქონებს, სადაც ასე უშუალო იყოს მეტაფიზიკური გაჭრანი და ჭვრეტანი.

ქართულ პოეზიაში გივი ალხაზიშვილისათვის განსაკუთრებული საფიქრია დავით გურამიშვილის სახელი (მას პოეზიის მოყვარულთა წრეში საკმაოდ გახმაურებული ციკლიც კი ეკუთვნის: „ქაცვიას დღიურიდან“, – გადაძახილი გურამიშვილის პოემასთან, რომელსაც „მხიარული ზაფხული“ ანუ, სახალხოდ, „ქაცვია მწყემსი“ ეწოდება). ამდენად, მისთვის, როგორც გურამიშვილის დამფასებლისა და ამყოლისათვის, ბუნებრივია მიწიერი ეროტიკის შეხამება, შერწყმა, შეწყობა სულიერ-რელიგიურ ზეაღსვლებთან.

გივი ალხაზიშვილი დღეს ახალ მნიშვნელოვან მოსაბრუნთან დგას: მისი პიროვნული, რელიგიური, პოეტური ძიებანი მისგან ახალ გამოვლენას, ახალ ენას, ახალ ხატებს მოითხოვს. მისი ბოლო ხანის ლექსები დასტურია, რომ იგი ამ მიმართულებით შეუპოვრად და შედეგიანად მიემართება.

თუმცა გივი ალხაზიშვილის პიროვნულ და პოეტურ წონასწორობას არაფერი ემუქრება: აღმოსავლეთისა და დასავლეთის სულიერ და კულტურულ გასაყარზე დგომა, მონაპოვრის სიღრმისეული გაცნობიერება და სიახლის ხალასი გრძნობა პოეტისათვის წონასწორობის შენარჩუნების განუხრელ საწინდრად ქცეულა.

მერაბ ლალანიძე

ენრიკე ვილა-მატასი

ორი ჩანაწერი

ყველაზე საშიში მომენტი

გალვიძებისას ვის არ შეშინებია,
მთლად იგივე აღარა ვარო

ვიცი, რომ ბევრი დაზაფრულა უეცარი ელდით სახლში, შხაპის მიღებისას, როცა ჰიჩკოკის „ფსიქოს“ პერსონაჟი ქალიშვილის მკვლელობა წამოხსენებია. ისეთებიც ვიცი, ჩემი თავის ჩათვლით, გალვიძებისას მოულოდნელ პანიკას რომ შეუპყრია, რადგან ამ დროს თავი კაფკას „პროცესის“ პირველ სცენასთან დაუკავშირებიათ, სადაც ახლად გამოღვიძებულ იოზეფ კ-ს ამცნობენ, რომ იგი დაპატიმრებულია. ვგონებ, გუშინ მივხვდი, თუ რატომ მიტ-

რიალებს ეს სცენა თავში, როცა ვიღვიძებ. ოთახში უცხოთა შემოჭრის მაინცდამაინც არ უნდა მეშინოდეს (თუმცა არც მთლად უმაგისობაა), ვინაიდან ყოველ ღამე კარს საგულდაგულოდ ვკეტავ. ვფიქრობ, ეს შიში თავად გალვიძების ფაქტთანაა ძალზე ინტიმურად დაკავშირებული. კარგად რომ დაფიქრდეთ, პანიკას გვგვრის ის, რომ ვიძინებთ და საკუთარ თავს ვეყრებით, გალვიძებისას კი აღმოვაჩინებთ, რომ გარშემო ყველაფერი ისეთივე აბსურდული ანდა ამოუხსნელია, როგორც უნინ, იმ შემთხვევაშიც კი, როცა გუმანი გვეუბნება, ყველაფერმა ადგილი იცვალაო.

გალვიძება ყოველდღიურად შეგვახსენებს, რომ ჩვენ საიდუმლოთი ვართ შექმნილნი. წმინდა პავლეს ერთ გამონათქვამს („მე ყოველდღე ვკვდები“) ბორხესი ასე განავრცობს: კაცმა რომ თქვას, ჩვენ ყოველდღე ვკვდებით და ყოველდღე ვიზადებით. ჩვენ შობისა და გარდაცვალების უწყვეტ პროცესში ვიმყოფებით. ამიტომ არცერთი მეტაფიზიკური პრობლემა არ გვაღელვებს ისე, როგორც დროისა. სხვები აბსტრაქციაა, დრო კი ჩვენი პრობლემაა. ვინა ვარ? ვინაა თვითეული ჩვენგანი?

არსება, რომელიც ჩვენ ვიყავით და რომელიც დაძინებისას განგვემორა, კვლავ გვიბრუნდება გალვიძების ყამს, მაგრამ შეუძლებელია, იგი აბსოლუტურად იგივე

იყოს, რაც გუშინ. ალბათ ამიტომ, როცა ჩვენს გაყრის ცი-
ვებცხელებით ატანილ დროში ვინმე მოურიდებელი მეკით-
ხება, ცოლთან გაყრა ხომ არ გიფიქრიათო, მივუგებ ხოლ-
მე: იმაზე მეტად როგორ გავყეარო, ვიდრე საკუთარ თავს
ვეყრები ყოველ ცისმარე-მეთქი. იმათ კი, ვინც განშორე-
ბას უყურებს, როგორც მხოლოდდამხოლოდ პარტნიორი-
საგან განცალკევების ფაქტს, დრამის განსამუხტავად
ვუდი ალენის ერთ ფრაზას მივაშვებდები: „ჩემი ცოლი
სხვასთან წავიდა. მეც ავდექი და მივატოვე.“ მე კი ეს
ფრაზა მეხმარება, დავინახო განშორების დრამატულო-
ბის არსი: ჩვენ არ შეგვიძლია, ბოლომდე გავყეაროთ სა-
კუთარ თავს, ჩვენ ამას მხოლოდ სხვებთან ვახერხებთ.

გალვიძების კაეშანი. ეტყობა, ჯერ კიდევ იმ წიგნის
შთაბეჭდილების ქვეშა ვარ, რომლის კითხვაც წუხელ და-
ვამთავრე, ცოტა ხნით ადრე, ვიდრე ჩემ თავს განვშორდე-
ბოდი და დავიძინებდი. წიგნს . ჰქვია და მისი ავტორი რო-
ბერტო კალასოა. ავტორი ფიქრის თხრობის შესანიშნავ
ნიმუშს გვთავაზობს და ამ თხრობისას კაფკას რომანებს
ეხმიანება და დიალოგს უმართავს მათ. წიგნის ერთ თავ-
ში, რომელიც საუკეთესოთა რიცხვშია, მწერალი აანალი-
ზებს „პროცესის“ დასაწყისს, სადაც კაფკას ჯერ დაუნე-
რია და შემდეგ ამოუშლია ასეთი სიტყვები: სიმარდვა სა-
ჭირო, რათა თვალის გახელისას ყველაფერი მოიხელთო
იმ კონდიციამდე, შეიძლება ითქვას, რომელშიც წინა
დღეს დატოვე.

შემდეგ კი, როცა იოზეფ კ. მცველებს ელაპარაკება,
საკუთარ თავს ეუბნება იმას, რაც სხვა შემთხვევებშიც
უფიქრია, იმას, რომ გალვიძება „ ყველაზე საშიში მომენ-
ტია“ და დასძენს: „თუ მოახერხებ ისე დასძლიო ეს მომენ-
ტი, რომ არ მოსწყდე ადგილს, სადაც იმყოფები, დარჩე-
ნილ დღეზე შეგიძლია გული დაიმშვიდო“. რობერტო კა-
ლასო „პროცესში“ იძულებითი გალვიძების ისტორიას ხე-
დავს. იოზეფ კ. ის ადამიანია, ვისთვისაც აღარაფერი და-
უბრუნდება თავის ადგილს. იგი ის ადამიანია, რომელიც
ყოველდღიურად შიშნარევი მოლოდინით ხელახლა გა-
ნიცდის თავის ამ ქვეყნად მოვლინებას, ამ იძულებით გა-
მოღვიძებას. როგორც ერიკ სატი იტყოდა, ჩვენ ქვეყანას
ვევლინებით ძალზე ახალგაზრდები ძალზე ბებერ დროში.
და სწორედ დროს გულისხმობსო კაფკა, გვიცხადებს კა-
ლასო, იმ მოკლე და განცალკევებით მდგარ იდუმალ ფრა-
ზაში, რითაც იწყება მისი „დღიური“: „მაყურებლები ქვა-
დებიან, როცა მატარებელი გაივლის“. მატარებელი
დროა, რომელიც არ გვანებებს, შევიცნოთ მისი ფორმა.
სხვა რა დაგრჩენია, თუ არა გაქვავდე, როცა მას უყურებ:
ეს უკანასკნელი გაბრძოლების ნიშანია.

უარყოფითა კლუბი

მწერალი ბრძანდებით ან გიცდიათ მაინც, გენერათ ?
ორივე შემთხვევაში თქვენ აუცილებლად დაგიდგებოდათ
უარყოფის მომენტი . ერთ მშვენიერ დღეს რომელიმე სა-
გამომცემლო სახლიდან მოგივიდოდათ თავაზიანი წერი-
ლი, სადაც ამოკითხავდით: „ძვირფასო ბატონო, თქვენმა
ხელნაწერმა ჩვენზე სასიამოვნო შთაბეჭდილება მოახდი-
ნა, მაგრამ...“

უარი მწერლის ცხოვრების მწარე რეალობაა. მასსოვს,
როგორ დამიბრუნეს ჩემი ერთი პირველ ხელნაწერთაგა-
ნი, რომელშიც რომანის საუკეთესო მეტაფორები ფლო-
მასტერით ისე აეჭრებოდნა და ისე საგულდაგულოდ შე-
ეცვალა ანონიმ ავტორს, რომ ჩემი აღარაფერი დარჩენი-
ლიყო. ასეთი უარი არასოდეს დაგავინყდება. ყოველდღი-
ურად ასობით ადამიანი ითრგუნება იმის გამო, რომ ხელ-
ნაწერს უკან უბრუნებენ. თუმცა უამრავი ტაქტიკური
ხერხი არსებობს იმისათვის, რომ უარყოფის ეფექტი დას-
ძლიო. ერთი მათგანი ცნობილ უსამართლობათა გახსენე-
ბაში მდგომარეობს. მაგალითად ისიც იკმარება, ანდრე
ჟიდმა მარსელ პრუსტის „დაკარგული დროის ძიებაში“
რომ დაინუნა. ანდა ის, რომ ჯოისის „დუბლინელები“ ოც-
დაორმა გამომცემელმა გაისტუმრა უარით. თუ გენბავთ
ის მოკლე წერილი გაიხსენეთ, ოსკარ უაილდმა რომ მიი-
ლო „ლედი უინდერმერის მარაოსთან“ დაკავშირებით:
„ძვირფასო ბატონო, წავიკითხე თქვენი ხელნაწერი. ვნუხ-
ვარ, ძვირფასო ბატონო...“

საგამომცემლო უარმა შობა სტანდარტული ნეგატი-
ური წერილი, ერთგვარი ახალი ჟანრი. სტანდარტული
წერილები, რომლებსაც ჩვენში შეხვდებით, ყოველთვის
როდია თავაზიანი. ისეთებიც მსმენია, ჭრილობის მიყენე-
ბას რომ ისახავენ მიზნად. ახალგაზრდა კანადელი მწე-
რალი კევინ ჩონგი (ნეგატიური წერილების მიღების ექ-
სპერტი) გვეუბნება, რომ ზოგჯერ სასტიკი უარი სიტყვა-
უთქმელადაც შეიძლება გტკიცონ და მაგალითად ერთი
მეგობარი მოჰყავს, რომელსაც The New Yorker-ში გაუგ-
ზავნია ლექსი. ლექსი უკან დანაკუნებული, ნამცვეცხად
ქცეული დაუბრუნეს. ცოტა ხნის წინ ჩონგს წინაპრების
სამშობლოში, ჩინეთში, უმოგზაურია და მეგობარს შეხ-
ვედრია, რომელიც ცრემლებამდე მიუყვანია ერთი ეკო-
ნომიკური ჟურნალიდან მიღებულ წერილს: „თქვენი ხელ-
ნაწერი აუნერელი ენთუზიაზმით წავიკითხეთ. თუ ჩვენ
მას გამოვაქვეყნებთ, შეუძლებელი გახდება ამიერიდან
ნაკლები ხარისხის ნამუშევრის დაბეჭდვა. და ვინაიდან
წარმოუდგენელად გვეჩვენება უახლეს ათასწლეულში
ვიხილოთ რაიმე ისეთი, თქვენს ნაშრომს რომ აღემატოს,
იძულებულნი ვართ, ჩვენდა სავალალოდ, უკან დაგიბრუ-
ნოთ თქვენი ღვთაებრივი ქმნილება და უმორჩილესად
გთხოვოთ, ყურადღება არ მიაქციოთ ჩვენს სიბეცესა და
გაუბედაობას“.

ბევრ უარყოფილ მწერალს ჰგონია, რომ ის, ვისაც წიგ-
ნებს უქვეყნებენ, ბედნიერია, რომ მისთვის უცხოა უარი.
მაგრამ ასე არ ხდება. ნებისმიერი ცნობილი მწერალი ერ-
თხელ მაინც შესჯახება უარს, რომელიც შესაძლოა გან-
სხვავდება თავაზიანი თუ ავისმოსურნე წერილის მიღები-
საგან, მაგრამ ნაკლებად მძიმე ნამდვილად არ არის. სა-
ზოგადოდ, სერიოზული მწერალი არ ესწრაფვის კარჩაკე-
ტილობას, მას სურს, ყველას მოსწონდეს, მთელ მსოფლი-
ოში აღიარონ. ცალკეულ წარმატებებს იგი ფარდობითად
განიხილავს, სამაგიეროდ, რომელიმე ქმნილების სულ
მცირე მარცხიც მისთვის მთელი შემოქმედების მარცხის
ტოლფასია. სხვაგვარად ვერ ახსნი პიერ პაოლო პაზოლი-
ნის სასონარკვეთასა და უნუგეშო მწუხარებას, რაც რე-
ჟისორს მოჰგვარა ერთი პატარა იტალიური სოფლის სამ-
რეველო ბიულეტენში დაბეჭდილმა ნეგატიურმა გამოსხა-

ურებამ. ნეგატიური კრიტიკა (მაშინაც კი, როცა კრიტიკოსი სახელგანთქმული სულელია) ის უმნიშვნელო ჯილდოა, რომელიც შეიძლება ვერც მოიპოვოს მწერალმა, ეს ის კულტურული დანამატია, რომელშიც მას არც კი მოიხსენიებენ და, თითქოს ეს არ კმაროდეს, სამ გვერდს უთმობენ რომელიმე არარაობას; ყოველივე ეს ცნობილი მწერლისათვის სწორედ რომ უგულვებელყოფაა, უარია, რომელიც მოსვენებას უკარგავს.

ასე რომ, უარი ცნობილ მწერალთა თანმდევიცაა და იმათიც, ვის ნაწერებსაც დღის სინათლე სულ არ უნა-

ხავთ. ერთნიცა და მეორენიც უარყოფილთა კლუბის მუდმივი წევრები არიან. ამ კლუბის საიდუმლო ადგილსამყოფელში ღამღამობით მოჩვენებები ჯაჭვებს აჩხრიალებენ და გუგუნებენ: „ვნუხვართ, ძვირფასო ბატონო.“ სავსე მთვარის ჟამს კი შესაძლოა ჟიდი და პრუსტი დაინახოთ, რომლებიც ჯერ კიდევ კამათობენ უარყოფილი ხელნაწერის ღირსებებზე.

**ფრანგულიდან თარგმნა
ნიმო ციმაკურიკამ**

ბადი კაცისა

შორენა ლებანიძე

**ოცდაათწლიანი
მარტოობის
ერთი დღე
შპანდაუს ციხეში**

*

**ფიურარის პირად მდივანს
ქართული ექიმი ჰყავდა**

ოდესღაც მილიონნახევრიანი საბჭოთა ჯარის მთავარი ექიმი ვლადიმერ სანიკიძე სამამულო ომის შემდგომ წლებში დასავლეთ ბერლინის შპანდაუს ციხის ერთადერთ პატიმარს, ადოლფ ჰიტლერის პირად მდივანსა და პარტიულ მოადგილეს რუდოლფ ჰესს მკურნალობდა. დღეს ფსიქონევროლოგ, მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორ, პროფესორ სანიკიძის სახელი საქართველოს ომის ვეტერანთა კლინიკურ ჰოსპიტალს ჰქვია.

1962 წელი. გერმანია.

აღმოსავლეთ ბერლინის კარლშორსტის რაიონიდან საოკუპაციო სექტორების გამყოფ ზღუდემდე რამდენიმე კილომეტრია. ფრიდრიხშტრასეზე გაჭიმულ ეკლიან მავთულხლართს ზოგან ბეტონის კედელი ცვლის. კედლის ასაშენებლად ცენტრალური ქუჩის გასწვრივ ამწეები ჩაურეგებიან. ამწეები დაშვებულ ფილებს მიწაში ღრმად ჩასმულ ფოლადის საყრდენებზე მუშათა გასამხედროებული რაზმები ადუღებენ. უშლაგბაუმო, უკოშკურო საგუმბაგოსთან ე.წ. რკინის დარაბას საჯარისო ნაწილები ქმნიან. „დარაბა“ მხოლოდ საზღვრის გადაკვეთის ყველა ფორმალობის დაცვის შემდეგ იღება. გზა მოკავშირეთა კონტროლირებადი ტერიტორიისკენ ხსნილია.

„ელიზაბეტ ჰოსპიტლის“ მთავარი ექიმის მანქანა ბრიტანული სექტორის კვარტალში მიქრის. ეკლიანი მავთულხლართის კვალზე მეტროს ამოქოლილი გვირაბები, ელექტრომატარებლების გაუქმებული სადგურები, გადაკეტილი ხიდები, დაცარიელებული დანესებულებები და ფასადშეცვლილი კორპუსებია. საბჭოთა საოკუპაციო ზონის საზღვრისპირა შენობებს დასავლეთის მხარეს გაჭრილი სარკმლები ამოგმანული აქვთ, მიზეზით: დემოკრატიული რესპუბლიკის მოქალაქეებს კაპიტალისტური სამყაროსკენ გახედვაც კი ეკრძალებათ.

აღმოსავლეთ გერმანიის ხელისუფლება მკაცრ კონტროლს ლტოლვილთა ნაკადის შესამცირებლად აწესებს (ბერლინის კედლის მომიჯნავე უბნებში საკომენდანტო რეჟიმიც კი მოქმედებს). კადრების გადინებას, ზოგადად, ფედერაციული რესპუბლიკისადმი მოსახლეობის სწრაფვას დასავლეთში მიღწეული „ეკონომიკური სასწაული“, ფასეულობების მსგავსება, მისაღები ფორმაცია განაპირობებს. თავსმოხვეული სოციალისტური იდეოლოგიისგან ნებისმიერ, თვით სიცოცხლის გარისკვის, ფასად გაქცევის პროცესს შეუქცევადი ხასიათი აქვს: სასაზღვრო კორპუსების მესამე-მეოთხე სართულებიდან მოკავშირეების კუთვნილ ბერნაურშტრასეზე ჩამოხტომისას ილუპებიათ იდა ზიკმანი, ოლგა ზეგლერი, ბერნდ ლიუნზერი. ობერბაუმის ხიდის მახლობლად, მდინარე შპრევეში იძირება უდო დიულიკი. ბრანდენბურგის ჭიშკართან ცხრილავენ პეტერ ფეხტენერს. ტელტოვის არხის გადაცურვისას საგუმბაგოდან ესვრიან გიუნტერ ლიტფინს, როლანდ ჰოფს. . .

დასავლეთში ემიგრირებულთა ზუსტი სტატისტიკა გასაიდუმლოებულია. სოციალისტური ბანაკი ღიად საუბრობს მხოლოდ უკუპროცესებზე. ფედერაციულიდან დემოკრატიული რესპუბლიკისკენ კადრების გადინების ერთეულ შემთხვევებს საბჭოთა პროპაგანდა ყოფილი ნაცისტებისადმი მოკავშირეების შემწყნარებლობითა და კომუნისტების დევნა-შევიწროებით ასაბუთებს.

პოლიტიკური კრიზისი სსრკ-სა და აშშ-ს შორის სამხედრო კონფრონტაციის საფრთხეს ზრდის. „ელიზაბეტ ჰოსპიტლის“ ხელმძღვანელი, გერმანიაში დისლოცირებული საბჭოთა ჯარების მთავარი ექიმი ვლადიმერ სანიკიძე, სხვა უცხოელი დიპლომატების მსგავსად, ორი (კაპიტალისტური და სოციალისტური) სამყაროს იდეოლოგიური განხეთქილების უნებური მონმე ხდება. 1961 წლის 13 აგვისტოს ღამეს მობილიზებული სამხედრო-საინჟინრო

ქვედანაყოფები მის თვალწინ იწყებენ პნევმატური ჩაქუჩებით ქვაფენილის აყრას: ფრიდრიხ-ებერტ შტრასეზე, პოტსდამერ პლატცზე, უნტერ დენ ლინდენზე, რომ შემდეგ ბარიკადებად აღმართული ასფალტის ნატეხების გასწვრივ დასავლურ-აღმოსავლურ სექტორებს შორის ეკლიანი სასაზღვრო მავთულღობე გაჭიმონ. მის თვალწინ მიემართება სატვირთო მანქანების კოლონა და ჯავშანტექნიკა ქალაქის მთელ შიდა პერიმეტრზე ცოცხალი ძალისა და სამშენებლო მასალების გასანაწილებლად. მის თვალწინ იკავებენ პოზიციებს და კეტავენ გადასასვლელ პუნქტებს სასაზღვრო-სამოქალაქო პოლიციის ნაწილები, საბრძოლო ბატალიონები. დილით კი მისი თანდასწრებითვე ორად გახლეჩილი დედაქალაქის გამყოფი ზღუდის გარღვევას ამოოდ ცდილობენ მოულოდნელობისგან გაოგნებული, სასოწარკვეთილი ბერლინელები.

ვლადიმერ სანიკიძემ იცის, რომ „დარაბის“ ჩაკეტვის იდეა დემოკრატიულ რესპუბლიკაში მოსალოდნელმა ეკონომიკურმა კრიზისმა მოამწიფა. კრიზისის წინაპირობას კადრების გადინების უწყვეტი, მზარდი, უმართავი პროცესი ქმნიდა. მის აღსაკვეთად საბჭოთა პროპაგანდა, მკაცრი სავიზო რეჟიმი, კანონით დანესებული შეზღუდვები და რეპრესიები აღარ კმაროდა. საჭირო იყო ზღუდე! და გერმანელი კომუნისტების ლიდერს ვალტერ ულბრიხტს მოსკოვის კრემლმა კედლის აგება დაავალა.

კარლშორსტის რაიონში, სადაც ქართველი ფსიქონევროლოგის ოჯახი, მეორე წელიწადია, ცხოვრობს, მავთულღობე არ გადის, თუმცა, გარეშე თვალისთვის შეუმჩნეველი სასაზღვრო კონტროლი ყოველ ნაბიჯზე იგრძნობა. საბჭოთა დიპლომატების კორპუსს მეზობელი შენობებისგან მაღალი გალავანი მიჯნავს. ჭიშკრიდან ეზოში და ეზოდან კორპუსში შესასვლელად სტუმარსა თუ მასპინძელს ჯერ საგუშაგოს, შემდეგ კომენდანტის ოთახის გავლა უწევს. სათანადო დოკუმენტაციის (საშვის, პირადობის მონომობის) წარუდგენლად ქუჩის გადაკვეთაც კი აკრძალულია. სანიკიძეები, სხვა ოფიციალური პირების მსგავსად, გერმანიის მკვიდრ მოსახლეობასთან კონტაქტს მაქსიმალურად ერიდებიან.

„ელიზაბეტ ჰოსპიტლის“ მთავარი ექიმის სანაცნობო წრე საბჭოელი და აღმოსავლეთ ბერლინელი კოლეგებით შემოიფარგლება. თუმცა, ხდება გამონაკლისებიც. პერიოდულად დასავლეთ ბერლინის შპანდაუს რაიონიდან შეტყობინება მოდის – ნიურნბერგის სასამართლოს მიერ მუდმივ პატიმრობამისჯილი სამხედრო დამნაშავე რუდოლფ ჰესი, ჯანმრთელობის გაუარესების მოტივით, ინგლისურ ასსანოლიან ჰოსპიტალში გადაყვანას ითხოვს. გადაწყვეტილება ჰესისთვის მკურნალობის დანიშვნა-არდანიშვნის თაობაზე ოთხი ქვეყნის – მოკავშირეებისა და სსრკ-ს – შეიარაღებული ძალების მთავარმა ექიმებმა უნ-

ვლადიმერ სანიკიძე

და მიიღონ. საჭიროა კონსილიუმი!

კონსილიუმზე საბჭოთა კავშირს, წესისამებრ, ვლადიმერ სანიკიძე წარმოადგენს. ბრიტანულ სექტორში მოქცეულ შპანდაუს საერთაშორისო ციხემდე მას გერმანელი რაციისტი მიაცილებს. ციხეს, რომელსაც უცხო სახელმწიფოთა რიცხვმრავალი პერსონალი ემსახურება, მხოლოდ ერთი პატიმარი ჰყავს – ადოლფ ჰიტლერის პირადი მდივანი და პარტიული მოადგილე რუდოლფ ჰესი.

ფიურერის ერთგული თანამებრძოლის შესახებ ქართველმა ექიმმა იცის, რომ სამამულო ომის დაწყებამდე ჰესი, ჩერჩილის მთავრობისთვის მოკავშირეობის შესათავაზებლად, ინგლისში ჩაფრინდა. ბრიტანელებმა დააპატიმრეს, ხოლო ჰიტლერმა, ნაცისტური პარტიის ხელმძღვანელობასთან შეუთანხმებელი ინიციატივის გამო, გიჟად გამოაცხადა. ნიურნბერგის საერთაშორისო ტრიბუნალმა კაცობრიობის წინააღმდეგ ჩადენილი დანაშაულის ბრალდება მოუხსნა, მიზეზით: ჰესს ებრაელთა მასობრივი ჟლეტის, დაპყრობილი მოსახლეობის განადგურების ბრძანებები არ გაუცია. ის მხოლოდ ესესის იდეოლოგი, პოლიტიკური (და არა სამხედრო) ფიგურა იყო.

ფიურერის ერთგული თანამებრძოლის შესახებ ქართველმა ექიმმა ჯერ კიდევ არ იცის, რომ ნაცისტი ესესელი, 30-წლიანი პატიმრობის შემდეგ, 80-ს გადაცილებული გარდაიცვლება შპანდაუს ციხეში. მისი გამოსვენების ამსახველ ფოტოკადრებსა და ვიდეომასალას გაავრცელებენ საინფორმაციო სააგენტოები, ხოლო დაკრძალვის ადგილს საგანგებოდ გაასაიდუმლოებენ შესაბამისი უწყებები. ვლადიმერ სანიკიძეს კი ბერლინიდან გამომგზავრების, მოსკოვისა და ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქების, საქართველოს ომის ვეტერანთა ჰოსპიტლის მთავარ ექიმად დანიშვნის შემდეგაც არაერთხელ დაუსვამენ კითხვას:

– როგორ გაუძლო რუდოლფ ჰესმა მუდმივ ფსიქოლოგიურ ტერორს და რამ გაატარებინა სიცოცხლის თითქმის ნახევარი სრულ მარტოობასა და სიჩუმეში?

პასუხად ვლადიმერ სანიკიძე გაიხსენებს 1962 წლის ერთ თითქოსდა არაფრით გამორჩეულ დღეს, როცა საბჭოთა დიპლომატის მანქანა ფრიდრიხ-შტრასეზე ბეტონის ფილებით ჩანაცვლებულ ეკლიან ზღუდეს გასცდა და გეზი შპანდაუს რაიონისკენ აიღო.

ჰესს ხელბორკილი შეხსნეს და კონსილიუმისთვის განკუთვნილი ოთახისკენ გაუძღვნენ. შინაქსოვ სვიტერსა და ხაკის შარვალში მაღალი, ხმელ-ხმელი, სპორტულად აღნაგი ჩანდა. ასაკი არ ეტყობოდა. 60 წლისას ჭაღარა მხოლოდ საფეთქლებთან გამორეოდა. შავგვრემანი იყო, კუმტსახიანი, მკაცრად მოკუმული ბაგეებით და სქელ წარბებქვეშ შემალული ვიწრო, მოუსვენარი, ღრმად ჩამჯდარი თვალებით. უნდო, ქედმაღლური მზერა და ბოხი,

ოდნავ დახშული ხმა ჰქონდა. კითხვებს ისე ძუნწად, უხალისოდ და სასხვათაშორისოდ პასუხობდა, თითქოს საკუთარი ბედი არც ანალვლებდა. სინამდვილეში, გულისყური ოთხი თეთრხალათიანი მამაკაცისკენ ჰქონდა მიპყრობილი. სურდა, ამოეცნო, დართავდნენ თუ არა ჰოსპიტალში გადასვლის ნებას.

ექიმებს გადაწყვეტილების მიღება უჭირდათ. პროფესიული კეთილსინდისიერება მათ კუჭის წყლულით, ნევროზითა და არითმიით დაავადებული პაციენტის შესაბამის გარემოში მკურნალობას კარნახობდა, რაც პოლიტიკურ-დიპლომატიურ მოსაზრებებს ეწინააღმდეგებოდა. გამორიცხული არ იყო, ჰოსპიტალში გადაყვანის ნებართვა შესაბამის უწყებებს სამხედრო დამნაშავესადმი კეთილგანწყობად შეეფასებინათ. პაციენტის ჯანმრთელობაზე ზრუნვისთვის პირადი უსაფრთხოება რომ არ გადაეყოლებინათ, კონსილიუმის მონაწილეები ყოველ ფრაზას საგულდაგულოდ სწონდნენ. მათი საუბარი სიტყვასიტყვით ინერებოდა ფირზე, რომელიც შემდეგ ოთხი ქვეყნის სადაზვერვო სამსახურებს უნდა მოესმინათ.

ჰესს მოთმინება აღარ ჰყოფნიდა, წრიალებდა, თითებს იმტვრევდა. ვლადიმერ სანიკიძეს ნიურნბერგის პროცესის ვიდეოკადრები გაახსენდა. სასიკვდილო განაჩენის მოლოდინში თითქოს ერთ ადგილას მილურსმული გერინგის, რიბენტროპის, კაიტელის, კალტენბრუნერის, როზენბერგის ფონზე განსაკუთრებულად ფორიაქობდა, არარსებულ კედლებს აწყდებოდა, სკამზე წინ, უკან, წინ, უკან ირწეოდა სამუდამო მარტოობამისჯილი რუდოლფ ჰესი.

ის ახლაც განაჩენს, ექიმების არჩევანს ელოდა: ან კვლავ ბნელი საკანი, ან ჰოსპიტლის თეთრი, ნათელი პალატა. არჩევანი იგვიანებდა.

– ჰესის შემხედვარე, ვფიქრობდი, უფლება რომ მისცენ, ალბათ, ყველას დაუყოვნებლივ გაგვუშუავს მეთქი, – ამბობს წლების შემდეგ ვლადიმერ სანიკიძე, – განსაკუთრებით მე ვძულდი. ზედ არ მიყურებდა, ხმას არ მცემდა. შემნიშნავდა თუ არა, ზიზღით ხელს გაასავსავებდა და ზურგს შემაქცევდა. სასტიკი გამომეტყველება ჰქონდა. სახეზე გულგრილობა აღბეჭდვოდა. ისტიბარგაუტეხელი კაცის იერით, ამაყად თავანული დააბიჯებდა. შინაგან სიმტკიცეს გამუდმებული ვარჯიშისა და შრომის წყალობით ინარჩუნებდა: ცი-

ხის ეზოში მინას ამუშავებდა, ყვავილებს რგავდა და უვლიდა, ფიცრულებს, აგურის კედლებს აშენებდა და ანგრევდა, ჩხირკედელაობდა. საღამოობით საკნის გვერდით მოწყობილ პატარა ბიბლიოთეკაში ნიგნებს კითხულობდა, ახლობლებს წერილებს სწერდა, მათ მიღებაზე კი კატეგორიულ უარს აცხადებდა. . . იმ დღეს ვკითხე: „ოჯახის წევრების ნახვაც არ გინდათ?“ უარის ნიშნად თავი გააქნია. „რა ტომ?“ „რუდოლფ ჰესი პატივყარილ სამხედრო დამნაშავედ კი არა, ძღვევამოსილი ფიურერის ღირსეულ თანამებრძოლად უნდა დარჩეს ხალხის მესხიერებაში,“ – ნელში გაიმართა, ხმაში ფოლადი ჩაეღვარა და თვალებიც ისე გაუნათდა, თითქოს, ხელგანვდილი, სამხედრო საღმის სათქმელად ემზადებოდა.

– ზიგ ჰაილ! – ალბათ, გულში დაასრულა მცირე მონოლოგი პატიმარმა, რომელსაც კვლავ საკანში დაბრუნების გადაწყვეტილება გამოუტანეს, და გასასვლელისკენ მტკიცე ნაბიჯით გაემართა.

P. S. ვლადიმერ სანიკიძემ აღმოსავლეთ ბერლინში რვა წელიწადი იმსახურა. მანამდე ფრონტზე იბრძოდა, უფრო ადრე ტამბოვის ჰოსპიტლის ქირურგიულ განყოფილებაში მუშაობდა. განყოფილებას პროფესორი ვოინო-იასენეციკი ხელმძღვანელობდა. მას თეთრ ხალათქვეშ ოქროს ჯვარი მოუჩანდა და მკერდზე ქათქათა წვერიც ცემდა. სამსახურში მისვლამდე, უთენია, მონასტერში წირვა-ლოცვას ადავლენდა. უბრალოდ, მორწმუნე მართლმადიდებელი და საეკლესიო მრევლის წევრი კი არა, სასულიერო პირი იყო.

ტამბოვი ქართველმა ფსიქონევროლოგმა 1944 წლამდე დაჰყო. მერე საავიაციო პოლკის მთავარი ექიმობა ჩააბარეს. ერთ-ერთი სამხედრო ოპერაციისას, საზენიტო არტილერიის ცეცხლში მოხვედრილი, თვითმფრინავიდან გადახტა და ეკალ-ბარდში ჩაიჩნა.

ვლადიმერ სანიკიძის ცხოვრებაში ბევრი საინტერესო ეპიზოდი, მაგრამ განსაკუთრებული – მხოლოდ ერთადერთი: ბერლინი, 1961-1969 წლები. . .

ბერლინის კედელთან დაკავშირებული ფაქტობრივი მასალა გამოყენებულია გერმანისტ თენგიზ ხაჭაპურიძის ნიგნიდან – „ბერლინის კედელი და მისი ქართული პარალელები“. ნიგნის ავტორს დიდ მადლობას ვუხდით კონსულტაციისთვის.

ვოლფგანგ ბაუერი

სიზმრების ჟოკეი

სიზმრების ჟოკეი – ბალთაზარ ფოგელი

კარლა – სტუდიის ასისტენტი

კარლი – ხმის ოპერატორი (ტექნიკოსი)

ქალის უცნაური ხმა

ბოსი

ლუი ეგერი

ქალბატონი ფინი ეგერი

ქალბატონი მოსვიტცერი

მთავარი ექიმი

პეჩინა – მედიცინის სტუდენტი

კაცის ხმა

მსმენელები (ის, ვინც გადაცემაში რეკავს)

როდესაც „სიზმრების ჟოკეი“ ეთერში გადის, ყველა მსმენელი შინ ზის, იმისათვის, რომ მას (ჟოკეის) და რადიომსმენელებს თავისი სიზმრები უამბოს. ამ პიესაში კი ეს სიზმრები დამოუკიდებლად იწყებენ არსებობას.

ვოლფგანგ ბაუერი: „მე მიყვარს სიუჟეტის სპეციფიკურ გარემოში განლაგება (თეატრისა – თეატრში, ფილმისა – ფილმში და სხვა), რადგან, ჩემი აზრით, ფორმა და შინაარსი ისეთი ცნებებია, რომლებიც ერთმანეთს ერწყმის და მთლიანობას ქმნის. ასე რომ, გადაცემის „სიზმრების ჟოკეი“ მთავარი თემა ანუ სიზმრები, საბოლოოდ რადიოპიესის ფორმას მიიღებს და თვითონაც სიზმარი აღმოჩნდება.“

რადიოპიესამ „სიზმრების ჟოკეი“ პირდაპირი ეთერის შთაბეჭდილება უნდა მოახდინოს მსმენელზე. პიესაში ჩართულია სიზმრების ჟოკეის პირადული საუბრებიც იმ სტუდიიდან, სადაც იგი მუშაობს. ფაქტობრივად კი, როგორც რადიოპიესის მსვლელობისას შევიტყობთ, ყველაფერი ეს სიზმარია.

რადიოპიესის მუსიკალური ქული

აღმავალი ტონი

ტექსტი: „სიზმრების ჟოკეი – პირდაპირ ეთერში სიზმრების სამყაროდან!“

სიზმრების ჟოკეი: ქალბატონებო და ბატონებო! აი, მე ისევ თქვენთან ვარ: ბალთაზარ ფოგელი, თქვენი ერთგული სიზმრების ჟოკეი! აბა, დაგესიზმრათ გასულ დღეს თუ ღამეს რაიმე ამალეღვებელი? მე უკვე მოუთმენლად ველი თქვენს ზარებს... როგორც ყოველ კვირას, დღესაც შეგიძლიათ მე და ჩვენს მსმენელებს თქვენი ცხელ-ცხელი სიზმრები მოგვიყვით... მათთვის კი, ვინც ჩვენი ნომერი ჯერ არ იცის, ვიმეორებ: ვენის კოდი 50101, ნომერი 8451.

სიზმრების ჟოკეი: ... თქვენ უკვე შეგიძლიათ დარეკოთ!

მუსიკა

სიზმრების ჟოკეი: ვენის კოდი 50101... 8451.

(სტუდიაში ტელეფონი რეკავს).

აი, ვილაც უკვე ხაზზეა...

ზარი პირდაპირ ეთერში გადის.

... ალო? ვის ვესაუბრები? ალო?... არის მანდ ვინმე?... ალო!

ხმა: ალო?

სიზმრების ჟოკეი: დიახ? ვის ვესაუბრები?

ხმა: დიახ...

სიზმრების ჟოკეი: დიახ, ვინ ლაპარაკობს?

იდუმალი ხმა: უნდა ვთქვა?

სიზმრების ჟოკეი: არა, არ არის აუცილებელი.

ხმა: დიახ, თუ შეიძლება... ასე მიჩვენია.

სიზმრების ჟოკეი: როგორც გენებოთ, ქალბატონო... ჩვენი გადაცემა ხომ სიზმრებზეა და არა მათ ავტორებზე... კეთილი, დაიწყეთ...

ხმა: კარგად ხართ?

სიზმრების ჟოკეი: გმადლობთ, თქვენ?

ხმა (პაუზის შემდეგ): ახლა რა უნდა გითხრათ... ვიფიქრე, რომ თქვენთვის ჩემი სიზმრები უნდა მომეყოლა...

სიზმრების ჟოკეი: აბა, რა... მხოლოდ სიზმარი... დაიწყეთ!

ხმა: ჰოო... სწორედ ახლა მეძინა...

სიზმრების ჟოკეი: ძილი ჩვენი მოვალეობაა, ისე ხომ სიზმრები არ დაგვესიზმრებოდა...

ხმა: დიახ, დიახ... ასეა... იცით, რადიოს გამორთვა დამავინყდა და ამიტომ გამეღვიძა.

სიზმრების ჟოკეი: გასაგებია... და მაშინვე ჩვენთან დარეკეთ, არა? ასე ვთქვით დირექსიმა!* ჰაჰაჰა!

ხმა: არა... დარეკვით არ დამირეკავს...

სიზმრების ჟოკეი: კი მაგრამ, პატივცემულო ქალბატონო, რომ არ დაგერეკათ, ხაზზე ხომ არც იქნებოდით! გამოფხიზლდით, ქალბატონო! ჰეი!

ხმა: ეს ხდებოდა ყინულზე... ყველაფერი ყინულზე ხდებოდა...

სიზმრების ჟოკეი: ყინულზე? ჰოო, ძალიან ზამთრულად ჟღერს...

ხმა: დიახ, საკმაოდ... მაგრამ დარეკვით მე არ დამირეკავს...

სიზმრების ჟოკეი: ჰო, კეთილი, მაშინ ზებუნებრივი ძალები გქონიათ... მოგვიყვით...

ხმა: ტელეფონი არ გამაჩნია... ტბაზე ტელეფონი საერთოდ არ არის... არც ზებუნებრივი ძალები მაქვს... იცით, ტბა გაყინულია... და დათოვლილი... ჩვენი სახლი ტბაზე დგას... ჩვეულებრივი სახლია... განმარტო-

* ეგრევე

ბული... გარშემო აქ ტელეფონი არსად არის... ციგურებიც კი ვერ მივაღწევდი ტელეფონამდე... ჯერ თოვლი უნდა გადამეხვეცა გზიდან... ახლა ქარი ქრის და ყინულიც მოინმინდება... მზე და მთვარე ერთდროულად ანათებენ... ისე კი ღამეა... არა... აქ ღამე და დღე ერთდროულადაა... კაცმა არ იცის, ეს რა სინათლეა... (პაუზა)

სიზმრების ჟოკეი: გამოიყენეთ თქვენი დრო, ძალიან საინტერესოდ ჟღერს!

ხმა: ეს სრულიად უინტერესო ადგილია... მე ხომ დიდი ხანია აქ ვცხოვრობ... ყოველთვის მიკვირს, გაზაფხულზე ტბა რომ დნება, სახლი არ იძირება... მაგრამ თურმე ეს შესაძლებელია... ნამდვილად კარგად ხართ?

სიზმრების ჟოკეი (ოდნავ გაღიზიანებული): ჯერ კიდევ კარგად ვარ, გმაღლობთ...

ხმა: თქვენ ხომ ჩემი მეზობელი ხართ...

სიზმრების ჟოკეი (ირონიულად): აბა რა, თქვენც ბურგასეზე ცხოვრობთ?

ხმა: არავითარი გასე... თქვენ ყინულის ქვეშ ცხოვრობთ... ზაფხულობით კი წყალში... თქვენ წყალქვეშა ინტერვიუს იღებთ ჩემგან... ენა გამუდმებით გებმებათ, იმიტომ, რომ ამდენს ლაპარაკობთ...

სიზმრების ჟოკეი: მართლა, ყლუპ, აი, ისევ გადამეყლაპა წყალი!

ხმა: მოდით ჩემთან, ლუდი დავლიოთ... თქვენ ხომ კარგად იცნობთ ჩემს ბინას... არა?

სიზმრების ჟოკეი: არც ისე... მეგონა წყლის ქვეშ ვიყავი... არა?

ხმა: დიახ... მაგრამ ამავე დროს ჩემს ბინაშიც ხართ... მე თქვენ ბარძაყებზე გეფერებით...

სიზმრების ჟოკეი: აჰა... დიახ, დიახ რალაცას ვგრძნობ...

ხმა (მკვახედ): ვერაფერსაც ვერ გრძნობთ, ბატონო ფოგელ... აქ საერთოდ ვერაფერს ვერაფერს გრძნობს... აქ ყველაფერი გაყინულია... ლუდიც კი გაყინულია... ლუდი უნდა დაღრღნათ, თორემ გამბედაობა არ გეყოფათ, რომ თქვენი „სიზმრების გადაცემა“ განაგრძოთ! თქვენ ყავისფერი ლუდის ნატყეხები გჭირდებათ, გესმით?

სიზმრების ჟოკეი: ცხადია, მესმის... უკვე კბილებიც კი ამტკივდა... მომიყევით ბოლომდე... როგორ მთავრდება თქვენი სიზმარი...

ხმა: ეგ არ ვიცი... ჯერ არ დამიმთავრებია... საერთოდ შესაძლებელია სიზმრის დამთავრება?

სიზმრების ჟოკეი (გაბრაზებული): ეგ ჩემთვის სულერთია... ჩემს გადაცემაში სიზმრებს ყოველთვის აქვს დასასრული, თანაც უეცარი.

ხმა: გაყინული ლუდი იწვის (პაუზა).

სიზმრების ჟოკეი: ეს მართლაც სიზმარსა ჰგავს, ჰაჰაჰა!

ხმა: კი მაგრამ, სიზმარი არ უნდა მომეყოლა?

სიზმრების ჟოკეი: აბა რა!

ხმა: თქვით რამე...

სიზმრების ჟოკეი (ენის ბორძიკით): კკიი მაგრამ... რა უუნდა ვვილა – ვთქვა, თქვენ... თქვენ... მძეე...

ხმა: ცეცხლისაგან უკვე პირიც გენვით... გამოფხიზლდით? გეცნოთ ეს სიზმარი, რას იტყვით?

სიზმრების ჟოკეი (არ პასუხობს):

ხმა: სიზმარში ბინები ყოველთვის ერთნაირია... სიზმრის სამყარო ეგრეთნოდებული რეალური სამყაროს მსგავსია... თქვენ ახლა ორგაზმს განიცდით...

სტუდია! ძირითადი რადიოკავშირი. ყრუდ ისმის ქალის გაურკვეველი ლაპარაკი. სიზმრების ჟოკეი აღელვებულია, ელაპარაკება თავის ასისტენტს.

ხმა (ფონად): ბატონო სიზმრების ჟოკეი? ბატონო ფოგელ? მე თქვენი აღარ მესმის...

სიზმრების ჟოკეი: კარლა, გესმის ჩემი?

კარლა: ჰოო, ის მართლაც ძალიან დამღლეულია...

სიზმრების ჟოკეი: ეს სიგიჟეა... ბოლოს მომიღებს...

კარლა: ხომ არ გავთიშო?

სიზმრების ჟოკეი: სხვა ზარები უკვე არის?

კარლა: უამრავია... რამდენიმე უკვე ანერვიულდა ამ ბებრის სულელური მონაჩმასის გამო...

სიზმრების ჟოკეი: ერთი-ორი ნამი კიდევ აცადა და მერე მოაშორე, ვიტყვი, ხაზს დაემართა რალაც-მეთქი...

კარლა: კარგი ბალთლ, გადი ისევ ეთერში.

პირდაპირი ეთერი:

ხმა დაჟინებით აგრძელებდა ლაპარაკს, მომდევნო წინადადებები ყრუდ მოისმის.

ხმა: თქვენი გავარვარებული პირით მთელ ჩემს წყლის სახლს დამინვათ! თქვენ თავი გაეციოთ! ბატონო ფოგელ! ეს არ უნდა გექნათ! ათასობით ადამიანი უსმენს თქვენს გადაცემას, მთელი ქვეყნის წინაშე არ უნდა გამოგეჭენებინეთ! ჩემს სარდაფში ჩაგკეტავთ და ჩაგაქრობთ...

(ისმის ტელეფონის გათიშვის ხმა, სიზმრების ჟოკეი ისევ ხაზზეა).

სიზმრების ჟოკეი: მაპატიეთ, პატივცემულო მსმენელებო... მაგრამ, ვშიშობ, ქალბატონთან კავშირი განწყდა... ველარაფერს გავხდებით... ვიდრე მომდევნო მსმენელს გავესაუბრებოდე, მოვუსმინოთ მუსიკას.

მუსიკა. მასთან ერთად შორიდან ისმის ქალის შემზარავი ხმა.

ხმა (ჩუმად, ზებუნებრივად): სამწუხაროდ... სამწუხაროდ... სამწუხაროდ არ მოგწონვართ... (მღერის)...

მაგრამ ჩემს გამოთიშვას მაინც ვერ შეძლებთ... რადგან მე ტელეფონი არ გამაჩნია... ტელეფონი არ გამაჩნია... ჩემს სიზმრებს ხაზი არ სჭირდება... საერთოდ გაყვანილობის გარეშე ვცხოვრობ, აქ, ჩემს ტბაზე, სიზმარში...

და იცით რატომ? იმიტომ, რომ ისიც შესანსლეს... ახლა ის განმარტოებული ხის სახით შუა ტბაში დგას და განუწყვეტლივ ბრუნავს თავისი ღერძის გარშემო, რადგან არ იცის სად იმყოფება... სასონარკვეთილი ეძებს თავის „ვოდკა მარტინის“, გესმით ჩემი, სიზმრე-

ბის ჟოკეი? ეჰეი, ჩვენ ორნი უკვე ვეშვებით ბნელ სარდაფში?

სტუდია

სიზმრების ჟოკეი (ტექნიკოსს): მოაშორეთ ეს ქალი ეთერიდან!

კარლა: არ გამოდის და რა ვქნა!

კარლი: უკვე ყველაფერი ვცადეთ, ბალთლ... ვერაფრით ვერ გავთიშეთ...

სიზმრების ჟოკეი: ეს აბსურდია!

კარლი: ეს გადაცემა შენი იდეა იყო...

სიზმრების ჟოკეი: შეამონმეთ ხალხი, ვიდრე ეთერში გაუშვებდეთ, გასაგებია?

კარლი: ასეც ვიტყვევით...

სიზმრების ჟოკეი: ჯერ კარგად გამოელაპარაკეთ... და მიხვდებით, ვინ ვინ არის!

კარლა: ასეც ვიტყვევით, ბალთლ... მაგრამ ამ ქალს აქ საერთოდ არ დაურეკავს.

სიზმრების ჟოკეი: რა, ბოლო გინდათ მომიღოთ?

კარლი: ასეა და რა ვქნათ... ის უბრალოდ ხაზზე იყო და მორჩა!

კარლა: სხვათა შორის, ახლაც ხაზზეა...

(სტუდიაში ისევ ისმის ქალის ჩუმი ხმა)

სიზმრების ჟოკეი: ბოლოს და ბოლოს იღონეთ რამე, მე უკვე აღარ შემიძლია!

კარლი (ისმის სტვენა): აი, ასე... მე მგონი უკვე გამოვრთე!

სიზმრების ჟოკეი: მაღლობა ღმერთს. შემდეგი ვინ არის?

კარლა: ერთი ბატონია შტირიის მიონხეგიდან.

სიზმრების ჟოკეი: ნორმალურია?

კარლა: ხო, ფერმერია... ნორმალური ეთქმის...

სიზმრების ჟოკეი: კეთილი... მუსიკა კიდევ რამდენ ხანს გრძელდება?

კარლი: რამდენ ხანსაც გინდა...

სიზმრების ჟოკეი: ერთი სიგარეტი მომიტანე, რა!

კარლა: სტუდიაშია, შენთან.

სიზმრების ჟოკეი: აბა, სადა?

კარლა: შენს სანოლზე.

სიზმრების ჟოკეი: რომელ სანოლზე?

კარლი: მარცხნივ... მარცხნივაა შენი სანოლი...

სიზმრების ჟოკეი: ჰო, გხვდავ უკვე... აგერ არის...

კარლა: უკვე შემოვუშვა ის კაცი ეთერში?

სიზმრების ჟოკეი: ხო... მაგრამ მოიცა... როდიდან გაჩნდა სტუდიაში სანოლი?

კარლა: ყოველთვის იყო.

სიზმრების ჟოკეი: რაა, ყოველთვის? ხო... მაგრამ... ეს...

კარლა: ეს შენი ბავშვობის სანოლია... ის შენი ხელნაწერებისთვის მოიტანე...

სიზმრების ჟოკეი: ჰო, ჰო... ძალიან პრაქტიკულია...

გადაცემის მთელი მასალა აქ მიწყია.

კარლი: შეფისთვის ეს სასაცილოა...

სიზმრების ჟოკეი: რატომ?

კარლა: მაგარია, ბიჭებო, მაგარი...

კარლი: მისი აზრით, ეს სულელური იდეაა.

სიზმრების ჟოკეი: ჩემს სტუდიას ისე მოვანწყობ, როგორც მინდა! კეთილი! ახლა გავალ ისევ ეთერში...

კარლი: ყურადღება!

ისმის ტელეფონის რეკვა.

ცოცხალი ეთერი

სიზმრების ჟოკეი: გამარჯობათ? ვის ვესაუბრები?

ეგერი: ეგერ-ლუისი ვარ...

სიზმრების ჟოკეი: ბატონი ლუის ეგერი?

ეგერი: ხო... ეგერ-ლუისი...

სიზმრების ჟოკეი: საიდან რეკავთ, ბატონო ეგერ-ლუის?

ეგერი: მიონხეგიდან...

სიზმრების ჟოკეი: მიონხეგიდან... ხოო? სად მდებარეობს მიონხეგი? შეგიძლიათ უთხრათ მსმენელებს?

ეგერი: შტირიაში.

სიზმრების ჟოკეი: ულამაზეს შტირიაში, მშვენიერია, ბატონო ეგერ... შეიძლება ლუისი დაგიძახოთ?

ეგერი: რატომაც არა.

სიზმრების ჟოკეი: კეთილი. თქვენს სიზმარზე რას გვეტყვი?

ეგერი: ტელეფონით ისე კარგად ვერ მოგიყვებით, მაგრამ...

ქალბატონი ეგერი: უთხარი ერთი! უთხარი!

სიზმრების ჟოკეი: კიდევ ვინმეა ხაზზე?

ეგერი: ხო.

სიზმრების ჟოკეი: ეს ალბათ ქალბატონი ეგერია?

ქალბატონი ეგერი: მიდი, უთხარი!

ეგერი: ხო რა, ჩემი ცოლია.

სიზმრების ჟოკეი: მერე შემოგვიერთდეს, მანდ არ არის, ტელეფონთან?.. იმედია თქვენ მაინც გაქვთ ტელეფონი?!

ეგერი: ჰო... აბა, ისე როგორ დაგირეკავდით! დამანებე, ქალო, თავი!

სიზმრების ჟოკეი: რა უნდა თქვენს ცოლს. რა უნდა მითხრათ ასეთი? იქნებ თვითონ ქალბატონი ეგერი დამელაპარაკოს?

ეგერი: ხო... (ცოლს)... შენ დაელაპარაკე, ფინი...

სიზმრების ჟოკეი: აბა, გისმენთ, ფინი, რა ხდება, მომიყვივით... თორემ სხვებსაც ხომ უნდათ ეთერში გასვლა...

ქალბატონი ეგერი: ის ქალი მასთან წევს და მერე მისი თესლი თან მიაქვს მფრინავ თეფშზე!

ეგერი: ეგერეა...

სიზმრების ჟოკეი: რა ბრძანეთ? ეს ზედმეტად ინტიმურად ხომ არ ჟღერს, ქალბატონო ფინი... იქნებ უფრო გასაგებად გეთქვათ?

ქალბატონი ეგერი: ის ყოველ ღამე მოდის და ლუისთან წევს... მე კიდევ აღარ ვიცი, რა ვიღონო... მერე გაქრება ხოლმე...

სიზმრების ჟოკეი: ყველაფერი ეს დაგესიზმრათ?

ქალბატონი ეგერი: არა, სიზმარი არ არის, მაგრამ სიზმარივითაა.

ეგერი: ეგრეა, ზუსტად ეგრეა!
სიზმრების ყოკეი: და როგორ გამოიყურება ეგ თქვენი... „მფრინავი თეფში“?... მწვანე კაცუნები ხომ არ გამოდიან იქიდან? ალბათ თავზე ანტენები აქვთ?
ეგერი (ცოლს): უთხარი, მიდი!
ქალბატონი ეგერი: ის ანათებს... ის ქალი მაგით მიდის ხოლმე... ჩემი ქმარი კიდე ღონეგამოცლილია!
ეგერი: აბა, აბა... ღონეგამოცლილი სულაც არა ვარ...
ქალბატონი ეგერი: თესლი ხო ნამდვილად აღარა გაქვს ხოლმე!
ეგერი: ხო, ეგ ეგრეა...
სიზმრების ყოკეი: კეთილი, მითხარით ერთი, როგორ გამოიყურება ეს მშვენიერი ქალი, ბატონო ეგერ? შეგიძლიათ ეს ვამპირი აგვიწეროთ?
ქალბატონი ეგერი (ქმარს): მიდი, ახლა შენ უთხარი!
ეგერი: ქერაა.
სიზმრების ყოკეი: ანგელოზივით ქერა?
ეგერი: სულ სლიკინაა, თითქოს, რეზინისა იყოს. მაგიუყებს, რა!
სიზმრების ყოკეი: ასეთი ლამაზია?
ეგერი: ხო.
ქალბატონი ეგერი (შორიდან): მე რო მითხარი, ლამაზი არ არიო...
ეგერი: თავი დამანებე!
სიზმრების ყოკეი: კეთილი და რა აცვია ამ საოცნებო ქალს?
ქალბატონი ეგერი: მიდი, უთხარი...
ეგერი (ხანგრძლივი პაუზის შემდეგ): არაფერი.
სიზმრების ყოკეი (ჩაახველებს): ჰო... და რა ენაზე ლაპარაკობს.
ეგერი: ის გერმანულად... ისეთივე ხმა აქვს, როგორიც...
სიზმრების ყოკეი: როგორიც ვის? ალბათ მერლინ მონროს?
ეგერი: არა.
ქალბატონი ეგერი: მიდი, უთხარი!
ეგერი: როგორიც იმ ქალს, აი, შენთან რომ დარეკა, რა...
სიზმრების ყოკეი (ღრმად ჩაისუნთქებს): ჰოოო... ესე იგი როგორიც...
ეგერი: როგორიც იმ ქალს...
სიზმრების ყოკეი: ესე იგი იმ ქალს გულისხმობთ, ტელეფონი რომ არ გააჩნია და ცოტა ხნის წინათ ეთერში იყო... აი, ის, გაყინული ტბიდან... ქალბატონი ჯეიმს ბონდი, არა...
ეგერი: ხო... ეგ იყო... იმიტომ, რომ მეც ვიცი მაგის ბინა როგორია...
სიზმრების ყოკეი: მართლა?
ეგერი: მაგასთან ხშირად ვარ ხოლმე... მაგის სახლში, ტბაზე...
სიზმრების ყოკეი: და იქამდე მფრინავი თეფშით მიდიხარ, არა?
ეგერი: ხო... ეგრეა.
სიზმრების ყოკეი: მერე მფრინავი თეფშის დაშვებისას ტბა არა დნება?

ეგერი: მაგას ვერ ვხედავ.
სიზმრების ყოკეი: გასაგებია... თქვენ ეს ხომ მხოლოდ გეციზმრებათ...
ეგერი: ხო.
სიზმრების ყოკეი: მერე რა ხდება მის სახლში?
ეგერი: საბავშვო საწოლში მანვენს.
სიზმრების ყოკეი (შეშინებული): საბავშვო საწოლში?!!!
ქალბატონი ეგერი: მიდი, უთხარი!
ეგერი: მერე „მწველის“.
სიზმრების ყოკეი: ჰო, ჰო... ეგ უკვე ვიცი...
ეგერი: თან რადიოსაც ვუსმენ...
სიზმრების ყოკეი: ჰო... წყნარი მუსიკა...
ეგერი: არა.
ქალბატონი ეგერი: მიდი, უთხარი!
ეგერი: ჩვენ სიზმრების ყოკეის ვუსმენთ ხოლმე.
სიზმრების ყოკეი: მშვენიერია... მშვენიერი... ესე იგი ყველაფერი ეს ჩემი გადაცემის დროს ხდება, ასეა?
ეგერი: ხო... იმიტო, რო სახლში რადიო არა გვაქ... მართო ტელევიზორი გვაქ...
სიზმრების ყოკეი: მართლა? აბა, ახლა როგორ მისმენთ, ბატონო ეგერ-ლუის?
(პაუზა)
სიზმრების ყოკეი: ლუის? ისეც მანდა ხართ... თუ უკვე აფრინდა თქვენი მფრინავი თეფში?
ეგერი: მე იმასთან ერთად ვარ!
ქალბატონი ეგერი: ხო... ისეც იმასთან არი.
სიზმრების ყოკეი: ჰა, ჰა, ჰა! შეუძლებელია... იმ ქალბატონს ხომ არ გააჩნია ტელეფონი, ჰა, ლუის... შე ბებერო ცუდლუტო... ჩემი გასულელება გინდა, არა?
ეგერი: არა *(კვნესის)* არა... არა... მე არავის გასულელება არ მინდა... არა...
სიზმრების ყოკეი: კეთილი, კეთილი... საკმარისია, გმადლობთ... საკმარისია, გვეყოფა... გინდათ იბაქიბუქოთ, არა... თქვე პატარა ტრაბახავ!..
ხმა (ქალისა, რომელსაც ტელეფონი არ გააჩნია): იგი სულაც არ არის ტრაბახა, ჩემთან ერთად რადიოს მოსმენა უყვარს, მას მე ვუყვარვარ, ჩვენს ლუისს... არა, ლუისლ?
ეგერი: ხო... ხოოოო...
ხმა: ძალიან ვუყვარვარ... ახლა რადიოში ვართ, არა, ლუისლ?
ქალბატონი ეგერი (სიზმრების ყოკეის): ილონეთ რამე, ბატონო სიზმრების ყოკეი, ისეც ჩაავლო თავის კლანჭები, ვერაფერს იზამთ? პოლიციას დაურეკეთ, ბატონო...
ეგერი (ყვირის): არა, არავითარი პოლიცია... ეს ისეთი მშვენიერია...
ხმა: დიახ... ეს მშვენიერი სიზმარია... ეს მშვენიერი სიზმარი იყო თქვენი გადაცემისათვის, თქვენ რას იტყვით, ბალთახარ ფოგელ? ახლა იქნებ ფრენკ სინატრა გაგეშვათ? თუ შეიძლება!
უკრავენ სინატრას ფირფიტას ამასობაში ახალი ზარია

სიზმრების ფოკეი: დიახ, გისმენთ? ვისთან მაქვს საქმე?

კაცის ხმა: არც არავისთან! თქვენი გადაცემა თავის მოჭრაა და მეტი არაფერი!

სიზმრების ფოკეი: კი მაგრამ რატომ?

კაცის ხმა (ყრუდ ისმის სასწრაფო დახმარების სირენის ხმა): გესმით?

სიზმრების ფოკეი: სასწრაფო დახმარების მანქანაა?

კაცის ხმა: ჩემი ცოლი ეს-ესაა ფანჯრიდან გადახტა! ეს თქვენი ბრალია! თქვენი გადაცემის ბრალია! თქვენ უნდა განადგურდეთ!

სიზმრების ფოკეი: დამშვიდდით...

კაცის ხმა: შე უკანალო, შენა! (თიშავს)

სტუდია. მუსიკა

კარლა (ყრუდ მოისმის კარლას გაურკვეველი ლაპარაკი ტელეფონზე. ელაპარაკება მსმენელებს)

სიზმრების ფოკეი (კარლას): რა ხდება... ყველას რატომ უშვებ ეთერში? ხომ გითხარი ხალხი შეარჩიემეთქი?!

კარლა: ერთი წუთით თუ შეიძლება... ჩვენი ბრალი არ არის... ყველა ძალიან ზრდილობიანად გვეუბნება, სიზმრის მოყოლა მინდაო. ერთი წუთი მაცაადე, რა... დიახ, კეთილი, მოითმინეთ თუ შეიძლება... ჩემი ბრალი არ არის, გაიგე... ეს რაღაც უაზრობაა... ტელეფონი სულ დაკავებულია...აბა რა, ბრაზიან მსმენელებს ეთერში არ ვუშვებ...

სიზმრების ფოკეი: აბა ეს ბოლო ვინ იყო? ცოლზე რომ ლაპარაკობდა?

კარლა: ეგ კაცი ძალიან ზრდილობიანად გაგვეცნო...

კარლი: ბალთლ... გირეკავენ!..

სიზმრების ფოკეი: რაა? ცოტა ხანი მუსიკა გაუშვი რა... რამე უნდა დავლიო...

კარლი: არა, პირადად შენ გირეკავენ.

სიზმრების ფოკეი: ვინ?

კარლი: ბოსია... მანქანიდან რეკავს...

სიზმრების ფოკეი: შემაერთე... ღმერთო!.. გამარჯობათ?

ბოსი: მითხარით ერთი, ბატონო ფოგელ, ხომ არ გაგიჟდით? მანქანაში ვზივარ, თქვენს გადაცემას ვუსმენ და ყურებს არ ვუფერებ... უამრავი ხალხი მირეკავს და მეკითხება, რა ხდებაო... ჩვენ ხომ შევთანხმდით, რომ ხალხი ეთერში სიზმრებს მოყვებოდა...

სიზმრების ფოკეი: ყვებიან კიდევც...

ბოსი: ეს უკვე სიზმრები აღარ არის... ეს... ეს რაღაც აბდაუბდაა... ხალხი შეწუხდა... მათ დაიჯერეს, რომ რაღაც ზებუნებრივი ხდება...

სიზმრების ფოკეი: კი, მაგრამ, ძვირფასო ბატონო დოქტორ ფრაიენფელს... ეს ხომ ჩემი ბრალი არ არის... შეიძლება რადიოტალღებს მოუვიდა რამე... თანაც ეს პირდაპირი ეთერია... აქ ყველანაირი სიურპრიზისათვის მზად უნდა იყო...

ბოსი: მომისმინეთ და შეიგნეთ... წინა გადაცემა ხომ უპრობლემოდ გავიდა ეთერში... მართალია... რეიტინ-

გი ყოველ წუთს იზრდება, ეს უკვე რაღაცაა ნიშნავს... ასე რომ, გააგრძელეთ... და კიდევ ერთი: მოაშორეთ ეგ თქვენი სისხლიანი საბავშვო სანოლი სტუდიიდან... მანდ აღარ იყოს, გასაგებია?

სიზმრების ფოკეი: კეთილი, დოქტორ... ახლავე მოვაშორებთ...

ბოსი: ნახვამდის (თიშავს).

სიზმრების ფოკეი (კარლას): ამანაც გააფრინა...

კარლა (ჯერ რადიომსმენელს: ერთი წუთით თუ შეიძლება): მეც გისმენდით, ბალთლ... საბავშვო სანოლი უკვე გავიტანეთ... ქიმიმენდამია...

კარლი: კეთილი, მეგობრებო, გავაგრძელოთ... ძალიან ბევრი ზარია...

სიზმრების ფოკეი (სვამს ერთ ყლუპს, უკიდებს სიგარეტს): კარგი... დავიწყოთ, დამაკავშირეთ მსმენელს!

პირდაპირი ეთერი

სიზმრების ფოკეი: გამარჯობა, ვის ვესაუბრები? გამარჯობათ... გამარჯობათ... გამარჯობათ...

პეჩინა: მე რობერტ პეჩინა მქვია, ვენელი ვარ, მესამე კურსის სტუდენტი, მედიცინას ვსწავლობ.

სიზმრების ფოკეი (გახარებული): ანუ მომავალი ექიმი, სწორედ ის, რაც ჩვენ გვჭირდება, ბატონო...

პეჩინა: პეჩინა...

სიზმრების ფოკეი: როგორ?

პეჩინა: პეჩინა...

სიზმრების ფოკეი: ბატონო პეჩინა... თქვენი სიზმარი მედიცინას ხომ არ ეხება?

პეჩინა: მაპატიეთ... სანამ დავიწყებდე...

სიზმრების ფოკეი: გისმენთ?

პეჩინა: მითხარით, ეს პირდაპირი ეთერია?

სიზმრების ფოკეი: დიახ, რა თქმა უნდა, ბატონო პეჩინა, არ იცოდით? რადიოს არ უსმენთ?

პეჩინა: დიახ, დიახ... ახლა უკვე მესმის...

სიზმრების ფოკეი: თუ შეიძლება რადიოს ოდნავ ჩაუწიეთ...

პეჩინა: ... უფრო რადიოპიესას ჰგავდა.

სიზმრების ფოკეი: თუ ღმერთი გწამთ... სიზმრების ფოკეი ყოველთვის პირდაპირ ეთერშია... ჩემი გადაცემა ჯერ არასოდეს არ მოგისმენიათ?

პეჩინა: დიახ, გამიგია რაღაც... ახლა, თუ შეიძლება, სიზმარს მოგიყვებით... და კიდევ... მართალია, ბმვ-ს შესახებ რაც თქვით?

სიზმრების ფოკეი: აბა რა, წლის მინურულს, ჩვენს ბოლო გადაცემაში, ჟიური გადანყვეტს, თუ ვისი სიზმარი იყო ყველაზე საინტერესო. გამარჯვებული ახალთა-ხალ ბმვ-ს მიიღებს!

პეჩინა: მაგარია. ესე იგი... საავადმყოფოსკენ ჩემი ბმვ-თი გავემგზავრები.

სიზმრების ფოკეი: თქვენ რა, ახლა იგონებთ სიზმარს... თუ...

პეჩინა: არა, დამესიზმრა...

სიზმრების ფოკეი: ბმვ უკვე გყავთ?

პეჩინა: არა, უბრალოდ დამესიზმრა... ამიტომაც გკითხეთ... იქნებ მოვიგო თქვენი ბმე... არა, ნამდვილად დამესიზმრა... მოკლედ, ჩემი ბმე-თი მივდივარ საავადმყოფოსკენ... უცბად მოტორი გამოირთო... ბოლი აუვიდა... მეც გადმოვედი...

სიზმრების ყოკვი: იმედია, ეს რეკლამა არ არის...

პეჩინა: არა, სიზმარია, თუ შეიძლება ნუ მანყვეტინებთ... თორემ ყველაფერი მავინყდება... რადიატორს ვხსნი, ბოლი ამოდის...

სიზმრების ყოკვი: ბმე-დან.

პეჩინა: შიშინებს... როგორც ჩანს, რადიატორში რაღაც გაფუჭდა... საბარგულიდან ვიღებ ხელსაწყოს პატარა ყუთს და ვინყებ რადიატორის შეკეთებას... აქვე უნდა გითხრათ, რომ ჯერ არ ვარ ექიმი და არცერთ ოპერაციაში მონაწილეობა არ მიმიღია...

სიზმრების ყოკვი: და არც ბმე გყავთ...

პეჩინა: არა. ესე იგი: კიდეც ცოტა ხანს ვიქექები მოტორში... ყველაფერი ეს იმ საავადმყოფოს მახლობლად ხდება, სადაც პრაქტიკას გავდიოდი... ზუსტად ჩემს გვერდით ტბაა... მხოლოდ სიზმარში... სინამდვილეში იქ ტბა, ცხადია, არ არის... წესით ტბის ადგილას მანქანების სადგომი უნდა იყოს... და უცბად ვხედავ, ერთი ჩემი ნაცნობი, მთავარი ექიმი ციგურებით მოსრიალეებს ტბაზე... როგორც ჩანს, ზამთარია... სისხლიანი ხელები აქვს... თუმცა საოპერაციო ხელთათმანები აცვია... „ექიმო პეჩინა!“ მეძახის... მაგრამ მე ხომ ჯერ არა ვარ ექიმი...

სიზმრების ყოკვი: აბა რა, მესამე კურსზე...

პეჩინა: აბა რა... მაგრამ ის მაინც ექიმს მიწოდებს... თითქოს კოლეგები ვიყოთ... „როგორც იქნა შევხვდით, ბატონო კოლეგა... სასწრაფოდ თქვენი ხელსაწყოები მჭირდება“... ამბობს ძალიან სწრაფად... „რისთვის“, ვეკითხები... „სასწრაფოდ ოპერაცია უნდა გავაკეთო“, მეუბნება... მე კი ვპასუხობ: „კეთილი, მაგრამ, ბატონო ექიმო, ეს ხომ მანქანის ხელსაწყოებია“... „არა უშავს“, ამბობს იგი, „ომის დროს ყოველთვის მანქანის ხელსაწყოებით ვაკეთებდი ოპერაციებს, ვიცი მათი გამოყენება, მათი საშუალებით ოპერაცია უფრო სწრაფი კია...“ „მაგრამ საავადმყოფო ხომ აქვია“... ვამბობ „არა, არა!“ მპასუხობს... „ეს საავადმყოფო კი არა, ავსტრიის რადიოა... საავადმყოფო აქედან შორსაა... ჩვენ ყოკვის უნდა დაველოდოთ... „ჩვენ“, ამბობს ისე, თითქოს მისი ასისტენტი ვიყო. შემდეგ ტბაზე მარხილი ჩნდება. მარხილიდან ყოკვი ხტება და ამბობს: „იჩქარეთ, სიზმარი იწყება, სინათლე უკვე ჩააქრეს, ქალმა სიმღერა უკვე დაიწყო! იჩქარეთ... სწრაფად უნდა ვიაროთ, რადგან მე უკვე ნარკოზში ვარ... ჯერ არ უნდა ჩამეძინოს!“

შემდეგ სამივე მივემგზავრებით... მაგრამ ყოკვი სულ უფრო და უფრო სუსტდება და იფიტება... რადიოგადაცემის შესახებ რაღაცას ბუტბუტებს... „რადიოს შენობა ხომ სხვა მხარეს არის“, ამბობს შეშფოთებული ექიმი. „ახლა უკვე აქვე, ყინულზე მოგვინვეს ყოკვის გაჭრა!“ ცხენი უკვე დაოთხილია. ყოკვი უგონოდაა, ქირურგი და მე ცხენს ველარ ვაოკებთ. „ცხენი ბმე-ზე

სწრაფად მიქრის!“ ამბობს ქირურგი. „გამოხრახნეთ, სანამ მომკვდარა!“ მიყვირის, „სიზმარი უკვე დაიწყო, ყოკვი კი თავის ადგილზე არ არის!“ ახლა უკვე ვხედავ, ყოკვის შუბლზე დიდ ხრახნს. „ეს ხრახნი?“ ვეკითხები ექიმს. „დიახ, ეს!“ ამბობს ექიმი და ციგურებით მისრიალეებს. „სად მიდიხართ?“ ვეკითხები. „ლუისთან მივდივარ, მიონხეგში! იქ უკვე დაეშვა მფრინავი თევზი!“ მომძახა, „იქ შეჯიბრი ტარდება ფიგურულ სრიალში!“ ყოკვი ხრიალებს, მე კი შუბლიდან ხრახნს ვაძრობ...

სტუდია (ყრუდ ისმის რადიომსმენელების გაურკვეველი ხმები. მოგვიანებით ისინი გავლენ ეთერში).

კარლა: ბალთლ?

კარლი: რა იყო?

კარლა: კარლ, ბალთლს რა დაემართა?

პეჩინა: ისევე ეთერში ვარ?

კარლა: დიახ, დიახ, რა თქმა უნდა, გისმენთ.

პეჩინა: მისმენთ...

კარლი: ძალა მოიკრიბე, ბალთლ...

(სტუდიიდან ისმის ხმაური, შემდეგ კარლაა მიკროფონთან)

კარლა: ბატონმა ფოგელმა... რა უნდა ვთქვა?... ბატონმა ფოგელმა უბრალოდ სხვა სტუდიაში გადაინაცვლა, ახლავე დაბრუნდება ეთერში...

კარლი: ბალთლ...

პეჩინა: გავაგრძელო?

კარლა: დიახ, თუ შეიძლება! დიახ... არა, ერთი ნუთით! კარლ, გესმის, რა ვქნა, ტექნიკური პრობლემა გვაქვს!

სტუდიაში აურზაურია. ისმის რადიომსმენელების ერთმანეთში არეული ხმები. ბევრის ტექსტი გაუგებარია. შემდეგ ტექსტების ფრაგმენტთა გარკვევა შეიძლება. ისინი გრძელი ტექსტების ნაწილებია.

I მსმენელი ქალი: გამარჯობათ, ღვთის გულისათვის მთავარ ექიმს თავი დაანებეთ, მე სხვაც ვიცი, ის ჰომეოპათია...

კარლა (მსმენელი ქალის ლაპარაკთან ერთად): გამაგიჟეს უკვე, რა ვუყო ბალთლს...

მსმენელი კაცი: სიამოვნებით მოგიტხრობდით ჩემს თეორიას ნამდვილი სიზმრის... სიზმრის გამოგონების შესახებ...

II მსმენელი ქალი: ... ვერაფერი გამიგია, არის ხაზზე ვინმე?

II მსმენელი კაცი: ... მე ფრჩხილების პრობლემა მანუხებს. უკვე დიდი ხანია, ხელსაწყოების ჩანთის შეხედვასაც კი ვერ ვიტან.

II მსმენელი ქალი: ... ეს ისე უეცრად მოხდა, რაღაც ელვის მავგარი იყო... და უნდა მოგიყვებო...

III მსმენელი კაცი: ... ეს ვოლფგანგ ბაუერი იყო, არა? ზუსტად ვიცი, ყოველთვის ასეთ სისულელეებს წერს...

სტუდია

კარლა: კარლ, რა ხდება?

კარლი: წარმოდგენა არა მაქვს... სატელეფონო სადგურში უკვე დავრეკე... როგორც ჩანს, რამდენიმე ხაზი ერთმანეთში...

კარლა: არა, მე ბალთლს ვგულისხმობ, რა ვუყოთ... მგონი გული წაუფიდა...

პეჩინა: მისმენთ?

კარლი: ბალთლ... გახვალ ისევ ეთერში?

პეჩინა: მისმენთ? არის მანდ ვინმე?

სიზმრების ჟოკეი: მუსიკა ჩართეთ... თავი ისე მტკიავა...

პეჩინა: მისმენთ?

კარლი: კეთილი, მგონი ისევ ცოცხალია...

კარლა: არა, ბალთლ, ჯერ ამ სტუდენტს უნდა მოუსმინო ბოლომდე... ასე არ გამოვა. ბალთლ, თქვი რამე...

სიზმრების ჟოკეი: რა ერქვა...

კარლა: პეჩინა, მიდი ბალთლ, მოიკრიბე ძალა და გადი ეთერში...

პეჩინა: ხაზზე ვარ თუ არა?

სიზმრების ჟოკეი: კარგი... გავაგრძელოთ!

პეჩინა: მისმენთ...

ცოცხალი ეთერი

სიზმრების ჟოკეი: ბატონო პეჩინა!

პეჩინა: დიახ, რა მოხდა? უკვე მეგონა, რომ ჩემი ტელეფონი გაფუჭდა... შეიძლება ბოლოსდაბოლოს გავაგრძელო თუ არა?

სიზმრების ჟოკეი: გისმენთ!

პეჩინა: ესე იგი... ჟოკეის შუბლიდან ხრახნს ვაძრობ... ჟოკეი ფხიზლდება და ამბობს: ბატონო პეჩინა! თქვენ ბმვ მოიგეთ.

სიზმრების ჟოკეი: არა, არა!

პეჩინა: „ზეთის გამოცვლადა გჭირდებათ, აი, აქ!..“ ამბობს ის და მანვდის შტირული გოგრის ზეთს. „ჩამახით თავში...“ (ხანგრძლივი პაუზა).

სიზმრების ჟოკეი: და შემდეგ?

პეჩინა: ამ დროს მეღვიძება ოფლად გაღვრილს... იცით, ეს სიზმარი სულ უფრო და უფრო ხშირად მესიზმრება. დასასრული წინასწარ ვიცი.

სიზმრების ჟოკეი: ყველაფერი ეს მართლა დაგესიზმრათ?

პეჩინა: დიახ... ქალბატონი ეგერი დამემონება.

სიზმრების ჟოკეი: ქალბატონი ეგერი? მიონხეგიდან? ჰაჰაჰა (ისტერიულად იცინის).

პეჩინა: დიახ, მიონხეგიდან, ის ახლა ჩემს გვერდით დგას. გისმენთ, ქალბატონო ეგერ!

ქალბატონი ეგერი: ხო, ბატონი პეჩინა მართალია... მართლა დაესიზმრა...

სიზმრების ჟოკეი (შემკრთალი): კი მაგრამ, სად ხართ ახლა, ქალბატონო ეგერ?

ქალბატონი ეგერი: მიონხეგში. ბატონი ქირურგიც ესა მოვიდა რა, ესა შაშხს ჭამს გოგრის ზეთით, იმიტო რო მერე ქვემოთ, მფრინავ თეფშთან ციგურებით უნდა ის-

რიალოს რა... და ყველა უყურებს... ჩემი ქმარი, ლუისი...

სიზმრების ჟოკეი: აჰა... ესე იგი... ჰო, კარგი... მუსიკა გაუშვით... „სიზმრების მუსიკა!“

(სიზმრების მომგვრელი მუსიკა)

პეჩინა: ნახვამდის... გოგრის ზეთს ყურადღება მიაქციეთ, ბატონო ჟოკეი!

მუსიკა.
სტუდია

მხატვარი გიორგი ვეფხვაძე

სიზმრების ჟოკეი (კარლს): გაუშვი მუსიკა?

კარლი: უკვე გავუშვი.

სიზმრების ჟოკეი: მითხარით ერთი, როგორ აღმოჩნდა ყველა რადიომსმენელი უეცრად მიონხეგში?

კარლი: ხდება ხოლმე... 30 წელია რადიოში ვმუშაობ... არაფერი აღარ მიკვირს...

სიზმრების ჟოკეი: კარგი, მაგრამ ამდენი განსხვავებული ადამიანი... ლუის-ვეგერთან... ეგ კიდევ არაფერი... მაგრამ ეს მთავარი ექიმი... და სტუდენტი.

კარლა: სტუდენტი მიონხეგში არ ყოფილა... მას მხოლოდ დაესიზმრა... მე მგონი ცოტა დაიბენი, არა, ბალთლ...

სიზმრების ჟოკეი: მიდი რა, კარლა, ვისკი მომიტანე, ვიდრე მუსიკაა ჩართული...

კარლა: ახლავე... ბოთლით მოგიტან...

სიზმრების ჟოკეი (კარლს): შემდეგი ვინ არის, კარლ?

კარლი: უამრავი ხალხი რეკავს... ერთ ქალს დაესიზმრა, რომ მარსზე რძეს აწარმოებს. მითხრა, თორმეტი ძუძუ მაქვს, მაგრამ მხოლოდ ორიდან მოდის რძე მარსელებისთვისო... მითხრა, მედიცინის სტუდენტმა ძუ-

ძუების შეკეთება შემომთავაზაო, მაგრამ თურმე ეს ქალი მას არ ენდობა... სტუდენტი ხომ ჯერ მესამე კურსზეა... ძუძუებს მხოლოდ მთავარ ექიმს ანდობს, მაგრამ იგი ახლა ფიგურული სრიალის შეჯიბრებაზეა ნასული... ამ ქალმა მითხრა, რომ ეს სიზმარი არ ესმის და შენ ის უნდა აუხსნა... მან თქვა, რომ შენ სიზმრების მცოდნე ხარ, რომ მხოლოდ შენ განდობს თავის თორმეტივე ძუძუს...

სიზმრების ჟოკეი: არა, ეგ არ შემოუშვა, ცოტა ხნის წინათ არ მოვისმინეთ მაგის მსგავსი სიზმარი?.. დღეს საერთოდ ყველაფერი ერთმანეთის მსგავსია...

კარლა (შემოდის): აი, ბალთლ, ჩემო ტკბილო, შენი ვისკი... ახლა ნამდვილად გჭირდება... მართალია სამსახურში სმა აკრძალულია, მაგრამ, მაღლობა ღმერთს, ვერავინ გვხედავს.

სიზმრების ჟოკეი: ეს რადიოს უპირატესობაა, ტელევიზიასთან შედარებით.

კარლა: სხვაგან ხომ ვერ შევძლებდი ასე სიარულს...

სიზმრების ჟოკეი (გულგახეთქილი): შენ რა, შიშველი ხარ?

კარლა: რატომ უნდა ვიყო რადიოში ჩაცმული, როცა ვერავინ მხედავს?!

სიზმრების ჟოკეი: თანაც ელეგანტური ყვითელი თეთრეული გაცვია...

კარლი (მიკროფონის გარეთ): გადაცემის დროს ჩვენ ყოველთვის სექსი გვაქვს!

კარლა: კარლ...

კარლი: ამას ხომ ვერავინ ამჩნევს!

სიზმრების ჟოკეი: ყოველთვის?

კარლა: დღეს შენი ჯერია, ჩემო პატარა ჟოკეი, ბალთლ... მოდი ჩემთან, ბევრი დრო გვაქვს... (კარლმა გრძელი სიძლერა ჩართო) მოდი აქ... დანეკი...

სიზმრების ჟოკეი: ერთი ყლუპი ვისკი დამალევიწე...

კარლა: კეთილი. ახლა პერანგი გავიხადოთ... კარგია, ჭკვიანი ბიჭი ხარ, ბალთლ... ახლა ქვემოთ... შარვალიც... ვერავინ გვხედავს...

კარლი: ჩემს გარდა... მაგრამ მე იქით გავიხედავ... (უხერხულად) ეს რა არის... ძვირფასო, მგონი რეგულატორი გაფუჭდა.

კარლა: მოდი, ბალთლ, ტახტზე დანეკი... აქ ადრე შენი ბავშვობის სანოლი იდგა, გახსოვს?

სიზმრების ჟოკეი: როგორ არა... ახლა ქიმნმენდაშია...

კარლა: მართალია... მოდი ჩემთან, ჩემო ჟოკეი...

კარლი: პრობლემა მაქვს, რაღაც გაიჭედა.

კარლა: მოდი ჩემთან... ვითომ შენი ფაშატი ვარ... შენი ყვითელი ფაშატი... აი, ასე... კარგია...

კარლი: შეუძლებელია...

სიზმრების ჟოკეი: კარგია... ძალიან კარგია... მაგრამ, მე მგონი, უნდა ვიჩქაროთ...

კარლი (მიკროფონს გარეთ): რადიომსმენელებთან კი მოვაგვარე საქმე, მაგრამ რეგულატორს დაემართა რაღაც...

სიზმრების ჟოკეი (კენესით): რას? რეგულატორს?..

კარლა: გაჩუმდი, ბალთლ, ჩაეფალი! (კენესის)

კარლი: არა, რეგულატორი არ ყოფილა... რაღაც სხვა ამბავია... ღმერთო... ეს უნდა შეკეთდეს... ღმერთო, შეუძლებელია. მე მგონი სტუდიის გამთიში კლავიში... (ხმამალალი კენესა)

კარლი: იმედია, მუსიკაა ეთერში... რა ჯანდაბაა, რა ოხრობაა... ამ შუალამეს ხომ არცერთი ტექნიკოსი არ იქნება ადგილზე...

კარლა (კენესის): მიყვარხარ, სიზმრების ჟოკეი... მიყვარხარ... გადაცემის დროს ალერსი უბრალოდ მაგიჟებს... აი, ასეეე!

(კარლის სტუდიიდან ისმის ტელეფონის ზარი)

კარლი (იღებს ტელეფონის ყურმილს): გისმენთ? ვინ?! დიახ, ბატონო დოქტორო, დიახ, ბოს... ახლავე გადაცემე! (სიზმრების ჟოკეის) ბალთლ! მაშატიე, რომ გიშლი... ბალთლ, ბოსი რეკავს... შენ გირეკავს!

სიზმრების ჟოკეი: ... ახლავე... მოიცა... ახლავე...

კარლი (ისევ ბოსს): არ ვიცი... მგონი გამთიში მექანიზმი გაფუჭდა... ღამე ხომ არავინ ადგილზე არ არის... დიახ, ბოს... ახლავე გადაცემე ყურმილს...

(სიზმრების ჟოკეის) ბალთლ, წითელ ლილაკს დააჭირე და ბოსს დაელაპარაკე!

სიზმრების ჟოკეი: კეთილი... სად არის... ვიპოვე (ბოსს დაუკავშირდა) გამარჯობათ?

კარლა: არა, არ შეწყვიტო...

ბოსი: მე ვარ... თქვენ რა, გაგიჟდით, ბატონო ფოგელ... რას სჩადით?

სიზმრების ჟოკეი: არაფერს...

ბოსი: ამას ეძახით არაფერს?

სიზმრების ჟოკეი: რას გულისხმობთ?

ბოსი: თქვენ ხომ ხაზზე ხართ! იდიოტო!

სიზმრების ჟოკეი: ახლა ხომ მუსიკაა ჩართული!

კარლი (იძახის): ვშიშობ, მართალს ამბობს. თქვენ ეთერში იყავით... მაგრამ ახლა უკვე მიხვდით, რა მოხდა... ახლავე გამოვასწორობ.

ბოსი: გამთიში გაფუჭდა... იცით, რა სკანდალი ატყდებოდა... მე რომ მანქანაში შემთხვევით რადიოსთვის არ მომესმინა, ნამდვილი პორნოგადაცემა იქნებოდა... თქვენც და თქვენს ასისტენტსაც სამსახურიდან გაგაგდებთ!.. ბატონო კარლ! ბატონო კარლ!

სიზმრების ჟოკეი: მაგრამ ბატონო დოქტორო...

კარლი: დიახ, გისმენთ, ბოსს!

ბოსი: ისინი ისევ ეთერში არიან? ჩემი ლაპარაკი უკვე აღარ მესმის...

კარლი: უკვე შევაკეთეთ... ეტყობა, გაყვანილობას შემთხვევით მარტინი დაესხა და...

ბოსი: რას გულისხმობთ, მარტინი?

კარლი: დიახ, მარტინის სუნი ასდის.

ბოსი: თქვენ რა ჯეიმს ბონდივით ლაპარაკობთ!

სიზმრების ჟოკეი: ჩემი ბრალი არ არის, ბოს... ხომ გესმით... პირდაპირ ეთერში ყველაფერი შეიძლება მოხდეს...

ბოსი: მართლა?.. ჩემს კარლაზე რაღას იტყვით! როგორც კი შანსი მიეცემა, მაშინვე თავის ყვითელ ელეგანტურ საცვლებს იცვამს, არა?..

სიზმრების ყოკეი: დიახ... იცვამდა... იცვამს...ყველა-ფერი უნდა გავარკვიოთ, ბოს... სად შეიძლება გნახოთ?

ბოსი: ახლა შეუძლებელია... ჩემი მანქანით ყინულსა და თოვლზე მივდივარ... მეერ იმ სულელურ გაყინულ ტბაზეც მომიწევს გადასვლა...

სიზმრების ყოკეი: საით მიდიხართ?

ბოსი: გაყინული ტბისკენ, იმ მომღერალთან მივდივარ...

ხმა (პირველი ქალის): ჩემთან... მშვენიერ ხმასთან...

სიზმრების ყოკეი: რა ხმა, რის ხმა?

ბოსი: ერთი მომღერალი ქალი დავიქირავე... უმიკროფონოდ შეუძლია რადიოში სიმღერა... ეს მილიონებს დაგვაზოგინებს!

სიზმრების ყოკეი: ბოს... უნდა დავილაპარაკოთ... ჩემი ბრალი არ არის...

ბოსი: თქვენი ბრალი არ არის? თქვენ ხომ ოპერაცია უნდა გაგიკეთონ! ერთი ხრახნი გაკლიათ თავში!.. ნახვამდის.

სიზმრების ყოკეი: ბოს, სად შეიძლება გნახოთ, ყველაფერი უნდა გავარკვიოთ! ბოს...

ბოსი: აზრი არა აქვს... მაგრამ ხვალ მაინც მომაკითხეთ აქ... რა ერქვა იმ სოროს... მოითმინეთ... გზასაც უნდა ვადვენო თვალი... იცით, ზუსტად ახლა ერთ ხესთან გავიარე... ჰაჰაჰა... ნამდვილი როჯერ მური იყო... ძალიან ჰგავდა...

სიზმრების ყოკეი: როდის მოგაკითხოთ... ხვალ... ახლავე წამოვალ...

ბოსი: ჰო, გამახსენდა... იმ სოროს მიონხევი ერქვა... ღამე ლუის-ეგერის პატარა სასტუმროში უნდა გავათენო!

სიზმრების ყოკეი: დიახ... ეგერ-ლუისი... რაღაც მეცნობა, მგონი იქ ერთხელ ვყოფილვარ...

ბოსი: ნახვამდის... ეთერში დაბრუნდით... მსმენელებს გაესაუბრეთ!

სიზმრების ყოკეი: დიახ, ბოს! (კარლს) შემდეგი მსმენელი გაუშვი ეთერში, კარლ... ჩქარა... ნებისმიერი.

კარლი: კეთილი... კიდევ ათი წამი!

კარლა (ყოკეის): მაგარი იყო, ბალთლ...

კარლი: მოემზადე! ვუშვებ!

ცოცხალი ეთერი

სიზმრების ყოკეი: გამარჯობათ, ვის ვესაუბრები?

ქალი: გამარჯობათ.

სიზმრების ყოკეი: დიახ, გისმენთ?

ქალი: მარია მოსვიტცერი ვარ შტირიის ვოიცსბერგიდან. შეიძლება ჯერ გადაცემის შესახებ ვისაუბრო?

სიზმრების ყოკეი: დიახ, გისმენთ ქალბატონო მოსვიტცერ...

ქალი: მე მარია მოსვიტცერი მქვია, შტირიის ვოიცსბერგში ვცხოვრობ, გულგასე №2-ში... იცით... თქვენს გადაცემას ვუსმენდი და მინდა გითხრათ, რომ ძალიან მომეწონა.

სიზმრების ყოკეი (გულზე მოეშვა): ჩვენ ყველა ღონეს ვხმარობთ...

ქალი: მართალია, ყველა მსმენელის მონაყოლი ვერ გავიგე... ზოგიერთი სიზმარი ძალიან... ძალიან... როგორ გითხრათ... ძალიან ფანტასტიკური იყო...

სიზმრების ყოკეი: სიზმრები ხომ ყოველთვის ფანტასტიკურია, ქალბატონო მოსვიტცერ...

ქალი: დიახ, ალბათ... მაგრამ მინდოდა მეთქვა, რომ ერთი სიზმარი განსაკუთრებით მომეწონა... იმიტომ, რომ ძალიან მეცნობა, ის მე ძალიან ხშირად (პოეტურად) მესიზმრება...

სიზმრების ყოკეი: ახლა არ მითხრათ, მოინხევის ამბავი მეცნობათ...

ქალი: არა, ის არა. იმ სიზმარს ვგულისხმობ, რომელშიც ქალი-დიჯეი დისკ-ყოკეისთან ერთად...

სიზმრების ყოკეი: თქვენ ალბათ სიზმრების ყოკეის გულისხმობთ...

ქალი: დიახ, დიახ... ის ქალი, წითელი ელეგანტური საცვლებით...

სიზმრების ყოკეი: წითელი?

ქალი: თუ ყვითელი... დიახ, ყვითელი... ყვითელი საცვლები რომ აცვია, ყოკეის ვისკის მოუტანს და შემდეგ შეაცდენს... ეს ნამდვილ სიზმარს ჰგავდა... გამოგონილს კი არა... ქალი ტახტზე რომ დანვა და კაცმა...

სიზმრების ყოკეი: დიახ, დიახ... ნამდვილად... ძალიან ღამაში სიზმარია...

ქალი: ... როგორ კენესოდნენ... მეც სულ ასეთი რამეები მესიზმრება... შემდეგ ბოსმა რომ დარეკა, რადგან თურმე მასაც ჰქონია ადრე ამ ქალთან რაღაც-რაღაცები... იცით, იცით... ჩემთანაც ასეა... როგორ გითხრათ, მეც მაქვს ჩემს ბოსთან ურთიერთობა... როგორც ამბობენ, სამსახურებრივი რომანი... ჩემი მეგობარი ბიჭი კი დისკ-ყოკეია...

სიზმრების ყოკეი: სიზმრების ყოკეი!

ქალი: არა... ჩემი მეგობარი ბიჭი დისკ-ყოკეია, მარტინი-კლუბში...

სიზმრების ყოკეი: სად?

ქალი: მარტინი-კლუბში, ვოიცბერგში... აი იქ, ჩვენთან, ტბაზე...

სიზმრების ყოკეი: და თქვენ ეს გესიზმრებათ ხოლმე...

ქალი: დიახ, მეც იგივე მესიზმრება... შემდეგ ბოსი მირეკავს შინ და მლანძღავს... მეც იძულებული ვარ სამუშაოს დავუბრუნდე... შემდეგ მეღვიძება...

სიზმრების ყოკეი: ძლივს არ მოვისმინე ერთი გონივრული სიზმარი...

ქალი: მაგრამ მე წითელი საცვლები მეცვა... თუ გაინტერესებთ... ჩემს ბოსს წითელი საცვლები უფრო მოსწონს... თუმცა ბოსი „წითელი“ სულაც არ არის... ჰაჰა... პოლიტიკურად... მე ვგულისხმობ... მიხვდით, რასაც ვგულისხმობ, ბატონო ფოგელ?

სიზმრების ყოკეი: გასაგებია, ქალბატონო...

ქალი: მარია მოსვიტცერი...

სიზმრების ყოკეი: დიახ... ქალბატონო მარია მოსვიტცერ, ჩვენი დრო ნელ-ნელა იწურება... ალბათ კიდევ ერთ მსმენელსაც გავიყვანთ ეთერში... მომავალ შეხვედრამდე...

ქალი: ჩემი მისამართი ხომ ჩაინერეთ?
სიზმრების ყოკეი: რა თქმა უნდა, ჩავინერეთ...
ქალი: გულგასე №2, ვოიცბერგი... მე-3 სართული, ბინა №7.
სიზმრების ყოკეი: გმადლობთ, ქალბატონო მოსვიტცერ... დიდი მადლობა... ახლა უკვე ნამდვილად გვაქვს თქვენი მისამართი...
ქალი (უკვე გათიშეს): სამწუხაროდ, ტელეფონი არ გამაჩნია...

მუსიკა
სტუდია

სიზმრების ყოკეი (თავისთვის): მალე მოვრჩებით... (კარლას) შენ რას იტყვი... კარლა? კარლა?... სადა ხარ? (ტელეფონი რეკავს) კარლ, შემდეგი მსმენელი გამოუშვი... კარლ! არავინ არის მანდ?... რა ხდება? მე თვითონ უნდა ავიღო ყურმილი... გამარჯობათ? დიახ, მოითმინეთ... თვითონ უნდა გაგიყვანოთ ეთერში... იმიტომ, რომ აქ არავინ არის... ერთი წუთი! ნეტა სად არის ის ლილაკი... აქ ხომ არანაირი აპარატურა არ არის... ეს ხომ სასტუმროა, ჩვეულებრივი სასტუმრო...
ეგერ-ლუისი (შემოდის): ააა... დილა მშვიდობისა, ბატონო ფოგელ... როგორ გეძინათ?
სიზმრების ყოკეი: მოიცადეთ... მოიცადეთ... ჩემს სტუდიაში როგორ აღმოჩნდით?! ვინ ბრძანდებით?
ეგერი: ეგერ-ლუისი ვარ, ველარ მცნობთ თუ რა?
სიზმრების ყოკეი: გამარჯობათ! სადა ვარ?
ეგერი: მიონხეგში, ეგერ-ლუისის სასტუმროში.
სიზმრების ყოკეი: იქ, გარეთ, ტბაა, არა?
ეგერი: ლუდი ხო არ გინდათ?
სიზმრების ყოკეი: დიახ, არა! მე ხომ ეთერში ვარ...
ეგერ-ლუისი: ბოსიც ახლავე მოვა...
ბოსი (შემოდის): დილა მშვიდობისა, ბატონო ფოგელ...მომონს თქვენი პუნქტუალობა... რალაცები უნდა შეეცვალოთ... დღეს ხომ უკვე პირველად გავდივართ ეთერში მიონხეგიდან, ეგერ-ლუისის სასტუმროდან...
სიზმრების ყოკეი: კი მაგრამ, ეს როგორ მოხდა? მე ხომ ეთერში ვიყავი?
ბოსი: დღეიდან ყოველთვის სოფლიდან გვექნება გადაცემა... სოფლებს უფრო უნდა დავუახლოვდეთ. ამით ჩვენი რეიტინგი აიწევს...
ეგერ-ლუისი: შაშხი გენდომებათ, ბატონო ფოგელ?
სიზმრების ყოკეი: შაშხი? ამ შუალამისას? არა... ჩემი ტექნიკოსები სად არიან...
ბოსი: კარლა და კარლი ბოსელში არიან...
ეგერ-ლუისი: ხო, ქვემოთ, ძროხებთან რა... ხალხი ძროხის მოფუნვის ხმას რო გაიგონებს, ესეც აამალებს რეიტინგს, არა?
სიზმრების ყოკეი: კი მაგრამ, მე ხომ ვენიდან... არგენტინენშტრასედან მიმყავს გადაცემა...
ბოსი: ეგ ხალხისგან ძალიან შორსაა... მუუუუ... ბატონო ფოგელ... ერთი ამ მშვენიერ ტბას გახედეთ...

ისმის კარლისა და კარლას ხმა. ისინი ხმის გამაძლიერებლით ლაპარაკობენ.
კარლი: ჩვენ მზად ვართ. გესმის ჩვენი, ბალთლ?
კარლა: გესმის ჩვენი?
სიზმრების ყოკეი: დიახ, მესმის... მაგრამ...
კარლა: მაშინ დაეინყოთ... მიდი ბალთლ!
სიზმრების ყოკეი: კი მაგრამ, ჩემი მიკროფონი სად არის?
ბოსი: აქ არის, ბატონო ფოგელ... ყველაფერი ოდნავ მოშორებით მოგინყვეთ... ეს იმიტომ, რომ ჩემს კარლასთან აღარ იალერსოთ...
სიზმრების ყოკეი: ... მაპატიეთ, ბოს... მაგრამ ეს ხომ მიკროფონი არ არის!
ბოსი: ... მართალია, აქ ყველაფერს სოფლური იერი აქვს, მაგრამ ეს ჩვენს რეიტინგს ნამდვილად წაადგება.
სიზმრების ყოკეი: ეს ხომ... კარაქის სადღეებია!
ეგერ-ლუისი: ეგერა, სადღეებია, კაი აკუსტიკა აქვს... აბა, ერთი ჩასძახე...
ბოსი: ეს ცოტა ძველმოდურია... მაგრამ ბავშვობაში ხომ ჩვენც ამით ვთამაშობდით ტელეფონობანას...
ეგერ-ლუისი: ჩასძახეთ ერთი რამე! ცოტა კი ყარს... სამაგიეროდ, კარგად ისმის!..
სიზმრების ყოკეი (სადღეებში ჩასძახებს): ეჭვეი? (ეჭო) ეჭვეი? არის მანდ ვინმე? დამახინჯებული ხმა პასუხობს.
ხმა: გამარჯობათ? გადაცემაში „სიზმრების ყოკეი“ ვარ?
სიზმრების ყოკეი: დიახ, მაგრამ თქვენი კარგად არ მესმის...
ხმა: მე კი ძალიან კარგად მესმის.
სიზმრების ყოკეი: კეთილი, მაშინ... ცოტა სასაცილოა, ამ ყოფაში...
კარლა (ხმის გამაძლიერებლით): შესანიშნავია, ბალთლ, ძალიან კარგია...
ბოსი: სხვანაირად არც შეიძლება იყოს!
სიზმრების ყოკეი: კეთილი... გისმენთ... რა დაგესიზმრათ... ბატონო...
ხმა (შესამჩნევი ხდება, რომ ეს თვით სიზმრების ყოკეის დამახინჯებული ხმაა): მე, ბატონი ფოგელი... ბალთაზარ ფოგელი ვარ, გესმით ჩემი მაგ სადღეებიდან?
სიზმრების ყოკეი (თავისთვის): რა იდიოტობაა! დიახ... მესმის... მაგრამ შორიდან...
ხმა (ყოკეისი): მაშინ სადღეებისკენ უფრო მეტად დაიხარეთ!
სიზმრების ყოკეი: ახლავე ვცდი (მისი ხმა უფრო მოგუდულად ისმის). კარგია?
ხმა: უკეთესია!
სიზმრების ყოკეი: თითქმის ჩემნაირი ხმა გაქვთ!
ხმა: რა თქმა უნდა... მაგრამ ცოტა განსხვავებულია, რადგანაც კარაქის სადღეებში ვზივარ...
ბოსი: სოფელში ჩვენი რეიტინგი ძალიან აიწევს!
სიზმრების ყოკეი: მეც, მეც სოფელში მიკრეს თავი...
ხმა: მიშველეთ... ჰაერი აღარ მყოფნის! თავი სადღეებში გამეჩხირა!

სიზმრების ყოკეი: მეც!

ეგერ-ლუისი: მთავარი ექიმი მოვიყვანოთ?

ხმა: დიახ, მოიყვანეთ! როგორმე უნდა გამომაღებინოს აქედან თავი!

კარლი (ჩაერთვება): მუსიკა გავუშვა?

ბოსი: არა. ყველაფერი გაუშვით ეთერში, მოსახლეობაზე გავლენას მოახდენს! ეს მწვერვალი იქნება!

სიზმრების ყოკეი: ვიხრჩობი! ჩქარა ექიმი ან სტუდენტი მოიყვანეთ! უთხარით, რომ ბმე-ს მოიგებენ! აუცილებლად!

სიზმრების ყოკეისა და მსმენელის ხმა ერთმანეთში ირევა.

ორივე: ჩქარა! ჩქარა! ვიხრჩობი... ვერაფერს ვხედავ...

ბოსი: ძნელია პირდაპირ ეთერში მუშაობა... მადლობა ღმერთს, ბოსი ვარ და კარაქის სადღვევში თავის გაყოფა არ მიხდება... აი, ბატონი ექიმიც მობრძანდა... ცოტა სწრაფად... გადაცემა იწყება... უკვე ახალი ამბებია ეთერში...

მთავარი ექიმი: სადღვევს ჩემი ციგურით ფრთხილად გავხსნი...

ვოლფგანგ ბაუერი დაიბადა 1941 წლის 18 მარტს ქალაქ გრაცში (შტაიერმარკი). იგი გახლდათ დრამატურგი, რადიო და ტელევიზიული პროდუქციის, აგრეთვე ლექსებისა და მოთხრობების ავტორი, გრაცის მწერალთა გაერთიანებისა და „შთადგარქის“ ფორუმის წევრი. თანამშრომლობდა გ. ფალკთან. თავიდან პოპ და როკკულტურის გავლენის ქვეშ მყოფმა ბაუერმა, როგორც ბიურგერული საზოგადოების პროვოკატორმა, „მეჯიქ ავთენტუნით“ გარდატეხა განიცადა.

მის პიესებში ირონიულადაა წარმოსახული საზოგადოებრივ-კრიტიკული თემები, ნაწილობრივ აბსურდული თეატრის ელემენტებითაა.

„წერა მაშინ უნდა დაიწყო, როდესაც სიუჟეტი ჯერ ჩამოყალიბებული არა გაქვს, როდესაც თეთრი ლაქები ჯერ კიდევ არსებობენ. ეს არის მუშაობის ჩემი მეთოდი“, – იტყვის ერთგან ვოლფგანგ ბაუერი.

27 წლისა იყო, როდესაც „მეჯიქ ავთენტუნ“ დაწერა და ამით ავსტრიულ, წარმატებულ, თანამედროვე დრამატურგთა შორის თავი დაიმკვიდრა. ეს პიესა დაიდგა 1968 – ჰანოვერში სტუდენტების აჯანყების წელს. იგი დღესაც შედის თეატრის პროგრამაში. „მეჯიქ ავთენტუნში“, როგორც „ფრანქფურტერ ალგემაინე ცაითუნგმა“ თავის დროზე უწოდა – „ანტისამოცდარვიანელთა პიესაში“, მოთხრობილია თუ როგორ გადალახა ოთხმა ახალგაზრდამ მათი ყოველდღიური, ალკოჰოლის, ნარკოტიკების, ძალადობისა და მოწყენილობისაგან შემდგარი ყოფის ზღვარი, ერთ-ერთ რეალურ-სიურრეალისტურ საღამოს.

ადრინდელი, დაუდგმელი „მიკროდრამები“, აბსურდულ-სიურრეალისტური მოკლე ტექსტები, რომლებიც სცენას მკითხველთა წარმოსახვაში ექებენ და მისი ერთადერთი 1967 წელს დაწერილი რომანი „ცხელი თავი“, ქაოსური ეპისტოლური თხზულება, რომელშიც ჰაინცისა და ფრანკის აზრები მუდმივად ერთმანეთს აკვეთის, სწორედ ბაუერის წარმატების წლებში გახდებოდა ცნობილი.

მომდევნო წლებში ბაუერი ტექსტები უფრო ექსპერიმენტული ხდება, რასაც თეატრები არცთუ ისე მონონებით ხვდებიან, მათ უკვე ნაცნობი და გამოცდილი რამ სურდათ.

ახლა ვოლფგანგ ბაუერის პირადი ცხოვრება უფრო მეტ ყურადღებას იპყრობდა, ვიდრე მისი პიესები.

სიზმრების ყოკეი და ხმა: ფრთხილად, ფრთხილად, ფრთხილად...

ეგერ-ლუისი: ჩქარა, ჩქარა, მალე ყველანი ეთერში აღმოვჩნდებით... რადიოს აუნიე, ფინი.

ქალბატონი ეგერი: ხო... გესმის ახლა?

ეგერ-ლუისი: ხო, კაია!

ისმის გადაცემის „სიზმრების ყოკეი“ მუსიკალური ქუდი, შემდეგ კი სიზმრების ყოკეი როგორცყოველთვის: უკვე ეთერში ვართ.

სიზმრების ყოკეი: ქალბატონებო და ბატონებო! აი, მე ისევ თქვენთან ვარ: ბალთახარ ფოგელი, თქვენი ერთგული სიზმრების ყოკეი. აბა, დაგესიზმრათ გასულ დღელამეში რამე ამაღელვებელი? მე უკვე მოუთმენლად ველი თქვენს ზარებს... როგორც ყოველ კვირას, დღესაც შეგიძლიათ ჩვენს მსმენელებს თქვენი ცხელ-ცხელი სიზმრები მოუყვეთ... მათთვის კი, ვინც ჩვენი ნომერი არ იცის, ვიმეორებ: ვენის კოდი 50101, ნომერი 8451.

გერმანიულიდან თარგმნა სოფიო სალუქვაძე

მთარგმნელისაგან

მიუხედავად იმისა, რომ კვლავაც აგრძელებდა მუშაობას და ისეთი პიესები როგორცაა „საიდან მოვდივართ? რანი ვართ? საით მივდივართ?“ 1982, „ბატონი ფაუსტი თამაშობს რულეტს“, 1987, „ბრაიან დე პალმას ლიმილი“, 1991, „სასაილი“, 1993 და „კაფე ტამაგოჩი“ კვლავაც იდგებოდა, ავტორმა უწინდელი წარმატება ვეღარ დაიბრუნა. ბოლო წლებში ბაუერი, ფინანსური პრობლემების გამო, იძულებული გახდა შეკვეთებიც კი მიეღო; მაგალითად, 1991 წელს შტაიერული გამოფენისათვის შექმნა კატალოგი თემაზე „სპორტი-დანიშნულება და მისწრაფება“, წერდა ასევე პრიალაყდიანი ჟურნალებისათვის.

„არც მეტი, არც ნაკლები – ჯოჯოხეთური ხუმრობა, დარბაზში – სიცილი, თავის ქნევა, დაბნეულობა, ბოლოს – ზრდილობიანი ტაში, რომელსაც სტვენა გადაფარავს“ (ნაწყვეტი „ჰერ ფაუსტ შფილთ რულეთე“-ს კრიტიკიდან 1987).

ან ვოლფგანგ ბაუერის სიტყვებით რომ ვთქვათ: „იქნებ მთელი ნაწარმოები პიესაა, რომელიც მრავალი თავისაგან შედგება“.

1994 წელს მიენიჭა ავსტრიის სახელმწიფო პრემია. გარდაიცვალა გულის შეტევით 2005 წლის 26 აგვისტოს. მისი ახელი და პიესა ქართულ თეატრალურ სივრცეშიც გამოჩნდა.

ამ თარგმანის მიხედვით რეჟისორმა ზურაბ კანდელაკმა ხორცი შეასხა კიდევ ერთ წარმატებულ რადიოსპექტაკლს, რომლის პრემიერაც საქართველოს რადიოს ეთერით გაიმართა 2005 წლის 26 მარტს.

სპექტაკლში მონაწილეობენ: გია ჯოხაძე, ნიკა წერეთლიანი, კახა გოგიძე, გივი ჩუგუაშვილი, რევაზ თავართქილაძე, ნანა ხურთი, ზაზა ლებანიძე, სანდრო ჯანგირაშვილი. ხმის რეჟისორია გიორგი ცაგარეიშვილი.

პიესის განმეორებითი დაბეჭდვა გათვალისწინებულია „რადიოპიესების“ მესამე კრებულში, რომლის გამოცემაც ცოტა შეგვიანდა მიზეზთა და მიზეზთა გამო, მაგრამ მთავარია, რომ წარმატებული დასაწყისი ნაადრევად არ ჩაიფერფლოს და ქართულ კულტურას შეუნარჩუნდეს ეს მრავალმხრივ საგულისხმო სერიაც.

როსტომ ჩხეიძე

მესამე თვალი ჩაეშო

მუცალი ეპიზოდურად გამოჩნდებოდა „ალუდა ქეთე-ლაურის“ ეპიკურ ქარგაში.

მაგრამ მოშუღარის არსებას კი სულიანხორციანად შე-არყევდა და პოემის ეთიკურ მრწამსსაც განსაზღვრავდა და ვაჟა-ფშაველას მხატვრულ ძიებათა ერთ არსებით საყ-რდენსაც.

თუმცა სად მუცალი და სად ნიკოს კაზანძაკისი და მისი მხატვრულ-დოკუმენტური ყაიდის თხზულება „აღსარება გრეკოსთან“, რომელიც უპირველესად ნეტარი ავგუსტინეს „აღსარებანს“ უნდა გვახსენებდეს?

ერთიმეორეს ხელს არ უშლის.

იყოს ისიც – მუცალი, ისე, სასხვათაშორისოდ, წამიერ გაეღვებად, მაგრამ მაინც.

ამ ჩანანერის ეთიკურ სულისკვეთებას სხვა პერსონა-ჟები უფრო განსაზღვრავენ, მაგრამ უნებლიე წამოგონე-ბასაც აქვს თავისი უჩვეულო ხიბლი.

გივი მარგველაშვილს ძალიან დააკლდებოდა გულს მუცალის ასეთი სწრაფი გაქრობა, შეებრალებოდა სიუ-ჟეტს მიღმა გადატყორცნილი გმირი და ამ „უსამართლო-ბის“ გამოსწორებას იმით შეეცდებოდა, რომ ვეება რომა-ნის მთავარ გმირად მუცალს აქცევდა, ვაჟას პოემიდან აქ გადმოსახლებდა და თავბრუდამხვევ თავგადასავალთა შუაგულში გაისტუმრებდა. ალუდა ქეთელაურსაც გვერ-დით ამოუყენებდა და მკვლეელი და მსხვერპლი აქილევსი-სა და პატროკლეს, ტარიელისა და ავთანდილის, როლან-დისა და ოლივიეს განმეორებად იქცეოდნენ ზღაპრულ-ფანტასტიკური იერით შემოგარსულ გარემოში, ჩვენს ტრაგიკულ სინამდვილეს რომ აირეკლავდა.

პოსტმოდერნული მხატვრული ძიებებისათვის ნიშან-დობლივია ცნობილ პერსონაჟთა, ზოგჯერ სულაც მეორე-ხარისხოვანთა, გადაყვან-გადმოყვანა ერთი მწერლის თხზულებიდან მეორე მწერლის ნაწარმოებში და ადრე თუ გვიან იქნებ „ბაკურის“ ბალადაც იქცეს ბიძგად რომელიმე შემოქმედის წარმოსახვისა, თანაც ბაკურის თვალთ კი არ გაიაზროს ის უმძაფრესი ტრაგიზმით აღსავსე ამბავი, არამედ იმ პატარა ბიჭისა, ვისაც ვაჟა-ფშაველა ცალკე არც ახსენებდა და მხოლოდ იგულისხმებდა ბაკურის ცოლ-შვილში, ოჯახის მეთაურის ხელით რომ ელოდათ დახლცვა.

თვითონ ვაჟა ამ ამბავს ერთ-ერთ მეომარს მოაყოლებ-და.

ასე ერჩივნა – ეპიკოსი საფიხვნოზე თავშეყრილ ხევ-სურებს შეერეოდა, ყურს შორიახლოდან მიუგდებდა დია-ლოგს და ჩაინიშნავდა მის პოეტურ სტენოგრამას, ანტი-კური ტრაგედიის სიუჟეტურ ბირთვად მისწრება რომ იქ-ნებოდა.

გვიამბე, ელიზბარაო, რა ამბავ მოხდა ელოსაო, – შეს-თხოვდნენ ბაკურის თანამებრძოლს; და ისიც, ჯერ საკუ-

თარი თავის ყვედრებას რომ მოჰყვებოდა, ყელში შხამად ამოსულ ფიქრებს გადაუშლიდა და სირცხვილით თვალს ვერ გაუსწორებდა თვისტომთ, რაკილა იმ სასტიკებას ცოცხალი გადაურჩა და ტყვეობაც გამოვლო, ხელშესახე-ბად აღადგენდა იმ ტრაგედიის სურათებს, განსაკუთრე-ბით მაინც ორ სტრიქონში ჩანურულ შემადრწუნებელ მოქ-მედებას.

შვიდ დღეს რომ იგერიებს ბაკურის ციხე-ეზო ქისტე-ბის დიდძალ ჯარს, მერვე დღეს კი ტყვია-წამალი გაუთავ-დებათ და სხვა გზა აღარა რჩებათ, ცოლ-შვილით მტერს უნდა დარჩნენ და სირცხვილი ზიდონ, ცეცხლად, ოხვრად და კენესად გადაქცეული ბაკური ხელს გაივლებს ხმალზე და:

**„ისევ მე დაგხოცო!“ – და ცოლ-შვილს
თავები დასჭრა წამზედა.**

თვითონ კი ქისტებს გადაერევა და თორმეტს ერთურ-თზე რომ მიაწვენს ციხის კარს, თვითონაც სამუდამო ძი-ლით დაიძინებს.

აღამიანური გონებისათვის აუხსნელია ეს: ისევ მე დაგხოცო...

იქნებ ქისტებს მაინცდამაინც წამებით არ ამოეჟუჟათ, რასაც მართლაც ემჯობინებოდა უეცარი სიკვდილი?

მაგრამ ბაკურისათვის მთავარი ეს არ არის.

სირცხვილის ზიდვას ურჩევნია დედაბუღიანად გაჟ-ლეტვა.

თვისტომნი აგერ ელიზბარს არ უთვლიან სირცხვილად ტყვეობაში ყოფნას („ერთმაც არ დაგგმო, ღვთის მადლმა, არ მოგიხსენა ავადა“) და თითქოს გადამეტებულია ბაკუ-რის განცდები, მისი სულიერი ჭიდილი სცილდება რეალო-ბას... მაგრამ ასეთი ახსნა ძალიან გაამარტივებს წუთი-სოფლის ტრაგიკულ შინაარსს და მოუნდომებს ადამიანუ-რი წარმოსახვის ნაჭუჭში გამოჭედვას იმისა, რისი ამოც-ნობაც მხოლოდ ღვთიური კანონების მიხედვით შეიძლება.

აუხსნელია გზანი უფლისანი?

ნუ დავივინებთ, რომ არსებობით არსებობს ეს გზანი. და ვერცერთი პიროვნება ვერ გადალახავს თავის ბუ-ნებას.

პოსტმოდერნულ ქმნილებას იქნებ ხელიდანაც გას-ხლტომოდა ეს იდუმალეობა, მაგრამ იქნებ კიდევ შეენარ-ჩუნებინა მთავარი ძარღვი, ის ფარული სიმძაფრე, თხრო-ბის აჩქარებულ რიტმში რომ ფეთქავს, ყოველ შემთხვევა-ში, იმ პატარა ბიჭის თვალთ დაგვანახებდნენ იმ ორომ-ტრიალს, სტრიქონებს შორის რომ იგულისხმებოდა.

და ვიდრე უსახელო და ნაგულისხმევი პერსონაჟი თა-ნამედროვე რომანის მთავარ გმირად იქცეოდეს, მისი მზე-რა ნიკოს კაზანძაკისის წიგნიდანაც – „აღსარება გრეკოს-თან“ – შემოგვანათებს, უცნაურად მშვიდი, აუმღვრევე-ლი, წუთისოფლის უღრმესი შრის ხილვით ნაადრევად დაბრძენებული ყმანვილის მზერა.

თუკი აუცილებელი გახდებოდა, სწორედ ასეთი სიმ-შვიდითა და აუმღვრეველობით გაუსწორებდა თვალს მამის მოქნულ ხმალს ეს პატარა ბიჭიც, მისი და-ძმანიც, დედა-მისიც. ამ მორალზე ამოზრდილიყო მათი შეგნება, და თუ ოჯახის მეთაურს ყოყმანს შეატყობდნენ, თვითონვე უბიძ-გებდნენ საამისოდ. მერე რა, რომ პატარები იყვნენ და არ მოეთხოვებოდათ დიდძალი ჯარის მოგერიება. ჩაბარებით

ვერ ჩაბარდებოდნენ – სირცხვილი წელში ვერც მათ გამართავდა.

ამ რწმენით გაჟღენთილა ის ორიოდ სტრიქონი.

ეს რწმენა მსჭვალავს ნიკოს კაზანძაკისის სიყმანვილის იმ ეპიზოდსაც, როდესაც მეგალოს კასტროსში, კუნძულ კრეტას მთავარ ქალაქში, თურქები საშინელ ხოცვა-ჟლეტას გაუმართავენ ბერძნებს. ქალაქს ოთხი კარიბჭე ჰქონდა, მზის ჩასვლისთანავე რო იკეტებოდა და მცირერიცხოვანი ქრისტიანები თითქოს ხაფანგში ემწყვდებოდნენ. ეს კი ნიშნავდა, რომ ადრე თუ გვიან თურქები მათ დაარბევას განიზრახავდნენ და კიდევ აღასრულებდნენ.

ასე იხილავდნენ კრეტელი ყმანვილები მწვანე მიწის, დახუნძლული ვენახის, ზღვისა და ყანის, დედის ღიმილის მიღმა ცხოვრების ნამდვილ სახესაც – თავის ქალაქს. თუკი „არაფერი ისე არა ჰგავს ღვთის თვალს, როგორც ბავშვისა, რომელიც პირველად უცქერის და ქმნის სამყაროს“, და ეს სინამდვილე ხელშესახებად განეცადათ.

და, აი, კაზანძაკისების ოჯახი შინ გამოკეტილა, ერთმანეთს მიწებებული დედაშვილი. კარს მიღმა გაცოფებული თურქები მიმოდიან, იმუქრებიან, ამტვრევენ კარებს და ჟღერებენ ქრისტიანებს. მოისმის დაჭრილთა ხმები და ხრიალი, ძაღლების ყეფა და რალაცნაირი გმინვა ჰაერში, თითქოს მიწისძვრააო. ოჯახის მეთაური კარს უკან დგას გატენილი თოფით და ელოდება. ხელში მოგროძო ქვა უჭირავს და მასზე ლესავს გრძელ, შავტარიან დანას.

დრო თითქოს ჩერდება.

ლოდინი უსასრულოდ იჭიმება.

და მამა:

– თუ თურქები კარს შემოამტვრევენ და შემოიჭრებიან, ჯერ თქვენ დაგხოცავენ, რომ იმათ არ ჩაუვარდეთ ხელში.

დაძაბული, მოხიდილი სიმშვიდე ჩაგუბებულია მის არსებასა და ყოველ მოძრაობაში. ასე აღიქვამს პატარა ბიჭი, ვინც დედასა და დასთან ერთად თანახმაა მორჩილად შეაგებოს მკერდი მამის მოქნეულ დანას. ამ სცენას ვინმეც რომ შესწრებოდა ელიზბარასავით, ის უსათუოდ ასე გაიხსენებდა: ცეცხლად გადიქვა კაზანძაკისი-უფროსი, მარტო ოხვრად და კვნესადაო.

ბიჭი უფლებას არ აძლევს თავს შეკრთეს ანდა მამის მოძრაობაში შეამჩნიოს ოდნავი სისუსტეც კი, გამოიწვეული თუნდ ცალ-შვილის გამეტებით.

მაგრამ კაზანძაკისების ოჯახს, ბაკურისაგან განსხვავებით, უფალი დაიფარავს. ღამე ჩაივლის, გმინვა შეწყდება და სიკვდილი განეშორება... და არ გიკვირს, თუკი უხილავი ხილულად გადაიქცეოდა, ნიკოს კაზანძაკისი თვალდათვალ დაინახავდა, როგორ ევსებოდა სული და სულ რამდენიმე საათში იგრძნობდა დაკაცებას.

და კიდევ ერთი უჩვეულო განცდა:

„მამინ პირველად, ჩუმად, ჩემს შიგნულში ჩავარდა თესლი, რომელიც მოგვიანებით უნდა გაფურჩქნულიყო და გამოეღო ნაყოფი, მესამე თვალს ჩემში, დაუბინდავი, დღედაღამ გახელილი, დაცლილი შიშისა და იმედისაგან“.

უჩვეულობას უკეთ სხვა რა გამოხატავდა, თუ არა ფრანზის პარადოქსული იერი.

იმ მესამე თვალის ახელას წამიერად თუ შეიგრძნობდა ბაკურის ვაჟი, თუმც რომანის ფურცლებზე გადასახლებული ახალ სიუჟეტში მოექცეოდა და ამ შიშისა და იმედისაგან დაცლილი მზერით განჭვრეტდა და გაიაზრებდა სამყაროს.

იქნებ ისაკაც ეს მესამე თვალი აეხილა, როდესაც სამსხვერპლოდ დაწვენილს მამამ დანა მოუღერა, თითქოს ბატკანი ყოფილიყო, და ვიდრე ღმერთი ხელს შეუჩერებდა აბრაამს, ისაკს ეჭვიც არ ეპარებოდა, სასიკვდილოდ ვარ გამეტებულიო. ბავშვობის ეს დრამატული ეპიზოდი გახდის ისაკს უტყყესა და უთქმელს, და ძველი ალექსანდრე არაფერს გვამცნობს მის მზერასა თუ სულიერ ხედვაზე გარდა იმისა, რომ ადვილად მოტყუვდება და ვერ გარჩევს ვაჟებიდან რომელია უფროსი და რომელი – უმცროსი. და პირმშობას იაკობს უბოძებს, ესავის ნაცვლად.

სიბერისას ვეღარ შეინარჩუნა მესამე თვალი თუ... არც ახელია, რაკილა ყველაფერი უეცრად მოხდა და არამცთუ მამის საქციელის იდუმალ საწყისს ვერ ჩახვდა, გარეგნული მხარეც სრულიად გაუგებარი დარჩა მისთვის?..

ნიკოს კაზანძაკისისათვის კი დედის რძესთან ერთადაა შესისხლბორცებული, რომ თუმც „მიმე რამაა კრეტელად დაბადება“, მაინცდამაინც ამ მხარის შვილობა განსაკუთრებულ მოვალეობასაც აკისრებს – ის, რაც სადღაც გულის სიღრმეში ჩაბუდებით დიდ და ძლევამოსილ სახელმწიფოთა მოქალაქეებს, უკიდურესად უმძაფრდებათ იმ ადამიანებს, რომელთა ქვეყანაც ყოფნა-არყოფნის ზღვარზეა და ყოველ წუთს გამოსაგლეჯი და აღსადგენი აქვთ ის თავისებურებანი და ნიშატი, ურომლისოდაც ერი ბრბოდ იქცევა და იოლადაც შეერწყმის ამა თუ იმ დიდ სახელმწიფოს.

ეს შეგნება ბავშვობისასაც ძალდაუტანებლად გიბიძგებს ამაყი გულგრილობით გაუსწორო თვალი მამის მოქნეულ დანას, რადგანაც: სიამაყე, დაუმორჩილებლობის წყურვილი, თვითმყოფადობის შენარჩუნების ჟინი შენს შემდგომაც განაგრძობს სიცოცხლეს და იდუმალი მადლით დაკირავს მიწას.

ვიდრე უსახელო – და სულაც ნაგულისხმევი – პერსონაჟი თანამედროვე რომანის მთავარ გმირად იქცეოდა, მისი მზერა ნიკოს კაზანძაკისის წიგნიდანაც შემოგვანათებსო...

რაოდენ მშობლიურია ეს მზერა ჩვენთვის, და აღარც ისაა ძნელი ამოსაცნობი, რატომ ერტყა წელზე ბერძენ მწერალს ძველი ქართული ვერცხლის ქამარი, ანდა რატომ იგრძნეს იდუმალი ლტოლვა და სულიერი სიახლოვე ერთმანეთთან კაზანძაკისმა და გრიგოლ რობაქიძემ, ან კიდევ – რატომ იქცნენ „გველის პერანგის“ ავტორიცა და ცისფერყანნელებიც ბერძენი მწერლის რომანის („ტოდა რაბა“) პერსონაჟებად.

გარეგნულ ეგზოტიკურობაზე მეტად უღრმესი ძაფები იჩენდა თავს და იქ, სივრცეებში გათანაბრების ის ღვთაებრივი კანონი, ერთნაირად რომ განაცდევინებდა თუნდაც ლოცვას ქართველ შემოქმედთაც, ბერძენ მწერალსაც და... ვაჟა-ფშაველას უსახელო პერსონაჟსაც – არცერთი-სათვის არ იქნებოდა ეს ექსტაზური ყოფა გლახაკის წუნუნის, სასიყვარულო აღსარება თუ ვაჭრუკანული ანგარიშგება, არამედ: პატაკი ჯარისკაცისა სარდლის წინაშე –

„აი, ეს გავაკეთე დღეს. აი, როგორ ვიბრძოლე, რომ გამარჯვებისკენ გადამეხარა ბრძოლის სასწორი ჩემს წინაშე, ასეთი დაბრკოლებები შემხვდა. აი, ასე მაქვს განზრახული ბრძოლის გაგრძელება ხვალ“.

და თავისი ცხოვრების წიგნს კაზანძაკისი ასეც დაასათურებდა: „პატაკი გრეკოსთან“.

თამარ მესხი ამ საუკეთესო ბიოგრაფიული რომანის ქართულად ამეტიყველებისას „პატაკს“ შეანაცვლებდა „აღსარებით“ და ამ ცვლილების მიზეზს ასე განმარტავდა: ნიკოს კაზანძაკისისათვის პატაკი აღსარებაა, ხოლო აღსარება – პატაკი, და თუ მაინც „აღსარება“ ავირჩიეთ სათაურად, ეს ამ ნაწარმოების არსმა განსაზღვრა და თვითონ მწერლის სიტყვებში –

„მოგზაურობა და აღსარება (შემოქმედება კი უმაღლესი და ყველაზე სარწმუნო სახეა აღსარებისა) არის ჩემი ცხოვრების ორი უდიდესი სიხარული“.

ამასაც დასძენდა:

„წერილები გრეკოსადმი“ მაფორიაქებს. ეს იქნება ჩემი აღსარება პაპასთან... არ მინდა ისე წავიდე ამქვეყნად, ვიდრე არ დაველაპარაკები; რაც უფრო მეტად გადის დრო, მითუფრო ვგრძნობ, რომ იგია ჩემი წინაპარი“.

ჟანრობრივად ეს ბიოგრაფიული ქმნილება სწორედაც აღსარების ყაიდისაა, სულიერი სწრაფვის, ჭიდილის, აქეთ-იქით მიმონყდომის შეუფერადებელი სურათი, დაუოკებელი ლტოლვა პიროვნებისა, ვინც ვერ კმარობს მზამზარეულად ბოძებულ რწმენას ღვთისა, ვერ ეგუება ზედაპირულად შეთვისებულ ღმერთს და არსებობის მიზნად დაუსახავს ღვთისმადიებლობა – თუნდაც ეჭვებით, თუნდაც ღრმა სკეპსისით, თუნდაც უშორესი გზების მოვლითა და ყოველგვარი რელიგიური მიმდინარეობის მოსინჯვით. დაე მტანჯველი იყოს ეს არჩევანი, დაე მუდმივად ემუქრებოდეს გზიდან გადაცდენის, გადაჩეხვის საფრთხე, დაე მცდარი ბილიკები ერთიერთმანეთს მიეწყოს...

სამაგიეროდ, ეს მისი ბედისწერაა, მის გულისგულში გამოვლილი და ყოველი მიგნებაც მითუფრო ძვირფასი – პირადად მისთვისაც და საკაცობრიო ცხოვრებისთვისაც, რადგანაც ღმერთსმოკლებულ სინამდვილეში ღვთისმადიებლობა ქმნის საყრდენს იმ ჟამის დასაბრუნებლად, როდესაც მოისმოდა ასე მკაფიოდ უფლის სიტყვა დედამინაზე.

მაშინ შევიგრძნობთ, რომ ყოველ ჩვენგანს ჰქონია თავთავისი სინა.

ღმერთსმოკლებული სინამდვილე ნაკლებად შობს აღსარების ჟანრს, როგორც მონუმენტურ ქმნილებას, თორემ ეს მოტივი და განწყობილება ბევრგან შეგვხვდება მიმოფანტული. და, აი, ნიკოს კაზანძაკისი სულიერი მზადყოფნითაც და ამ ჟანრის აღდგენის წადილთაც ქმნის წარმოსახვით დიალოგს ელ გრეკოსთან – ოთხი საუკუნის წინანდელ მხატვართან, ესპანელად რომ მოიხსენიებდნენ, მაგრამ წარმოშობით ბერძენი გახლდათ, კრეტელი, და სულიერი ხიდიც ძალაუნებურად გაიბმოდა: პატაკს გრეკოს ვაბარებ, რადგან ისიც იმავე კრეტული მიწისგანაა მოზეულილი, რომლითაც მეო.

წარმოსახვითი მეგზური დასჭირებია ღვთისმადიებლობის მღელვარე გზაზე და ელ გრეკო მისთვის ვერაგლი-უსივითაა, ეგაა, ხილული აჩრდილი აქ უხილავად გადაქცეულა, რაკილა ისეთი ხელშესახები აღარაა მიღმური სამყარო მეოცე საუკუნის მწერლისათვის, როგორც შუა საუკუნეთა ეპიკოსისათვის გახლდათ. დანტესთან ამიტომაც ყოველგვარი მიჯნა მოშლილი და ორივე ქვეყანა ერთნაირი სიცხადით განცდილი, რაც კაზანძაკისისათვის მეტად შორეული გამხდარა.

ნეტარ ავგუსტინეს აკი მეგზურიც არა სჭირდებოდა და უშუალოდ ღმერთთან გააბამდა დიალოგს, თუმც დრო-

ებით ზურგიც შეექცია მისთვის და მანიქეიზმში ისე ჩაფლულიყო, აღარც ეგონა, ოდესმე ქრისტეს წიაღს თუ დაზღუდებოდა. ეს მისთვის აღმოჩნდა ჯერ მიუღებელი მზამზარეულად ბოძებული ღმერთიც და რწმენაც, ჯერ ის შეუდგა ქრისტიანობის გამოტარებას გულისგულში და ამ მიმე, მტანჯველ გზაზე ქრისტეს უარყოფაც კი მოუწია... თითქოს უდაბნოში ყოფნა გაგრძელებოდეს შვიდ წელიწადს, თითქოს გველეშაპის მუცელში იმყოფებოდეს მითოსური გმირივით, ვინც ბოლოსდაბოლოს უნდა ამოსჭრას ის წიაღი და დაუბრუნდეს სამზეოს ფერნაცვალი, სულ სხვა ადამიანად...

ნეტარი ავგუსტინეს „აღსარებათა“ გაცნობა ნიუანსობრივად წარმოგვისახავს თვალწინ უძლები ძის მოგზაურობისა და დაბრუნების მთელს პანორამას, და ბაჩანა ბრეგვადის წყალობით ქართულ ენობრივ სამოსელში მოქცეული ღვთისმადიებლობის ეს ქრონიკა ისეთ შთაბეჭდილებას ახდენს, ზეციური კარიბჭის გაღებას რომ გაგრძობინებს, რაღაც მიღმურის სუნთქვას, წმიდა ოთხთავის მადლსა და სულისკვეთებას.

ნიკოს კაზანძაკისის „აღსარება გრეკოსთან“ სწორედ ნეტარი ავგუსტინეს „აღსარებანს“ შეტოქებია, და თუმც მისთვის მიუღწეველია ის სიმალლე შინაგანი ექსპრესიითაც და სტილური არტისტიზმითაც, თავისთავად შეტოქებაც ბევრს ნიშნავს, მის გვერდით არა ქრება, უსარგებლოდ არ იქცევა და თავის მნიშვნელობას ინარჩუნებს მხატვრული ძალითაც, თორემ ჯერ მარტო იმ სიახლის თვალსაზრისითაც საგულისხმო იქნებოდა, ღმერთსმოკლებულ სინამდვილეში ადამიანის მიუსაფრობასა და სიცარიელის ანაბარად დარჩენას რომ წარმოსახავს, და თვითონ თუ ვერ იდებს თავს ახალი ჟამის წინასწარმეტყველის სამოსელის მოსხმას, სამაგიეროდ, იერს გამოკვეთს ამ წინასწარმეტყველისა, სისხლითა და ხორციით აღვსილ იერს.

ნეტარი ავგუსტინეს ქმნილებაში მკრთალია მისი ბიოგრაფია, „აღსარებანის“ კომპოზიციურ ქარგას კი მასზე აგებს, მაგრამ ეს მაინც უპირველესად ღვთისმეტყველის, ფილოსოფოსის თხზულებაა და თვალშისაცემი ამიტომაცაა სულიერი ძიებანი, თვითშემეცნების გზა, მღელვარე ფიქრი, განსჯა, ისევე, როგორც ნიკოს კაზანძაკისის „ასკეზაში“, რომელიც თავისებურ წინასახედ წარმოგვიდგება გრეკოსთან მიწერილი ამ ვრცელზე ვრცელი უსტანარისა. აქ ძალიან დაინურა ის, რაც ბელეტრისტიკისათვის უკმარი აღმოჩნდა, აქ – თავისთავად საგულისხმო ფილოსოფიურ ტრაქტატში, ოღონდ ეს მაინც გზის დასასრულს მოპოვებული შეხედულებანი გახლდათ, თვითონ გზა კი ჯერაც აღსადგენი იყო – გზა თვითშემეცნებისა და სულიერი ძიებებისა, ოღონდ, ნეტარი ავგუსტინესაგან განსხვავებით, მწერლის ბიოგრაფიაც არანაკლებ უნდა გამოკვეთილიყო, გარეგანი და შინაგანი გზები, გარეგანი და შინაგანი თავგადასავლები თანაბრად წარმოსახულიყო და ისეთი ფაქიზი მონაცვლეობით გადასულიყო თუ გადადუღებულიყო ერთმანეთში, ამ რანგის შემოქმედის ერთ საუკეთესო ქმნილებას რომ შეჭფეროდა.

„ასკეზასაც“ თამარ მესხი შემოიტანდა ქართულ ენობრივ გარემოში, როგორც მანამდე რომანს „გველი და შროშანი“, და ორიგინალურ წიგნსაც მიუძღვნა ნიკოს კაზანძაკისის სამ მოგზაურობას საქართველოში – „დიდი ხანძრის მენამული ანარეკლი“, დაყრდნობილს მწერლის

პირად ბარათებსა, სხვა დოკუმენტურ მასალებსა და იმ ფრაგმენტებზე მისი თხზულებებიდან, ჩვენი ქვეყანა სადაც ჩნდებოდა დამოუკიდებლობის წამიერი გაელვებითა თუ კვლავაც რუსეთის განაპირა პროვინციად დაკნინებული.

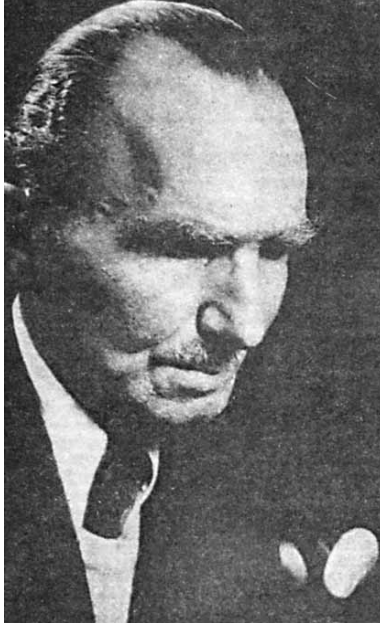
მონოგრაფიის შუაგულში კაზან-ძაკისისა და გრიგოლ რობაქიძის ურთიერთობა და მიმოწერა მოქცეულა, მონათესავე სულებისათვის ნიშანდობლივი ურთიერთდობა, საქართველოში მოგზაურობანი ერთგვარი ფონია ამ ამალღებული ურთიერთობის გამოსაკვეთად; და აღარც ის გაცხუნებს, რომ რობაქიძე ისევე უხსნის გულს და ანდობს აღსარებას ბერძენ თანამოკალმეს, როგორც კაზანძაკისისათვის გრეკო აღმოჩნდება. ოღონდ ვიდრე ეს მონათესავე სულებიც მონახავდნენ ერთმანეთს, კაზანძაკისი პოლიტიკურ-დიპლომატიური მისიით უნდა მოადგეს საქართველოს სანაპიროს და ბათუმში დაყოვნდეს, რათა თავი მოუყაროს დევნილ პონტოელ ბერძნებს და სამშობლოში დააბრუნოს.

ამ მწვავე პოლიტიკური რეალობის აღწერისას მწერალი უკან დგომას ამჯობინებს და ისე მოგვითხრობს ამბავს, თითქოს დიდი ორგანიზატორული ტალანტი სულაც არა სჭირდებოდეს ამ რთული დავალების აღსრულებას და თითქოს სხვაც შეძლებდა... მაგრამ საბერძნეთის ხელი-სუფლებას უკეთ მოესწინებოდა ამ პოლიტიკური მისიის განსაკუთრებული სირთულე და ამიტომაც გამოიძახებდნენ თვითშემეცნებაში ჩაძირულ კაცს და არა რომელიმე პოლიტიკურ მოღვაწეს.

დავალება დავალებად, ოღონდ კაზანძაკისისათვის ეს მოგზაურობა არ აღმოჩნდებოდა განცალკევებული და ისე ბუნებრივად ჩართავდა თავისი ოდისეადას ციკლში და თვითშემეცნებისა და სულიერ ძიებათა პროცესს ისე მარჯვედ დაუკავშირებდა, ფიქრი გიჩნდება, ხელისუფლებას რომ არ მოენდომებინა მისი გამოგზავნა კავკასიასა თუ საქართველოში, ამ გზას იგი ისედაც ვერ აცდებოდაო.

კავკასიაში მოგზაურობის ამ ფრაგმენტს ბიოგრაფიული რომანიდან თავის მონოგრაფიაში გადმოიტანდა თამარ მესხი, რათა მერე სულაც თარგმნისათვის მოეკიდა ხელი და წარმატებითაც დაესრულებინა. ფილოლოგიური განათლება არა კმაროდა, „აღსარება გრეკოსთან“ ქართული მწერლობის განუყოფელ ნაწილად რომ ქცეულიყო – რელიგიური და ფილოსოფიური განათლება არანაკლებ სჭირდებოდა, უამრავი ცნებისა თუ ფაქიზი ნიუანსობრივი დეტალებისათვის ზუსტი შესატყვისები რომ დაქბნილიყო.

თუმც ვრცელი არ არის მაძიებელი კაცის თვალით დანახული ბუდიზმი და მის ზოგიერთ თავისებურებაზე მსჯელობა, კიდევ უფრო მოკლეა ისლამთან შეხვედრის სურათები, მაგრამ გრძნობ, ძირისძირობამდე რომ გარკვეულა მწერალი ამ რელიგიურ მიმდინარეობებში და მთარგმნელის მოვალეობა ამ ღრმა წვდომის შენარჩუნება

ნიკოს კაზანძაკისი

გახლდათ. ვინც ჩახედულია ამ რელიგიურ აღმსარებლობებში, და მათთან ერთად ნიცეაშიზმზეც აქვს წარმოდგენა, დედანთან შედარების გარეშეც მიხვდება, რომ შეუძლებელია აქ რაიმე გამოტოვებული, შეცვლილი ან გაბუნდოვანებული იყოს... მაგრამ რაკილა უფრო მეცნიერი თარგმნის, ვიდრე ხელოვანი, ტექსტის სანდოობასთან ერთად უკვე ველარ იგრძობა სტილურ-ენობრივი ექსპრესიის მთელი ძალმოსილება, რაც მაინც ილანდება და სულის მდულარებას შორეულად გაგრძნობინებს. მთარგმნელის მონოგრაფიის სათაურს რომ დავესესხოთ, მეტაფორულად „აღსარება გრეკოსთან“ ქართული ვერსია ასეც განისაზღვრება – დიდი ხანძრის მენამული ანარეკლი.

კაზანძაკისი თავის სულიერ წინაპართან ხიდს რომ გასდებდა, მასთან სიახლოვეს იმ მხრივაც იგრძნობდა, რომ ორივე ეპოქა – მისიც და წინაპრისაც – ერთნაირად შფოთიანი აღმოჩნდებოდა, როგორც გარდამავალი

დროები. ხელოვანის სულიერი ჭიდილი ასეთ ჟამს გამორჩეული სიძლიერით იკვეთებოდა და ეს საცხებით კმაროდა, რათა ასეთი პიროვნებანი... გიჟებად შეერაცხათ –

„რადგანაც გიჟად ითვლება ის, ვინც სხვაზე ოცდაოთხი საათით ადრე ხედავს. გიჟად ითვლებოდა გრეკო ორ საუკუნე-ნახევრის განმავლობაში. და მხოლოდ ახლა, როდესაც გაცნობიერებულად განვიცდით მის შფოთვის, გრეკოს ჩვენს მეთაურად ვაღიარებთ. როდესაც ახალ განონასწორებულობას მივალწევთ, რის საპოვნელადაც ვიბრძვით, გრეკო კვლავ გაუგებარი გახდება მშვიდი და განონასწორებული თაობებისათვის“.

მოგვიანებით?

კვლავ გამოანათებდა და „გაჰყვებოდა ადამიანის მღელვარებათა რიტმს დედამიწის ზურგზე“.

გადამდებია ეპოქის შფოთვარე, თანაც ეპოქის, რევოლუციათა დაუსრულებელი ნაკადებით რომ აღიბეჭდებოდა, ძველის შემუსვრის იმ დაუოკებელი ჟინით, ამ ნაკადს უკანმოუხედავად რომ ასდევდი და არაფრისდიდებით აღარ გინდოდა გაგეთვალისწინებინა ის ტრაგიზმი, რაც უწყინარი სახით განხორციელებულ რევოლუციებს მოსდევდა. მერე დატრიალდებოდა ყოველნაირი უბედურება... თვალწინ საფრანგეთის მაგალითი გედო, გულუბრყვილობისა და მზაკვრობის უცნაური ნაზავი, ადამიანთა თანასწორობასა და საუკეთესო საზოგადოების შექმნას რომ ქადაგებდა, სინამდვილეში კი თუ რაიმეს არღვევდა – ზნეობას, სამართლიანობას, წესრიგს... და თუ სასიკეთოც მოჰყვებოდა – ნაპოლონ ბონაპარტეს მოვლინება და ევროპული კონსტიტუციის გამოცხადება – მის პაროდის რუსეთში სიკეთის ნასახიც აღარ გააჩნდა... მხოლოდ სისხლში ჩაიძირებოდა ყველაფერი და იქიდან განახლებული სამყარო რომ ამოიზიდებოდა, სინათლე კი არა, სიბნელე ამოჰყვებოდა, კარიკატურა ქრისტიანული ახალი მიწის და ახალი ზეცისა.

კარიკატურულ სინამდვილეში კი ადამიანი განა რამდენხანს გაძლებს?

გასაძლებელი არც არაფერი, – დარწმუნებული გახლდათ ნიკოს კაზანძაკისი, გრიგოლ რობაქიძესავით რომ გადასდებოდა ეპოქის სწეულება და, ამხელა სულიერი ძალის კაცი, ამ კერძო ისტორიული მოვლენის გააზრებისას ზედაპირზე ჩარჩებოდა, გარდაქმნათა გარეგანი ხიბლი ისე დაატყვევებდა, ვერც ვეღარასდროს დააღწევდა თავს და ერთიდაერთი ირწმუნებდა: ლენინიც ქრისტეა, ოლონდ ნითელიო. არსიც იგივეა, მარადიული არსი ადამიანისა, შექმნილი იმედისა და შიშისაგან. მხოლოდ სახეები იცვლებიანო.

ეს განცდა მაშინაც დაეუფლება, მავზოლეუმში პროლეტარიატის ბელადის ცხედარს რომ დასცქერის; და სიცოცხლის მიმწუნრის დროსაც, აღსარებად რომ დადგება გრეკოს წინაშე, ოთხ გადამწყვეტ საფეხურს გამოარჩევს თავისი სულიერი აღმასვლისა, ყოველ მათგანს მისთვის ამ წმინდა სახელებით რომ მოიხსენიებს: ქრისტე, ბუდა, ლენინი, ოდისევსი.

ის, რაც დღესდღეობით ერთმანეთში უღვთოდ არეულ სიბრტყეებად მოჩანს, ბერძენი მწერლისათვის ბუნებრიობა და ჰარმონიაა, და ძალაუფლებურად ამოტივტივდება მესიერებაში გრიგოლ რობაქიძის მიერ ლენინისადმი აღვლენილი ხოტბა-დითირამბები „გველის პერანგსა“ და გამოსათხოვარ წერილში, წრფელი და არა პოლიტიკური კონიუნქტურით გამოწვეული.

როგორი უნდა ყოფილიყო წყურვილი სიახლისა, როგორი დამთრგუნველობით მოქმედებდა ადამიანთა, მიუთმეტეს, ამხელა ერუდიტთა, ფსიქიკაზე გარსშემოჯარული რეალობა, როგორი დაუოკებელი ჟინით მიისწრაფოდნენ ცვლილებებისაკენ, რომ ისტორიული შემობრუნება დაუფიქრებლად შეერაცხათ დიად მოვლენად და მიღწევად და ამ გრანდიოზული შფოთისა და მღელვარების ტალღაზე ამოტივტივებული კაცი მხსნელად ელიარებინათ...

ასე ძირისძირობამდე იყო გარკვეული ქრისტიანულ მოძღვრებაში, ხელშესახებად განიცდიდე იესოს ამქვეყნიურ ბიოგრაფიას, ჭკრეტდე მის მონუმენტურ სახეებს და... ლენინს, მის ამ საცოდავ კარიკატურას, გვერდით უყენებდე... გამაოგნებელია, მაგრამ ეპოქის სულისკვეთებას კი ყველაზე მკაფიოდ და დამაჯერებლად გვიხსნის...

პირველი შთაბეჭდილება ისეთი მომწუსხველი ყოფილა როგორც ბერძენი, ისე ქართული მწერლისათვის, რომ ლენინის ფონზე ნაკლებმნიშვნელოვნადაც კი შეაფასებდნენ სტალინის პიროვნებას კერძოდ და მეტაფორულ-სიმბოლურ სახეს ზოგადად, მიუხედავად იმისა, რომ ის კიდევ უფრო მეტად შეეცდებოდა ჩანაცვლებოდა იესო ქრისტეს და თავისი ცხოვრების მატთან სახარების ქარგაზე გაეწყო.

ერეკლე ტატიშვილი იმ ეპოქის სულის ახსნას რომ შეეცდებოდა ბუდას, ქრისტეს, ნიცმეს (მაშინდელი საერთო-იდუორ-ესთეტიკური ორიენტირები!) მოძღვრებათა მიხედვით, სამყაროს ბრუნვა-ტრიალს იმ ფილოსოფიურ-რელიგიურ ფორმულას გამოუძენდა: ღმერთი რომ დაბერდა, იესო ქრისტეში განახლდა, ახლა კი, იესო ქრისტეს დაბერებისას, მისი განახლების აუცილებლობა მოახლოებულა და ეს განახლებაც უთუოდ მოხდებოდა. კი მაგრამ, როგორ? ამას უკვე ღვთიური კანონები განმარტავდა, მაგრამ „რალაც“ რომ მოახლოებულიყო, დიდი განახლების წყურვილს რომ მოეცვა სამყარო, ყველა გრძნობდა და მხსნე-

ლის ნაცვლად მოვლენილ ცრუმხსნელთ ამიტომაც ჩაუცვივდნენ ასე უდრტივინველად ხელში.

ფრიდრიჰ ნიცმე სწორედ ამ „რალაცის“ მოვლენებას წინასწარმეტყველებდა და სასონარკვეთილი ძახილით მიანიშნებდა კაცობრიობას, რომ არ ცდუნებულიყვნენ და ცრუმესია მესიად არ ელიარებინათ. მაგრამ ეს ძახილი ამჟამად ჩაიკარგებოდა ღმერთსმოკლებულ რეალობასა და მითოსმოკლებულ დროში და ცდუნებას აყოლილი კაზანძაკისი და რობაქიძე ამ მხრივაც ჰპოვებდნენ ერთმანეთთან საერთოს.

აქ ტყუევდებოდა ბერძენი მწერალი, თუმც „ესე იტყოდა ზარატუსტრასა“ და „ანტიქრისტეს“ გააზრებისას შეუმცდარად აღიარებდა ნიცმეს არა ღვთისმგმობელად, არამედ ქრისტიანულ ნამებულთა თანავარსკვლავედის წევრად, სულაც დიდმონამედ. აკი იაკობიც ერკინებოდა უფლის ანგელოზს, ხოლო იობი მწვავე დავას გაუმართავდა ღმერთს, მაგრამ არც იაკობი გამოუცალკევებიათ ამის გამო პატრიარქთა, უფლის გზის მაჩვენებელთა დასიდან და არც იობის წიგნი ამოუკლიათ ძველი აღთქმისათვის.

ის, რაც ზედაპირული გონებისათვის მკრეხელობასთან იგივდება, ჭეშმარიტ მორწმუნეთა თვალში სულ სხვაგვარად წარმოსდგება, იმ განზომილებაში, რომელიც იდუმალი მადლისა და საღვთისმეტყველო განსწავლის გარეშე სრულიად შეუცნობელი რჩება.

ნიცმეს ამბოხიც იესოს წინააღმდეგ მხოლოდ ამგვარად უნდა ახსნილიყო, თორემ ამოუცნობი დარჩებოდა მისი გამორჩეული მნიშვნელობა თავის დროზეც და შთამომავლობისთვისაც.

და კაზანძაკისის ისეთი განცდა დაუფლებოდა, ნიცმემ ჩემი ახალგაზრდობის ყველაზე კრიტიკულ, ყველაზე მშინერ წილთა ლომის საკვები შემაჭამაო. ამიტომაც ვეღარ დატეულიყო თანამედროვე ადამიანის ჩარჩოებში, სადამდეც ის დაკნინებულიყო, და აღარც იმ ქრისტეს ეთაყვანებოდა, როგორადაც ის გადაექციათ. იქამდე ამაღლებასა და მასთან ზიარებას კი აღარ ესწრაფოდნენ, იმის დამდაბლება მოენდომებინათ და ასე გატოლება. ნიცმე ამ დაკნინებულ იესოს უარყოფდა, ცრუმესიის მოვლენებას ამცნობდა და აფრთხილებდა ადამიანებს, მაგრამ თვითონ ნიცმეს ნააზრევიც ისე დაეკნინებინათ და გადაესხვაფერებინათ, რასაც ებრძოდა თავგამეტებით, იმის წინამორბედად სწორედ მას დასახავდნენ.

კაზანძაკისის აზროვნებისთვისაც დაეჩნია კვალი საზოგადოებრივი ცნობიერების ამ საერთო რღვევას, მაგრამ ნიცმეს დიდმონამეობა მაინც არ ეეჭვებოდა და უანგარობითა და სინრფელით ძალდაუტანებლად წარმოიდგენდა ფრანჩესკო ასიზელის გვერდით, ვის ღვანლსა და პიროვნებასაც ერთი შეხედვით შემაცბუნებელი, სინამდვილეში კი ასეთი ზუსტი და მარჯვე მეტაფორით განსაზღვრავდა: ზეციური დონ კიხობოცო.

ეს გაიგივება – ასიზელი და ნიცმე – უფრო მართებულა, ნაგულსხმევი, მაგრამ არსად – პირდაპირ აღნიშნული, ვიდრე შეთანაბრება ასიზელისა ალბერტ შვაიცერთან. ბოლოსდაბოლოს, ესეც ხომ ტრაგიკული ეპოქის კვალია ცნობიერებაზე და არა ზიარება ღვთაებრივი მადლით გასხივოსნებულ პიროვნებასთან – შვაიცერი ცალმხრივად გააზრებული ნიცშეანური გმირია და არა მესიანისტური მადლით ცხებული, თავისებური ანარეკლი იესო ქრისტესი, მაგრამ ვერმეძლე აღსრულებად იმ ღვთიური მცნები-

სა: არა ჰქმნა თავისა შენისაგან კერპიო. ამიტომაც: ევროპაში თუ ვერავის დააჯერებდა თავის მესიობაში, აფრიკელთათვის ხომ მაინც შეეძლო ჩაეგონებინა, თვითონ უფალი გამოგეცხადათ ჩემი სახითო. ისინიც ეთაყვანნენ და შვაციერმაც ასე მოიკლა ზეკაცობის ის ჭია, რაც ბოლშევიზმის ბელადებმა სისხლის მორევში ტრიალით დაიცხრეს (შვაციერის პიროვნული ხასიათისა და სიმბოლური სახების ახლებურ გააზრებას მკითხველი იპოვნის მერაბ ლალანდის წიგნში „რწმენისა და იმედის გზაზე“).

სამყარომ ხომ სახე და ფერი იცვალა და მთავარიც ეს არისო, – მაინც შეჰხაროდა ხილულ რეალობას ნიკოს კაზანდაკისი და წამიერად ივიწყებდა მისი საყვარელი ბიზანტიელი მისტიკოსის შეგონებას: რეალობას ვერ შევცვლით, ამიტომ რეალობის აღქმა შეეცვალათო.

ულმერთობის ჟამი უნდა დასრულებულიყო და ამიტომაც ჭიანჭურდებოდა დიდი შემობრუნების მოახლოება, იმ სულიერი სინამდვილის ხელახლა მოპოვება, უფლის ხმა რომ მოისმოდა დედამიწაზე და მოსე შიშით შეჰყურებდა აალებულ მაყვლის ბუჩქს... იესო ქრისტეს გამოჩენით მოთავებულიყო ის დრო, ანტიკური ღმერთები ადამიანთა გვერდიგვერდთ რომ დააბიჯებდნენ მიწაზე. ეს ყოველივე ფანტაზიებსა და წარმოსახვებში დანამტკიცდებოდა და დაიფანტებოდა, განიქრეოდა იმ ჰაერში, ოდესმე კვლავ რომ უნდა მოეტანა ღმერთის სუნთქვა; და რაც უფრო ახლოს იყო ის ეპოქა, მითუფრო დაუნდობელი და სასტიკი აღმოჩნდებოდა წინარე ხანა – როგორი დასათმობია დემონისათვის მიღწეული, და ისევე მცდელობა დათმობილის დასაბრუნებლად.

კაზანდაკისისათვის სინა უპირველესად ღვთის ნაბიჯების წყალობით ბრწყინავდა და აქაც, ათონზეც, იერუსალიმშიც ამ ნაბიჯებს მიჰყვებოდა, არა გარდასულს, არამედ – თვალწინ მბრუნავსა და მისივე არსებაში შენვოილს. აღაფრთოვანებდა, რომ ქრისტე დასასრული კი არა, დასაწყისია, და რომ იგი არის „ბედნიერ მგზავრობას გისურვებ!“ და არა „კეთილი იყოს შენი მობრძანება!“ – და სხვა გზას არ გიტოვებს მისაახლოებლად, გარდა ერთისა: რომ იბრძოლო ქრისტეს სისხლიან ნაკვალევს მიყოლილმა, გარდასახო შენში არსებული ადამიანი და აქციო იგი სულად, რათა შეერწყა ღმერთს.

აკი იაკობიც ერკინებოდა უფლის ანგელოზს, ხოლო ობი მწვევ დავას გაუმართავად ღმერთსო...

გრეკოსთან აღსარების მატრიანეში იგავიცაა ჩართული, ერთგვარი პარაბოლა, ღმერთთან ბრძოლის ის მოტივი, წმინდანობის გზაზე რომ გაყენებს იმავე მიზეზით, რა მიზეზითაც თვითონ იესო ქრისტეშიც ძალუმად ღვიოდა ბრძოლის ჟინი მამაღმერთთან. ნუთუ ეს ჟინი ავადმყოფობის ნაირსახეობაა, რისგან განკურნებაც აუცილებელია? ეს კითხვა ანუხებს კაზანდაკისის გონებასაც და იმ სულიერი მამისაც, ვისაც მთელი ცხოვრება ასკეტობაში გაუღლევია, უფალთან მიახლოების გარდა სხვა სწრაფვა არა ჰქონია და კიდევ გაუწირავს ყველა და ყველაფერი, რათა საკანში ჩაკეტილიყო იმ მატლად, პეპლად რომ უნდა გამოფრინდეს იქიდან. თავისთავად საგულისხმოა აბრეშუმის ჭიის ეს მეტაფორა, მაგრამ მას იოლად გადაფარავს იგავი, რომლის მიხედვითაც, იესო სრულიად უნდა განიკურნოს ღმერთთან ბრძოლის სენისაგან, იქცეს ჩვეულებრივ ადამიანად, წავიდეს გალილეაში და შესანიშნავი დურგალიც დადგეს, ნაზარეთის საუკეთესო დურგალი.

საუკეთესო დურგლის ხელობა და სახელი შენაცვლებია სამყაროს მხსნელის მისიას.

და ასკეტის მრწამსი და ცხოვრების სტილი ამ ჭიდილის ხელშესახებ განცდაში იღებს სათავეს.

კოლორიტულია ისიც და სხვა სულიერი მამებიც, მძაფრად და რელიეფურად წარმოსახება მათი სულიერი გვემაც სულსა და სხეულს შორის და ის ათასფერადი ხასიათებიც, ბრწყინვალე გალერეად რომ წარმოგვიდება და ქმნის კაზანდაკისის ამ ბიოგრაფიული რომანის მთავარ ბირთვს, იმ საყრდენს, ურომლისოდაც თავისთავად ჩინებული ეპიზოდები თუ მონაკვეთები ცოტა არ იყოს დალაგდებოდა და ვერაფრისდიდებით ვერ შეიძენდა მონუმენტურ სახეს, სათავგადასავლო რომანი უფრო იქნებოდა, ვიდრე თვითშემეცნების ოდისეადა.

ასკეტთა გაცნობა-მონახულების გადმოცემისას მწერალი მაშინდელ დღიურებსაც იშველიებს, იქნებ დოკუმენტურ მასალას, იქნებ მისტიფიკაციას, ყოველ შემთხვევაში წიგნის ეს თავები ყველაზე მეტად ჩანს ბელეტრიზებული იმ ხელოვნებით, ხასიათთა ეს სამყარო მზის სინათლეზე რომ ამოზიდა და ანალიტიკურად დაანანევრა, როგორც სულიერების შენარჩუნების ერთ-ერთი რეალური გზა ღმერთსმოკლებულ რეალობაში.

დაე ეძნელებოდეთ ეს თვით ასკეტებსაც, თავისებურ ნიშნულად რომ წარმოსდგებიან ხალხის სულიერი გამძლეობის, თვითფლობის, უანგარობის – დაე რომელიმე მათგანს დაუსრულებლად ეცხადებოდეს ქალის მკერდი და უშანთავდეს გულსა და გონებას, და უჩნდებოდეს განცდა, რომ დრო შეჩერდა... ჩაივლის ოცდაათი თუ ორმოცი წელიწადი, მაგრამ განდევლისათვის დრო ისევ იმ წამზეა გაყინული, და პასუხს რომ ეძიებს თავისი მამინდელი აფეთქებისა, იმასაც უკვირდება: იქნებ ცოდვაც ღვთის სამსახურში დგასო.

ქალთან შეხვედრის სცენა ვრცელი მოთხრობის, იქნებ რომანისაც, თავისებური ლიბრეტოა, ეპიზოდში ჩანწეხილი დიდი ვნებები, სხვა სულიერი გვემანიც რომ გასდევს ფონად, ერთიერთმანეთს ავსებენ და ლამის გსრესენ სულის იდუმალ კუნჭულთა ასეთი დაურიდებელი გადმოფარჩავებით, და ესეც ის მხატვრული ხერხია, მოულოდნელი ფინალით სულ სხვა განზომილებაში რომ გადაჰყავს მკითხველის წარმოსახვა, რეალურისა და ირეალურის იმ მიჯნაზე, სადაც კაზანდაკისი და მისი მეგობარი, ათონის წმინდა მთიდან მობრუნებულნი, ქრისტეობის წინა დღეს ყველაზე უცნაური, ყველაზე მნიშვნელოვანი სასწაულის მომსწრენი უნდა გახდნენ –

შუაგულ ზამთარში, ერთ გაძარცულ ბაღში აყვავებულ ნუშის ხე დგას.

ასე იქცევა რეალობა სიმბოლოდ, სიმბოლო კი რეალობად გვეცხადება, თითქოს მართლაც სასწაულმოქმედ ხატს შევყურებდეთ, და თან მოაქვს ერთი ძალიან პატარა სიმღერის მელოდია:

– ვუთხარი ნუშის ხეს: „დაო, მიაბე რაიმე ღმერთზე“ – და ნუშის ხე აყვავდა.

სასწაული იმ უბრალოებითა და ხელშესახეობით უნდა მოგვევლინოს, როგორი უბრალოებითაც დააბიჯებდა ღმერთი მიწაზე.

დაო, მიაბე რაიმე ღმერთზე...

და ნუშის ხე ყვავილებს ისხამს.

ხე რომანშიც და ამ მონაკვეთშიც ერთხელ კიდევ ისენიება განსაკუთრებული მონივნებით. ეს უკვე კვიპაროსია,

ათონის მთის დიდი ლავრის ეზოში, და ჩვენთვის იმ მხრივაც გულისშემძვრელი, რომ ეს კვიპაროსი... ექვთიმე ათონელს დაურგავს.

და მას შემდეგ ხარობს და ხარობს.

გადმოცემა ინახავს დამრგველის სახელს და კაზან-ძაკისავე სახიერად ჩაბეჭდვია ცნობიერებაში. სხვა რა – შეხედა მხოლოდ და გაუარა... მაგრამ სიცოცხლის მიმწუნხრზე ეს დეტალი დასაკარგავად ენანება და ძუნწად მოხაზულ პეიზაჟურ სურათებში საგანგებოდ ჩაურთავს. იმ ფონზეც კი არ მოეჩვენება ნაკლებმნიშვნელოვნად, რომ თხრობა უშუალოდ გადადის მონასტრის განძსაცავზე, სადაც სიამაყით დაათვალიერებინებენ ბასილი დიდის თავის ქალას, თეოდორე სტრატეგის ეკლესიის ძეგლს, იოანე ოქროპირის მარცხენა ხელს... ძვირფასი თვლებითა და მარგალიტით შემკული ცნობილი ჯვრის ბუდეც, რომელშიც ჩასვენებულია ძელი პატიოსანის დიდი ნაჭერი...

გარეთ კი ორი კვიპაროსი შრიალებს, და „ქართველსა გულმან როგორ გაუძლოს“, თუკი იქ მოხვედრას ეღიროსა, ერთ-ერთ მათგანს არ მიმართოს: დაო, მიაბზე რაიმე ღმერთზეო.

და ნუ გაიკვირვებ, ხე მაშინვე თუ აყვავდება, და უკვე იმასაც მიხვდები, რა ამოძრავებს კვიპაროსის ტანს და ჩუმი შრიალი საიდან არი!..

* * *

– ისევ მე დაგხოცთო, – ხმალზე გაველო ხელი ბაკურს და ცოლ-შვილისაკენ მიინევიდა, და იქნებ არ მიგვეკარგოს იმ პატარა ბიჭის მზერა, ვისი ბერძენი თანატოლისთვისაც ეს ნამი გადაიქცეოდა მესამე თვალის ამხელად და ოდისევესივით ახეტიალებდა სულიერ გზებზე... ციკლოპის მძვინვარებასაც გამოექცეოდა, ლოტოფაგების ქვეყანასაც მეხსიერების დაუკარგავად დააღწევდა თავს, სირინოზთა მომაჯადოებელ გალობასაც არ ეცთუნებინებოდა, კირკეს ჯადოსნური ჯოხის შეხებასაც გადაურჩებოდა და ბოლოსდაბოლოს ქრისტეშობის წინაღულს დათოვლილსა და გაძარცულ ბაღში ნუშის ხეს მიაგნებდა.

და ჩუმი, იდუმალი მელოდია მოწვევებოდა ყურს:

– დაო, მიაბზე რაიმე ღმერთზე.

და ნუშის ხე აყვავდებოდა.

* * *

რა ამოძრავებს კვიპაროსის ტანს, ჩუმი შრიალი საიდან არიო...

ილია სიმანჩუკი

შტატგარეშე ავტორი – ანტონ ჩახოვი

სტუდენტი-მედიკოსი ანტონ ჩახოვი უცნაური ჩვევით გამოირჩეოდა: უნივერსიტეტიდან წამოსული გზად იუმორისტულ ჟურნალ „სტრეკოზას“ ყიდულობდა და ყურადღებით ათვალთვლებდა. ფურცლავდა, გათოშინებდა თითებს იორთქლავდა და ბოლოში გასული ისევ თავიდან იწყებდა.

საქმე ისაა, რომ ჟურნალის ბოლო ნაწილს „საფოსტო ყუთი“ ერქვა და იქ რედაქციაში გაგზავნილ წერილებსა თუ შენიშვნებზე პასუხები იბეჭდებოდა. სწორედ ეს ნაწილი აინტერესებდა სტუდენტს. ყოველთვის ღელავდა, რადგან რედაქცია სულაც არ ებოდიებოდა შტატგარეშე ავტორებს – პასუხები დაუნდობელი, ხანდახან კი სარკასტულიც იყო, მკითხველი რომ გაემხიარულებინათ.

და აი, ბოლოსდაბოლოს შეიძლებოდა დამშვიდებულიყო და გაეხარა. 1880 წლის თებერვალში „საფოსტო ყუთში“ ანტონი კითხულობს: „ბატონ ა.ჩე-ვს. სულაც არ არის ურიგო. გამოგზავნილს განვათავსებთ. დაგილოცავთ გზას მომავალი თანამშრომლობისაკენ“. სულ მალე კი „სტრეკოზას“ რედაქტორის, ცნობილ ჟურნალისტ იპოლიტე ვასილევსკისაგან „პერსონალური“ წერილობითი პასუხიც მიიღო: „მონყალეო ბატონო! რედაქციას პატივი აქვს გაცნობოთ, რომ

თქვენს მიერ გამოგზავნილი მოთხრობა არცთუ ურიგოა დაწერილი და ის ჟურნალში განთავსდება. რედაქცია ასეთ პონორარს გთავაზობთ: სტრეკოზაში 5 კაპიკი...“ და მარტში მომავალი კლასიკოსის ორი მოთხრობა გამოქვეყნდა.

ასე დაიწყო ანტონ პავლოვიჩის ურთიერთობა პრესასთან. თანამშრომლობა – მხოლოდ და მხოლოდ შტატგარეშე, რადგან იგი არასოდეს ყოფილა რომელიმე რედაქციის წევრი, მხოლოდ იბეჭდებოდა. ნადირობისას დამფრთხალი ჩიტებივით აქეთ-იქით მიფრინავდა გაზეთებსა და ჟურნალებში მისი კალმით შექმნილი მახვილი, მხიარული ნაკვეთები, მოთხრობები, პატარ-პატარა სცენები, იუმორესკები...

თუმცა დრო არცთუ სახალისოდ განანყობდა. 1881 წელს ალექსანდრე II-ზე თავდასხმისა, „ნაროდნაია ვოლიას“ განადგურებისა და ალექსანდრე III-ის გამეფების შემდეგ სასტიკი პოლიტიკური რეაქციის ხანა დადგა.

ცნობილმა პოეტ-სატირიკოსმა ნიკოლოზ პუშკარიოვმა გარისკა და იუმორისტული ჟურნალი „სვეტი ტინი“ გამოსცა, რითაც შეეცადა ქარაგმების საშუალებით გამოეხსნა, როგორ გაუსწორდნენ ნაროდოვოლცებს.

ჟურნალის ერთ-ერთ ნომერში, მთელ გვერდზე კარიკატურა გაჩნდა: მაგიდის კიდეში ორი სამელნე იდგა, ორი ბატის ფრთით, მათ ზემოთ ლენტზე კი წარწერა იყო ჩახუჭებული: „ჩვენი იარაღი თანამედროვე საკითხთა გადასაწყვეტად“. თუკი კარიკატურას ყურადღებით დააკვირდებოდით, ფრთები და წარწერა ერთმანეთს გადაბმულ ორ ბოძს მოგაგონებდათ. ეს გადაბმა მარჯვედ ჩახუჭებული ხელწერით იყო შესრულებული, ერთი ხვეული კი სახრჩობელას მარყუჟს მიაგავდა...

ხელისუფლება პირდაპირ გაცოფდა: ჟურნალი დახურეს, ცალობით გაყიდული შეაგროვეს და გაანადგურეს, დაუდევარი ცენზორი გააგდეს... პუშკარიოვი სიდატაკეში გარდაიცვალა.

ასეთ სიტუაციაში ძველ გამოცემებზე – მწვავე სატირიკულ „სვისტოკსა“ და „ისკრაზე“ მხოლოდ სევდიანი მოგონებალა რჩებოდა... ახლა რედაქტორები მხოლოდ გართობასა და იუმორს თუ შებედავდნენ. დაინყო პრესის აშკარა კომერციალიზაცია. ცნობილი გილიაროვსკის თქმით, 80-იანი წლების ლეგალურ პრესაში ორი ბანაკი არსებულა: „ერთში – „რაინდები“ შიშითა და გადაკრული სიტყვით, მეორეში – „რაინდები“ შიშისა და გადაკრული სიტყვის გარეშე“. იმ წლებში ჟურნალისტიკა დასახელებებისა თუ სახელების კალეიდოსკოპს მოგაგონებდათ. ერთ ვაზეთსა თუ ჟურნალს მეორე ცვლიდა, მეორეს – მესამე და ა.შ.

სახელი გაითქვა, მაგალითად, გამოჩენილმა საქმოსანმა გამომცემელმა პასტუხოვმა, ყოველდღიური, რეპორტიორთა ჩანაწერებითა და ინფორმაციებით შევსებული გაზეთის „მოსკოვსკი ლისტოკის“ გამოცემა რომ დაინყო. ამას გარდა, ისეთ საგაზეთო ქაღალდს უკვეთავდა, სათუთუნედაც რომ გამოდგებოდა. „მოსკოვსკი ლისტოკს“ ხალისით იტაცებდნენ. ვაჭრები თუ მწარმეები იძულებულნი იყვნენ პასტუხოვი სუბსიდიებით მოექრთამათ, „ლისტოკის“ ფურცლებზე რომ არ აღმოჩენილიყვნენ.

აი, ასეთ ჭრელსა და დაუნდობელ სამყაროში აღმოჩნდა ახალგაზრდა ჩეხოვი. 1883 წლის მაისში იგი ძმას, ალექსანდრეს სწერდა: „პასტუხოვს ვახშმად ვყავდი ტესტოვთან, სტრიქონში ექვს კაპიკს დამპირდა. მასთან თვეში ასს კი არა, ორასს გავაკეთებდი. მაგრამ, თვითონაც ხედავ, სჯობს ვიზიტზე უშარვლოდ მიხვიდე, ვიდრე მასთან იმუშაო... ფული აიღო სისაძაგლეში, გაამასხრო მთვრალი ვაჭარი... ჯანდაბას მისი თავი!“

მაღე კი ჩეხოვით უფრო სოლიდური იუმორისტული ჟურნალის „ოსკოლკის“ გამომცემელი ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძე ლეიკინი დაინტერესდა, რომელმაც ახალგაზრდა ავტორს ხელსაყრელი პირობები შესთავაზა: რვა კაპიკი სტრიქონში. ძალზედ საქმიან ლეიკინს შეეძლო ნებადართულის ზღვარზე სიარული, ენერგიულად აწარმოებდა ჟურნალს, საჭირო ავტორებს კი კარგადაც უხდიდა. გრძობდა მასალაში საშიშ ადგილებს, თვითონვე კვეცავდა, უშტატოებთან ახსნა-განმარტებისას კი ყველაფერს ცენზურას აბრალებდა. ამას გარდა, მარაგში ყოველთვის მოეპოვებოდა გვერდები, ასე რომ, ცენზურის დევნის პირობებშიც კი ადვილად პოულობდა გამოსავალს.

ჩეხოვი რწმუნდებოდა, რომ ჟურნალი საუკეთესო რანგისა იყო და სიხარულით თანამშრომლობდა ლეიკინთან. იმ ხანად „ოსკოლკი“ ასე თუ ისე ღირსეულ გამოცემად ითვლებოდა.

ანტონ პავლოვიჩმა უნივერსიტეტი დაამთავრა, ექიმი გახდა, მაგრამ შემოქმედებითი მოღვაწეობა არ შეუწყვეტია. თანამშრომლობდა „ბუდილიკთან“, „ზრიტელთან“, იბეჭდებოდა ჟურნალებში: „სვეტ ი ტენი“, „რაზვლეჩენი“, „მირსკოი ტოლკ“... თან გამუდმებით ფიქრობდა ჟურნალისტიკის მდგომარეობაზე, იქ მიმდინარე არანორმალურ პროცესებზე. „მე, ძმაო, იმდენი გადავიტანე, ისე შევიძულე, – ისევ სწერდა ალექსანდრეს, – მეგაზეთე, ე.ი. სულ ცოტა, თალლითი ხარ, რაშიც შენც არაერთხელ დარწმუნებულიხარ. მათ მარაქაში ვარ, მათთან ვმუშაობ, ხელს ვართმევ და ვგლოვობ და ვიმედოვნებ, რომ ადრე თუ გვიან განვმარტოვდები. მე მეგაზეთე ვარ, რადგან ბევრს ვწერ, მაგრამ ეს დროებითია...“

„ოსკოლკისთან“ რამდენიმე თვის თანამშრომლობამ ჩეხოვი აიძულა ლეიკინისათვის ორი თხოვნით მიემართა. პირველი – მის მიერ ჟურნალში გაგზავნილ ნაწარმოებთა მოცულობის გაზარდა (ჩარჩოები კი ვინრო იყო: არა უმეტეს 100 სტრიქონისა). და მეორე – არ მოეთხოვათ მისგან მხოლოდ სასაცლო მასალა. ჩეხოვი ცდილობდა ნიკოლაი ალექსანდროვიჩი დაერწმუნებინა, ჟურნალს არც სერიოზული მოთხოვნები აწყენსო.

ლეიკინისათვის გაგზავნილ წერილს ჩეხოვი კომპლიმენტებით იწყებს, შემდგომ კი გარკვევით მიუთითებს ახალი ნომრის ნაკლოვანებებზე: თქვენი მოწინავე რომ არ

სცოდავდეს, ჟურნალი ბრწყინვალე იქნებოდა. ბოლოსწინა ნომერში ვერც შუაგულმა ისახელა თავი...“ თან ურჩევს თუ რომელი საინტერესო, გამოსადეგი ადამიანი შეიძლება მიიწვიოს სათანამშრომლოდ და ნიჭიერ ავტორთა მთელ სიას ურთავს თან.

ანტონ პავლოვიჩი აგრძელებდა კრიტიკულ შენიშვნებს და ამან ცოტა არ იყოს მოულოდნელი შედეგი გამოიღო: ლეიკინმა შესთავაზა „ოსკოლკიში“ მუდმივი ფელეტონი „მოსკოვური ცხოვრების ნამსხვრევები“ წაეყვანა. ჩეხოვს ეს რომ მისწერა, გამომცემელმა ისიც შესჩივლა, წინა ავტორები რუბრიკას ცუდად უძღვევდნენ. ერთმა „აქტიორობა ამჯობინა“, მეორე „ორთქლის ნისქვილის საქმეებით დაკავდა“ და მიუთითებდა: „მიმოხილვაში აუცილებელია ყოველივე იმაზე საუბარი, რაც თავის უსახურობით წარმოჩინდება მოსკოვში, გამასხრება, გამათრახება, მაგრამ არაფრის ქება, არავითარი ლოლიავი“... როცა ამის პასუხად ჩეხოვმა დაიწუნუნა, მასალა ცოტააო, ლეიკინმა რეცეპტი მისცა: „მოვლენა მართლაც არც თუ ბევრია: უფრო სწორად, თან არის და თან განსაქიქებლად ხელმისაწვდომია ცოტა. რა უნდა გაკეთდეს? საჭიროა მაშინვე მოიპოვოთ წვრილ-წვრილი ფაქტებიც. ტყავი გააძრეთ დარდიმანდ ვაჭრებსა და შფოთისთავეს და რალა თქმა უნდა, დაასახელეთ მათი გვარები. ხანდახან ეს

ანტონ ჩეხოვი

კარგიცაა. ტყავი გააძრეთ მსახიობებს... კარგი იქნებოდა მოსკოვის ყველა კერძო თეატრი თუ კლუბი მწვავედ შეგეფასებინათ... აქ საჭიროა პაროდია, კარიკატურა და გვარები. შესანიშნავია, რომ ყველა ეს ცელქობა რაც უფრო სულელურია, მით უკეთესი გამოდის...”

რა საინტერესო რეცეპტია! ვინ უნდა გამოლტო – ნათელია. აი, რაც შეეხებათ ბატონ მინისტრებს თუ დუმის დეპუტატებს, რომ აღარაფერი ვთქვათ უფრო დიდ ჩინებზე – ციცი! ადვილი წარმოსადგენია, რამდენად რთული და, რაც მთავარია, ამაზრზენი იყო ჩეხოვისათვის ასეთ მითითებათა შესრულება... და საბრალო ავტორი ორ ცეცხლს შუა აღმოჩნდა... ერთი მხრივ, ლეიკინის ზენოლა, ღრმა, სერიოზულ თემათაგან ლიციინისა და სიცილმქნელობისაკენ მიემართა კალამი, მეორე მხრივ კი, წმინდა იუმორისტიკიდან დრამატული, ტრაგიკული მოვლენების ასახვაზე გადასვლის მცდელობა აუცილებლად გახდებოდა ცენზურასთან, პოლიციასა და ხელისუფალთა სხვა წარმომადგენლებთან უსიამო შეხვედრების წინაპირობა. ანტონ პავლოვიჩი არაერთგზის ეცადა თავი დაეღწია ამ გადაუჭრელ წინააღმდეგობათათვის, და ყოველ ჯერზე რწმუნდებოდა, ეს მდგომარეობა, პრაქტიკულად, გამოუვალაო.

რამდენიმე მეტ-ნაკლებად სოციალური ხასიათის ფელეტონი ჩეხოვს ცენზურამ გაუჩერა. ერთ მათგანში აღწერილია მოსკოვის დუმის მიერ მოწყობილი ძაღლების თავშესაფარი, რომლისთვისაც 5 ათასი მანეთი გამოეყოთ და ავტორი მწარედ ხუმრობს: ბევრი ადამიანი იხანებს ძაღლი რომ არ არისო. ცენზორმა ფელეტონი რომ უარყო, წაანერა: „... წერილი არ შეიძლება დაიშვას, როგორც მხილება, რომელიც უბრალოდ ფაქტების გადმოცემით კი არ შემოსაზღვრება, მათი განსჯაც ერთვის თანო“...

ლეიკინმა ამის შესახებ ჩეხოვს აცნობა და ასეთი პასუხი მიიღო: „ერთი მხრივ, საკუთარი შრომის წყალში გადაყრა გენანება, მეორე მხრივ – რაღაც სული გეხუთება, გზარავს... რა თქმა უნდა, თქვენ მართალი ხართ: უმჯობესია უსასრულოდ შეიკვეციო. რაც ნებადართულია დღეს, ხვალ ამისათვის კომიტეტში მოგვიწევს მისვლა, და ახლოა დრო, როცა ჩინი „ვაჭარი“ აკრძალულ ხილად იქცევა“...

1883-1885 წლებში ანტონ პავლოვიჩი „ოსკოლკი მოსკოვსკოი ჟიზნიში“ უძღვება საფელეტონო რუბრიკას, მაგრამ ბოლოს იძულებული ხდება ამასაც დაანებოს თავი. ჟურნალ-გაზეთების სამყარო, რომელშიც ჩეხოვმა შემოქმედების პირველი ნაბიჯები გადადგა, მართალია ძალიან ჭრელი და მრავალფეროვანი იყო, ძალზე მკაცრი და დაუნდობელი ერთიანი კანონები ჰქონდა. აუცილებელი მოთხოვნა – უკიდურესი ოპერატიულობა, შემდგომ – ლაკონურობა და რა თქმა უნდა, ყოველივე ამის შედეგად – ანაზღაურება კაპიკებში. ამიტომ ბევრი და სწრაფი წერა იყო საჭირო, თუ არადა – ლატაკის ხვედრი არ აცდებოდა. ამასთან რედაქტორისა და გამომცემლის სრული მბრძანებლობა, მათზე კი ცენზურის ცოფიანი მრისხანება. ამ ვითარებაში როგორ შეძლებდი თავი დაგეღწია ხალტურისა და მჯღაბნელობისათვის, თანაც მუდმივ სილატაკეში.

და ჩეხოვიც არ ცრუობდა, როცა მოგვიანებით ამბობდა: „არ მიშანტაჟებია, არც პასკვილები მიწერია, არც

დასმენები, არ მიმლიქვნელია, არც მიცრუია, არც შეურაცხყოფა მიმიყენებია, მოკლედ ბევრი მოთხრობა და მოწინავე წერილი მაქვს, რომელთაც უვარგისობის გამო გადავყრიდი, მაგრამ ერთი სტრიქონიც კი არ არის ისეთი, რომლის გამოც ახლა შემრცხვებოდაო...“

ჩეხოვის მოთხრობებისა და ფელეტონთა წიგნებმა მსხვილ პუბლიცისტთა ყურადღება მიიქციეს. მათი რეაქცია, შეიძლება ითქვას, ცალმხრივი იყო. ეს კი 1886 წლის ივნისში ჟურნალ „სევერნი ვესტნიკში“ ცნობილი კრიტიკოსის ალექსანდრე სკაბიჩევსკის შეფასებაშიც გამოიხატა. ჟურნალი ხალხოსნებისა გახლდათ. მის სათავეში გამოჩენილი ხალხოსანი ნიკოლაი მიხაილოვსკი იდგა და ჟურნალის პოზიციის გამო ჩეხოვზე დარტყმა სრულიად გამიზნულად მოხდა. სკაბიჩევსკიმ გულახდილად განაცხადა, ავტორი ნიჭიერი ადამიანია, მაგრამ წერილმანებსა და სისულელეებზე იხარჯება, მასხარას ზიზილ-პიპილოებით ირთვება და მთელი მისი წიგნი „ახალგაზრდა ნიჭიერი კაცის თვითმკვლელობის ტრაგიკულ სანახაობას წარმოადგენს“.

ანტონ პავლოვიჩს სამუდამოდ დაამახსოვრდა ასეთი მწვავე რეცენზია და შემდეგ, ხშირად დაცინვით ყვებოდა, როგორ უწინასწარმეტყველა სკაბიჩევსკიმ ლობის ძირში სიკვდილი: ჩვეული ხვედრი „საგაზეთო კლოუნთა საამქროს“ ყველა წარმომადგენლისა.

საბედნიეროდ, კრიტიკოსს კოვზი ნაცარში ჩაუვარდა და გაბლენძილი სულელის შთაბეჭდილება დატოვა. მითუმეტეს, იმ დროისათვის ჩეხოვი ლეიკინის რეკომენდაციით, „პეტერბურგსკაია გაზეტასთან“ თანამშრომლობს, მალე კი მიწვევას იღებს მსხვილი გამომცემლის – ალექსეი სუვორინისაგან, დიდ გაზეთ „ნოვოე ვრემიას“ რომ ედგა სათავეში.

ანტონ პავლოვიჩმა თავისი ნაწარმოებები სწორედ აქ გამოაქვეყნა ნამდვილი გვართ, განსხვავებით მრავალრიცხოვან იუმორისტულ ფსევდონიმთაგან. პეტერბურგში სტუმრობა ჩეხოვმა ძმა ალექსანდრესადმი გაგზავნილ ბარათში აღწერა თავის ჩვეული მანერით: „ლეიკინთან დავდექე. შესანიშნავად გამიმასპინძლდა, მაგრამ ამ საქონელმა ლამის დამახრჩო თავის ტყუილებით... გავეცანი „პეტერბურგსკაია გაზეტას“ რედაქციას, სადაც სპარსეთის შაჰივით მიმიღეს...“

მაგრამ ამ გარეგნულ წყალობას კატასტროფულად არ ყოფნიდა ფული! და ჩეხოვი იძულებული გახდა ისევ და ისევ მიჯდომოდა საწერ მაგიდას... აი, რას იტყობინება ერთ-ერთ კორესპონდენტში: „ვწერ პიესას, მოთხრობას „რუსკაია მილსისათვის“, მოთხრობებს „ნოვოე ვრემიას“, „პეტერბურგსკაია გაზეტას“, „ოსკოლკის“, „ბუდილინიკის“ და სხვა ორგანოთათვის. ვწერ ბევრს და ხანგრძლივად და თავქუდმოგლეჯით. ჯერ ერთი არ დამიმთავრებია და მეორეს ვიწყებ...“

ანტონ პავლოვიჩი დიდხანს რჩებოდა გაზეთის დღიურ მუშად.

ერთ-ერთ გამომცემელს ბარათი გაუგზავნა, რომელშიც ნახატი იყო: კედელზე დამაგრებული ლამფის კაუჭზე ყულფში თავგაყრილი ადამიანი ეკიდა. ნახატს მინაწერი ჰქონდა: „თუკი თქვენ ჩემი ყოფის ეს მხატვრული წარმოსახვა არ შეგძრავთ, მაშ გული არა გქონიათ...“ მაგრამ სხვადასხვა გამომცემელთა მიერ შეთავაზებულ გარიგე-

ბებზე არ მიდიოდა. ასე უარყო პასტუხოვის მაცდური და-პირებანი, ასე თქვა უარი ლეიკინთან მუდმივი ფელეტონის წაყვანაზე, ასევე უარით გაისტუმრა სუვოროვიც, როცა მისგან წინადადება მიიღო, „ნოვოე ვრემიასთან“ არა მხოლოდ როგორც ავტორმა ითანამშრომლე, რედაქციის ლიტერატურული განყოფილების ხელმძღვანელობაც ითავებო.

„კარგი ნაცნობივით, – წერდა პასუხად, – ვიტრიალებ გაზეთისა და ენციკლოპედიური ლექსიკონის გარშემო. დროგამოშვებით, თვეში ერთხელ, „შაბათობებს“ დავენერ, მაგრამ გაზეთში ფესვის მყარად გადგმას ვერავითარი ათასები ვერ გადაამწყვეტინებს, რომც მომკლათ, მაინც...“

აი, ასე სულდგმულობდა თითქოსდა მხიარული, გონებაამაზვილი, აზრებით თავგამოტენილი უკვე არამარტო ჟურნალისტთა მიერ აღიარებული ავტორი, არამედ პროზაიკოსი და დამწყები დრამატურგი... თანაც ჯერ 30 წლისაც არ გამხდარიყო და დაავადებას უკვე ძლიერ დაერია ხელი და სისხლიანი ხველით დაეჯილდოვებინა. არც ძმები ჰყავდა უკეთეს დღეში... „შეუძლოდა ვარ და ვერც გარშემო მყოფთაგან ვხედავ ვინმეს ბედნიერს. აგაფოპოდი (ასე ეძახდა ალექსანდრეს), ოჯახთან ერთად მოსკოვს სახლობს და ძლივს გააქვს თავი. ნიკოლაი... სერიოზულად და სახიფათოდაა ავად. უცრად ძლიერი, სისხლიანი ღებინება დაეწყო. ძლივს შეუჩერეს. ტიფიანივით გამოხმა... რა არ გადაამხდა ამ დღეებში, აქ კიდევ ეს უფულობა!..“ – წერდა ჩეხოვი ლეიკინს 1886 წლის სექტემბერში.

ჩეხოვს საგაზეთო ორომტრიალს არიდებდნენ. ანტონ გრიგოროვიჩის და იაკობ პოლონსკის მისი ეს ამკარა ნიჭიერება ენანებოდათ და სქელტანიან ჟურნალებში ინვეზდნენ. მწერალმა პოლონსკის ასე უპასუხა: სულერთი არ არის, სად გალობს ბულბული, დიდ ხეზე თუ ბურქებში ჩამჯდარი? მოთხოვნა, ნიჭიერი ადამიანები მხოლოდ სქელტანიან ჟურნალებში უნდა მუშაობდნენო, დანვრლმანებაა, ჩინოვნიკობის სუნი ასდის და ყველა ცრურწმენასავით მავნეა. ეს ცრურწმენა სულელური და სასაცილოა. ყოველივეს მაშინ ჰქონდა აზრი, როცა გამომცემლობათა სათავეში ამკარად გამოხატული ნატურები იდგნენ ბელისნკების, გერცენებისა და მათ მსგავსთა სახით, რომლებიც მხოლოდ ჰონორარს კი არ გასცემდნენ, იზიდავდნენ, ასწავლიდნენ და ზრდიდნენ კიდევ. ახლა კი, როდესაც ლიტერატურულ სახეთა ნაცვლად გამომცემლობათა სათავეში რალაც ნაცრისფერი წრეები და „ძალლის საყელოიანები“* ტრიალებენ... განსხვავება ყველაზე სქელ ჟურნალსა და იაფფასიან გაზეთს შორის მხოლოდ რაოდენობრივია ანუ მხატვრის თვალთახედვით არავითარ პატივისცემასა და ყურადღებას არ იმსახურებს. სქელ ჟურნალებთან თანამშრომლობაზე მხოლოდ ერთი რამის გამო ვერ იტყვი უარს: ვრცელი მასალა არ იჩეხება და მთლიანად იბეჭდება. როდესაც რაიმე დიდს დავენერ, სქელ ჟურნალში გავაგზავნი, პატარებს კი იქ დავბეჭდავ, სადაც ქარი და ჩემი თავისუფლება შეახეტებთ...“

პირად შემოქმედებით თავისუფლებას და დამოუკი-

* ჩეხოვის თანამედროვენი იყვნენ ძმები ვერნერები – გამომცემლები. მათგან პენიან, უმცროს ვერნერს, ნაცრისფერბენვიანი პალტოთი რომ იმოსებოდა, ჩეხოვმა „ძალლის საყელოიანი“ შეარქვა

დებლობას, ასევე იმას, არცერთ პარტიას რომ არ მიეკუთვნებოდა, ჩეხოვი ძალიან უფრთხილდებოდა. და მაშინაც, ახალგაზრდა მწერალთა გაერთიანებაში ჩართვას რომ სთავაზობდნენ, მათი სოლიდარობის, ურთიერთდახმარების, თანადგომის განსამტკიცებლად, გადაჭრით უარობდა. სამაგიეროდ სხვა, არაპროფესიონალური ნაცნობობანი ამდიდრებდნენ მწერლის ცხოვრებას. პირველი – სულიერი მეგობრობა ისააკ ლევიტანთან – მომავალში – სახელგანთქმულ ფერმწერთან. მეორე კი – ძმებ ჩაიკოვსკებთან.

საინტერესოა ისიც, რომ ჩეხოვი მოდესტ ჩაიკოვსკით თვითონაც ლამის ლიბრეტისტი გახდა. პეტერ ჩაიკოვსკი დიდხანს ფიქრობდა ლერმონტოვის „ბელას“ სიუჟეტზე ოპერა შეექმნა და ჩეხოვსაც აქეზებდა ლიბრეტოზე ემუშავა. ანტონ პავლოვიჩმა კომპოზიტორს თავისი პორტრეტიც კი გაუგზავნა წარწერით: „პოტრ ილიჩ ჩაიკოვსკის მომავალი ლიბრეტისტისაგან“. მაგრამ ამ ჩანაფიქრს განხორციელება არ ეწერა...

ჩეხოვისათვის ძალზე საინტერესო პიროვნება გახლდათ ალექსეი სერგეევიჩ სუვორინი. მსხვილი, სოლიდური გამომცემელი თავმომწონებოდა, ხალხის შვილი ვარო, მამაჩემი, უბრალო ჯარისკაცი, ბოროდინოს ბრძოლაში მონაწილეობდაო, ღარიბ-ღატაკი მოსკოვში რომ ჩამოვედი, ქალაქიდან შვიდი ვერსის მოშორებით ვცხოვრობდი და ერთადერთ ფესხაცმელს რომ გავფრთხილებოდი, ყოველდღე ფეხშიშველი მივდიოდი შინო...

სუვორინმა ჩეხოვი მოთაფლა. მამ როგორ, გამოცდილ გამომცემელს შესანიშნავად ესმოდა, როგორი ვარსკვლავი ჩავარდნოდა ხელთ! სტუმრად მიპატიჟებული მწერალი მოგვიანებით ძმას წწერდა ვიზიტის შთაბეჭდილებებზე: „როიალი, ფის-გარმონი, ტახტი, ლაქია ვასილი, სანოლი, ბუხარი, დიდებული საწერი მაგიდა... პატარები თვალს არ მაცილებენ და ელიან, რომ რალაც უჩვეულოდ ჭკვიანურს ვიტყვი... ვასილის ჩემზე უკეთ აცვია, კეთილშობილური გარეგნობა აქვს...“

ალექსეი სერგეევიჩი შეეცადა მოეხიბლა ძვირფასი სტუმარი. სრულიად სერიოზულად ისიც კი შესთავაზა, ერთ ხუთ-ექვს წელიწადს, ვიდრე ჩემი უმცროსი ქალიშვილი წამოიზრდებოდეს, წურც დაქორწინდებო. მზითვად კი „ნოვოე ვრემიას“ მთელი შემოსავლის ნახევარს დაჰპირდა.

დემოკრატებს შესანიშნავად ესმოდათ სუვორინისა და მისი გაზეთის ფასიც, რომელსაც სალტიკოვ-შჩედრინმა ხელისუფლების მლიქვნელობის გამო „რას ინებებთ?“ უწოდა. ასეთმა პოზიციამ გამომცემელი საფუძვლიანად გაამდიდრა. ამიტომაც მოგების ნაწილი შეეძლო ქველმოქმედებაზე გაეხარჯა. ჩეხოვი განსაკუთრებით მისმა ერთმა საქციელმა მოხიბლა, რომელზეც ხაზგასმით წწერდა: „სუვორინი, „ნოვოე ვრემიას“ გამომცემელი, გასაყიდად უშვებს პუშკინს... საარაკოდ იაფად – ორი მანეთი გადაგზავნით. ასეთი საქმეების მოგვარება მხოლოდ ისეთ უდიდეს და გონიერ ადამიანს შეუძლია, როგორიც სუვორინია, არაფერს რომ არ იშურებს ლიტერატურისათვის...“

მეტიც, ჩეხოვი ლიბერალურ ჟურნალ „რუსკაია მისლის“ რედაქციას წაეჩხუბა, ხშირად მწვავედ რომ აკრიტიკებდნენ სუვორინს. ანტონ პავლოვიჩი, ასე რომ აფასებდა

თავის დამოუკიდებლობას, მიიჩნევდა, რუსეთის ლიტერატურისა და ჟურნალისტიკის ასეთ უდიდეს ქომაგთან მეგობრობა ამ თავისუფლებას კიდევ უფრო გაამყარებს.

მაშინ ჩეხოვს ჯერ კიდევ ვერ შეეცნო სუვორინის სრული მუხტობა თუ გაიძვერობა, რომელიც ასე ოსტატურად განამტკიცებდა ლეგენდას საკუთარ თავზე.

გამომცემელი კი, კარგად რომ ესმოდა ჩეხოვის ნიჭის მთელი სიდიადე, გულწრფელად შეეჩვია ანტონ პავლოვიჩს და ეს კავშირი რამდენიმე წელს გაგრძელდა.

მხოლოდ 1901 წელს აეხილება თვალი და ჩეხოვი ძმას, მიხაილს ეტყვის: „სუვორინი საშინლად ცრუა, განსაკუთრებით ე.წ. გულახდილობის ნუთებში, ანუ გულწრფელად საუბრობს, შესაძლებელია, მაგრამ ვერ შეგპირდები, რომ ნახევარ საათში სწორედაც რომ საპირისპიროდ არ მოიქცევა...“

და აი, როდესაც ჩეხოვი სრულიად გათავისუფლდა სუვორინის ბანგისაგან, საბოლოოდ, „რუსკაია მისლის“ მიწვევას გამოეხმაურა. აქ უკვე თანამშრომლობდნენ გლებ უსპენსკი, გარშინი, კოროლენკო, შემდეგ კი – გორკიც. და იწყება: „რუსკაია მისლი“ მუშაობა, ნაცნობობა და მეგობრული ურთიერთობანი გორკისთან, ჩეხოვის ჩართვა ტოლსტოის ორბიტაში...

წინ კი ანტონ პავლოვიჩს მთავარი ჟურნალისტური გამირობა ელოდა – „თვითშემოქმედებითი“ მოგზაურობა

მთელ ციმიბრსა და სახალინზე. კაცმა უბრალოდ მიაფურთხა თავის სასიკვდილო სენს. დახვენილმა მხატვარმა, ფსიქოლოგმა, ღრმა, გულში ჩამწვდომი მოთხრობებისა და პიესების ავტორმა დროებით უარი თქვა მხატვრულ შემოქმედებაზე, მხოლოდ – დოკუმენტურობა, ფოტოგრაფიული სიზუსტე, საშინელი ყოფისა თუ ადგილობრივ მკვიდრთა და გადასახლებულთა ბედის გათავისება. ავტორის ასეთი რეალისტობა ნებისმიერ, ფანტაზიის ყველაზე მახვილ ნაყოფზე საშიშია!

„სახალინის კუნძულს“ რაიმე შემაჯამებელი გვერდებიც კი არ აბოლოვებს, და არც ფინალია პუბლიცისტური. დაბოლოება შოკის მომგვრელია: ამონაწერები ალექსანდროვისკის ლაზარეთის ანგარიშიდან (აქ ექიმი ჩეხოვი თვითონ იღებდა პაციენტებს და ოპერაციებს ატარებდა!) თუ სახალინის სამოქალაქო უწყების სამკურნალო დაწესებულებათა „უწყისიდან“ მედიკამენტების შემოსავალსა და გასაავალზე, კანონის იმ მუხლებიდან, გადასახლებულთა ჯანმრთელობას რომ ეხება... და ეს ყველაფერი ჟურნალ „რუსკაია მისლი“ კვეყნდებოდა 1893-95 წლებში.

1904 წელს კი ჩეხოვი გარდაიცვალა. ასე რომ, თავის ხანმოკლე ცხოვრების ბოლოს იგი ჟურნალისტიკას დაუბრუნდა, მის ყველაზე მძიმე და სახიფათო ნაწილს: რეპორტიორობას, რომელიც ყველა დროში საფრთხილოა და საშიში.

კინო

ელისო ერისთავი

რეზო ესაძის „ჭერი“

რეზო ესაძის „ჭერი“ კონტრაპუნქტია. ის ვიზუალური, სულიერი და აზრობრივი თემების მრავალნახნაგოვან მიქსს წარმოადგენს. ფილმის პროლოგში ავტორი იუწყება: „ეს არის ფილმი-მისტერია“. და იქვე: „მე გიჩვენებთ მასალას ფილმისას, რომელსაც მთელი ცხოვრება ვიღებდი და ვერ გადავიღე“.

რა ვერ გადაიღო რეზო ესაძემ? ეს მხოლოდ მან იცის. ჩვენ კი შევეცადოთ ფილმში დანახული თემები სისტემური ანალიზის მეშვეობით ხმოვან-ხედვითი სტრუქტურის სახით განვიხილოთ. სიტყვა „შევეცადოთ“ ხაზგასმით აღვნიშნე – მხოლოდ ავტორმა იცის, თუ რა და როგორ არის მის მიერ ფილმში წარმოდგენილი. ავტორმა თავიდანვე უარი განაცხადა თავისი ჩანაფიქრის გამიფრვაზე. მან თავის ფილმს მასალა უწოდა. ეს არის მასალა, რომელიც სულიერ ტკივილის შრეთა განცდებს, ფაქტებსა და მათ უწყვეტ გარდაქმნებს წარმოგვიდგენს. ეს არის რეზო ესაძის სულიერი მონოლოგი, ჩვენი რეალობის ვერტიკალი და ჰორიზონტალი და ჩვენი ყოფის სივრცობრივი პარადოქსი. ეს არის რეზო ესაძის ხედვით, აზროვნებისა და

ტკივილის კონტრაპუნქტი, რომელიც მან „ჭერის“ სახელწოდებით წარმოგვიდგინა.

ავტორმა ამ ფილმს მასალა უწოდა. შეგვიძლია დავეთანხმოთ, ვინაიდან ფილმი არ ემორჩილება მონტაჟურ ნყობას, სიუჟეტურ აღქმას და მისი ფორმა გახსნილი კომპოზიციების რიცხვს მიეკუთვნება.

ფილმს არ გააჩნია ფაბულა. ავტორის იმპროვიზებული აზროვნება და ექსპრესიული ბუნება ფილმის ზოგადი მეტყველებით წარიმართება. კომპოზიციის თემა პიროვნული ძიების, ცხოვრების არსის, საზოგადოებრივი ურთიერთობებისა და პირადი განცდების მარადიულობის უწყვეტი თემატური ვარიაციებია, რომელნიც ოთხ განშტოვებულ ყალიბდება:

- 1) რასაც ვხედავთ;
- 2) რასაც ხედავს ავტორი;
- 3) რასაც აღიქვამს რეზო ესაძე თავისი თავისა და გარემოსთან ურთიერთობაში;
- 4) ყოველი ჩამოთვლილი თემა სივრცობრივ ერთობლიობაში.

ფილმის ხედვითი და აზრობრივი შრეები პლასტიკური უწყვეტობითა და მრავალმხრივი ხედვით არის წარმოდგენილი.

რეზო ესაძის „ჭერი“ არა მარტო ქართულ კინემატოგრაფში, არამედ ზოგად კინოს ისტორიაში ახალ უჩვეულო ფორმას წარმოადგენს. ალბათ, შეიძლება პარალელთა პოვნა მსოფლიო კინემატოგრაფში: ფედერიკო ფელინის, ბერნარდო ბერტოლუჩის, ლუის ბუნუელისა და სხვა დიდოსტატთა ნამუშევრებში, სადაც შინაგანი მონოლოგი და ფსიქოლოგიური მიგნებები მრავალმხრივია წარმოდ-

გენილი. ასევე შეიძლება ექსპერიმენტული კინოს გახსენება, რომელიც 50-იანი წლებიდან აურაცხელი რაოდენობის უწყვეტი შეგრძნების გადმოცემით, ხილვებითა და აღსარებებით არის გაჯერებული. რეზო ესაძის ფილმში ბევრი რამ შეიძლება სხვა ნამუშევრებს მოგვაგონებდეს, მაგრამ განუმეორებელია ინდივიდის აღსარება, გულის ტკივილი და ხედვა. მსოფლიო კინემატოგრაფის არც ერთი მაგალითი ჩვენ „ჭერის“ ავტორის ხედვასა და შემოქმედებით აზროვნებას ვერ შეგვიცვლის. ჩვენ საქმე გვაქვს ძალზე სპეციფიკურ კინემატოგრაფთან, რომელიც განუმეორებელია, ვინაიდან რეზო ესაძის ხედვა, ექსპრესიული აღქმა, პატრიოტიზმი, პიროვნების მარადიული ძიება, მშვენიერების ფასი და მისი უარყოფა, როგორც საზოგადოებრივი მორალი და კიდევ მრავალი სხვა არსებითი მიზეზი – მრავალნახნაგოვანი ვირტუალურ-რეალური ნაერთი. იგი რეზო ესაძის შინაგანი ბუნებაა.

ავტორი ამბობს, რომ ეს მისტერიაა, და რომ ყოველივე 1992-2002 წლების საქართველოში ხდება. ეს ჭეშმარიტებაა – ჩვენს წინაშეა საქართველოს რეალობა, რთული, წინააღმდეგობრივი, გულსატკეპნი, სიყალბისა და სიმართლის ნარევი. მაგრამ ეს კიდევ რეზო ესაძის არსებითი პრინციპები, მისი ექსპრესიული მონოლოგი და გროტესკია. ეს არის კინო და სინამდვილე, ხილვა და შეგრძნება, ისტორია და რეალობა, ცხოვრების პრობლემები და სულიერი ტკივილი. ძალიან ბევრი რამ ერთ მისტერიამა მოთავსებული.

ავტორის მოქალაქეობრივი პოზიცია ფილმის პროლოგშია გამოტანილი: „სამოქალაქო ომი სულიერების მტერია. ეს უბედურებაა. მითუმეტეს, ისეთი პატარა ქვეყნისათვის, როგორცაა საქართველო“. ამ სიტყვებს თან სდევს დოკუმენტური ტიპის კადრები: ეზო, სახლიდან ყვირილი, კაცი ყავარჯნებით, ეზოს ამსახველი ყოფითი კადრები. შემდეგ ყოველი დეტალი მსხვილდება, ეზო და სახლი დიალოგში გადაიზრდება, ყველაფერი კი ზედხედით შუქდება. შემდეგ კვლავ ჩხუბი, უაზრო დიალოგი – ობიექტივი ვერ ასწრებს აბსურდის აღბეჭდვას: იგი ხან დეტალზე ჩერდება, ხან ზევით მიისწრაფის, ხან ქვევით, ხან ზედხედში ჩერდება.

კადრში დაღლილი შინაგანი ტკივილით აღსავსე ასაკოვანი კაცის სახეა (რეზო ესაძე) და თარიღი „1992-2002 წლები“.

ამ სახემ ჩვენი ქვეყნის უკუღმართობის და დეფორმირებული ურთიერთობების რეალობა მთელი არსებით შეითვისა და მომდევნო კადრების მეშვეობით ეს პარადოქსული სინამდვილე კონტრაპუნქტული მონოლოგის საშუალებით ხედვით-ხმოვანი ქსოვილით გამოხატა.

კონტრაპუნქტი – ლათინური სიტყვაა *punctum contra punctum* – წერტილი წერტილის წინააღმდეგ, ე.ი. უღერადი მახვილების ანუ თემების გამომსახველი ქსოვილია. კონტრაპუნქტი არსებობს მრავალმხრივი: რთული, ჰორიზონტალურად მოძრავი, ვერტიკალურად მოძრავი, ორმაგი, სამმაგი და ა.შ. ამ შემთხვევაში გვაქვს სინთეზური კონტრაპუნქტი: ჰორიზონტალურად და ვერტიკალურად მოძრავი პარალელური პოლირიტმული და პოლიმეტრული კომპოზიცია.

შევეცდები ჩამოვთვალო „ჭერის“ კონტრაპუნქტის ძირითადი თემები: ქუჩა და სახლი, თაობების გაუცხოება და შიდა სამყაროში ჩაკეტვა, ბავშვების უმანკოება და და-

ნაგვიანებული გარემო, სიყვარული ობიექტის შეგრძნების გარეშე, ყალბი დიალოგები, ყოფა, სადაც ერთმანეთისა არავის ესმის, თეატრის სამყარო მისი სიყვარულის გარეშე, გროტესკით აღსავსე ურთიერთობები, ნიღბები ყოფაში, სახლში, პიროვნულ ხედვაში და ადამიანის არსის უცვლელობაში. სინამდვილე და წარსული, რეალობა და აბსტრაქცია, სიყალბე და ჭეშმარიტება. ჩამოთვლილი თემები თითქოს და მრავალჯერ ნახსენებია, მაგრამ მათი სია, სამწუხაროდ, დიდი და მაინც არასრულია. რეჟი-

სორი, დღევანდლობის ანალიზით შეპყრობილი, თვითონვე ნიღბის მატარებელი არსებაა. იგი ყველა ურთიერთობაში ორმხრივია – ჭეშმარიტი და ირონიული. ფსიქოლოგიური მოშლილობის მიუხედავად ცხოვრობს ხილვის ანალიზით და იგი თვითონ ყალბი და შეუცნობადია. ერთადერთი, რაც მასში ჰარმონიულ გამოსხაურებას ტოვებს – ბავშვები და დაღლილი ადამიანებია.

ფილმში უწყვეტად ისმის სროლის ხმა – ეს გარე სამყაროა, რომელიც თავისი კანონებითა თუ უკანონობით ხედვითი ვერტიკალის კიდევ ერთი თემაა. ჩვენ გვესმის საუბრები ცხოვრებაზე (ბნელი კადრები), რომელნიც ყალბი ინტონაციებითაა წარმართული. ეკრანი გვაჩვენებს სხვადასხვა მოგონებას: დედის ცრურწმენის რიტუალს, შეყვარებულ ახალგაზრდებს... გვესმის ჩივილი ამნეზიაზე – ეკრანი იყოფა სივრცულად და ჰორიზონტალურ-ვერტიკალური მოძრაობების ნაზავით. ამ დროს ისმის მუსიკა და მკვეთრი სროლის ხმა. დანგრეული შენობის ფოტო, მოძრავი ქსოვილის პლასტიკა, ვარდისფერი ტონირება, საათის უაზრო ფუნქციონირება და შემდეგ ავტორის სიტყვები: „ქალაქი, სადაც სუყოველთვის მანუხებდა ბავშვები, ნაგავი და სროლა“.

კადრები ნაფენებით იცვლება და ბავშვის სახეზე დროებით შეჩერდება. შემდეგ კვლავ თეთრი ტილოს რხევადი დინამიკა, საუბრები, ჩხუბი, ნაგავი და ბავშვები. ფილმის მსვლელობა შეუჩერებელი ნაფენებით ვითარდ-

ბა, რაც კონტრაპუნქტული ჟღერადობის სტრუქტურას გვანდის: ორმაგი, სამმაგი ექსპოზიციები, მუსიკა, ყვირილი და სროლა. ვიზუალური და ხმოვანი მასალა ერთმანეთისაგან თემატურად დაცილებულია, ე.ი. წაფენები, რომლებიც მოვლენებს ვიზუალურად ამჟღავნებს, ვერტიკალურ კონტრაპუნქტში აისახება და ხმის სამმაგი ექსპოზიციით გვანდის.

ხმოვანება (გარე სამყარო) გამოსახულებასთან კონტრასტში და აზრობრივ განმარტებაში იმყოფება (სროლა, ჩხუბი, საქმის გარჩევა და ა.შ.). გამოსახული სამყარო ცვალებადი და გროტესკულია, ხმოვანი – აგრესიულობის შემომტანი.

„ჭერის“ ვიზუალური ტილო უწყვეტად მოძრაობაში და ტონალური ცვალებადობებით იმპროვიზაციულად ვითარდება. ბავშვები, დედასთან საუბრები, ნიღბის მოხსნა და მხოლოდ ვიზუალური გაახალგაზრდავება ან პირუკუ, ყალბი დიალოგები ნახევრად გაშუქებულ თეატრში, ეკრანის სრული ჩაბნელება და ხმოვანების დატოვება, შუქის ნერტილების სხვადასხვა კოლორიტში საუბრის ფონზე გამოჩენა, ქსოვილის მუსიკალურ ფონზე რხევა, დეტალთა გამსხვილება, აპარატის ვერტიკალური

და ჰორიზონტალური მოძრაობა, ოჯახური სცენების უდიდესი ჩვენება, მათ ნევრთა ურთიერთობების პარადოქსული გაორება და ა.შ. „ჭერის“ ხმოვანი რიგი – სროლა, ჩხუბი, გაუთავებელი უაზრო ლაპარაკი, გროტესკული დიალოგები და ფონური კლასიკური მუსიკა. ფილმის ხედვითი სტრუქტურა – მუდმივი წაფენების ხარჯზე ვითარდება, სადაც რომელიმე დეტალი მკვეთრად გამოიკვეთება და დროებით ჩერდება და მსხვილდება. მოძრაობა ვერტიკალური მზერით პროცესის სხვადასხვა რაკურსს გამოყოფს, რაც დროდადრო მოულოდნელად რეალური კადრებით თითქოსდა ძირითად პრობლემებს ხაზს უსვამს. მაგალითად, ჭერის შეღებვა დაღლილი ახალგაზრდის მიერ, რომელიც ასაკოვანი მშობლების დეპრესიას ტკივილით აღსავსე პროტესტს გამოუთქვამს.

რეჟისორი პერმანენტულად გვაჩვენებს ოჯახს, სადაც ინვალიდი კაცი ხან მთავრობისგან გამოგზავნილ ძღვენს იღებს, ხან სტუმრებთან ურთიერთობს, ხან კი ცოლის პროტესტს ისმენს. მისი შვილი კი ამ ოჯახში ადგილს ვერ პოულობს და ომით მოცულ ქუჩაში დარბის. დიდი სიყვარულით რეზო ესაძე გვაჩვენებს მთებს, ბუნების ამსახველ კადრებს, ბავშვებს და შეყვარებულთა შესხვედრას. თემებთან დაკავშირებით გამოვყოთ სარკის, საათის და ნიღბების სიმბოლიკა. სარკეში იხედება არჩილი (მთავარი გმირი), სარკის ნატყნებში მოჩანს ხალხი, სხვადასხვა ადამიანის სახე, გადატრიალებული ყოფა. ნიღბი, ვფიქ-

რობთ, ადამიანის გარეგნობის მაჩვენებელი სიმბოლოა, ვინაიდან ყველა, მიუხედავად განვლილი გზისა, ნიღბის მოხსნისას ისევ ის რჩება, რაც მასში ახალგაზრდა ასაკში არსებობდა. საათის თემა, ალბათ, დროის მაჩვენებელია ან მისი უაზრო სვლა. საათი მუშაობს, იმტვრევა, რეკავს – არაფერი არ იცვლება. კვლავ სროლა, ჩხუბი, გაუგებრობა, სიყალბე ყოველთვის სხვადასხვა სახით ერთმანეთს ეფინება და ამ კონტრაპუნქტით მხოლოდ მოჯადოებული უაზრო ერთფეროვანი სამყარო რჩება. სამყარო, სადაც უაზროდ საუბრობენ, იხსენებენ, ეძებენ, ვერ პოულობენ და ყოველთვის ადგილზე დგანან.

რეზო ესაძის ფილმს მე კონტრაპუნქტულს ვუნოვებ, ვინაიდან თემების რაოდენობა, მათი ერთობლიობა, სახვითი ელემენტების კოლორიტი, კადრების მრავალმხრივი გაშუქება, მისი კომპოზიციური სიჭრელე – ცნობიერების ნაკადის მონტაჟს წარმოადგენს, რომლის შინაარსობრივი და იდეოლოგიური ხაზი ხმოვანებაში არის გადატანილი.

„მისტერია“ მას რეჟისორმა დაარქვა. ეს მისტერია მისი ფსიქიკითა და გონებით აღქმული გააზრებული სინამდვილეა – ტრაგიკული რეალობა, რომელიც რეზო ესაძემ

უჩვეულო ფორმით სრულფასოვნად გამოხატა. საქართველოს კინემატოგრაფს ერთი განსხვავებული ჟანრის და ნყოფის ნამუშევარი შეემატა. ინტელექტუალური კინო დოკუმენტური ასახვით, ისტორიული მისტერია ფსიქოლოგიური წარმოსახვით, ხედვითი კონტრაპუნქტი მონოლოგის ტრანსფორმაციებით – ეს რეზო ესაძეა. ეს მისი პიროვნული თვისებების ჭეშმარიტად გამომსახველი ნაწარმოებია. ეს არის ავტობიოგრაფია ქვეყნის ტკივილში ჩაძირული.

„ჭერი“ ღია კომპოზიციის ნიმუშია. მას თემა და იდეა გააჩნია, რომელიც იმპროვიზაციულად ვითარდება. იგი დროებით სხვა თემებით შეიცვლება, რომელიც ერთმანეთს ეფინება და ყოველი მათგანი თავისას იტყობინება. შემდეგ კადრი რომელიმე ობიექტით მსხვილდება და კვლავ ახალი თემატური ნუსხით იცვლება. ფილმის პლასტიკურ ნყოფაში ხშირად შუქის ლაქა ან ქსოვილის რხევა იწყებს თხრობას, რაც კვლავ სხვა თემებით შეივსება. ყოველი თემა დღევანდელი საქართველოს ხალხის ყოფისა და საქმიანობის დოკუმენტია. ყოველი სიტუაცია ჩვენი დეფორმირებული ურთიერთობების მატანია. სროლა და სულეირი დაბნეულობა, სიცხადე და ამნეზია ფილმის ტონებია, რომელიც ერთმანეთის უარყოფით იბადებიან და უწყვეტი დინებით მიემართებიან.

ღია კომპოზიციები მეტწილად 60-იანი წლების შემდეგ ჩამოყალიბდა და ავტორის შეხედულებებისა და აზროვნების დოკუმენტად წარმოგვიდგა.

სახიფათო ჩანაწერები – ვისთვის?

*

იოსებ ჭუმბურიძის ნიგნის განხილვა

პუბლიცისტური სტატიების საჯარო კითხვა ნაკლებ მოსალოდნელია, რომ ერთი მსახიობის თეატრად გადაიქცეს.

მაგრამ თუ სტატია სატირულ მინიატურებს მოგვაგონებს — ლაკონიზმით, ექსპრესიით, სიმახვილითა და დახვეწილი იუმორით?

და თუ ნამკითხველის დეკლამატორული ხელოვნება ძალდაუტანებლად აბამს მიმზიდველ ძაფს აუდიტორიასთან?

ერთი მსახიობის თეატრი სხვა კი არაფერია.

და „ჩვენი მწერლობის“ დარბაზი იმ დღეს ამიტომაც გადაიქცევა თეატრალურ სივრცედ, როდესაც იოსებ ჭუმბურიძე დროდადრო ცალკეულ მხატვრულ-დოკუმენტურ ნიმუშებს ჩაურთავს მისი ჟურნალისტური კრებულის განხილვას.

როსტომ ჩხეიძე:

„თუ ვინმე ქმნის დღეს ქართული ჟურნალისტიკის სახეს, ერთი მათგანი, დამერწმუნებით, საუკეთესო წარმომადგენელი ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების, ჩვენი მწერლობის, ჩვენი ჟურნალისტიკისა სოსო ჭუმბურიძე გახლავთ.“

თავისი სტილით, თავისი მანერით, სიღრმით, თავისი ზნეობრივი პოზიციით ბევრ რაიმეს განსაზღვრავს ჩვენს მოუგვარებელ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

შემთხვევითი არაა ნიგნის ეს სახელწოდება – „სახიფათო ჩანაწერები“. ის მარტო მეტაფორა არ არის. თუმცა მეტაფორაც რომ იყოს, მაშინაც ორიგინალური და კოლორიტული იქნებოდა, და გამოხატავდა იმ გაბედულ პოზიციას, რაც ამ ნიგნშია წარმოჩენილი.

ბატონ სოსოს, აი, ამ ჩანაწერების გამო თავსაც დაესხნენ და ამიტომ პირდაპირაც უნდა აღვიქვათ ნიგნის სათაური.

ეს ჩანაწერები აქ მთლიანად არ არის თავმოყრილი, გარკვეული ნაწილი გამოქვეყნებული იყო მის ადრინდელ ნიგნშიც, იბეჭდებოდა კვირიდან კვირამდე, დღიდან დღემდე გაზეთ „თბილისის“ ფურცლებზე. ოღონდ კრებულად თავმოყრილი სულ სხვა შთაბეჭდილებას იწვევს. უპირველესად კი იმ შთაბეჭდილებას – გაუძლო თუ არა ჩანაწერებმა დროს. ახლაც აქვს თუ არა უწინდელი ღირებულება, რათა გარეკანში მოექცეს და ხელახალი სიცოცხლე დაიწყოს.

მე ხშირად ვიმეორებ თამაზ ბიბილურის ფრაზას, რომელიც უპირისპირდებოდა მოარულ გამოთქმას: „გაზეთი

ერთი დღისაა“. თამაზი ამტკიცებდა, რომ გაზეთი არ არის ერთი დღისა. ერთი დღისა არის მხოლოდ კონიუნქტურული გაზეთი. იმ თვალსაზრისს, რომ გაზეთი არ არის ერთი დღისა, თამაზ ბიბილური ამტკიცებდა არა მარტო თეორიულად, არამედ ჟურნალისტური წერილებითაც.

სოსო ჭუმბურიძის წერილები ეხება უამრავ მტკივნეულ პრობლემას ჩვენი დღევანდლობისა. ისინი აღტაცებას იწვევენ თავისი გაბედულებით, გაბედულებაში მარტო პოლიტიკურ სითამამეს არა ვგულისხმობ. აუცილებელია, რომ ანგარიში არ გაუნოო არანაირ კონიუნქტურას, თუნდაც ლიტერატურულს, რაც ბევრად უარესი მგონია, ვიდრე პოლიტიკური კონიუნქტურაა.

ეს ნიგნი ამ მხრივაც საგულისხმოა, როდესაც ადამიანს, პირველ რიგში, საკუთარი თავისა არ გეშინია. საკუთარი აზრის გამოთქმა არ გეშინია. ზოგჯერ შეიძლება ცდებოდე, შემდეგში გადააფასო კიდეც შენი შეხედულება, მაგრამ მთავარია არ შეეპუო გარემოებებს. და ამ მხრივ სოსოს წერილები არის სანიმუშო, ისევე, როგორც მისი რედაქტორული მოღვაწეობა. გაზეთმა „თბილისმა“ შეინარჩუნა თავისი სახე და ოდნავადაც არ გაყვითლებულა.

თვითონ ფორმაა ამ ჩანაწერების ორიგინალური. აქ თავმოყრილია 100-ზე მეტი ჩანაწერი, რაც გულისხმობს ამდენივე იდეას, თემას. და ძალიან ძნელი მოსაძიებელია თუნდაც ერთი. ყოველივე დახვეწილად არის მოქცეული მცირე ფორმაში და მთლიანობაში წარმოგვიდგება მხატვრულ-დოკუმენტურ პროზად, – ლიტერატურულ ჟანრად.

თავის დროზე ნიკო ლორთქიფანიძის „იყიდება საქართველო“ – დღეს უკვე კლასიკურ მინიატურად აღიარებული, დაიბეჭდა როგორც პუბლიცისტური სტატია. ავტორის განსაზღვრება იყო ამგვარი თუ რედაქტორისა, არ არის ცნობილი, გავიდა ხანი და მწერლის კრებულში შევიდა, როგორც მინიატურა – შედეგრი ბელეტრისტული აზროვნებისა.

სოსოს ნიგნში არაერთია ასეთი ჩანაწერი, რომელსაც უდავოდ მხატვრული ღირსება აქვს.

იმედია, ეს მხატვრულ-დოკუმენტური პროზა იქნება მხოლოდ ერთი რგოლი მისი მოღვაწეობის გზაზე.

გადავწყვიტეთ, რომ ბ-ნმა სოსომ თვითონვე წაგვიკითხოს რამდენიმე ნიმუში. და შემდეგ გამოვხატოთ ჩვენი აზრი იმ ფენომენის შესახებ, რასაც ჰქვია სოსო ჭუმბურიძე დღევანდელ ქართულ ჟურნალისტიკაში“.

ზოგიერთი ნიმუში — მცირე ფორმის გამო — კიდეც ხომ არ ჩაგვერთო ამ რეპორტაჟში?

კარგი კი იქნებოდა... მაგრამ მაშინ თავყრილობის ეს ლიტერატურული ვერსია ძალიან გავვიგრძელებოდა და იძულებული შევიქნებოდი, გამოსვლები ძალიან შეგვეკვეცა.

არადა, ისეთი საგულისხმოა ნიგნის ეს შეფასებანი, ჩვენი ცხოვრების საჭირობოტო კითხვებზე რომ დაგვაფიქრებს, ისევე საილუსტრაციო მასალის მოხმობაზე შევიჭერთ ხელი.

ბოლოსდაბოლოს, კიდეც არაერთხელ მოგვინევს საუბარი იოსებ ჭუმბურიძის დრამატულ, მწვავე თუ სულაც ლირიკული შეფერილობის სტატიებზე; და მთლიანადაც მაშინ დავიმომნოთ.

ვახტანგ დავითაია:

„მე ბატონი სოსოს ნაწერები ზნეობის ნიმუშებად მიმანია. არ არის საკმარისი იყო ნიჭიერი, იყო პროფესიონალი. თუ სულით პოეტი არა ხარ, ლირებულ ნაწარმოებს ვერ შექმნი. ასეა ფერწერაში, ქანდაკებაში, კინომატოგრაფიაში, ხელოვნების ნებისმიერ დარგში, მითუმეტეს, ლიტერატურაში.“

ბატონი სოსო ამ სამივე თვისებით ხასიათდება. მისი წერილები განსაკუთრებული ქართულით, თავისებური მანერით არის დაწერილი. ავტორის გვარი რომ არ ეწეროს, მაინც ადვილად საცნობია. მის სტილს განსაკუთრებული სიწიფე და დახვეწილობა ახასიათებს. აი, თუნდაც ეს ჩანაწერი უშანგი ჩხეიძეზე, მის საფლაგზე, გულგრილად ვერ წაიკითხავთ.

მეთვალყურეა თავისი ქვეყნის პროცესებისა. ძალიან კარგად ხედავს კარგს, რაზედაც სიამოვნებით წერს, მაგრამ ცუდიც არასოდეს გამორჩება და როცა ცუდზე უხდება წერა, იგი არ იწყებს ლავირებას ან შელამაზებას. ამბობს სიმართლეს ისე, როგორც არის სინამდვილეში. და ჩვენს დღევანდელობაში იგი მოქალაქეობრივი კეთილსინდისიერების იშვიათი მაგალითაცაა. მართალია საკუთარ თავის, საზოგადოებისა და ქვეყნის წინაშე“.

ნათელა არველაძე:

„მე მოვედი აქ ადამიანთან, რომელსაც შევადარებ ქართველ გლეხკაცს, რომელმაც ოცდათხუთმეტჯერ უნდა ჩაიმუხლოს ყოველ ვაზთან, რათა მიიღოს ყურძენი და დაწუროს ღვინო.“

ბ-ნი სოსო, აი, ასე, ოცდათხუთმეტჯერ ჩაიმუხლებს ყოველ ფრაზასთან, რათა დაწუროს და ის გასაოცარი სითხე მოგვანოდოს, რომელმაც ჩვენი დაბინდული გონება უნდა განმინდოს...

შეიძლება ადამიანმა ბევრი რამ გააკეთოს თავისი პროფესიისათვის, მაგრამ არიან პიროვნებანი, რომელთაც თავიანთი მისია აქვთ შესასრულებელი თავ-თავის სფეროში, და ამითი იმეორებენ თავის მოძღვარს.

დღეს, როცა ჩვენ ვსაუბრობთ ბ-ნ სოსოზე, იმავდროულად ვლაპარაკობთ ბ-ნ ნოდარ ტაბიძეზეც, რადგანაც ბ-ნი სოსო სწორედ მისი პუდიდან არის აფრენილი...

ჩემი აზრით, სოსო ჭუმბურიძის სამივე წიგნი პუბლიცისტიკისა და მხატვრული პროზის საზღვარზეა და უფრო პროზისაკენ იხრება...”

სოსო ჭუმბურიძე:

„ერთხელ, მაშინ ჯერ კიდევ დამწყები კორესპონდენტი ვიყავი, ერთი ცნობილი პროზაიკოსის გაკრიტიკება გავბედე, ისე, მსუბუქი კრიტიკა იყო, მაგრამ მაინც ეწყინა. დამირეკა, გვქონდა ცოტა არასასიამოვნო საუბარი და ბოლოს მითხრა: აი, როცა შენც დაიწყებ მოთხრობების და ნოველების წერას, მაშინ გაგახსენებ ამ წერილსო. მივუგე, – ასეთი რამ არ მოხდება-მეთქი.“

გავიდა წლები და როცა გამოვაქვეყნე მიხეილ თუმანიშვილზე ჩანახატი, დამირეკა და ნიშნისმოგებით მითხრა, ხომ გეუბნებოდი, აუცილებლად დანერ პროზასო.

რა თქმა უნდა, ეს არ ყოფილა პროზა, ეს იყო ჩვეულებრივი ჩანახატი, პუბლიცისტიკა (დღეს ბევრს არ ესმის, რა

არის პუბლიცისტიკა, მათ შორის, ჟურნალისტიკის ფაქულტეტის დეკანსაც კი). მაგრამ ის, რასაც მე ვწერ, პუბლიცისტიკაა, თუმცა იმას, რასაც აქ ვისმენ, ვიღებ, როგორც ძალიან დიდ შეფასებას და როგორც გარკვეულ ავანსსაც.

იმ პროზაიკოსმა მაშინაც დამირეკა, როცა დავბეჭდე ჩანახატი „არქიტექტორის ქუდი“ და მისი პერსონაჟი, ბატონი ვახტანგი, რაკილა აქ ბრძანდება, მინდა წაგიკითხოთ“.

ცისანა კვინტრაძე-გოძიაშვილი:

„ძალიან მომწონს ის ჩანაწერი, სადაც სოსო წერს როგორ „ახრამუნებენ“ როსტომის წიგნებს! გირჩევთ თქვენც წაიკითხოთ.“

ახლა, როგორ გავიცანი ეს ადამიანი.

რამდენიმე წლის წინათ მორიდებით შევალე „თბილისის“ რედაქციის კარი, სტატია დავწერე გამოცდილ პედაგოგსა და მეცნიერზე ეთერ გულთამაშვილზე... სოსომ დახედა წერილს და მითხრა, ქალბატონ ეთერს კარგად ვიცნობ და ძალიან დიდ პატივს ვცემო.

ამის მერე ხშირად ვხვდებოდი ტაბიძეების ოჯახში. ბ-ნი ნოდარი, მოგეხსენებათ, სოსოს მასწავლებელი გახლავთ. მისი მეუღლე – ფიქრია ზანდუკელი კი ჩემი სიყრმის მეგობარი იყო. ერთი თვეა უკვე აღარ არის. ერთხელ საიუბილეო თარიღი იყო, მოვიდა სოსო და მოართვა მას ყვავილი – სუმბული. ისე მომწონდა ის ყვავილი და არ ვიცოდი, თუ სუმბული ერქვა. ფიქრიას ძალიან მოეწონა ეს ყვავილი და დასძინა, ზვიად გამსახურდიას ძალიან უყვარდაო“.

სოსო ჭუმბურიძე:

„იმიტომაც გაუხარდა“.

ცისანა კვინტრაძე-გოძიაშვილი:

„სოსო ფიქრიას გამორჩევით უყვარდა, ნოდარისთვისაც არაერთხელ უთქვამს: შენ ბევრი შეგირდი გყოლია, მაგრამ სოსოსთანა არცერთიო!“

ჩემი გამოსვლა მინდა დავამთავრო შესანიშნავი მწერლის, გოდერძი ჩოხელის სიტყვებით... ესეც აქ, ამ წიგნში ამოვიკითხე. სოსო წერს, ამ არეულ დროში სასიხარულო ის არის, რომ შენაირი ადამიანები კიდევ ხარობენ ქართული მოთხრობითა და ლექსითო! – მე მგონი, ამით ყველაფერია ნათქვამი“.

სოსო ჭუმბურიძე:

„ვიდრე ჩემი მეუღლე გზაშია, ერთ რამეს ვიტყვი...“

ხმა დარბაზიდან:

„თქვენი მეუღლე უკვე აქ არის!“

სოსო ჭუმბურიძე:

„უკვე აქ არის? რას ვიზამ, რახან დავიწყე, გავგარძელებ. ჩემი საყვარელი გამოთქმა – კაცს ცოლზე უფრო დიდი მტერი არა ჰყავს! ხუმრობა იქით იყოს და ჩემთვის ყველაზე დიდი კრიტიკოსი, დაუნდობელი კრიტიკოსი ჩემი მეუღლეა, რომელსაც მაშინვე არ ვეთანხმები, მაგრამ დრო რომ გავა, აუცილებლად ვეთანხმები ხოლმე.“

როსტომ ჩხეიძე:

„რაკილა მოგისწრო, მოვიდა და იმიტომ ეთანხმები, არა?“

სოსო ჭუმბურიძე:

„როცა მან ეს წიგნი ნახა, მითხრა: ეს შენი „სახიფათო ჩანაწერები“ ნამეტანი მწარე გამოვიდა და არაფერი ანეიტრალეხსო. პირველ ორ წიგნში უფრო მეტი ფერებაა, ამ მესამეში – არა.“

მე კი ვფიქრობ, ვინც მოსაფერებელია, ამ მესამე წიგნშიც – „სახიფათო ჩანაწერებშიც“ ვეფერები-მეთქი.

ამის დასტურად მინდა წავიკითხო ჩემი ერთი ჩანაწერი – „შედეგრი“.

რევაზ სირაძე:

„ბ-ნი სოსო, თვითონ, პატივს სცემს მკითხველს თავისი ლაკონურობით – ამ იშვიათი უნარით.“

შეგახსენებთ ორი დიდი ფრანგი მწერლის შეპასუხებას – დრო რომ მქონოდა, უფრო მოკლედ მოგწერდიო...

ეს სტატია – „შედეგრი“ – რომ არ ყოფილიყო, მადლობა ღმერთს, ისედაც კარგი და ნაღდი წიგნია – ენობრივი კულტურით, აზროვნების კულტურით – დღეს ეს როგორ ფასობს, უჩემოდაც მოგეხსენებათ, როცა ენად გაიკრიფა ქვეყანა და ეგ დარბაისლობა, ენობრივი დარბაისლობა, კაცად კაცური დამოკიდებულება სანთლით საძებარია.

სტილი რა არის? სტილი არის ის, რომელიც არ იგრძნობაო – ნათქვამია.“

გიორგი გოგოლაშვილი:

„ბატონმა როსტომმა როცა რაოდენობაზე დაიწყო ლაპარაკი, ასეთი რამ გამახსენდა: ერთხელ სოსოსთან შევედი და მაგიდაზე ედო ლექსების წიგნი – „100 შედეგრი“, ავტორი არ მახსოვს“.

როსტომ ჩხეიძე:

„გალაკტიონი არ იყო, ბ-ნო გოგი?“

გიორგი გოგოლაშვილი:

„რა თქმა უნდა, არ იყო, და მაშინ სოსოს ვუთხარი, კაცი რომ ასეთ წიგნს დაწერს, იმას ასამდე თვლა ნამდვილად არ ეცოდინება-მეთქი. დავთვალეთ და მართლაც აღმოჩნდა 103 თუ 104 ლექსი. ესეც 100 შედეგრი...“

როსტომ ჩხეიძე:

„იმ სამს იქნებ არ თვლიდა შედეგრად...“

გიორგი გოგოლაშვილი:

„სოსომ მთხოვა დამეწერა რამე და გაზეთში გამოქვეყნდა პატარა წერილი, მაგრამ, აი, სოსოს წიგნში არ დამითვლია არაფერი, იმიტომ, რომ მან იცის, რასაც წერს და როგორ წერს...“

ჩემთვის სათაური იყო აღმოჩენა – „სახიფათო ჩანაწერები“.

იოსებ ჭუმბურიძე

ვისთვის არის სახიფათო ეს ჩანაწერები? ცხადია, ზნეობრივ საზოგადოებაში და სამართლებრივ ქვეყანაში სახიფათო უნდა იყოს იმისთვის, ვინც არის სამიზნე ამ ჩანაწერებისა. სამწუხაროდ, ჩვენს რეალობაში იმათთვის ეს სახიფათო არ არის...

სახიფათო არის იმისთვის, ვისთვისაც, წესით, არ უნდა ყოფილიყო – ავტორისათვის.

აქ გაიხსენეს კიდევაც, სწორედ ავტორი შეიქნა მსხვერპლი თავისივე შემოქმედებისა, გახსოვთ, ალბათ, ეს გახმაურებული ამბავი.

ჩვენდა საუბედუროდ, ეს ჩანაწერები სახიფათოა მკითხველისთვისაც კი, იმიტომ, რომ არიან ისეთი ადამიანები, საკმაოდ მაღალ ეშელონებში, რომლებიც იმასაც კი უთვალთვალევენ – ვინ

ვის ელაპარაკება და ვინ ვის წიგნს კითხულობს.

ასე რომ, დღეს ჩვენ ყველანი შემწეულნი ვართ, რომ ამ სახიფათო წიგნს ვკითხულობთ... და თან სიამოვნებით ვუზიარებთ ერთმანეთს ჩვენს შთაბეჭდილებებს.

მე ვნატრობ იმ დროს, როცა სოსოს ირონიული შენიშვნა, კრიტიკული ჩანაწერი გაკეთდება, ან იმ კაცს მოთხოვდნენ პასუხს, ვისი მისამართითაც იქნება, ან იმ კაცს, ვინც ამას აკეთებს – დღეს კი ეს ყველაფერი ისე ჩაივლის, ვითომც არაფერი...“

როსტომ ჩხეიძე:

„ბოლოსდაბოლოს, მკითხველს მაინც მოსთხოვდნენ პასუხს, რატომ კითხულობო...“

გიორგი გოგოლაშვილი:

„აი, თუნდაც ის ბოლო მინიატურა – „სანწყენი და საშიში“, ძალიან საინტერესოა, – პრეზიდენტის მრჩეველი ამბობს – ენას ერისთვის არა აქვს მნიშვნელობაო – სოსო შენიშნავს, როცა ლიტერატორი ამბობს ამას – ეს სანწყენია, მაგრამ როცა ამას ამბობს, პრეზიდენტის მრჩეველი... თანაც რა დროს – როცა გაუქმდა ქართული ენის სახელმწიფო კომისია, გაუქმდა ქართული ენის პალატა, ქართული ენის ქვეკომიტეტი პარლამენტში, დაიხურა ლიტერატურული გადაცემები რადიოში, ტელევიზიაში... აი, ამ ვითარებაში ის აცხადებს, რომ ენას არა აქვს ერისთვის მნიშვნელობაო. სოსოს ეს პატარა მინიატურა, მკვახე შეძახილი დროულიც იყო და აუცილებელიც!“

ერთი სიტყვით, მე ვნატრობ იმ დროს, როცა ჩანაწერები სახიფათო იქნება არა ავტორის ან მკითხველისთვის, არამედ სამიზნისათვის. მადლობა სოსოს იმ გაბედულებისათვის, რაც ჰქვია ამ წიგნის ავტორობას“.

ლევან ბრეგაძე:

„ბატონმა გოგიმ სწორად ჩამოთვალა, ვისთვის არის ეს წიგნი სახიფათო. ერთსაც მივუმატებდი. ამ წიგნის ქებაც სახიფათოა. ისეთი მინიატურა, ვახტანგ დავითიას და რეზო სირაძეს რომ ეძღვნება, ასეთი ცოტაა ამ წიგნში. დანარჩენს კი სწორად ჰქვია ეს საერთო სახელწოდება“.

დება. გამოდის, რომ ჩვენ ხელახლა უნდა გავაკრიტიკოთ ეს ადამიანები, რომელთაც ყველა ვიცნობთ. ამ კრიტიკული წიგნის დადებითად შემფასებელი ყოველთვის დადგება ამგვარი უხერხულობის წინაშე. როცა ვკითხულობდი, თან ვფიქრობდი – უნდა ენყინოს თუ არა იმ ხალხს? ვიცი საკუთარი გამოცდილებით, აუცილებლად ენყინებათ. ამას არაფერი ეშველება, არც ცივი წყალი უშველის.

ბევრი წელია კრიტიკას ვემსახურები და ასეთი რამ მაქვს შემჩნეული: როგორც უნდა გააკრიტიკო, თუ სტატია დიდია, 10-12 გვერდი მაინც, ეს არა წყინო! ალბათ, ფიქრობენ, უშრომია, ჩემთვის დახარჯულაო, და ამას გიფასებენ. აი, ასეთი მოკლე, ასე ვთქვათ, გაუზავებელი კრიტიკა კი ძალიან გულზე ხვდებათ.

მაგრამ ეს ჟანრი ძალიან თანამედროვეა და ყოველთვის ჩანს, როგორი ოსტატია ავტორი. სხვათა შორის, თვითონ ვახტანგ დავითიასაც აქვს ამგვარი ჩანაწერები, ძალიან საინტერესო – იქაც არის ბევრი რამ სახიფათო.

ეს წიგნი იკითხება შეუნელებელი ინტერესით, სამი ამდენიც რომ იყოს, მაინც ასევე, თავაუღებელი წაიკითხებოდა.

სოსო ჩემთვის ძვირფასი ადამიანია, მისი შეგულიანებით ბევრი რამ მაქვს ისეთი დაწერილი, სხვა დროს რომ არ ვიფიქრებდი.

ჩემთვის მოვინიშნე რაღაც-რაღაცეები. აი, ისიც, რაზეც ბატონი გოგი ბრძანებდა, დიდი ოსტატობით არის დაწერილი რეპლიკა გოგი გაჩეჩილაძეზე. ასევე, დათო ტურაშვილზეც, საერთოდ ფორმულირების, რეპლიკის მაღალი კულტურა ჩანს და სწორედ ეს არის ამ ჟანრში მთავარი.

ჩვენს თვალწინ მიმდინარეობდა ეს ამბები, რაზეც წიგნშია საუბარი. მაქვს შენიშვნები და ამასაც მოვასხენებ ბ-ნ სოსოს.

კიდევ ერთი რამ მიკვირს: არიან რედაქტორები, რომელთაც, რაც თავი მახსოვს, არაფერი დაუწერიათ და არ დაუბეჭდავთ არც თავისაში, არც სხვა გაზეთში“.

სმა დარბაზიდან:

„მომავალში აპირებენ!“

ლევან ბრეგაძე:

„შეიძლება, ღმერთმა ქნას! მთავარი ისაა, რომ ასეთი შესანიშნავი რედაქტორი შესანიშნავი ჟურნალისტიცაა“.

გივი გამრეკელი:

„ჟურნალისტი რამდენადმე უსწრებს მწერალს მოვლენათა შეფასებაში, შემდეგ მწერალიც ჩაერთვება და უკეთ დაწერს, ამ შემთხვევაში მე არც ერთი მხარის უპირატესობაზე ლაპარაკი არ მინდა, იმიტომ, რომ ჩვენი დღევანდელი ავტორი გახლავთ, როგორც ჟურნალისტი, ისე მწერალი და მისი პრინციპი ასეთია: ვინც არა ჰგავს კახაბერსა, მე ვერ ვიტყვი კახაბერად.“

უამრავი პერსონაჟია ამ წიგნში, თითქმის ყველას ვიცნობ.

წიგნი დაწერილია საინტერესო პრინციპით. ისტორიკოსების პირველი დაუწერელი კანონი გახლავთ: ტყუილი არ თქვა და არ დაწერო.

მეორე დაუწერელი კანონი: სადაც შეგიძლია მართალი დაწერე და მართალი თქვი.

სოსო ჭუმბურიძე ისტორიკოსების ამ პრინციპის გამზიარებელია.

ძალიან მომეწონა ჩანახატები ანა კალანდაძეზე. მისი დიდი სახელის მიუხედავად, ვფიქრობ, ჩვენ მას სათანადოდ ვერ ვაფასებთ, თუმც იგი ერთ-ერთი უდიდესი პოეტი-ქალია. მოგეხსენებათ, პოეტი ქალები საკმაოდ იშვიათია, – მე შემიძლია მხოლოდ ოთხი ჩამოვთვალო.

როცა ვწერთ მათზე, გულთბილად უნდა ვწეროთ, თუნდაც ასე, როგორც სოსოს წიგნშია.

მომეწონა ჩანაწერები მიხეილ თუმანიშვილის შესახებ.

ამაღელვა ერთმა ჩანახატმა ერთი ახალგაზრდა ჟურნალისტის შესახებ, რომელმაც თავისი ბიბლიოთეკა დაკარგა აფხაზეთში. თითქოს სამუდამოდ დაკარგა, მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს უკლებლივ გამოუგზავნეს. ამაზე გამახსენდა შამილი, რომელიც უკვე კალუგაში იყო ტყვედ და კარგს არაფერს ელოდა, – მას რუსებმა გაუგზავნეს თავისი ბიბლიოთეკა და ის აღტაცებული დარჩა.

ძალიან მომეწონა ავტორის ბოლო ფრაზა: ეს ბიბლიოთეკა აფხაზეთიდან ჩამოსული, შეიძლება მალე ისევ, ოჩამჩირეში დაბრუნდეს!

ამ ჟანრის – ჩანახატის, მინიატურის არაერთ მშვენიერ ნარმომადგენელს იცნობს ქართული ლიტერატურა, – ჯაჯუ ჯორჯიკია ჩემი მასწავლებელიც გახლდათ, ნიკო ლორთქიფანიძე – ქართული მწერლობის მშვენიერა, და შეიძლება ითქვას, დღეს ყველაზე ნარმატებულად ბ-ნი სოსო მოღვაწეობს ამ ჟანრში“.

ცისანა გენძეხაძე:

„ორ მომენტზე შევაჩერებ თქვენს ყურადღებას: ერთი, რომ, „პიკვიკის კლუბის ჩანაწერები“ ყოველთვის მაცოცხლებს იმის გამო, ყველა რომანზე უკეთესად რომ იკითხებოდა და ძალიან პოპულარული იყო. მეორე – ნოდარ ტაბიძე – ჟურნალისტიკის მაცნობი, როგორც მას უწოდეს, ყოველთვის აქებდა ბ-ნ სოსოს – ახლა დავრწმუნდი, თუ რატომაც.“

„სახიფათო ჩანაწერები“ – მართლაც არ არის მხოლოდ ჟურნალისტური ჩანაწერები. მე გახლავართ ლიტერატურათმცოდნე და სრულიად ვეთანხმები აზრს – ეს მწერლობაა.

ეს გახლავთ მინიატურა. ქრონოტოპს დიდი მნიშვნელობა აქვს. მაგალითად, ერთ დროს ნარკვევმა, ვთქვათ, საფრონტო ნარკვევმა წამოიწია და დაჩრდილა რომანი, სხვა დროს პოეზიას ჰქონდა დიდი პრიორიტეტი...

ჩვენს არეულ-დარეულ, ძალიან მძიმე და აუტანელ პირობებში, როგორშიც დღეს ვართ, აი, ამგვარ მინიატურებს, ესკიზებს დიდი როლი ეკისრებათ... აქ ეროვნული ცნობიერება დავინახე. მართალია, ჩვენი პირველი პრეზიდენტისადმი ცალკე მინიატურა არ მიგიძღვნიათ, მაგრამ ამ წიგნს თან სდევს სიფაქიზე, ეროვნულობა და მაღალი ზნეობა, სიმშინდე.

მინდა გითხრათ, ბ-ნო სოსო, სახიფათო არაფერია ამ ქვეყანაზე... თქვენს გვერდით გვიგულეთ ყოველთვის“.

გივი ალხაზიშვილი:

„ეს კაცი ზის დღეს როგორც ყამთააღმწერელი, წერს იმ სინამდვილეზე, რომელსაც ჩვენც ვხედავთ, მაგრამ

რეპორტაჟი

ბევრ რამეს ვივინყებთ, ყურადღებას არ ვაქცევთ, გულს გარეთ ვტოვებთ, – გარკვეული დროის მერე ამას ყველაფერს უფრო მეტი მნიშვნელობა ექნება.

ბოლო ჩანანერი, რომელზეც ბ-ნი გოგი საუბრობდა – ენას ერისთვის მნიშვნელობა არა აქვსო! რა ენა ნახდეს, ერიც დაეცესო – მხოლოდ პოეტური ფანტაზიის ნაყოფიაო, – განაცხადა გოგი გაჩეჩილაძემ ჯანრი კაშიას გადაცემაში. გოგი გაჩეჩილაძეს უყვარს არაორდინარული გამოთქმები და ზოგჯერ ვითარებასაც არ ითვალისწინებს“.

სოსო ჭუმბურიძე:

„იმ გადაცემაში მაქსიმალურად ჰქონდა გათვალისწინებული ვითარება“.

გივი აღსანიშნული:

„კოტე ყუბანიშვილს აქვს ხუმრობა: „ჩეჩენ ვეჩენ“. მაგალითად, გოგი მიიჩნევდა, რომ ეს არის ქართული პოეზიის შედეგია. მე ვუთხარი, რომ ეს არ არის ქართული პოეზია და არც რუსულია. ხუმრობით იქვე ვუთარგმნე კიდევ: „ჩეჩენს ჩეჩენ“... ერთი სიტყვით, გოგი გაჩეჩილაძეს სჩვევია ასეთი რამეები და ამაზე სერიოზულად საუბარი არა ღირს.

გივი ძნელაძეცაა ნახსენები ჩანანერებში და მინდა ვთქვა, რომ ის იყო ერთ-ერთი საუკეთესო პიროვნება, ჩი-

ნებული პოეტი, ერთი მშვენიერი კრებული შეიძლება გამოიცეს მისი ლექსებისა. ასევე ჰქონდა ფარული იუმორი და ზოგჯერ სარკაზმიც კი. სოსოს უნერია: ერთმა მწერალმა რუსთველის პრემია კი მიიღო, მაგრამ ლაურეატი ვერ გახდაო!

არ დავაკონკრეტებ, მაგრამ გივი ძნელაძის ნათქვამია. ჩვენც არაერთი პრემიამინიჭებული მწერალი თუ არამწერალი ვიცით, რომლებიც ლაურეატები ვერ გახდნენ, ასეთი ნობელის პრემიამინიჭებულთა შორისაც არაერთია.

ამ წიგნში გაეცნობით მინიატურებს „პოეზიიდან დამწვრობამდე“ – გვარს არ დავასახელებ – მავანი არაპროფესიონალი, ასეთები ბევრნი არიან. ანდა „უხელობო კაცი“. გამოდის ტელევიზიით – ერთ დღეს ანერია პოლიტოლოგი, მეორე დღეს – ექსპერტი, მესამე დღეს – მწერალი, მეოთხე დღეს – გერმანისტი, შემდეგ სოციოლოგი და ა.შ. კვირის ბოლოს უნდა არკვიო, ნეტავინ არის?

თავყრილობა წიგნის ავტორის გამოსვლამ უნდა მოათავოს და კიდევ ერთი სატირული მინიატურის წაკითხვამ.

და კიდევ ერთხელ გაგიეღვებს ფიქრი, კაცმა რომ თქვას, ერთი მსახიობის თეატრი სხვა რა არისო.

ღეჭილი

გიორგი გამსახურდია

სველი პაზნაზი

ღეტექტიურ რომანთა უმრავლესობა, ერთმნიშვნელოვნად კეთილისა და ბოროტის ჭიდილს ასახავს. ამა თუ იმ გმირის შინაგან კონფლიქტსა და სულიერ მარტვილობაზე არაფერია ნათქვამი, ყოველ შემთხვევაში ისინი ხელს არ უშლიან ამ გმირებს დარჩენენ ბოლომდე კეთილნი ან ბოროტნი. მორის ლებლანის „არსენ ლუპენი, ჯენტლმენი-მძარცველი“, – რომელიც ნუნუ ქადეიშვილის მშვენიერი თარგმანის წყალობით გახდა ჩვენი განსჯის საგანი – იმდენადაც საინტერესოა მკითხველისათვის, რომ მთავარი გმირი თანაბრად ავკარგინანია. თუმც კანონს არღვევს, მაგრამ მოტივი ანგარება არ გახლავთ. მისთვის ძარცვა აზარტია და ხერხი ხარბთა და გაზულუქებულითა დასაცინად.

მთარგმნელი გვამცნობს: „არსენ ლუპენი საზოგადოებაში ნამდვილი ჯენტლმენია, ცდილობს არ დაარღვიოს მისი წეს-ჩვეულებები და მაღალ წრეში გარკვეული ადგილი დაიჭიროს. იგი ათასნაირი ნიღბით ევლინება საზოგადოებას. ხან არისტოკრატია, ხან მხატვარი, ექიმი, გემით მოგზაური, ექსინსპექტორი... მას აქვს გარდასახვის

უჩვეულო უნარი, იუმორის დიდი გრძნობა, მჭევრმეტყველია, თავისი მიზანდასახულობით, თავდაჯერებულობით, გონებაამახვილობით საერთო აღტაცებას იწვევს...“ „... იგი მძარცველია და უპირისპირდება მდიდარ არისტოკრატებს, უზნეო ფინანსისტებს, ბანკირებს, ძარცვავს მათ ბინებს, ხელყოფს შანტაჟისტებს, მკვლელებს, სამაგიეროდ თვითონ მკვლელობას არ სჩადის“. ნამოქმედარს არასოდეს მალავს, პირიქით, სავიზიტო ბარათებს ტოვებს შემთხვევის ადგილზე. ვინმე ბარონ შარმანის სახელში შეღწეულა, იქიდან ხელცარიელი წამოსულა და დამცინავი წერილი დაუტოვებია: „არსენ ლუპენი, ჯენტლმენი-მძარცველი მხოლოდ მაშინ დაბრუნდება, როცა იაფფასიან ავეჯს კარგი ხარისხის ავეჯით შეცვლით!“

არსენ ლუპენმა სისხლი გაუშრო გამოძიებელ განი-მარს და მოსისხლე მტრად გადაიკიდა. განიმარი გამოცდილი მუშაკია, კარგი სახელიც დაუგდია საფრანგეთის მასშტაბით, მაგრამ ლუპენს ვერაფერი მოუხერხა. მათი შერკინება, პოლიციელის უპირობო მარცხით სრულდება, ხოლო მაშინაც კი, როდესაც გამარჯვება ერთი შეხედვით სამართალდამცავის მხარესაა, აღმოჩნდება, რომ ეს სიუჟეტიც, ძიების ამგვარი დინამიკაც, არსენ ლუპენის გეგმის ნაწილია. და მაინც, რაში ძევს მის გამარჯვებათა საიდუმლო? თავად მძარცველი გვეუბნება: „დანაშაულში გასარკვევად არსებობს ერთი რამ, რაც ფაქტების განხილვას, დაკვირვებას, საზრიან დედუქციას და მსგავს რახარუხს აღემატება. ეს გახლავთ ინტუიცია... გონივრულობა... არ გტრაბახობ, მაგრამ არსენ ლუპენს არც ერთი აკლია და არც მეორე“. რახა-რუხიო? თუ დედუქცია რახარუხია, გამოდის, რომ მსოფლიოს უდიდესი მძებარი,

შერლოკ ჰოლმსი, რახა-რუხით იყო დაკავებული?! საერთოდ, მორის ლებლანის ამ ნაწარმოებში, ერთგვარი გამონვევა შეინიშნება კონან დოილის გმირისადმი. ისინი რალაცით ჰგვანან კიდეც ერთმანეთს, რადგან წინასწარ ჭვრეტენ ამა თუ იმ მოვლენის დადგომას, მის განვითარებას. სრულიად უმნიშვნელო ნივთში ძირითად სამხილს ამოიცნობენ ხოლმე და სრული ბატონ-პატრონი არიან მიმდინარე პროცესებისა. როგორც გვახსოვს, შერლოკ ჰოლმსიც გვეცხადება სხვადასხვა ნილით. ვატსონი ერთგან აღნიშნავს, კიდეც კარგი ჰოლმსი ბოროტმოქმედი არ არის, თორემ რამდენ თავსატეხს გაუჩენდა პოლიციას. აკი შეხვედებიან კიდეც ლებლანის არსენ ლუპენი და შერლოკ ჰოლმსი შარავზაზე ერთმანეთს... თუმცა ყველაფრის წინასწარ მოყოლა იქნებ არც ღირდეს მკითხველისათვის?..

არსენ ლუპენი, შერლოკ ჰოლმსისგან განსხვავებით, გარდა იმისა, რომ ბოროტმოქმედი, ავანტიურისტიც არის. ჩანს სწორედ ამგვარი ქმედება ანიჭებს სიამოვნებას. რომ არა მისი არტისტული ხასიათი, ეს ნაწარმოები დაკარგავდა საკუთარ ხიბლს და ჩვეულებრივ, საინტერესო დეტექტიურ მონათხრობად აღიქმებოდა. აქედან მომდინარეობს მისი ემოციური სახეც, რომელიც თვალშისაცემი და დასამახსოვრებელია. ის ნელი ენტერდოუს გამოჩენისთანავე, გაქნილი ბოროტმოქმედიდან მგზნებარე შეყვარებულად გადაიქცევა. ვერაფერს უხერხებს განცდას, რომელიც ყველა ძვირფასეულობაზე და აღმასზე მაღლა დგას. ეს ლირიკული თუ იუმორისტული ნაკადები, ჯენტლმენი-მძარცველის, მისი ხასიათის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენენ.

„ნითელი აბრეშუმის კაშნე“-ში, პოლიციის ინსპექტორი განიშარი, სამსახურისაკენ მიმავალი, ერთი უჩვეულო ამბის მომსწრე გახდება. ქუჩაში ღარიბულად ჩაცმული მამაკაცი მოდის. ალაგ ჩერდება და ხან ფეხსაცმლის ზონარის შესაკრავად, ხან ხელჯოხის ასაღებად, ხანაც სხვა მიზეზით ძირს იხრება, ჯიბიდან ფორთოხლის ქერქს იღებს და ტროტუარის კიდეზე დებს. ქუჩის ბოლოს, მოხუცს პატარა ბიჭუნა აედევნება და პარალელურად, სხვადასხვა სახლზე, ცარციტ შემოხაზავს წრეს და შუაში ჯვარს დაუსვამს. ურთიერთშეთანხმება უეჭველი და თვალშისაცემია, რაც ინსპექტორის ინტერესსაც აორკევებს. ის ფეხდაფეხ მიჰყვება წყვილს, რომელიც ძველი სახლის პარმალში გაუჩინარდება. სახლიდან ორთაბრძოლის და ბრახუნის ხმა მოისმის. განიშარი პროფესიული სიღინჯით შეჰყვება სახლში უცნაურ პიროვნებებს. ამ დროს ოთახიდან მესამე პირი გამოდის. 28-30 წლის სათვალისანი ახალგაზრდა, რუსის იერსახით. ცოტა ხანში ირკვევა, რომ ეს უცნობი მამაკაცი არსენ ლუპენია, ხოლო მოხუცის და ბიჭუნას ტრიუკი მისი მოფიქრებული. ინსპექტორი გაგულისდება, მაგრამ ლუპენი განუმარტავს ოინის არსს: „რომ მომენერა, ან დამერეკა, არ შემიხვდებოდი“. უპირატესობა იმთავითვე მძარცველის ხელთ გადა-

დის, რომელიც ირონიულად შენიშნავს: „მე კი დარწმუნებული ვიყავი, გასიამოვნებდი! ღმერთმანი ასეა! ვფიქრობდი, მე და ჩემს კეთილ მოხუცს, განიშარს, დიდი ხანია ერთმანეთი არ გვინახავს და სიხარულით კისერზე ჩამომეკიდება-მეთქი“.

აღმოჩნდება, რომ არსენ ლუპენს სურვილი აქვს დაეხმაროს გამოძიებას და ერთ მეტად უცნურ ამბავს მოჰყვება. იმ ღამით, მენავის ნაგში, სენის სიღრმეში მოსახვედრად ხიდიდან გადმოსროლილი საგანი ჩავარდნილა. ის გაზეთში გახვეული ფუთა აღმოჩნდა, რომელშიც გაზეთის ნაკუნების გარდა, თოკის გრძელ ბოლოზე მიბმული ბროლის სამელნე, შუშის ნამსხვრევები, მუყაოს პატარა კოლოფი და ნითელი აბრეშუმის კაშნეს ერთი ჩამონაჭერი (რკოს ფორმის ნას-

კვით) იდო. ამ ნივთმტკიცებაზე დაყრდნობით, ლუპენი შესაშური გამჭრიახობით დაასკვნის, რომ: „ნუხელ, ცხრიდან თორმეტ საათამდე, კოხტად ჩაცმული, მონოკლიანი მამაკაცი, ბირჟის ხშირი სტუმარი, ბეზესა და ეკლერის მისართმევად ექსცენტრიულ ქალიშვილთან მისულა, ჯერ დანა ჩაურტყამს, მერე ყელზე ხელი წაუჭერია, რასაც სიკვდილი მოჰყოლია“. ცხადია, განიშარი გაკვირვებულია, მაგრამ ლუპენი ნათქვამის დასადასტურებლად ნივთებზე მიუთითებს. თურმე, ცხრა საათს იმიტომ ამბობს, რომ გაზეთის ნაგლეჯი გუმინდელ თარიღს და დასახელებას გვამცნობს: „ლამის გაზეთი“. მის ფურცლებზე მიწებებული ყვითელი ლენტის კი მიუთითებს, რომ შიკრიკს მიუტანია იგი აბონენტისთვის. ესე იგი ცხრა საათს გადაცილებული იყო, როდესაც კოხტად ჩაცმული მონოკლიანი მამაკაცი (შუშის ნატეხი, მონოკლიდან არის ამოგდებული, ხოლო მონოკლი ძირითადად არისტოკრატებს ეკუთვნით) საკონდიტრო მაღაზიაში შევიდა, რაზეც მეტყველებს მუყაოს თხელი კოლოფის კიდეზე არსებული კრემის კვალი. ქალის ექსცენტრულ გუნებას ნითელი კაშნე ადასტურებს, რომელზეც მუქი ნითელი ნაკვალევია. ესე იგი ამ ცაცია კაცს, ჯერ დანა ჩაურტყამს მსხვერპლისთვის, ხოლო შემდეგ მისივე კაშნეთი მოუხრჩვია, რომელიც მაკრატლით გადაუჭრია, მეორე ნაჭერი კი გარდაცვლილს შერჩენია მოკრუნჩხულ ხელში. აბონირებული გაზეთის და თოკის (მათრახის წკნელს რომ ჰგავს) მიხედვით, ლუპენი დაადგენს, რომ კაცს დოლი ჰყვარებია. სამხილები გაზეთში გაუხვევია და სიმძიმისთვის, მასზედ ბროლის სამელნე შეუბამს, შემდეგ კი ფუთა ხიდიდან გადაუგდია. ინსპექტორი განიშარი თავზარდაცემული უსმენს და მაინც ფრთხილობს, რადგან ვერ ხვდება, რა მიზნით უზიარებს ლუპენი საქმის არსს. „ვიფიქრე, ამ საქმეს ჩემს კეთილ განიშარს გადავცემ-მეთქი“, ამბობს ის და წინასწარ ჭვრეტს, რომ ერთ თვეში პოლიციელი ამავე ადგილზე მოვა და კაშნეს მეორე ნაჭერს წამოიღებს შესადაურებლად. მანამდე კი პირველი ნაწილი კაშნესი არსენ ლუპენთან დარჩება, ხოლო დანარჩენი სამხილები ძიებას დიდსულოვნად გადაეცემა.

სამსახურში მისულ დარეტიანებულ განიმარს გამოსაძიებლად ახალ სისხლის სამართლის საქმეს გადასცემენ. ლუპენი მართალი აღმოჩნდება, სინამდვილეშიც სწორედ იმ თანამიმდევრობით განვითარებულა მოვლენები, როგორც მან იწინასწარმეტყველა. განიმარს სურს საკუთარი გამოცდილებით და ძალებით გახსნას საქმე: „უფლის წინაშე ვფიცავ, მკვლელს ჩემი ხერხებით დავიჭერ და იმ არამზადის არცერთ მინიშნებას არ გამოვიყენებ“ – ფეხებს აბაკუნებს გაცოფებული პოლიციელი, მაგრამ რაც უფრო ღრმად შედის, მით უფრო აცნობიერებს არსენ ლუპენის უპირატესობას და იმას, რომ გვერდს ვერ აუვლის. ამ მინიშნებებით განიმარი მკვლელს დაიჭერს, მაგრამ მინც ვერ დაიბრალებს სრულ წარმატებას, სინდისი ქენჯნის და თანაც ისე წარიმართება საქმე, რომ ვინმე პრევიას წინააღმდეგ საკმარისი მტკიცებულება არ გააჩნია, ყველაფერი კაშნეს იმ ბოლოზე და ამოკიდებული, მკვლელის სისხლი რომ სცხია და არსენ ლუპენს უპყრია ხელთ. გამომძიებელს სხვა გზა არ აქვს, უნდა მივიდეს დათქმულ დროს და აღიაროს მარცხი. ლუპენის გარეშე ძიება ვერაფერს გახდება. გამოცდილი განიმარი კვლავ შეხვდება მონინაალდეგეს: „განა არ გითხარი, ჩემს არგუმენტებს წყალი არ გაუყვა-მეთქი?! არა, ნათლად მიხვედრის, გამჭრიახობის რა შედეგია, არა? პროფესიონალიზმის როგორი გამოვლინებაა, განიმარ! როგორი უნარი უნდა გქონდეს, ასე ღრმად ჩასწვდე სიტუაციას, მიხვდე, დანაშაულის აღმოჩენიდან შენს აქ მოსვლამდე, რა ვითარება შეიქმნება! მართლაც, სასწაულებრივი ნათელმხილველობაა! კაშნე მოიტანე?“ ჰკითხავს საკუთარი წარმატებით აღფრთოვანებული არტისტული გმირი პოლიციელს. მაგრამ რაში სჭირდება არსენ ლუპენს კაშნეს მეორე ბოლო? განიმარი სამხილს ამოიღებს და რომ შეადარებენ, უტყუარად მტკიცდება ორი ბოლოს იდენტურობა. ლუპენი ხელის ერთი მოძრაობით განიმარის მიერ მოტანილი კაშნეს ნასკვიდან თასმას მოარღვევს და დიდებული სინმინდის, ოსტატურად თლილ ლურჯ თვალს ამოიღებს. თურმე მთელი ეს წარმოდგენა იმისთვის იყო მოწყობილი, რომ ჯენტლმენ-მძარცველს კაშნეს მეორე ბოლოში ძვირფასი სა-

ფირონი ეგულებოდა. გამომძიებელი ცოფებს ყრის, იარალს მოიმარჯვებს და საფირონის დასაბრუნებლად შეჰყვირებს: „ხელები მალა!“ „მოხუცი კატერინა, მოახლე, ჩემს დავალებას ასრულებს. სანამ შენ ყავას მიირთმევდი, მან ვაზნები დაგისველა“ – მიუგებს ლუპენი განიმარს, რომელსაც ბოლმა კინალამ დაახრჩობს. მიზანი მიღწეულია, საფირონი ლუპენის ხელთ არის. იგი იუმორს არ იშურებს და არწმუნებს პოლიციელს, რომ ამ ავანტიურამ პირადად მას დიდას ხელი მოუტანა და არ იქნება სამართლიანი ლუპენის განიშნვა. თანაც: „ლუპენმა სიცოცხლე შეგინარჩუნა... დიახ, ბატონო ჩემო, სწორედ ამ ოთახში ვინ გაგაფრთხილა პრევი ვა ცაცია რომ იყო? შენ კი ასე მიხდი სამაგიეროს? ვერაფერი ლაზათიანი საქციელია, განიმარ, მართლა ძალიან მატკინე გული. ამ საუბარში მძარცველი ნელ-ნელა დაუსხლტება ხელთ პოლიციელს, კარს ჩაუკეტავს და მღებავის ტანისამოსით გაერიდება ალყაშემორტყმულ სახლს. თანაც ერთ-ერთ პოლიციელს წერილს დაუტოვებს განიმარისთვის გადასაცემად და მოთხრობის ბო-

კოლმ ტობინი ლიტერატურულ პრემიას მიიღებს
 ირლანდიელი მწერლის კოლმ ტობინის წიგნმა „ოსტატი“, XIX საუკუნის ცნობილი რომანისტიკისა და კრიტიკოსის ჰენრი ჯეიმზის ცხოვრებაზე რომ მოგვითხრობს, მსოფლიოს ყველაზე დიდი ლიტერატურული პრემია დაიმსახურა (მხატვრული ნაწარმოებისათვის ინგლისურ ენაზე).
 ყოველწლიური პრემიის — „ინტერნეტენლ იმპაქ დაბლინ ლითერარი ანსერდ“ — შორტ-ლისტრში 10 მწერალი იყო, მაგრამ ჟიურიმ საუკეთესოდ ტობინი დაასახელა, რომელიც ახლა 100 000 ევროს (68.000 ფუნტ სტერლინგს) მიიღებს.
 თავზარდამცემი თანხაა — ამბობს ტობინი, რომელსაც ცოტა ამოსუნთქვა სურს, შემდგომი რომანი რომ დაწეროს. შეკითხვაზე, როგორ აპირებს გამარჯვების აღნიშვნას, მწერალმა მიუგო: მთელი დღე ფხიზელი უნდა ვიყო, რადგან საღამოს საზეიმო სადილი მელოდება, მაგრამ სმას დაახლოებით 11 საათისათვის დავიწყებ და არ ვიცი, როდის ვაგჩერდები.
 ირლანდიის უექსფორდის საგრაფოს მკვიდრი ტობინი 51 წლისაა. იგი პირველი ირლანდიელია, რომელმაც მიიღო დუბლინის საქალაქო საბჭოსა და ამერიკულ ფირმა „იმპაკის“ მიერ დაარსებული ჯილდო. პრემია უკვე 11 წელია არსებობს. ყოფილ ლაურეატებს შორის არიან ავსტრალიელი დევიდ მალუფი, ბრიტანელი ნიკოლა ბარკერი და ფრანგი მწერალი მიშელ უელბეკი.
 შორტ-ლისტში შესული 10 პრეტენდენტი შეირჩა 43 ქვეყნის 180 ბიბლიოთეკის მიერ წამოყენებულ 132 ნომინანტს შორის.

ლოს საბრალო ინსპექტორი წაიკითხავს: „ჩემო კარგო მეგობარო, მინდა გირჩიო, მეტისმეტ მიმნდობლობას ნუ გამოიჩენ! როცა მავანი გეუბნება ვაზნები სველიაო, როგორი ნდობაც არ უნდა გქონდეს ამ მავანისადმი, თუნდაც არსენ ლუპენი ერქვას, ჭკუას მოუხმე, თავს ნუ გააცურებინებ, ჯერ გაისროლე და თუ მავანი ქუსლებზე შემოტრიალდება მარადისობისაკენ, საბუთად აი, რას მოგახსენებ: პირველი: ვაზნები სველი არ იყო. მეორე: ამ საწარმოში მოხუცი კატერინა უპატიოსნესი ქალია. მე კი, ჩემო მეგობარო, ჩემს უღრმეს პატივისცემას გიდასტურებ! შენი ერთგული არსენ ლუპენი...“
 ასეთი გამჭრიახი კაცია ამ ამბის გმირი. რა თქმა უნდა, ცდუნებას უნდა სძლიო კაცმა და წინასწარ არაფერი თქვა კონკრეტული დეტექტიური მოთხრობის სიუჟეტზე, მაგრამ პოლიციის ინსპექტორ განიმარისა არ იყოს, ვერც ჩვენ დავიძვრინეთ თავი ასე იოლად არსენ ლუპენისგან. ვისაც ის წაუკითხავს ან წაიკითხავს, დაგვერწმუნება ან დარწმუნდება, რომ არაფერია ამ დამორჩილებაში დაუჯერებელი.

ჟან-მარი გუსტავ ლე კლეზიო

ორლამონდი

*

ბანვლილის გაცოცხლება შეუძლებელია

ანაჰი კამარიანი დიდი ფანჯრის ლიობზე შემომჯდარა. ამქვეყნად ყველაზე მეტად ეს ადგილი უყვარს, აქედან ყველაზე უკეთ მოჩანს ზღვა და ცა. სხვა არაფერი ზღვისა და ცის გარდა, თითქოს დედამიწამ და ადამიანებმა შეწყვიტეს არსებობაო. ეს ადგილი იმიტომ აირჩია, რომ სულ განცალკევებულია, – ისე მაღლაა, ისე საიდუმლოებით მოცული, ვერავინ იპოვის. ციცაბო კლდეს მიკრული ზღვის ფრინველის ბუდეცაა, მთელ სამყაროს რომ გადმოჰყურებს. ანაჰი ძალიან კმაყოფილია, ეს ადგილი რომ იპოვა. უკვე კარგა ხანია, ეგებ ორი-სამი წელიც, რაც მამამისის სიკვდილის შემდეგ, დედა აფრიკიდან დაბრუნდა. პიერი ქვემოთ დარჩა, რადგან მაშინ თავბრუსხვევები ჰქონდა, ის კი მართო შეუდგა ქვის კლდეებზე ცოცვას, თან ნაპრალებსა და გამოშვებულ ქიმებს ებლაუჭებოდა. ასე ამოაღწია სვეტებიან დერეფნებამდე. ყოველ ასვლაზე თავბრუ ოდნავ ესხმოდა, მაგრამ იმავე დროს გული ისე უძგერდა, რომ გაბრუებულს ძალა უათკეცდებოდა და სიმაღლისაკენ კიდევ უფრო მეტად მიიწევდა.

რა სიამეს განიცდიდა, როცა კედლის სიმაღლემდე ამოსული, თითებით ფანჯრის კიდეს შეიგრძნობდა! მაშინვე ჩარჩოში ჩასრიალდებოდა, ზურგით ქვის ბოძს მიეყრდნობოდა, ფეხმოკეცილი შემოჯდებოდა და ცასა და ზღვას გაჰყურებდა – ისეთს, როგორც არასოდეს ენახა: მოწმენდილი პორიზონტი ოდნავ გადახრილიყო, მოქუფრულ სივრცეში ქაფის მხეფებით მოარშიებული ტალღები თითქოს გარინდულიყვნენ. სწორედ ეს იყო მისი ოთახი, მისი სახლი, აქ ვერავინ შემოაღწევდა. როცა აქ ამოდიოდა, ქვემოთ, პიერი, ზღვის გასწვრივ მიუყვებოდა ფლატს და კლდეებში, ჯოჯოხებში ჩაცუცქული დარაჯობდა. ზოგჯერ მისი გამაყრუებელი სტვენაც გაისმოდა, ან კიდევ ქარს გამოყოლილი ძახილი: – ოჰოო-ჰეი!..“

და ისიც პირზე ხელებს რუპორით იდებდა და პასუხობდა:

„ოჰეი-ჰეი!..“

მაგრამ ერთმანეთს ვერ ხედავდნენ. როცა ანაჰი აქ – თავის სახლში იყო, ცისა და ზღვის გარდა ვერაფერს ხედავდა.

მზე მისკენ მოიწევდა, მზის სხივები ნალოს ანათებდა, ზღვაში გაჭრილი გრძელი გზა კი ცეცხლის ჩანჩქერს მიაგავდა. ესეც საამო საცქერი იყო. ამ დროს აღარაფერზე ფიქრობდა, შეიძლება ყველაფერი ნაშლილიყო. არაფერს ივინყებდა, მაგრამ იმ სამყაროს, ადამიანებსა და საგნებს

აქ აზრი დაეკარგა. თითქოს თოლია ყოფილიყო, მოფუსფუსე ქალაქის ქუჩებს, ნაცრისფერ სახლებს, ნესტიან ბალებს, სკოლებსა და საავადმყოფოებს ფრენა-ფრენით რომ უვლიდა.

ანაჰი ზოგჯერ ავადმყოფ დედაზეც ფიქრობდა, ქალაქის ზემოთ, დიდ საავადმყოფოში რომ იწვა.

აქ, ზღვის ანაბარა მიტოვებულ კედელზე შემომჯდარს, მასზე ფიქრი გულს არ სტკენდა. ლურჯ ცას, მოკიაფე ზღვას შეჰყურებდა, მზის სიმბურვალეს გრძნობდა, ძვალსა და რბილში რომ აღწევდა. ეს ყველაფერი დედისთვის უნდა გადაეცა პალატაში, ხელს მაგრად სჭიდებდა, ზღვის სინათლე და ფერი დედის სხეულში აღწევდა.

დედა მუდამ ეკითხებოდა: „კარგად სწავლობ?“ ანაჰიც თავს უქნევდა. დედის გამხდარ და სიცხიან ხელს მაგრად ებლაუჭებოდა, სევდიანად შეჰყურებდა მის სახეს, სანამ მისთვის ნაცნობ მკრთალ ლიმის არ შენიშნავდა. დედას არავინ ეუბნებოდა ანაჰი სამ თვეზე მეტია, თითქმის ყოველდღე გაკვეთილებს აცდენს და ზღვისა და ცის საცქერლად დადისო. გოგონას სახეზე დამწვარი ხორბლისფერი დასდებოდა, თვალები უცნაურად უციმციმებდა.

მხოლოდ პიერმა იცოდა მისი ადგილსამყოფელი. მაგრამ რომც ეცემათ, მაინც არ გასცემდა. დაუფიცა – მარჯვენა ხელი ასწია, მარცხენათი კი ხელი ჩასჭიდა. ყოველდღე, სკოლის შემდეგ, ზღვის ნაპირს ჩამონგრეულ კლდეებამდე მიუყვებოდა, წამით ბუჩქებში ჩაიმალებოდა, გაუნძრევლად ელოდა, ფრთხილობდა, იქნებ ვინმე მითვალთვალვებოდა, შემდეგ კი საჩვენებელი და ცერა თითით უსტვენდა. გამაყრუებელ სტვენას ძველი თეატრის ნანგრევები და ექო პასუხობდა. პიერი გულისძგერით ელოდა. ერთი წამის შემდეგ ანაჰის სტვენა გაისმოდა – ციცაბოს ნვერზე მქროლავი ქარისაგან მისუსტებული, სწორედ პიერმა ასწავლა ანაჰს ორი თითით სტვენა.

ეს ყველაფერი კარგა ხანია, რაც დაიწყო და განა შეიძლება დღეს დამთავრდეს? ანაჰი მაღალი ფანჯრის ლიობში შემომჯდარა და ზამთრის მზის სითბოს მიუხედავად ცახცახებს და კბილებს ნერვულად აკრაჭუნებს. იცის, რომ მარტოა. იცის, რომ არავინ არის მასთან, თითქოს სიკვდილს ელოდებოდა. უნინ ფიქრობდა, ძნელი არ არის სიკვდილის მოლოდინიო. გულგრილი, კენჭით მაგარი თუ იქნებოდი, შიში ვერ მოგერეოდა. დღეს კი თავის სამალავში განმარტოებულს, მთელი სხეული უძაგდაცვებს. პიერი მაინც იყო – გაამხნევებდა. ცდილობს დაუსტვინოს, მაგრამ ცახცახს აუტანია, არ შეუძლია...

„ოჰეი-ჰეი!“...

მაგრამ მისი ხმა ქარში იკარგება.

სულგანაბული უსმენს. არ უნდა გამოეპაროს მნგრეველების მოსვლა. არ იცის, ვინ არიან ისინი. მაგრამ იცის, რომ სადაცაა მოვლენ ორლამონდის კედლების ჩამოსანგრევად.

ანაჰი სულგანაბული უსმენს. უსმენს უცნაურ ხმაურს, ქარი რომ გამოსცემს ლითონის არმატურებზე, ცარიელ, დიდ დარბაზში, ქვის თაღებქვეშ მიხეთქებისას. ახსენდება, როგორ ამოვიდა პირველად მიტოვებულ თეატრში. ბეტონის გრძელი დერეფანი გაიარა. ცისა და ზღვის კაშკაშა სინათლის შემდეგ სიბნელე ახრჩობდა. სახლ-ზმანებაში შეაბიჯა. მარმარილოს კიბეები აიარა, მღვიმის შუქით განათებულ შიდა ეზოში შეყოვნდა. ჩამონგრეულ დეკორაციებს გახედა, ხვეულ ბოძებს – ჩამსხვრეულ ვიტრაჟებიან ჩარჩოებს რომ შესდგომოდა, ამომშრალ შადრევნიან ქვის აუზს და აცახცახდა, თითქოს პირველს ამოეცნო ამ თეზაიდის* იდუმალება.

ასეთი უცნაური განცდა პირველად დაეუფლა. თითქოს ვიღაც მიამლულიყო და უთვალთვალებდა. თავდაპირველად შეკრთა, მაგრამ ეს მტრული მზერა როდი იყო, პირიქით, მშვიდი, შორეული, სიზმარეული მზერა, რომელსაც ყოველი მხრიდან გრძნობდა – გარს ევლებოდა, იჭრებოდა მასში. უკან გაბრუნდა, მოზუზუნე ქარის მუსიკას გაჰყვა, ქარისა, ლითონის არმატურებს მიტოვებული თეატრის ჭერს რომ ახეთქებდა. ნელი და გამაყრუებელი მუსიკა აფიქრებინებდა გარეთ, ცის თვალისმომჭრელ სინათლეში დავფრინავო.

მოდინა, საცაა მოვლენ. ორლამონდი უკვე მესრებითა და ეკლიანი მავთულხლართებითაა შემოფარგლული. პლაკატები გაუკრავთ, სასტიკი სიტყვები ბრძანებებივით წაუნერიათ:

ფრთხილად მშენებლობაა

სასიკვდილოა

კარიერებს აფეთქებენ

ყვითელი მანქანებით მოუყვანიათ. ამწე, უზარმაზარ კავს ქარი რომ ურხევს, კომპრესორები, ბულოზბერები და მანქანა – დიდი შავლითონიანი სფეროთი. პიერი ამბობს, კედლების ჩამოსანგრევად არისო, ქალაქში უნახავს – ძლიერად იქნევს და სახლებს უმიზნებს. ისინიც ქვიშის სახლებივით ინგრევიან.

* ეს სიტყვა ფრანგულ ენაში მადამ დე სვეინემ (1674 წ.) დაამკვიდრა. ძველი ევვიპტის მხარე, ქრისტიან ასკეტთა განსამარტოებელი

მხატვარი მზია დედანაშვილი

უკვე რამდენიმე დღეა, მანქანები აქ უყენიათ. ანაჰი კი თავის სახლში, კედლის თავზე ელოდება. იცის, თუ წავა, მნგრეველები მანქანებს აამოძრავებენ და ყველა კედელს დაანგრევენ.

მალიდან მათი ხმა მოისმის. ორლამონდში მთავარი გზით შემოდიან, ეკალბარდებით მოფენილ ტერასებიან ბალებს გადაკვეთენ, რომელსაც მოხეტიალე კატები აფარებენ თავს. ანაჰს ესმის მათი ჩექმების ბაკუნის ცემენტის სახურავებზე, მიტოვებული თეატრის დერეფნებში. გაქცეულ კატებზე, ხვლიკებზე ფიქრობს, ათრთოლებული პირით ნაპრალებში რომ გარინდულან. გული უფრო ძლიერად და ხშირად უცემს, მასაც უნდა გაიქცეს, ციცაბოს ძირში, ნანგრევებში ჩაიმალოს. მაგრამ ვერ ბედავს, ადგილიდან ვერ იძვრის. ეშინია, მუშებმა არ დაინახონ. ჩარჩოში იკუნტება, ფეხმორთხმულს ხელები სვიტრის ჯიბეებში ჩაუშალავს.

დრო მიიზღაზნება, როცა ნგრევა მოაქვს. თვალმოჭუტული ანაჰი ცას შეჰყურებს – სანუკვარ ცას, ჩიტებით, ბუზებით და ობობას ქსელებით დაფარულს. შორეული ზღვა რკინის ფირფიტას მიაგავს – მაგარს, ლაპლაპას, მოელვარეს. ქარი ძლიერად უბერავს, ცივი ქარი – პატარა გოგონას სხეულს უყინავს და თვალებს ცრემლებით უვსებს. ელოდება, ცახცახებს. უნდა, რომ რალაცამ იფეთქოს, დიდი ყვითელი მანქანები აამოძრავდნენ, ბოლოსდაბოლოს მიახეთქონ ძველ კედლებს სანგრევი ურო, მაგრამ არაფერი ჩანს. მხოლოდ იქ, სადღაც, ტერასებზე, ძრავის ოდნავი, ყრუ გუგუნე და სამტვრევი – ჩაქურჩის ხმა გაისმის. მზე როგორც კი ზამთრის შუადღის ჩვეულ ადგილს აღწევს, ანაჰი სტვენას იწყებს და კვლავ მოუხმობს თავის მეგობარს: „ოჰე-ჰეე!“

მაგრამ არავინ პასუხობს. შესაძლოა, მიხვდნენ, მასთან რომ აპირებდა წასვლას და კლასში, სკოლის მაღალ კედლებში გამოკეტეს. შესაძლოა გამოტეხვა სურთ და დაკითხვას უწყობენ. მაგრამ აქი შეჰფიცა ანაჰს – მარჯვენა ხელი ასწია, მარცხენით კი ხელი ჩასაჭიდა, იცის, რომ არ გათქვამს.

სიჩუმე ჩამონოლილა მშენებლობაზე, შუადღეა. მნგრეველები საუზმობენ. ან იქნებ სამუდამოდ გაშორდნენ აქაურობას? ანაჰი იმდენად დაილაღა ლოდინით, შიმშილითა და წყურვილით, რომ ველარ გაძლო და თავი მარჯვენა მხარზე ჩამოდა. მზე უთვალავ ვარსკვლავად ეფინება ზღვას, ცეცხლის გზას ხსნის, რომელზეც მიცურავ, რომელსაც მიჰყვები.

შესაძლოა, ეს სიზმარიც იყოს. ვარსკვლავების გზის ბოლოს დედა ელოდება, ფეხზეა, ღია ნაცრისფერ კაბაში გამოწყობილა, შავ თმაზე, შიშველ მხრებზე ნათელი დასთამაშებს. შეცვლილია, ისეთი მსუბუქია, როგორც უნინ, პლაჟიდან რომ ბრუნდებოდა და წყლის წვეთები ნელა, ლივლივით ჩამოსდიოდა მკლავებზე. მშვენიერი და ბედნიერი, თითქოს არასოდეს არ უნდა მოკვდეს. სწორედ მის დასანახად ამოდის ანაჰი, აქ, თავის სამალავში, კედლის თავზე. და კიდევ ეს მზერა, თვალს რომ არ აშორებს – უცნობი მოხუცი კაცის მზერა, მოხუცისა, აქ, ამ ნანგრევებში რომ ცხოვრობს. პირველად სწორედ მან ამოიყვანა ამ კამარინ ფანჯრამდე, ზღვის მთელ სივრცეს რომ გადაჰყურებს. თვითონ კი სხვაგან არის, მშვიდი და შორეული, ოდნავ სევდიანიც. მუდამ ზღვას უჩვენებს. ანაჰს უყვარს მისი მზერის შეგრძნება, აქ, მასა და მის კარშემო ყველაფერს რომ ეფინება – ცემენტის ძველ კედლებს, ჩამონგრეულ ტერასებს, დაკიდებულ ბალებს, რომლებსაც ქანგები და აკანთოები დაპატრონებია.

რატომ მოინდომეს ყველაფრის დანგრევა? როცა ანაჰმა პიერს უთხრა, სიკვდილიც რომ შემუქრებოდეს, მაინც ზემოთ, სახლში დავრჩებიო, მან არაფერი უპასუხა. მაშინ დაიფიცა, არავისთვის გაემჟღავნებინა მისი ადგილსამყოფელი, გინდ ეცემათ, გინდაც ფეხის გულები სანთლით დაენწათ.

უკვე იმდენი ხანია, აქაურობა მხოლოდ მას ეკუთვნის, სხვას არავის. თითოეული ქვა, თითოეული ქონდრის კონა, თითოეული ეკლის ბუჩქი მისთვის ახლობელია. თავდაპირველად ეშიოდია ორლამონდის – ამ დაუსახლებელი და უკაცრიელი ადგილის, რომლის მიტოვებული თეატრი ავი სულებით დასახლებულ სასახლეს მიაგავდა. პიერი აქ არასოდეს ამოსულა. მას ერჩივნა ქვემოთ, ნანგრევებში ჩამალულიყო და ეთვალთვალა. სწორედ პიერმა აცნობა ანაჰს მნგრევების პირველი გამოჩენა. ჯერ სულმოოთქმელად მიაყარა, შემდეგ კი რამდენიმეჯერ გაუმეორა, რადგან გოგონას ვერ გაეგო, რაში იყო საქმე; მიხვდა თუ არა, მაშინვე ძლიერმა სიცივემ აიტანა, თავბრუ დაეხვა, თითქოს გული მისდისო. შემდეგ ორლამონდისკენ გაექანა და დაინახა მესრები, ეკლიანი მავთულები, წარწერები, სულ მალა კი, მთავარ გზაზე შეყენებული დიდი, ყვითელი მანქანები, შემზარავ, ურჩხულისმსგავს მწერებს რომ მიაგავდა.

უეცრად აფეთქების ხმა მოესმა, საშინელი დარტყმები, ქვის კედელს რომ ანგრევს, თმას მტვრით უვსებს. თუჯის ურო მძიმედ მიექანება, ძველი თეატრის კედლებს ეხეთქება. ანაჰი ამას ელოდა, მაგრამ მაინც შიშისგან თავს ვერ იკავებს და ყვირის. მთელი ძალით ფანჯრის რაფას ებლაუჭება, კედელს ეკვრის. დარტყმების ხმა მატულობს, ხანგრძლივი, გაბნეული, მაგრამ იმდენად ძლიერი, რომ გოგონას სხეული უცახცახებს, იტანჯება. ჩამონგრეული კედლები თავდაპირველად საშინელ ხმაურს გამოსცემს. მტვრის მჭახე სუნი ჰაერში ტრიალებს. ნაცრისფერი ღრუბელი, ცასა და ზღვას რომ აჰფარებია, გუდავს მზეს, ანაჰს უნდა დაიყვიროს, ყველაფერი შეაჩეროს, მაგრამ შიში სძლევს და ზანზარი სიცარიელეს შეაგრძნობინებს. კედლების ნგრევის ხმა უფრო და უფრო ახლოვდება. უზარმა-

ზარი შავი სფერო ელავს, ეხეთქება, იწევა, ისევ ეხეთქება. ალბათ ყველაფერს დაანგრევენ, მთელ დედამიწას, კლდეებს, მთებს, შემდეგ კი მათ ნანგრევებსა და მტვერში ზღვასა და ცას ჩამარხავენ. ანაჰი ფანჯრის რაფაზე განოლილა, ელოდება დარტყმას, რომელმაც უნდა გაჭყლიტოს და ის სახლი დაანგრიოს, ასე რომ უყვარდა.

დარტყმის ხმა ახლოვდება. იმდენად ახლოსაა, რომ ფილტვებში გოგირდის მტვერსა და სუნს შეიგრძნობს, ნაპერსკლებს ხედავს, ზედ რომ აწვიმს. მთელი არსებით შეიგრძნობს როგორ ეხეთქება მძიმე სხეული, ალაღბედზე, ჯიუტად, როგორ ანგრევს კედლებს, ყრის იატაკს, დრეკს არმატურას, ნელ-ნელა მიიწევს ქვის კედლისკენაც, ზღვისა და ცის წინ რომ აღმართულა.

შემდეგ, არ ვიცი რატომ, ყველაფერი ჩერდება. ისევ სიჩუმეა, ყოვლისმომცველი კაეშნით დამძიმებული. ყველაფერს მტვერი ფარავს, როგორც ვულკანის ამოხეთქვის შემდეგ. ისმის ყვირილი, ძახილი. მნგრევლები კედელს ჩამოჰყლიან, ფანჯარას შემოჰყურებენ. ანაჰი ხვდება – პიერმა გასცა. მან უამბო, მან მოიყვანა ისინი. ახლა ეძახიან, ელოდებიან, ის კი ადგილიდან არ იძვრის.

მის წინ კაცი დგას. კიბით ამოსულა. ფანჯრის რაფაზე დაყრდნობილი შეჰყურებს. „აქ რას აკეთებ?“ მშვიდად მიმართავს, ხელს უწვდის. „ნამო, ნავიდეო, აქ ვერ დარჩები“. ანაჰი თავს აქნევს. სუნთქვაშეკრულია, ვერაფერს პასუხობს. ნგრევის სასტიკი, შემადრწუნებელი ხმაური სხეულში ჩარჩა, თითქოს ხმას ვერასოდეს ამოიღებს. კაცი იხრება, გოგონა ხელში აჰყავს, ძალიან ძლიერია, სამუშაო ხალათი მტვრითა და სამშენებლო ნავით აქვს დაფარული, ყვითელი ქუდი მზეზე უელავს.

ახლა კი გრძნობს ანაჰი დაღლილობას. თვალები უნებლიეთ ეხუჭება, თითქოს უნდა ჩაეძინოს. კიბეზე რომ ჩავლენ, კაცი მიწაზე ჩამოსვამს, მუშები უძრავად დგანან, ხმას არ იღებენ, ყვითელი ქუდები თვალისმომჭრელად უელავთ. პიერი მათ გვერდით დგას, მას შეჰყურებს. უცნაურად ეღიმება, თითქოს იმანჭება. მიუხედავად ტკივილისა, ანაჰს უნდა გადაიხარხაროს. მხრებს იჩქჩავს და ფიქრობს, სხვა ადგილს ვიპოვიო.

მზე აცხუნებს. მშრალი მტვერია. ანაჰი სიცივისაგან კანკალებს, ყვითელჩაქანიანი კაცი ცდილობს სამუშაო ხალათი მხრებზე მოახუროს, ის კი ხელიდან უსხლტება, უარობს. აქ მყოფ კაცთაგან ერთ-ერთი მისი სკოლის ზედამხედველია – უზომოდ განიერ ნაბლისფერ კოსტუმში მონწყობილი. ისინი ერთად მიუყვებიან ფერდობს. იქ, მთავარ გზაზე, პოლიციის ლურჯი, მსუბუქი მანქანა ელით.

ანაჰიმ იცის, რომ არაფერს იტყვის, არასოდეს, არაფერს. სანამ პოლიციის მანქანას მიუახლოვდება, ნახევრად შეტრიალდება, უკანასკნელად გახედავს ქვის კლდეებსა და მოლივლივე ზღვას, ორლამონდი აღარ არსებობს. მხოლოდ ძველი, მტვრისფერი ნანგრევებია. მოხუცი კაცის მზერა ნელ-ნელა შორდება, ჩამქრალი ცეცხლის ბოლივით. მაგრამ მზის ანარეკლი ზღვაზე ისე ძლიერად ბრწყინავს გოგონას სახესა და დაბინდულ თვალებში, რომ ამქვეყნად ვერანაირი ძალმომრეობით ვერ ჩააქრობ.

ფრანგულიდან თარგმნა
სოფიო გენდიაშვილი

* * *

60-70-იანი წლების ქართულ მწერლობაში გაჩნდებოდა ახალი ცნება-მეტაფორა: თავისი თავის ძეგლი.

ცნება იყო ახალი, თორემ მოვლენა ძველი და ძველთა ძველი. ეგაა, მწერალი-ბობოლას სახეებს ეს თავისებური ნიუანსიც შეემატებოდა, შინაგანი იუმორით აფეთქებული და განზოგადებისათვის აუცილებელი.

ძალიან იმატებდნენ თავისი თავის ძეგლები.

სულისკვეთება გარეგნობაზეც გადადიოდა და მართლა მოარულ ქანდაკებებივით დაუყვებოდნენ ხოლმე ქუჩებს, გამოჩნდებოდნენ დერეფნებში, ჩასხდებოდნენ პრეზიდენტობებში.

ბევრი აჰყვამ და გადაჰყვამ და ძეგლებს ამონტაჟებს.

აქვს ვახტანგ ჯავახიძეს ასეთი სტრიქონები და გულუბრყვილო მკითხველი თუ ვერ მიუხვდება, ნეტა რა ძეგლებს ამონტაჟებენო, განვუმარტავთ, რომ ეს საკუთარი თავის ძეგლებია, რადგანაც მთელი ლექსი იმ აზრითა და განცდით განმსჭვალულა: არ მოგატყუოს სიმაღლემ, არც მოგატყუოს ტაშმაო.

ნულარ დაითვლი ტაშებსო, – ამასაც შეაგონებდათ, მაგრამ დამონტაჟების ხმაურში არ ესმოდათ ეს შეგონება.

გივი ალხაზიშვილი ამ დასს მწერლებისა ცოცხალ ქანდაკებებად მოიხსენიებდა და ერთი პანია სატირულ ლექსს მათი პორტრეტის გამოკვეთას მიუძღვნდა.

მოდით, ცოცხალ ქანდაკებებო, სქელი წიგნების კვარცხლბეკებზე ყინჩად შემდგარნო, ჩამოიარეთ ტომების კიბე!

ისე დადიხართ, თითქოს მიწას ნაბიჯს ამაღლით.

„მიწასთან დაბრუნების“ 20-იანი წლების მოწოდებას ახლა ასე ეცვალა სახე: ჩამოიარეთ ტომების კიბეო.

პოეტური სტრიქონები სხვაც არაერთი მოიკრიბება, მაგრამ სანიმუშოდ ეს ორიც კმარა, ზოგადი განწყობილება კი საერთოა – ირონიით გაჟღერებული, და ლექსების ამ ციკლში ის ავტორებიც გამოერეოდნენ, თვითონვე რომ თამაშობდნენ საკუთარი თავის ძეგლებს, ეგაა, სხვათა ასეთივე თამაში ძალიან არ ეუბიტნავენოდათ და ძრახავდნენ ყველას, ვინც სქელი წიგნების კვარცხლბეკზე წამოჭიმულიყო.

და ამ ციკლიდან მაინცდამაინც ეს სტრიქონები იქნებ იმიტომაც გამოირჩა, რომ მათ შემქმნელთ საკუთარი თავის

ქანდაკებად გადაქცევის საშიშროება არასოდეს დამუქრებიათ.

თქვენი მონა-მორჩილიც ყოველთვის ირონიულად შეჰყურებდა მთავრულ ძეგლებს და შეუძლებელია გულში არ გალიმებოდა, როდესაც, ვთქვათ, შოთა ნიშნიანიძის ახოვან ფიგურას მოჰკრავდა თვალს გამოცემლობა „სამშობლოს“ წინ.

ვერც მზე ამინებდა, ვერც ქარა-შოტი, ვერც წვიმა, თოვლი ხომ სულ არა – იქ უნდა მდგარიყო გაუნძრევლად.

ერთადერთი ეს ანუხებდა: ძალიან მორიდებული ვარ, მორიდებულობა საერთოდ კი კარგია, მაგრამ გადამეტებული არაფერი ვარგაო.

იქ გავლა-გამოვლა ვის აღარ უხდებოდა, ჟურნალისტები და მწერლები

სულ იქ ტრიალებდნენ და ყველას მკაფიოდ ებეჭდებოდა მეხსიერებაში მისი ფიგურა, რომელიც ქანდაკებისაგან ლამის სულ ვეღარ გაერჩიათ.

მარტოსულად ასვეტილიყო.

ასე ერჩივნა.

ხან მაინც შემოირკალებოდა პატარ-პატარა ქანდაკებებით, არქიტექტორთა ენაზე ბიუსტებად რომ უფრო ითქმის.

ამ ხატებას – საკუთარი თავის ძეგლისა – არც ერნესტ ჰემინგუეი მოაკლებდა ირონიას, თუმც მისი ირონია გაზავდებოდა იმ სიტბოთი, თანაგრძნობას რომ სჩვევია.

იქნებ ვაჭარბებ და თანაგრძნობას მე მივანერ „განუყრელი დღესასწაულის“ იმ პასაჟებს, ფრენსის სკოტ ფიცჯერალდის პორტრეტი რომ იხატება? ხან სარკასტულიცაა ჰემინგუეი ფიცჯერალდის წარმორჩინისას მკითხველის თვალში, განა არა, მაგრამ ალაგ-ალაგ თანაგრძნობაც რომ გამოერევა? ყოველ შემთხვევაში, ეს პასაჟი არა მგონია სარკაზმით განმსჭვალულიყოს:

„ნომერში რომ შევბრუნდი, სკოტი ისევ ისე დამიხვდა – საკუთარ საფლაგზე ამოკვეთილ ქანდაკებასავით, თვალები დაეხუჭა და ღირსეულის სიღინჯით სუნთქავდა“.

საკუთარ საფლაგზე ამოკვეთილი ქანდაკება უფრო გარეგნული ხატია, თუმც იმ სულიერ სწრაფვაზეც უნდა მიაწინებდეს, რამაც ქართველ მწერალთა ერთი გუნდი მთავრულ ქანდაკებებად გადააქცია... ჩვეს თვალწინ აგერ-აგერ ახალი ძეგლებიც გამოიკვეთენ!..

მათში, ძეგლებშიც და ახალუხლებშიც, შოთა ნიშნიანიძე სხვაზე უფრო კოლორიტული გახლდათ.

ასე რომ არ იყოს, რატომ მიჩნდება „სამშობლოს“ წინ ჩავლისას ისეთი სევდიანი განცდა, თითქოს ეს ქანდაკებაც სადღაც გადაეტანოთ და მისი ახალი ადგილსამყოფელისათვის ვეღარ მიგვეკვლიოს?..

* * *

თამუნა ჩიხლაძეს ზედიზედ მოუნევს მარიო ბენედეტის ნოველების ანცობა, ერთმანეთზე უფრო მისტიკურისა და გულისშემძვრელის, ნუთისოფლისა და მიცვალებულთა საუფლოს ღრმა შინაგანი კავშირით აღვისილის, სრული ძალდაუტანებლობით რომ გადი-გადმოდიან ერთი სამყაროდან მეორეში გარდაცვლილთა სულელები.

სულ ამ ნოველებზე ლაპარაკობს. რედაქციაში უამრავი მასალა შემოდის, რამდენს ჩვენ თვითონვე ვუკვეთთ, და როდესაც მოვინდომებთ, რომელიმე გერმანისტს აუცილებლად ვთხოვთ გრიგოლ რობაქიძის პოლიტიკური ესეის თარგმნა ბენიტო მუსოლინიზე, ნანა გოგოლაშვილს, თითქოს ჩვენს გულში იჯდაო, კიდევ მოაქვს ეს თარგმანი და მაშინვე თამუნას გადავცემ, რათა საჩქაროდ ააწყოს.

ჯერაც ხელში უჭირავს და, რომ უნდა მოიმართოს დასაჯდომად, ტელეფონი აწყრილდება. მთლად მკაფიოდ არ ისმის ხმა, მაგრამ შორეთიდან მაინც აღწევს:
 – გრიგოლ რობაქიძე გახლავართ, ხომ ვერ მეტყვი, ჩემი მასალა მოიტანეს თუ არა?
 – ვინ?
 ამას ფერი მისდის, ხმა უკანკალდება.
 – გრიგოლ რობაქიძე.

მეგობრული შარყები კარლო ფაჩულიასი

– ეს ნუთია გადმომცეს.
 – ძალიან კარგი, დიდი მადლობა. ის კი ემშვიდობება, მაგრამ ეს ძლივს გამოლასლასდება: წყალი!..
 ვასულიერებთ.
 მიყურებს, მიყურებს, მითხრას თუ არ მითხრას. ვინ იცის, როგორ შევხვდები მის ნათქვამს, არადა, გულშიც ვერ ჩაუტოვებია.
 – გრიგოლ რობაქიძე მელაპარაკა... გრიგოლ რობაქიძე... ჩემი მასალა ხომ არ მოუტანიათო. ვუთხარი, ეს ნუთია გადმომცეს-მეთქი.
 – ვინ გადმოცა, აქ რომ მიდევს მისი ნოველა? – მაკა ჯოხაძე ჩაერევა.

– წყალი, – ისევ ითხოვს თამუნა. ასეთები მომხდარა, ძვირფასო მკითხველო, როდესაც სოფელში ცხოვრობს ორი მარინე, ორივე გიორგის ასული და ორივე ფერაძე?!
 და როდესაც ლიტერატურის სარბიელზე კალამს მოსინჯავს კიდევ ერთი გრიგოლ რობაქიძე, ვინც ყოველთვის კობად იხსენიებს საკუთარ თავს, თუ ოფიციალურ გვარ-სახელს არ აწერს, და რედაქციაშიც ყოველთვის ასე რეკავდა: კობა რობაქიძე ვარო.
 მაინცდამაინც ახლა მოუნდა გრიგოლ რობაქიძეობა – თამუნას ბედზე, როდესაც ხელში უჭირავს „მუსოლინი“ და ისეთი შეძრულია ბენედეტის ნოველებით, სულ მათზე უნდა ლაპარაკი.

* * *

– გიორგი ლობჯანიძეს ვეძებ, – კავკასიურ სახლში სტუდენტი გოგონაა მისული. გიორგი გამოეგებება.
 – გიორგი ლობჯანიძე მინდოდა, – იმეორებს გოგონა.
 – მე გახლავართ.
 გოგონა ტუნს აიბზუებს.
 – თქვენ კი არა, პაპათქვენ გიორგი ლობჯანიძეს ვეძებ.
 – პაპაჩემს? – ის გაოგნებული შემოსცქერის.
 პაპას... პაპას იმიტომ, რომ რაც ჰკითხა თავის ლექტორებს, ყველაფერზე ეუბნებოდნენ – ეგ მარტო გიორგი ლობჯანიძეს ეცოდინებოდა. დაუგროვდა, დაუგროვდა ასეთი შეკითხვები და, უკვე რომ აღარ ეგვიანებოდა, კიდევ მიაკვლია მის ადგილსამყოფელს... მაგრამ ეს ვიღაც სხვა უნდა იყოს. ასეთ ახალგაზრდა კაცს ამდენი რამე საიდან ეცოდინება, ყველა სანიმუშოდ რომ იმონებებს. ამიტომ... ამიტომ ან თვითმარქვია ვიღაც, ანდა იმ გიორგი ლობჯანიძის ოჯახის წევრი. შვილი? არა, ამის მამაც ვერ მოასწრებდა ამხელა ცოდნის დაგროვებას.
 ერთადერთი გზა რჩება.
 – თქვენ კი არა, პაპათქვენს ვეძებ.
 – პაპაჩემი ნაბახტევის სასაფლაოზე წევს რახანია, – უხსნის გიორგი.
 – აბა, მე სად მაგზავნიან?! – გოგონა წყენას ვერა ფარავს.
 – მე ხომ ვერ დაგეხმარებით?
 – თქვე-ენ? ვერა, თქვენ ვერა!..
 ... ის კი წევს – პაპა ლობჯანიძე – ნაბახტევის სასაფლაოზე და აღარ აწუხებს ნუთისოფლის აღარც სამდურავი, აღარც საზრუნავი.

მხატვარი ბადრი გაგნიძე

ყველაზე ჭირვეული
მაყურებელი

მიიმედ დაჭრილი და სა-
სიკვდილოდ განწირული
რობერტ ჯორდანი ევედ-
რება თავის ესპანელ სატ-
რფოს, სახელად მარიას,
აქედან უნდა წახვიდე, მაგრამ გჯეროდეს, მეც შენთან
ერთად წამოვალ; მე მუდამ იქ ვიქნები, სადაც შენ იქნე-
ბი.

მიიმედ დაჭრილი ამერიკელი მოხალისე რჩება სიკ-
ვდილთან პირისპირ, მაგრამ ასწრებს, რომ კიდევ ერთი
ფრანკისტი გაიყოლოს იმქვეყნად.

ასე მთავრდება ერნესტ ჰემინგუეის რომანი „ვისთვის
რეკს ზარი“, გამოქვეყნებული 1940 წელს, რომელიც მა-
შინვე იქცა ბესტსელერად. ერთი წლის მანძილზე გაიყიდა
ერთი მილიონი ეგზემპლარი. ამგვარი ტირაჟი ვერც კი და-
ესიზმრებოდათ ფოლკნერსა თუ ფიცჯერალდს. რა თქმა
უნდა, საამისოდ არა კმაროდა ნანარმოების მხატვრული
ღირსებანი. მისი პოპულარობა, გარკვეულწილად, განაპი-
რობა ეგზოტიკურმა ანტიურაჟმა – რომანტიკული ესპანე-
თი, სამშობლო დონ-კიხოტისა, სადაც მიმდინარეობდა სა-
მოქალაქო ომი ანუ მეორე მსოფლიო ომის პრელუდია.

ჰოლივუდს, რასაკვირველია, არ გამოეპარებოდა ასე-
თი საკბილო.

ჰემინგუეიმ თავად შეარჩია ორი მთავარი გმირის შემ-
სრულებელი, მისი რომანის მიხედვით შექმნილ ფილმს
რომ მოერგებოდნენ. ესპანელი ყმანვილქალის მარიას
როლზე ყველას ამჯობინა ამომავალი კინოვარსკვლავი,
წარმოშობით შვედი ინგრიდ ბერგმანი, ხოლო რობერტ
ჯორდანის როლზე – უკვე სახელგანთქმული გარი კუპერი.

პროდიუსერმა დევიდ სელზნიკმა უსაზღვროდ ბედ-
ნიერი ინგრიდი შეახვედრა მწერალს. ყურები როგორი
გაქვსო? – მოულოდნელად ჩაეკითხა ჰემინგუეი. მარიას
მოკლე თმა უნდა ჰქონოდა (ფრანკისტებმა ხომ თავი გა-
დაპარეს და თმა ის-ის იყო ამოსდიოდა).

ინგრიდმა გულწრფელად გაუზიარა თავისი შეცბუნე-
ბა მწერალს: „უცნაურად მეჩვენება, რომ თქვენ ამ რო-
ლისთვის შემარჩიეთ. მე ხომ ჩრდილოელი ვარ, მარია კი
შავგვრემანი უნდა იყოს“. ჰემინგუეიმ დაამშვიდა: „მე მი-
ნახავს თქვენსავით ტანმალალი და ქერათმიანი ესპანე-
ლები. ნუ ღელავთ, თქვენ მიიღებთ ამ როლს“.

ინგრიდი მაინც ღელავდა, რადგან იცოდა, რომ გა-
დამწყვეტი სიტყვა ეკუთვნოდა კინოსტუდიას. და მარ-
თლაც, გარკვეული ფინანსური მოტივებით, მარიას
როლზე დაამტკიცეს ცნობილი მსახიობი და ბალერინა
ვერა ზორინა.

მაგრამ როცა სტუდიაში ნახეს პირველი კადრები
ფილმისა, მიხვდნენ, რომ ზორინა არ გამოდგებოდა. მა-
რიას უნევდა წონიალი კლდე-ღრუში, ბალერინა კი ში-
შობდა, ფეხები არ დამიშავდესო. ინგრიდ ბერგმანი ამ-
ბობს, მისთვის ფეხები ისევე ძვირფასი იყო, როგორც
ჩემთვის პირისახეო. გამოქანებული მატარებლის დანახ-
ვაზე, უპირველეს ყოვლისა, სახეს დავიფარავდი, ვერა კი
– თავის ფეხებსო.

თმას თუ შეიჭრიო? – ჰკითხეს ინგრიდს.

თმას კი არა, მზად ვარ, თავიც მოგაჭრევიწოთ,
ოღონდ კი მარია ვითამაშოო, – ალტკინებით განაცხადა
ინგრიდმა.

მეორე დღეს სელზნიკმა
ტელეფონით ამცნო: „ინ-
გრიდ, შენ მარია ხარ!“

გადაღება მიმდინარე-
ობდა ლოს-ანჯელესიდან
450 მილის დაშორებით, სიერა-ნევადას მთებში.

იქ საშინელი ჰავა ყოფილა. დილაობით სიცივისგან
აძაგდაგებდათ, შუადღისას მცხუნვარე მზის ქვეშ იხ-
რუკებოდნენ და ღამით კი ზამთრის სუსხში ითოშებოდ-
ნენ.

ფილმის შეფასება ერთგვაროვანი არ აღმოჩნდა.

აი, რამდენიმე ამონაწერი ამერიკულ პრესაში გამოქ-
ვეყნებული რეცენზიებიდან:

ნიუ-იორკ ჰერალდ ტრიბიუნი: „მშვენიერი ლიტერა-
ტურის ეკრანიზაციამ ტრიუმფით ჩაიარა“.

დეილი ნიუსი: „ფილმში იმდენი რამ არის ამაღელ-
ვებელი და საინტერესო, რომ სინანულით უნდა აღ-
ვნიშნო – ფილმი კიდევ უფრო გაჭიანურდა, ვიდრე
სპექტაკლი“.

ნიუ-იორკ ტაიმსი: „ჰემინგუეის საუცხოო რომანმა
ეკრანზეც შეინარჩუნა პერსონაჟთა ბრწყინვალეობა“.

სკრინი: „ნიგინი დელიკატურად გამოშვინეს და რომა-
ნის შინაარსი მიიჩქმალა. სურათმა სუსტად გამოხატა
სასტიკი რეალობა იმ სამყაროსი, რომელშიც ჩვენ
ვცხოვრობთ“.

ტაიმი: „რაც არ უნდა ლამობდნენ ზარის რეკვის მი-
ჩუმათებას, უნდა ვალიაროთ, რომ ოცდაშვიდი წლის
შვედმა კინომსახიობმა ქალმა დარეკა ზარი ისეთი ძა-
ლით, როგორც არ გვსმენია მას შემდეგ, როდესაც მისმა
სახელოვანმა თანამემამულემ გრეტა გარბომ მოხიბლა
ნახევარი მსოფლიო“.

ინგრიდ ბერგმანის სიტყვით, ჰემინგუეის რომანის
მთლიანად გადატანა ეკრანზე, ცხადია, შეუძლებელი
იყო. ძირითადი პოლიტიკური ხაზი დარჩა კადრს მიღმა,
რადგან ჰოლივუდში შიშობდნენ, რომ ვილაც-ვილაცებს
ეს არ მოეწონებოდათ. მათ არც კი უცდიათ იმის გარკვე-
ვა, ვინ იყო იქ მართალი და ვინ იყო მტყუანი. ხოლო ჰე-
მინგუეის მკაცრად ჰქონდა განსაზღვრული, თუ ვის
უჭერდა მხარს.

ინგრიდ ბერგმანს უკითხავს ჰემინგუეისთვის: „ნახეთ
ფილმი?“

ვნახე, ხუთჯერ ვნახეო.

ინგრიდს საშინლად გაუხარდა: „ხუთჯერ! ასე ძალიან
მოგეწონათ?“

ჰემინგუეის ცივი წყალი გადაუსხამს:

„სულაც არ მომწონებია. პირველი ხუთი წუთის შემ-
დეგ ველარ გავუძელი და გარეთ გავედი. ამოჭრილია რო-
მანის საუკეთესო ადგილები, არავითარი აზრი აღარ
დარჩენილა. მერე მაინც დავბრუნდი დარბაზში. ვიფიქ-
რე, ბოლომდე უნდა ვნახო-მეთქი. კიდევ ცოტახანს ვუ-
ყურე და ისევ გავედი გარეთ. ხუთი გასვლა-შემოსვლა
დამჭირდა, რომ ბოლომდე გამეძლო ფილმისთვის. აი,
როგორ მომეწონა!“

კინოში ბედი არა სწყალობდა. დიდებული ამერიკელი
მწერალი თავს, ალბათ, იმით ინუგეშებდა, რომ კარგი
ლიტერატურა იშვიათად თუ გარდაქმნილა კარგ ფილ-
მად.

ხელისუფლება და ხელოვნება

ბეზსა და მოქალაქეებსაც. შემდეგ დახვრეტდნენ ოფიცრებს (უთუოდ ყველას), გან-

„საქართველოს დემოკრატიის მთავრობა გაიქცა ევროპაში მას შემდეგ, რაც ეროვნული კატასტროფით დაამთავრა მოღვაწეობა იმ ქვეყანაში, რომელმაც მას ყველაფერი ანდო, რომელიც მას ერწმუნა სავესებით“, – ასეთი მკაცრი ვერდიქტი გამოუტანა დამოუკიდებელი საქართველოს ხელისუფლებას ზურაბ ავალიშვილმა, სულხან-საბა ორბელიანის დარად რომ იარებოდა დასავლეთ ევროპაში ქომაგისა და მფარველის საძიებლად. ისიც უიმედოდ იარებოდა თავისი წინამორბედით და ისიც უცხოეთში აღესრულა.

საქართველოში კი მოდიოდა ახალი ხელისუფლება – სასტიკი და დაუნდობელი.

ნიკოლო მინიშვილის ნარკვევში „თებერვალი“ მოიპოვება უნიკალური ინფორმაცია 1921 წლის გაზაფხულზე შექმნილი ვითარების შესახებ.

ვკითხულობთ ბათუმში გამართული დამფუძნებელი კრების სხდომის ანგარიშს და გვეჩვენება, რომ ჩვენს თვალწინ მარტოოდენ წარსული როდი ამეტყველებულა.

აი, ნაწყვეტი ერთ-ერთი ორატორის გამოსვლის ტექსტიდან: აქ აღარ არიან ისინი, ვისაც დღემდე ეწოდებოდა საქართველოს მთავრობა; ვისაც თავი მოჰქონდა ხალხის მესვეურად, მის ბელადად, ხელმძღვანელად ხალხისა... მთავრობა წავიდა, შეიძლება ვთქვათ, გაიქცა მთავრობა. გაიქცა, მოქალაქენო, და არც კი მოიხედა უკან. დაივიწყა სინდისი, ნამუსი, ზნეობა და პატიოსნება.

ახლა მეორე ორატორს ვათხოვთ ყური: ქართველი ხალხი მოატყუეს, გააბახეს, გააუპატიურეს, ლეჩაქი მოხადეს მისივე შვილებმა. ქართულ მთავრობაში არ გამოჩნდა არც ერთი პატიოსანი ადამიანი, არც ერთი კეთილშობილი მოქალაქე... ისინი წავიდნენ უსირცხვილოდ, უტიფრად. მიატოვეს თავისი მრევლი, მიატოვეს შიშველი და მშიერი ჯარი სიცივეში... წავიდნენ და წარიტაცეს ქონება და სიმდიდრე ერისა; ისედაც ღარიბი და დარბეული ხალხის სიმდიდრე.

მესამე ორატორი ამბობდა: იდგა აქ მინისტრი, ლაპარაკობდა სიცრუეს თურმე, ტკბილ სიცრუეს ლაპარაკობდა... უცხოურ გემზე გადაბარგდნენ და საგზლად წაიღეს ხალხის ქონება. ისინი ფიქრობდნენ, რომ საქართველო მათი სამფლობელო იყო და მეფობდნენ აქ თავისუფალნი სინდისისგან, პატიოსნებისგან... ვთხოვდით მოეწყოთ შინაური ცხოვრება, ისინი ამყარებდნენ ანარქიას და ტერორს.

ასე ემშვიდობებოდნენ ძველ ხელისუფლებას და ილუზიებით იტყუებდნენ თავს.

მაგრამ ზოგ-ზოგთა ოპტიმისტურ განწყობილებას აქარწყლებდა მითქმა-მოთქმა, რომელიც შიშსა და პანიკას თესავდა მოსახლეობაში.

ნიკოლო მინიშვილის სიტყვით, ყველა დარწმუნებული იყო, რომ ბოლშევიკები დაარბევდნენ მაღაზიებს, საწყო-

საკუთრებულ რაზმს (პირწმინდად), პარტიულ ხალხს (ბოლოლებსაც და წვრილფეხობასაც), სპეკულანტებს (უეჭველად).

„დაახლოებით ასე ფიქრობდა ყოველი მოქალაქე“, – წერს ნიკოლო მინიშვილი და იქვე დასძენს: დანამდვილებით კი სინამდვილე არავინ იცოდაო.

ძალიან მალე შეიტყობენ სინამდვილეს, ძალიან მალე...

არსებობს ზეპირი გადმოცემა, რომ მწარე ფიქრებში ჩაძირული ნოე ჟორდანია ბოლთასა სცემდა ბათუმის ბულვარზე. ვინ იცის, ეგებ არც კი ეგონა, რომ სამუდამოდ ტოვებდა საყვარელ სამშობლოს. ვინ იცის, ეგებ მასაც სჯეროდა დარბეული ჭორი, ხვალ თუ ზეგ ანტანტის ფლოტი მოადგება ბათუმს და ჯარს გადმოსხამს ნაპირზეო.

მწარე ფიქრებში ჩაძირული ბოლთასა სცემდა.

უეცრად შეეჩხება ცნობილ ქართველ მოქანდაკეს იაკობ ნიკოლაძეს, მთანმინდის პანთეონში ილია ჭავჭავაძის საფლავზე დადგმული ძეგლით („მწუხარე საქართველო“) რომ მოეხვეჭა სახელი. ჯიქურ ეკითხება: იაშა, აქ რას აკეთებო? მოქანდაკე მიუგებს: ბოლშევიკები მოდიან და თავს უნდა ვუშველოო. ჟორდანია გაოცებას ვერ მალავს: კი მარა, შენ რა დაგიშავებია, ვინ რას გერჩისო?

ნიკოლაძე მოთმინებით უხსნის ქართველ მენშევიკთა ლიდერს: შენი ბიუსტი რომ გამოვქრნე, ამას ვინ მპაპტიებს, უეჭველად დამხვრეტენ ანდა საჯაროდ ჩამომახრჩობენო.

ჟორდანია აწყნარებს: ხომ არ გაგიჟებულხარ, აქედან ფეხი არ მოიცვალაო!.. და სიცილს ველარ იკავებს: ბიჭო, რამდენ მკერავს ჩემთვის კოსტუმი შეუკერავს და რამდენ მეწაღეს – ფეხსაცმელი, ყველა რომ გაჟუჟონ, ტანფეხშიშველნი ხომ არ ივლიანო?!

გასჭრა ბრძენი პოლიტიკოსის შეგონებამ.

იაკობ ნიკოლაძეს არ მიუტოვებია სამშობლო, სალი კლდეები არ გაუცვლია სხვა ქვეყნის სამოთხეზედა. დარჩა ბოლშევიკთა მიერ ოკუპირებულ საქართველოში. მაგრამ არც დაუხვრეტიათ და არც ჩამოუხრჩიათ. გადარჩა! 1922 წელს დაარსებული თბილისის სამხატვრო აკადემიის პირველი პროფესორი გახდა. თითქმის ოცდაათი წელი იცოცხლა კიდევ და წარმატებით აგრძელებდა ნაყოფიერ შემოქმედებით მუშაობას. მიანიჭეს საქართველოს სახალხო მხატვრის წოდება, აირჩიეს სსრკ სამხატვრო აკადემიის ნამდვილ წევრად. დაიმსახურა სტალინური პრემია, ორდენები და მედლები. ერთი სიტყვით, პატივი და აღიარება არ აკლდა. მაგრამ, ვაგლახ, ჯილდოებს იმკიდა შემოქმედებითი თავისუფლების დაკარგვის ფასად.

ახლა თქვენ განსაჯეთ: უნდა უმადლოდეს თუ უნდა ემდუროდეს ნოე ჟორდანისა?!

ქრონიკა

ეროვნული ბიბლიოთეკის საკონფერენციო დარბაზმა ტრადიციულად სამეცნიერო ღონიძიებას უმასპინძლა. 29 სექტემბერს წაკითხულ იქნა საჯარო ლექცია ძალაუფლების „ქალური და მამაკაცური“ სქემები „ვეფხისტყაოსანში“.

ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორმა, პროფესორმა ლელა იაკობაშვილმა საზოგადოებას შესთავაზა ვრცელი და ორიგინალური მოხსენება. განმარტა, თუ რას ნიშნავს ძალაუფლების კოსმიური მონაცვლეობის მითოლოგიური

სქემები და მისი ანალოგიები პოემიდან მოიხმო. კერძოდ, სამ სხვადასხვა ეთიკურ ტოპოსში: არაბეთის, ინდოეთის და გულანშაროს სამეფოთა ფონზე, ციტატების არგუმენტირებული მოხმობით, საყურადღებო მოსაზრებანი იქნა გამოთქმული.

როგორც მოსალოდნელი იყო, მსმენელთა შორის, საჯარო ლექციამ, ინტერესთან ერთად აზრთა სხვადასხვაობა და შესაბამისად მძაფრი პოლემიკაც გამოიწვია.